

Bundel – Raadsvergadering van 26 november 2025

- 1 Opening/Mededelingen
- 10 Advies startnotitie taalbeleid Stellingwerfs en Fries oktober 2025
Eén termijn
RV+RB startnotitie taalbeleid stellingwerfs en fries
bijlage 1 startnotitie hoe verder na vaststelling nota Fansels Frysk okt 2025
bijlage 2 nota fansels frysk
bijlage 3 vertaling besluit Provinciale staten juni 2024
bijlage 4 interne notitie, juridische rechten en plichten
bijlage 5 wet en regelgeving talen op een rij feb 2025
bijlage 6 rol meertaligheidscoördinator
bijlage 7 GETEKEND M-089 Motie vreemd – LSO, OBelang, GroenLinks, D66, CDA, LO – Stellingwerfs
bijlage 8 brief aan Provincie inzake subsidie en taalbeleid–n.av. motie –089
bijlage 9 Brief van provincie 15 juli 2025 over fries op school
Omschrijving rol Klankbordgroep raad Integraal Taalbeleid
- 11 Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026
Eén termijn
In 2018 heeft de raad de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2018 (hierna: ASVO 2018) vastgesteld. In de praktijk blijkt dat deze verordening niet meer voldoet, zowel inhoudelijk als juridisch.
RV Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026
Bijlage 1. Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026
Bijlage 2. Memo Algemene subsidieverordening
Bijlage 3. Verantwoordings- en controleprotocol subsidies aangepast oktober 2025
- 12 Verlengen looptijd woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022–2026
Eén termijn
Vanuit het collegeakkoord (2022) is het uitgangspunt genoteerd dat Ooststellingwerf een duurzame en een fijne plek is om te leven en te wonen. Deze doelstellingen zijn verankerd in het lokale woonbeleid: de woon(zorg)visie 2022–2026. Deze visie loopt per 1 januari 2026 af. Het is wettelijk verplicht om geldig woonbeleid te hebben. Momenteel wordt aan het nieuwe woonbeleid, in de vorm van een volkshuisvestingsprogramma op basis van voorgenomen nieuwe wetgeving de wet versterking regie op de volkshuisvesting, gewerkt. Dit betekent dat er in 2026 aan het nieuwe beleid wordt gewerkt (zie planning bijlage 2). Voorliggend addendum zorgt voor de actualisatie van het huidige beleid en voor een overbruggingsjaar naar het opstellen van het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma.
RV + RB verlengen woonbeleid
Bijlage 1. woonzorgvisie-ooststellingwerf 2022–2026
Bijlage 2. Planning startnotitie van woon(zorg)visie naar volkshuisvestingsprogramma
Bijlage 3 Addendum op woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022–2026 (nieuw)
Bijlage 3. Addendum op woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022–2026 (oud)
- 13 Grondaankoop voorkeursrechtgebied
Eén termijn
Op 2 juli 2024 heeft de gemeenteraad een voorkeursrecht gevestigd op meerdere percelen in het gebied nabij het centrum van Oosterwolde, dat voorlopig wordt aangeduid als het Stationskwartier. Arriva heeft eind maart 2025 naar aanleiding van dit voorkeursrecht het terrein van de voormalige busremise aan de Moskampweg 11 in Oosterwolde aan ons te koop aangeboden. Op 22 april heeft het college besloten op de uitnodiging tot onderhandeling van Arriva in te gaan. Dit heeft uiteindelijk geleid tot overeenstemming van koop door gemeente van de voormalige busremise, onder voorbehoud van goedkeuring van het college en de gemeenteraad. Om de aankoop te kunnen doen is een krediet benodigd en wordt de raad voorgesteld om dit krediet beschikbaar te stellen.
RV + RB Grondaankoop Voorkeursrechtgebied
- 15 Oprichting Bedrijveninvesteringszone bedrijventerrein Oosterwolde (BizbO)

Eén termijn

Op 26 augustus 2025 hebben enkele ondernemers verenigd in de Defensie, Bewakings- en Beveiligings Organisatie (DBBO) het college verzocht om een Verordening Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op de verschillende bedrijventerreinen in Oosterwolde op te richten.

Met de komst van een Verordening Biz –bedrijventerrein biedt het de ondernemers kans om collectief zaken aan te pakken, zoals in dit specifieke geval de beveiliging van de (verschillende) bedrijventerreinen in Oosterwolde.

Via het instrument Bedrijven Investeringszone wil men deze ambitie realiseren voor een periode van maximaal 5 jaar (2026– 2030). De Verordening is van toepassing op de vastgestelde gebieden zoals die zijn opgenomen in het Biz– plan. In grote lijnen gaat het daarbij om nagenoeg alle bedrijventerreinen in Oosterwolde. Binnen deze vastgestelde gebieden heeft de gemeente Ooststellingwerf de bevoegdheid om de BIZ– bijdrage te heffen van vastgoed eigenaren en gebruikers en deze minus perceptiekosten als subsidie aan de stichting te verstrekken. De betreffende subsidie zal worden ingezet voor de beveiliging van de bedrijven en bedrijventerreinen.

RV +RB Oprichting Bedrijveninvesteringszone bedrijventerrein Oosterwolde (BizbO)

Bijlage 1. Bizznesplan 2025 bizbo

Raadsvoorstel

Commissievergadering	: commissie Samenleving
Titel	: Startnotitie taalbeleid Stellingwerfs en Fries
Onderwerp	: Taalbeleid Stellingwerfs en Fries
Portefeuillehouder/Teamleider	: Jelke Nijboer / Ferdie van den Brink
Extern zaak ID (zaakcode)	: 0085252242

Datum collegevergadering

13 oktober 2025

Voorgesteld besluit

Voorgesteld besluit

1. Aan de hand van bijgevoegde notitie over 'Hoe verder na de vaststelling van Fansels Frysk' te kiezen voor het uitwerken van integraal meertalig taalbeleid in onze gemeente (optie 1).
2. Een integrale notitie taalbeleid vast te stellen voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026.
3. Voor het maken van een integrale notitie meertalig taalbeleid nog voor de gemeenteraadsverkiezingen een incidenteel bedrag vrij te stellen van € 50.000
4. Het bedrag van € 50.000 te verwerken in de jaarrekening 2025 en de voorjaarsrapportage 2026.
5. Vanuit de raad een klankbordgroep te vormen en te betrekken bij de totstandkoming van de integrale notitie taalbeleid
6. Kennis te nemen van de minimale structurele kosten voor het uitvoeren van dit beleid van € 52.000
7. De definitieve besluitvorming over bovenstaande punten te verwerken in een notitie Taalbeleid en deze financieel mee te nemen bij de integrale afweging bij de kaderbrief 2027

Openbaar

Ja, passief via openbaar verslag



Inleiding

Op 19 juni 2024 is de taalnota Fansels Frysk vastgesteld door provinciale staten van Friesland. Naar aanleiding daarvan is een startnotitie geschreven over hoe verder.

Argumenten

1.1 In de startnotitie staan drie keuzes globaal omschreven

Aan de hand van uw vergadering van 25 februari 2025 en de actualiteit (er is de nodige beweging op dit beleidsterrein), is de startnotitie geactualiseerd. Het gaat om de volgende keuzes:

1. We voeren actief meertalig taalbeleid waarin er ruimte is voor het Stellingwerfs en het Fries, we streven naar het aansluiten in het traject Mei-inoar met gelijke en gelijkwaardige ruimte voor onze talen uitgaande van waar deze talen vanouds gesproken worden, volgens de beleidslijn:
 - Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger.
 - Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger.
2. We handhaven ons huidige beleid.
3. We kiezen voor een tussenvorm: meertaligheid waar het zich aanbiedt, in een beleidsarme context en volgens de beleidslijn:
 - Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger.
 - Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger.

Aan uw raad wordt voorgesteld te kiezen voor optie 1 en dat is een positieve keuze voor het beschermen en ondersteunen van beide talen op basis van gelijkheid en gelijkwaardigheid, uitgaande van daar waar de taal vanouds gesproken wordt. Het is ook een optie die de provincie bij compromis kan omarmen.

1.1 Via een werkbaar compromis kan het verschil van mening met de provincie Friesland over ons taalbeleid opgelost worden.

De voorliggende drie opties wijken allemaal af van hetgeen de provincie Friesland in eerste instantie van ons verwachtte ten aanzien van de uitvoering van de Wet Gebruik Friese Taal.

De provincie gaat uit van de uitvoering van de wet voor ons gehele gebied en het voeren van actief en integraal taalbeleid.

Dit wordt bevestigd in een brief van 15 juli 2025, die we onlangs van Gedeputeerde Staten van Friesland ontvingen. Deze brief is een reactie op uw brief van 28 november 2024 over het Fries op school in onze gemeente en de bezuinigingen op de Stellingwarver Schrieversronte (SSR).

De brief van de provincie laat aan duidelijkheid niets te wensen. De wettelijke verplichting van het Fries op school zal voortaan worden gehandhaafd in onze gemeente als geheel.

Over de inhoud van deze brief is een bestuurlijk overleg geweest met de provincie (1 oktober 2025).

Uiteindelijk zijn we met de Provincie tot een compromis gekomen waarin de taalgrens wordt gehandhaafd en waarin er sprake is van een actief integraal meertalig taalbeleid door de gemeente.

Hierbij gaan we altijd uit van een gelijke en gelijkwaardige positie van het Fries en het Stellingwerfs, in die zin dat er niet de nadruk ligt op het Fries waar dit vanouds niet gesproken wordt:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger.
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger.

1.2 Er is weinig tijd om een integrale taalnotitie nog voor de gemeenteraadsverkiezingen aan te bieden

We vinden het wenselijk dat de taalnotitie door deze raad wordt vastgesteld. Daarom wordt er gestreefd naar het aanbieden van een integrale taalnotitie voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2026. Om de notitie taalbeleid nog voor de gemeenteraadsverkiezingen te maken en aan u aan te bieden, wordt er iemand ingehuurd. Zelf doen is op deze korte termijn niet mogelijk.

1.3 Een klankbordgroep vanuit de raad denkt op afstand mee bij het tot stand komen van taalbeleid

Het voeren van taalbeleid ligt gevoelig in onze gemeente. Met een klankbordgroep vanuit uw raad kan er door de raad meegedacht worden, hierbij uitgaande van de ambtelijke adviesfunctie en de rol en

bevoegdheid van het college van burgemeester en wethouders in het voorbereiden van de taalnotitie. Vooraf wordt de rol en functie van de klankbordgroep vastgelegd.

Kanttekeningen

1.1 Er blijven juridische onzekerheden bij het uitvoeren van optie 1.

Er is het nodige in wet- en regelgeving vastgelegd over met name het Fries. Verwezen wordt naar de bijlage 5 bij dit voorstel: 'Wet- en regelgeving bescherming Fries en Nedersaksisch'. Het Fries heeft een nadrukkelijk betere rechtspositie en -bescherming dan het Nedersaksisch/ Stellingwerfs.

Onzeker is hoe provincie (en rijk) omgaan met de mate van handhaving, ook na het overleg van 1 oktober 2025. In de nota Fansels Frysk maakt de provincie duidelijk dat het haar ernst is en dat ze voornemens is om zo weinig mogelijk ontheffingen te gaan verlenen en ook actief wil gaan handhaven. Het besproken compromis kan pas werken wanneer dit in de Friese regelgeving verwerkt wordt en er dus niet in die zin gehandhaafd gaat worden, maar waarin er ruimte wordt gemaakt voor ons taalbeleid.

In bijlage 4 bij dit voorstel over 'Juridische rechten en plichten', wordt duidelijk gemaakt dat provinciaal taalbeleid niet zonder meer opgelegd kan worden aan de gemeente. In de Wet Gebruik Friese Taal is artikel 3 lid 2 een artikel om in te kunnen zetten (onevenredige belasting bestuurlijk verkeer). Daarnaast is de taalnota geen algemeen verbindend voorschrift, maar een set voornemens van de provincie, die onze gemeente niet hoeft over te nemen.

Het kan betekenen dat, indien de provincie toch zou kiezen voor actief handhaven, we in een (onzeker en onontgonnen) juridisch traject kunnen terechtkomen.

1.2. Voor het onderwijs geldt aparte wetgeving

Voor het onderwijs is aparte wetgeving en daar staat onze gemeente formeel buiten. We zijn natuurlijk wel zeer betrokken. Hier is meertaligheid in taalbeleid wel van cruciaal belang. Feit is dat er wetgeving is voor het Fries op school en niet voor het Nedersaksisch/ Stellingwerfs. Het is aan het onderwijs om hierin keuzes te maken. De optie om hier geen actief taalbeleid te voeren als gemeente, kan voor het Stellingwerfs slecht uitpakken.

Het is van groot belang dat het besproken compromis ook gaat gelden voor het onderwijs. Dat betekent dat ook hier de provincie formele stappen moet zetten om het compromis te laten leven.

Hier ligt de bal niet alleen bij de gemeente, maar bij het rijk in verband met zijn inzet voor het Nedersaksisch dat nogal te wensen laat, bij de provincie, die hier actief via haar regelgeving op in moet zetten, via de scholen die in de realisatie en uitvoering een taak hebben en onze gemeente die de motor moet zijn onder deze beleidskeuze.

1.3 Er is weinig tijd om een notitie taalbeleid voor de gemeenteraadsverkiezingen te kunnen vaststellen.

Gelet op de aanleverdata voor de raadsvergadering van 3 maart 2026, moet deze klaar zijn in de eerste week van januari 2026.

Aangezien er een participatietraject gevolgd moet worden met alle interne en externe stakeholders (zoals het onderwijsveld) is dit een krap tijdspad, ook uitgaande van externe inhuur. Daarnaast is het een belangrijk onderwerp met veel consequenties voor alle betrokkenen. Dit verdient de nodige tijd en aandacht.

Financiële toelichting

Het voeren beleid meertaligheid kost geld. In 2019 is hier al ook eens aandacht aan besteed.

Een (hele) voorzichtige raming levert nu het volgende beeld op (dit is bedoeld om u een idee te geven van de eventuele lasten):

Ambtelijke inzet: 4 uur per week	€ 9.000
Gemeentelijke inzet tbv taal coördinator	€ 8.000
Taalcursussen intern Stellingwerfs en Fries	intern opleidingsbudget
Cursussen extern Stellingwerfs en Fries	€ 5.000

Zichtbaarheid binnen en buiten gemeentehuis	€ 5.500
Ontwikkelen onderwijsmethode Stellingwerfs in PO en VO	pm ¹
Vertalen stukken in Stellingwerfs of Fries 2 uur per week	€ 4.500
Subsidieregeling projecten welzijn en cultuur meertalig	<u>€ 20.000</u>
Totaal	€ 52.000

Financiële consequenties van een taalnota worden meegenomen bij de integrale afweging bij de Kaderbrief 2027. Voor een deel (€ 17.000) is bij de kaderbrief 2026 al structureel budget door u beschikbaar gesteld.

Bovenstaande is naast de middelen die we reeds structureel beschikbaar stellen voor het werk van de stichting Stellingwarver Schrieversronte en erfgoed educatie traject Heemkunde

SSR	€ 49.000
Heemkunde	€ 13.000

We streven ernaar om een uitgewerkte notitie taalbeleid voor de gemeenteraadsverkiezingen aan te bieden. Hiermee is in onze planning geen rekening gehouden en dit kan alleen via externe inhuur uitgevoerd worden.

Voorlopige raming van eenmalige kosten is € 50.000,- . Een deel van deze lasten valt nog in het jaar 2025. Dit wordt verwerkt in de jaarrekening. Het grootste deel valt in het jaar 2026, dat wordt verwerkt in de voorjaarsrapportage 2026.

Sustainable Development Goals (SDG's)



Het voeren van taalbeleid draagt bij aan bovenstaande doelen.

Inwonersparticipatie

Bij het ontwikkelen van taalbeleid door onze gemeente zal ook een participatietraject gevoerd worden.

Publicatie voor bekendmaking

De gemeenteraad heeft besloten om integraal meertalig taalbeleid in onze gemeente uit te werken. Er wordt gestreefd naar het vaststellen van een integrale notitie nog voor de gemeenteraadsverkiezingen. De raad heeft hiervoor incidenteel € 50.000 beschikbaar gesteld.

Vervolg

Na uw besluit wordt optie 1 uitgewerkt in een gemeentelijke notitie Taalbeleid.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf, 13 oktober 2025

, secretaris , burgemeester.

¹ Is erg afhankelijk van de mogelijkheden van de diverse onderwijsprogramma's en de mogelijkheden van het onderwijs

Bijlagen

1. Notitie hoe verder na Fansels Frysk oktober 2025
2. Nota Fansels Frysk
3. Vertaling besluit Provinciale Staten in het Nederlands over de nota Fansels Frysk.
4. Interne notitie / bijlage juridische rechten en plichten
5. Wet- en regelgeving talen op een rij
6. Rol meertaligheidscoördinator nov 2024
7. Motie 089 subsidie- en taalbeleid provincie Friesland met betrekking tot het Stellingwerfs
8. Brief van uw raad aan GS Friesland provincie 28 november 2024
9. Brief van GS provincie Friesland aan college B&W Ooststellingwerf 15 juli 2025

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085252242

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 oktober 2025;

Besluit

Voorgesteld wordt:

1. Aan de hand van bijgevoegde notitie over 'Hoe verder na de vaststelling van Fansels Frysk' te kiezen voor het uitwerken van integraal meertalig taalbeleid in onze gemeente (optie 1).
2. Een integrale notitie taalbeleid vast te stellen voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026.
3. Voor het maken van een integrale notitie meertalig taalbeleid nog voor de gemeenteraadsverkiezingen een incidenteel bedrag vrij te stellen van € 50.000
4. Het bedrag van € 50.000 te verwerken in de jaarrekening 2025 en de voorjaarsrapportage 2026.
5. Vanuit de raad een klankbordgroep te vormen en te betrekken bij de totstandkoming van de integrale notitie taalbeleid
6. Kennis te nemen van de minimale structurele kosten voor het uitvoeren van dit beleid van € 52.000
7. De definitieve besluitvorming over bovenstaande punten te verwerken in een notitie Taalbeleid en deze financieel mee te nemen bij de integrale afweging bij de kaderbrief 2027

Besloten in de openbare vergadering van

, griffier.

, voorzitter.

Startnotitie Stellingwerfs en Fries; hoe verder na de vaststelling Taalnota Fansels Frysk

Oktober 2025

Inleiding

Op 19 juni is de taalnota Fansels Frysk vastgesteld door provinciale staten van Friesland. Zowel door ons college als door uw raad is de taalnota, zoals deze was voorgelegd aan Provinciale Staten, niet positief ontvangen. Ooststellingwerf is in de taalnota volledig in het Friestalig gebied getrokken. Er is in de nota weinig tot geen ruimte gemaakt voor het Nedersaksisch / het Stellingwerfs, dat in onze gemeente gesproken wordt. Er is weinig tot geen ruimte in de nota voor de andere culturele en taalkundige achtergrond van onze gemeente.

Ons college heeft via een brief een inspraakreactie gestuurd naar Provinciale Staten waarin gevraagd is om ook het Stellingwerfs als de andere minderheidstaal in de provincie een gelijkwaardige positie te geven. Wij hebben gevraagd de nota daarop aan te passen. Wij hebben in onze brief aangegeven dat wij geen ruimte zien voor het uitvoeren van de nota zoals deze is voorgelegd aan Provinciale Staten.

Op 19 juni jl. is de taalnota vastgesteld door Provinciale Staten.

In deze notitie wordt ingegaan op de actuele situatie en hoe nu verder. Hierin wordt ook kort ingegaan op onze juridische positie in deze 'taalkwestie'.

Deze notitie is vooral bedoeld als ondersteuning in een inhoudelijk gesprek over ons taalbeleid en om te komen tot een richtinggevende uitspraak over de te kiezen beleidslijn.

Besluit van Provinciale Staten van Friesland op de taalnota Fansels Frysk

De taalnota heeft geleid tot veel discussie in de provincie en in de Friese Staten. Enerzijds door een forse bezuiniging op diverse taalinstellingen in Friesland, terwijl er door het rijk meer geld voor het Fries beschikbaar is gesteld. Ook de Stellingwerfer Schrijversronte heeft een deel van haar structurele subsidie (een bedrag van € 27.500,-) in moeten inleveren per 2026.

Anderzijds is er een discussie ontstaan over het ondersteunen van de zogenaamde streektaalen in Friesland. Hier heeft onze brief aan bijgedragen en dit heeft de besluitvorming ook beïnvloed.

Provinciale Staten heeft op 19 juni besloten¹:

1. Fansels Frysk 2025-2028, Beliedsnota Fryske taal, fest te stellen, werby't de langetermyndoelen ta kundskip oannaam wurde en it Steatekomitee Frysk frege wurdt dizze te belûken by har inisjatyfutel en mei it taheakjen fan in troch it kolleezje op te stellen tekst oer Fryske streektaalen en it Nedersaksysk yn Fryslan mei as utgongspunten:

1. De provinsje Fryslan spant har derfoar yn dat streektaalen in bettere posysje krije. De provinsje draacht derom yn de mande mei de bestjoerlik ferantwurdlike gemeenten by oan it beskermjen en befoarderjen fan de streektaalen yn Fryslan.

¹ De besluitvorming van de staten wordt alleen in het Fries geschreven, onze vertaling is onderaan de notitie te vinden.

2. Skoallen dy't dat winskje, yn regio's der't in streektaal yn gebrûk is, meie de streektaal taheakje oan it ûnderwiisoanbod Fryske taal en kultuer.
 - a. Benammen yn de plakken der't in sterke streektaalmienskip is siket de provinsje yn de mande mei skoalstippers romte om in folweardige posysje fan de streektaal yn de lessen Fryske taal en kultuer fierder te fersterkjen.
3. Yn oerlis mei de Stellingwerven probearret de provinsje te kommen ta in effektyf taalbelied foar it Stellingwerfsk, mei as útgangspunt dat de provinsje in ferantwurdlikheid fielt foar it Stellingwerfsk en derom de primere bestjoerlike ferantwurdlikheid fan de gemeenten stipet, binnen har wetlike taken en befoegdheden. Deryn gean wy út fan proaktive gearwurking fan de Stellingwerven. Derby wurdt ek de Onderfining brûkt dy't yn oare gemeenten al opdien is mei de meartalichheidskoordinatoren.
4. Yn oparbeizjen mei de gemeenten, de Ryksoerheid ende oare provinsjes meitsje wy wurk fan de Etfiering fan it Konvenant Nedersaksysk út 2018.

In het besluit van Provinciale Staten klinkt onze zorg over de positie van het Stellingwerfs duidelijk door. En dat is positief.

Brief Gedeputeerde Staten 23 oktober 2024

In een brief van 23 oktober 2024 heeft het college van Gedeputeerde Staten van Friesland gereageerd op uw reactie op de Taalnota Fansels Frysk. Het is een brief waarop gereflecteerd wordt op uw reactie en die reflectie is niet positief. Dat was ook te verwachten misschien. Over het algemeen zijn Gedeputeerde Staten teleurgesteld over de keuzes van Ooststellingwerf in het verleden ten aanzien van het taalbeleid.

Over de uitgesproken teleurstelling, het verwijt geen beleid te voeren en in diverse bestuurlijke overleggen niet aanwezig geweest te zijn, kan gezegd worden dat er over ons beleid diverse bestuurlijke gesprekken zijn geweest met de provincie, in het verleden, tussen de (toenmalige) portefeuillehouders en burgemeester / CdK.

Hierin is Ooststellingwerf behandeld als ware het Weststellingwerf en is het uitvoeren van een minimaal taalbeleid gerespecteerd. Het huidige college van Gedeputeerde Staten heeft dit eenzijdig veranderd.

Hoe we de brief moeten zien ten opzichte van het formele besluit van Provinciale Staten is niet duidelijk. De brief eindigt met een uitgestoken hand. En het is verstandig om het daar dan ook maar bij te laten.

Stellingwerfs en Friese streektalen in het besluit van Provinciale Staten van juni 2024

Opvallend is dat er in de besluitpunten van Provinciale Staten een duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de Friese streektalen en het Nedersaksisch in Friesland. En dat er wordt gesproken over een door het college van gedeputeerde staten op te stellen tekst over Friese streektalen en het Nedersaksisch in Fryslân waarin drie uitgangspunten moeten zijn verwerkt. Deze tekst is nog niet ontvangen.

Voor ondersteuning van het Stellingwerfs wordt wel expliciet aangegeven dat de gemeenten aan zet zijn. De provincie zal dit steunen, de vrijblijvendheid van de afgelopen jaren is voorbij.

Niet vrijblijvend

Het aangepaste besluit is niet vrijblijvend. In het besluit van Provinciale Staten wordt duidelijk gemaakt dat ook onze gemeente moet 'leveren'. Gezamenlijk en actief optrekken om zowel het Stellingwerfs als het Fries in positie te brengen.

Dat betekent in de eerste plaats dat we ons eigen beleid moeten aanpassen. Daarbij wordt in het besluit gesproken over de samenwerking van de Stellingwerven.

Weststellingwerf behoort niet tot het Friestalig gebied en heeft in dit geval toch wel echt een andere rechtspositie.

Daarnaast blijft de bescherming van het Stellingwerfs een kwestie van actieve aandacht. Zolang onze gehele gemeente als Friestalig gebied wordt aangemerkt – en dat is niet gewijzigd – zullen we een stap harder moeten lopen om het Stellingwerfs te bevorderen en te beschermen in het Stellingwerfstalig gebied. Dat is nog steeds niet vanzelfsprekend, ook niet na het definitieve besluit over de taalnota Fansels Frysk. Ook hierop wordt van ons verwacht dat we ons beleid moeten richten.

Eigen beleid aanpassen?

Onze gemeente valt sinds 2013 onder de Wet gebruik Friese taal (WGFT). We voldoen aan de wettelijke verplichtingen die dat meebrengt. We hebben een Taalnota en een Verordening Fries in het schriftelijk verkeer. Er is op 8 januari 2019 door ons college hierover een besluit genomen en dit is bevestigd door uw raad op 26 maart 2019. Er is toen besloten om een minimale uitvoering te geven aan de WGFT. Dit is in overleg met de provincie Friesland tot stand gekomen.

In ons beleid gaan we uit van het Nederlands als voertaal. We voeren de WGFT minimaal uit, met name vanuit onze cultuurhistorische en taalkundige achtergrond.

Immers,

“Wi’j bin gien echte Friezen,
Mar ok gien Drenten meer”²,

Hiermee hebben we doelbewust geen keuze gemaakt voor het voeren van meertalig beleid. Waarom niet?

1. We hadden net als Weststellingwerf een uitzonderingspositie willen krijgen op de Wet Gebruik Friese Taal. Dit is niet gelukt. Toen is gekozen voor een praktische en pragmatische oplossing: Nederlands als voertaal en minimale invulling van taalbeleid.
2. Taal is een gevoelig onderwerp, ook in Ooststellingwerf. Door een gulden Nederlandstalige middenweg te kiezen, omzeilen we de mogelijkheid van het ontstaan van conflicten over taal. Die gaan we bij voorkeur uit de weg. Daarnaast is in de alledaagse realiteit ook het Nederlands voertaal in onze gemeente.
3. Het Nedersaksisch / Stellingwerfs heeft als erkende minderheidstaal in Europa een lagere beschermingsstatus dan het Fries. Bij het voeren van actief taalbeleid staan we in de bescherming van het Stellingwerfs om te beginnen met 1-0 achter. Dat is onrechtvaardig en nodigt niet uit om er aan te beginnen.
4. Het voeren van actief taalbeleid kost geld. Minimale uitvoering betekent ook minimale inzet van mensen en middelen. Bij het voeren van actief taalbeleid zullen we mogelijk meer middelen moeten inzetten dan in andere Friese gemeenten, omdat het Fries en het Nedersaksisch niet verwant zijn aan elkaar. Het zijn verschillende talen met een linguïstisch andere oorsprong. Alles rondom deze talen vraagt om een eigen expertise. Bij het Fries is dat meer voorhanden dan bij het Stellingwerfs. Voor het Fries zijn beduidend meer middelen beschikbaar. Dat maakt het voeren van actief taalbeleid voor ons een financieel onzekere uitdaging.

De provincie vraagt nu van ons om gezamenlijk op te trekken in de bescherming van het Fries en het Stellingwerfs. Punt 3 in het besluit van Provinciale Staten is hierin belangrijk. Als gemeente zijn wij primair verantwoordelijk en wordt van ons een proactieve houding verwacht. De provincie voelt verantwoordelijkheid voor het Stellingwerfs, maar als gemeente zijn wij de eerst verantwoordelijke. Er is diverse keren ambtelijk contact geweest met het rijk hierover. Ook het rijk onderstreept dit.

Conclusie is dat ons huidige taalbeleid vanuit dat beeld niet meer voldoet. Vanuit punt 3 wordt van ons impliciet gevraagd en verwacht dat we een actief integraal beleid meertaligheid gaan voeren. Er

² Uit het tweede couplet van het Stellingwarfs volkslied

zal door rijk en provincie niet van ons verwacht worden dat we gelijk van de spreekwoordelijke kelder naar de zolder springen, maar wat hen betreft is de gekozen vrijblijvendheid voorbij. We moeten dan ons huidige beleid loslaten en meer ruimte creëren. Onderwijs is hierin een belangrijk onderwerp met een eigen wettelijke basis.

Er zijn diverse gesprekken geweest op bestuurlijk niveau tussen onze gemeente en de provincie. Ook zijn er diverse brieven uitgewisseld. Als gemeente hebben we ons hard gemaakt voor een gelijke en gelijkwaardige positie van het Stellingwerfs naast het Fries, daar waar het vanouds gesproken wordt. Dit is als volgt verwoord:

We voeren meertalig en integraal taalbeleid waarin er ruimte is voor het Stellingwerfs en het Fries volgens de beleidslijn:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger

Dit is als compromis met de provincie Fries nu ook naar voren gekomen. Hierin hebben beide overheden nu stappen te zetten.

Taalbeleid in de nota Fansels Frysk

De provincie voert integraal taalbeleid en dat betekent dat er op een aantal beleidsdomeinen rekening gehouden moet worden met meertaligheid.

In de nota Fansels Frysk worden de volgende beleidsdomeinen genoemd:

- Fries thuis
- Fries in het Onderwijs (voorschools tot en met HBO)
- Fries op het werk en het bedrijfsleven
- Fries in de vrije tijd
- Fries in de openbare ruimte
- Fries bij de overheid, in rechtbank en in de zorg
- Onderzoek naar en voor het Fries
- Internationale samenwerking

Hiermee wordt in grote lijnen de opzet van de *Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer*, BFTK 2024 – 2028 gevolgd³. In de BFTK 2024-2028 staan nieuwe afspraken tussen rijk en provincie over de uitvoering van de WGFT. In *Fansels Frysk* neemt de provincie de afspraken uit de BFTK als basis en wordt uitgelegd hoe deze afspraken worden uitgewerkt en welke structurele en incidentele middelen er daarvoor worden ingezet. Het Nedersaksisch valt hier niet onder.

De provincie wil de ambities tezamen met overheden en instellingen realiseren. Er worden per beleidsdomein resultaten in 2028 benoemd.

In de nota Fansels Frysk is over het Fries bij de overheid, het volgende opgenomen:

“Alle Friese gemeenten uit het Friese taalgebied, de Veiligheidsregio, de FUMO en Wetterskip Fryslân hebben een wettelijke taak ten aanzien van het Fries. In de overlegstructuur *Mei-inoar foar it Frysk* worden gemeenschappelijk ambities geformuleerd. Als voorzitter van *Mei-inoar foar it Frysk* stimuleert de provincie organisaties om het Fries uit te dragen in hun interne en externe communicatie en het zichtbaar maken in de openbare ruimte. Zo kunnen gemeenten, met financiële hulp van de provincie, een meertaligheidscoördinator aanstellen die zorgt voor een integrale aanpak met oog voor de streektaal en binding houdt met de samenleving.

De provincie heeft ook een formele rol als toezichthouder op de uitvoering van de *Wet Gebruik Friese taal*. Op grond van het *Interbestuurlijk Toezicht* worden om die reden ook gesprekken gevoerd

³ Gebaseerd op het UNESCO taalvitaliteitsmodel

met gemeenten over hun wettelijke taken op dit gebied. De komende jaren wordt gezamenlijk toegewerkt naar een volledig gelijkwaardige positie van het Fries in alle communicatie-uitingen. Hier wordt met de gemeenten concrete en meetbare ambities voor geformuleerd.

Naast afspraken met gemeenten en andere overheidsinstanties worden er deze beleidsperiode ook duidelijke afspraken met het Rijk over tweetalige communicatie gemaakt. In de informatie van de rijksoverheid moet het Fries als andere rijkstaal een gelijkwaardige positie naast het Nederlands hebben.

Resultaten 2028

- De provincie geeft als Taalschipper het goede voorbeeld en draagt het Fries in al haar facetten uit. Alle communicatie van de provincie Fryslân is Friestalig en tweetalig waar nodig. De provincie draagt het Fries zelf in alle activiteiten actief uit.
- Een kwart van alle communicatie door officiële instanties is tweetalig.
- Gemeenten en rijksuitvoeringsinstanties hebben taalbeleid en bevorderen en borgen zo het Fries.
- Meertaligheidscoördinatoren steunen de gemeenten bij het realiseren van hun taalbeleid”.

Met de Friese overheidsinstellingen is een traject Mei-inoar foar it Frysk gestart. Onze gemeente heeft hierin niet geparticipeerd. Immers, ons beleid (minimale uitvoering WGFT) werd gerespecteerd.

De provincie heeft dit in de nota Fansels Frysk gewijzigd. Van ons wordt verwacht dat we invoegen in het Mei-inoar traject. Provinciale Staten heeft in juni aandacht gevraagd voor het Nedersaksisch en wil ruimte voor een betere positie van het ‘streektaalen’ en dus ook het Nedersaksisch.

Het is aan ons als gemeente, zoals gezegd, om die ruimte te vertalen in beleid.

Taalbeleid

Binnen de nieuwe bestuurlijk context die er is ontstaan hebben we een aantal keuzes of opties:

1. We voeren meertalig en integraal taalbeleid waarin er ruimte is voor het Stellingwerfs en het Fries volgens de beleidslijn:
 - Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
 - Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger
2. We handhaven ons huidige beleid
3. We kiezen voor een tussenvorm: meertaligheid waar het zich aanbiedt in een beleidsarme context volgens de beleidslijn:
 - Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
 - Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger

In het compromis dat besproken is met de provincie komt optie 1 naar voren als voorkeursoptie.

Hieronder gaan we in op deze drie opties.

Optie 1. Het voeren van actief en integraal taalbeleid

Bij een keuze voor meertalig beleid is een gezamenlijke aanpak niet per se dezelfde aanpak.

Het Mei-inoar traject is gebaseerd op het stimuleren, beschermen en spreken van het Fries. Er is ruimte voor het Nedersaksisch / Stellingwerfs en het is aan ons om dat op te pakken.

Voorgesteld wordt om binnen deze optie de volgende lijn aan te houden:

We gaan uit van een gelijke en gelijkwaardige positie van het Stellingwerfs ten opzichte van het Fries:

We hanteren daarbij de beleidslijn

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger

We gaan integraal beleid meertaligheidbeleid voeren op de beleidsdomeinen:

- Zichtbaarheid in het gemeentehuis en de openbare ruimte
- In- en externe communicatie van de gemeente
- Onderwijs (zie verderop in deze notitie)
- Sociaal domein, zoals WMO, participatie- en jeugdwet
- Bibliotheken (ook met de nieuwe gemeentelijke verantwoordelijkheid in het vooruitzicht)
- Nieuwe sprekers
- Verenigingsleven

Hiermee volgen we qua onderwerpen het Mei-inoar traject en haken we, indien mogelijk, aan bij de inzet van een meertaligheidcoördinator (zie verderop in deze notitie).

Zoals gezegd is optie 1 niet hetzelfde beleid als het taalbeleid zoals dat verwoord is in de nota Fansels Frysk. Het is het voeren van integraal taalbeleid met onze eigen Ooststellingwerfse accenten.

Het voeren van integraal beleid meertaligheid is nieuw beleid. Het zal natuurlijk gepaard gaan met een participatietraject.

Daarnaast zijn er op dit moment nog onvoldoende middelen voor opgenomen in de gemeentebegroting. Dat betekent dat het beschikbaar stellen van extra middelen meegenomen worden in de integrale afweging in de Kaderbrief 2027.

De gezamenlijkheid houdt niet op bij onze grens, er wordt in het besluit van Provinciale Staten gesproken over een proactieve samenwerking van de Stellingwerven. Die is er op het gebied van de taal wel, maar kan geïntensiveerd worden. Punt van aandacht is wel dat de gemeente Weststellingwerf niet valt onder de WGFT en hierin dus een totaal andere positie heeft.

Het is van belang om te overleggen met Weststellingwerf over hoe zij denken over het besluit van Provinciale Staten en het voeren van taalbeleid.

Onderwijs heeft onze bijzondere aandacht

Naast de WGFT hebben de Wet op het Primair Onderwijs en de Wet op het Voortgezet Onderwijs bepalingen over het Fries (zie ook de juridische bijlage) en dan natuurlijk het Fries op school.

Er worden nieuwe en voor ons vergaande kerndoelen geformuleerd door de provincie. Formeel hebben wij als gemeente hierin geen positie, maar het is wel van groot en fundamenteel belang.

De provincie zet via de taalnota volop in op het Fries op school en wil haar beleid uitgevoerd zien in het Friestalig gebied, ook in Ooststellingwerf.

Provinciale Staten maakt duidelijk via beslispunt 2 dat het onderwijs in het Fries maatgevend is en dat er ruimte wordt gemaakt voor de streektaalen (een volwaardige positie), indien gewenst in dat gebied.

Het is inmiddels duidelijk dat het Nedersaksisch in Friesland aan de hand van beslispunt 3 van Provinciale Staten, haar status aparte niet behoudt en dat het gemeentelijk beleid door de provincie niet gerespecteerd zal worden op dit punt, zoals dat tot nog toe het geval is geweest. Hier wordt nu geen verplicht Fries gegeven (en ook geen verplicht Stellingwerfs).

Via de genoemde onderwijswetten is het Fries af te dwingen, maar er is een ontheffingsmogelijkheid. De provincie wil in haar nieuwe beleid eigenlijk geen ontheffingen meer verlenen⁴.

[“Gedeputeerde Staten zullen voortaan alleen in uitzonderlijke gevallen een officiële ontheffing verlenen voor het aanbieden van een of meer kerndoelen Fries. De beleidsregel voor het verkrijgen van ontheffing voor het Fries wordt daarvoor aangepast. Van alle scholen in het Friese taalgebied](#)

⁴ Onderwijsparagraaf, bladzijde 17 in de Taalnota Fansels Frysk

wordt verwacht dat ze toewerken naar een volledig aanbod Friese taal en cultuur in 2030. In regio's binnen het Friese taalgebied waar een streektaal in gebruik is, kunnen scholen die dat wensen de streektaal toevoegen aan het onderwijsaanbod Friese taal en cultuur".

Voor het Stellingwerftalig gebied in onze gemeente is bovenstaande onacceptabel. Het is van belang dat er nu een werkbaar compromis besproken is met de provincie.

Onderwijs in een minderheidstaal is van fundamenteel belang om die minderheidstaal te beschermen en vooruit te helpen. Het kan meehelpen in het voorkomen van het verdwijnen van deze taal.⁵ Met taal gaat culturele identiteit verloren.

Dat geldt voor het Fries en natuurlijk ook voor het Stellingwerfs. Het Fries heeft ook hier een beter wettelijk beschermde positie. En kan in bovenstaande context in onze gemeente het Stellingwerfs wegduwen.

Indien we een actief meertalig beleid gaan voeren, dan zal dat over onderwijs in het Stellingwerfs en het Fries moeten gaan, in een gelijke en gelijkwaardige positie.

Voorgesteld wordt om binnen optie 1 ook hier te blijven kiezen voor de beleidslijn:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger

Met ons Primair Onderwijs stichting Comprix en stichting Tjongerwerven is contact geweest over deze beleidslijn en zij geven ook de voorkeur aan deze beleidslijn. Het is wel de vraag of zij kunnen voldoen aan de inspanningen die dit meebrengt.

Het vragen van ontheffing ligt bij het onderwijs zelf. Als gemeente kunnen we ondersteuning bieden. Dit is juridisch een complex geheel, maar niet zonder mogelijkheden. Zie bijlage 4 bij deze notitie.

Lesmethoden

Punt van aandacht is dat er door de betere rechtsbescherming en de hoeveelheid middelen voor het Fries, er veel meer geïnvesteerd kon en kan worden in het ontwikkelen en gratis beschikbaar stellen van onderwijsmethoden (spoor 8 voor Basisonderwijs en Serie voor het Voortgezet Onderwijs). Het zou mooi zijn wanneer er een vertaling komt van Spoor 8 en van Serie, voor het Stellingwerfs en dat er les gegeven kan worden het Stellingwerfs in het PO en VO⁶ in alle groepen en klassen, in een doorgaande leerlijn.

Overigens heeft NHL Stenden een eigen lesmethode voor het Nedersaksisch ontwikkeld. Deze zou ook een goed alternatief voor het Stellingwerfs op school kunnen zijn. Of het programma dat nu wordt ontwikkeld voor het Nedersaksisch in het onderwijs in het programma Nij Begun (herstel en perspectief voor Groningen en Noord-Drenthe na de aardgaswinning).

Een gelijke en gelijkwaardige behandeling van het Stellingwerfs naast het Fries, met de taalgrens als uitgangspunt vraagt om een forse inzet in middelen en mentaliteitsverandering ten behoeve van onze beide minderheidstalen. Het is tegelijkertijd ook een positieve keuze voor meertaligheid in het onderwijs en de voordelen die kinderen daarbij hebben.⁷

Hier ligt de bal niet alleen bij de gemeente maar bij het rijk in verband met zijn inzet voor het Nedersaksisch dat nogal te wensen laat, bij de provincie, die hier actief via haar regelgeving op in moet zetten, via de scholen die in de realisatie en uitvoering een taak hebben en onze gemeente die de motor moet zijn onder deze beleidskeuze.

⁵ De raad voor Europa hekelt het Nederlandse beleid op dit punt, ook ten aanzien van o.a. het Nedersaksisch in haar 7^e rapportage over de Europese minderheidstalen uit 2023.

⁶ Het erfgoededucatie programma Heemkunde / Veerkieker staat hier los van.

⁷ Zie ook het rapport van de Onderwijsraad sept 2025 'Talige diversiteit benutten'

Coördinator Meertaligheid van belang, ook voor het Stellingwerfs?

De provincie Friesland heeft extra rijksmiddelen ontvangen voor de inzet van een coördinator meertaligheid in de Friese gemeenten. Deze kan als extra ondersteuning voor beide talen dienen. In december hebben we een beschrijving ontvangen van de provincie van wat de rol zou moeten zijn van een coördinator meertaligheid. Het document zit als bijlage bij deze notitie.

De coördinator is beschermer, interne ambassadeur en externe verbinder van het taalbeleid.

Ook in de rolbeschrijving worden de zogenaamde streektalen genoemd, maar de omschreven subsidieresultaten in 2026 en 2028 gaan grotendeels over het Fries.

Er is inmiddels een subsidieregeling voor de inzet van de coördinator meertaligheid, waarin ook doelen en verplichtingen worden vastgelegd.

De regeling MeertaligheidSCOördinator is inmiddels opengesteld voor subsidieaanvragen.

Ook bij de aanvraag meertaligheidSCOördinator gaan wij uit van de beleidslijn:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger.
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger.

Op die basis willen wij dan ook de aanvraag in gaan dienen, na vaststelling van deze startnotitie in de gemeenteraad. Een meertaligheidSCOördinator kan ons op die basis helpen bij het ondersteunen van ons taalbeleid.

Optie 2. Handhaven huidige beleid

Het huidige taalbeleid van onze gemeente is niet zomaar ontstaan. Het veranderen hiervan is een breuk met het verleden en ligt gevoelig.

U kunt kiezen voor het handhaven van het huidige beleid. Immers verandering van Fries beleid hoeft niet automatisch in te houden dat uw eigen (doordachte) beleid aangepast moet worden. Hierbij wordt verwezen naar de (juridische) bijlage 4 bij deze notitie.

Als gemeente kunnen we om ontheffing vragen van de verplichtingen in de WGFT, want 'onevenredige belasting van het bestuurlijk verkeer'. Over een eventuele indeplaatsstelling zal een rechter zich moeten gaan buigen, mocht het zo ver komen.

Daarnaast is de taalnota geen algemeen verbindend voorschrift, maar een set voornemens van de provincie. Wij kunnen daarin onze eigen beleidskeuzes maken.

Ten aanzien van het onderwijs gelden ook ontheffingsmogelijkheden, maar dit ligt, zoals eerder aangegeven, bij het onderwijs zelf. Wij kunnen als gemeente ondersteuning bieden. Dit is juridisch een complex geheel, niet zonder mogelijkheden en ook niet zonder risico's.

Bij het ingaan van een juridisch traject moeten we ons realiseren dat ook dit geld kost. Daarnaast zet het de bestuurlijke verhoudingen verder op scherp over dit onderwerp en is de uitkomst onzeker omdat het om juridisch onontgonnen gebied gaat.

In het licht van het besproken compromis met de provincie wordt deze optie niet geadviseerd.

Optie 3. Tussenvorm: meertaligheid waar het zich aanbiedt in een beleidsarme context.

Een tussenvorm kan zijn om er voor te kiezen op een aantal punten meer inzet te plegen op de talen, maar wel uit te gaan van handhaving van het huidige beleid. Waar mogelijk en indien opportuun, wordt dan incidenteel inzet gepleegd op meer Stellingwerfs en Fries, met ook hier de beleidslijn:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonger

We hebben dat bijvoorbeeld al gedaan met de actie "zet je licht aan" [Fietsverlichtingsactie | ANWB](#) door meertalige neonteksten op een fietspad bij school te spuiten.

Er waren plannen voor meertaligheid cursussen voor medewerkers van de gemeente bij SSR en Afûk. Dit is vanwege de taalnota on hold gezet. Plannen om Stellingwerfstalige spreken naast Fries aan te bieden op de toeristische rustpunten in Oost- en Weststellingwerf zijn inmiddels uitgevoerd.

Een tussenweg is een pragmatische weg, maar niet per se een duidelijke weg. Voor het onderwijs zal dit niet voldoen.

Voor het onderwijs is, zoals gezegd, aparte wetgeving en daar staat onze gemeente buiten. Hier is echter meertaligheid in taalbeleid wel van cruciaal belang. Feit is dat er wetgeving is voor het Fries op school en niet voor het Nedersaksisch/ Stellingwerfs. Het is aan het onderwijs om hierin keuzes te maken. De optie om hier geen actief taalbeleid te voeren als gemeente, kan voor het Stellingwerfs slecht uitpakken.

Het is aan het onderwijs om keuzes te maken. Wij hebben hierover goed contact met het onderwijs, maar in een beleidsarme context past bescheidenheid.

In het licht van het besproken compromis met de provincie wordt ook deze optie niet geadviseerd.

Voorkeur Optie 1

Als gemeente nemen wij een bijzondere positie in. Wij zijn de enige Nederlandse gemeente die twee taalkundig verschillende minderheidstalen binnen onze grenzen heeft, waarbij één taal een betere rechtsbescherming geniet dan de andere. Door de recente beleidswijzigingen rondom het Friese taalbeleid is dat verschil pijnlijk duidelijk geworden. Dat brengt ons in een moeilijke en juridisch ook wel complexe situatie waarin we vaak alleen staan.

Het brengt ons ook in een uitdagende en unieke positie waarin wij van harte kunnen kiezen beide talen gelijk en gelijkwaardig te ondersteunen en te beschermen, uitgaande van waar ze vanouds gesproken worden. Die positieve beleidskeuze is te verkiezen boven de minimale variant (2) waarbij geen van de minderheidstalen gediend is en ook boven de tussenvariant (3) die eigenlijk geen keuze is.

Daarbij moet gezegd worden dat deze keuze onze keuze is en nu de uitkomst van een compromis met de provincie zal zijn.

Het is voor ons belangrijk om op te komen voor een gelijke en gelijkwaardige ondersteuning van onze talen. Immers, met het verdwijnen van de taal verdwijnt de identiteit en dat is het laatste wat we zouden moeten willen.

Voorgesteld wordt dus om uit te gaan van het verder uitwerken van optie 1: het voeren van meertalig beleid volgens de beleidslijn:

- Fries met een beetje Stellingwerfs boven de Tjonger
- Stellingwerfs met een beetje Fries beneden de Tjonge

Na uw richtinggevende uitspraak kan het nieuwe beleid verder uitgewerkt worden, ook financieel.

Juridische aspecten

Er is het nodige in wet- en regelgeving vastgelegd over met name het Fries. Verwezen wordt naar de bijlage 5 bij deze notitie: 'Wet- en regelgeving bescherming Fries en Nedersaksisch'. Het Fries heeft een nadrukkelijk betere rechtspositie en -bescherming dan het Nedersaksisch/ Stellingwerfs.

Onzeker is nog hoe provincie (en rijk) omgaan met de mate van handhaving. In de nota Fansels Frysk maakt de provincie duidelijk dat het haar ernst is en dat ze voornemens is om zo weinig mogelijk ontheffingen te gaan verlenen en ook actief wil gaan handhaven. Het is voor ons van belang dat het bereikte compromis in de provinciale regelgeving gevolgd wordt en dus een vertaling krijgt.

In bijlage 4 bij dit voorstel over 'Juridische rechten en plichten', wordt duidelijk gemaakt dat provinciaal taalbeleid niet zonder meer opgelegd kan worden aan de gemeente. In de Wet Gebruik Friese Taal is artikel 3 lid 2 een artikel om in te kunnen zetten (onevenredige belasting bestuurlijk

verkeer). Daarnaast is de taalnota geen algemeen verbindend voorschrift, maar een set voornemens van de provincie, die onze gemeente niet hoeft over te nemen.

Het kan betekenen dat, indien de provincie **toch** kiest voor actief handhaven op bepaalde onderdelen van de WGFT, we in een (onzeker en onontgonnen) juridisch traject kunnen terechtkomen, met bijbehorende financiële consequenties.

Bij de wetgeving over het Fries op school hebben wij, zoals gezegd geen formele positie. We kunnen wel gezamenlijk optrekken met het onderwijs en ze steunen in een gezamenlijk standpunt en bij het vragen om ontheffing als zich dat voordoet.

Vervolg

Na uw richtinggevende uitspraak kan het nieuwe beleid in een integrale notitie taalbeleid verder uitgewerkt worden.

Vertaling van het besluit van

PROVINCIALE STATEN VAN FRYSLAN

Na het lezen van het voorstel van Gedeputeerde Staten van Fryslân van 7 mei 2024

nr. 02209487, aangaande natuurlijk Fries — beleidsnota Friese taal 2025 – 2028

Overwegende dat:

- Voor de periode 2025-2028 nieuw provinciaal taalbeleid moet worden vastgesteld.
- Dat het beschermen en bevorderen van de Friese taal een wettelijke taak is van de provincie.

Besluit:

Uiteraard Fries 2025 - 2028, Beleidsnota Friese taal vast te stellen. Waarbij de lange termijndoelen tot kennisgeving aangenomen worden en het Statencomité Fries wordt gevraagd deze te betrekken bij hun initiatiefvoorstel. Dit met de toevoeging van een door het college op te stellen tekst over Friese streektaalen en het Nedersaksisch in Fryslân met als uitgangspunten:

1. De provincie Fryslân spant zich ervoor in dat streektaalen een betere positie krijgen. De provincie draagt daarom samen met de bestuurlijk verantwoordelijke gemeenten bij aan de bescherming en bevordering van de streektaalen in Fryslân.
2. Scholen die dat wensen, in regio's waar een streektaal gebruikt wordt, mogen de streektaal toevoegen aan het onderwijsaanbod Friese taal en cultuur. Vooral in de plaatsen waar een sterke streektaalgemeenschap is, zoekt de provincie samen met schoolondersteuners ruimte om een volwaardige positie van de streektaal in de lessen Friese taal en cultuur verder te versterken.
3. In overleg met de Stellingwerfen probeert de provincie te komen tot een effectief taalbeleid voor het Stellingwerfs, met als uitgangspunt dat de provincie een verantwoordelijkheid voelt voor het Stellingwerfs en daarom de primaire bestuurlijke verantwoordelijkheid van de

gemeenten steunt, binnen haar wettelijke taken en bevoegdheden. Daarin gaan we uit van proactieve samenwerking van de Stellingwerven.

Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van de ervaring die in andere gemeenten al is opgedaan met de meertaligheidscoördinatoren.

4. In samenwerking met de gemeenten, de Rijksoverheid en andere provincies maken we werk van de uitvoering van het Convenant Nedersaksisch uit 2018.

In te stemmen met de begrotingswijziging voor aanpassing van het bestedingsritme.

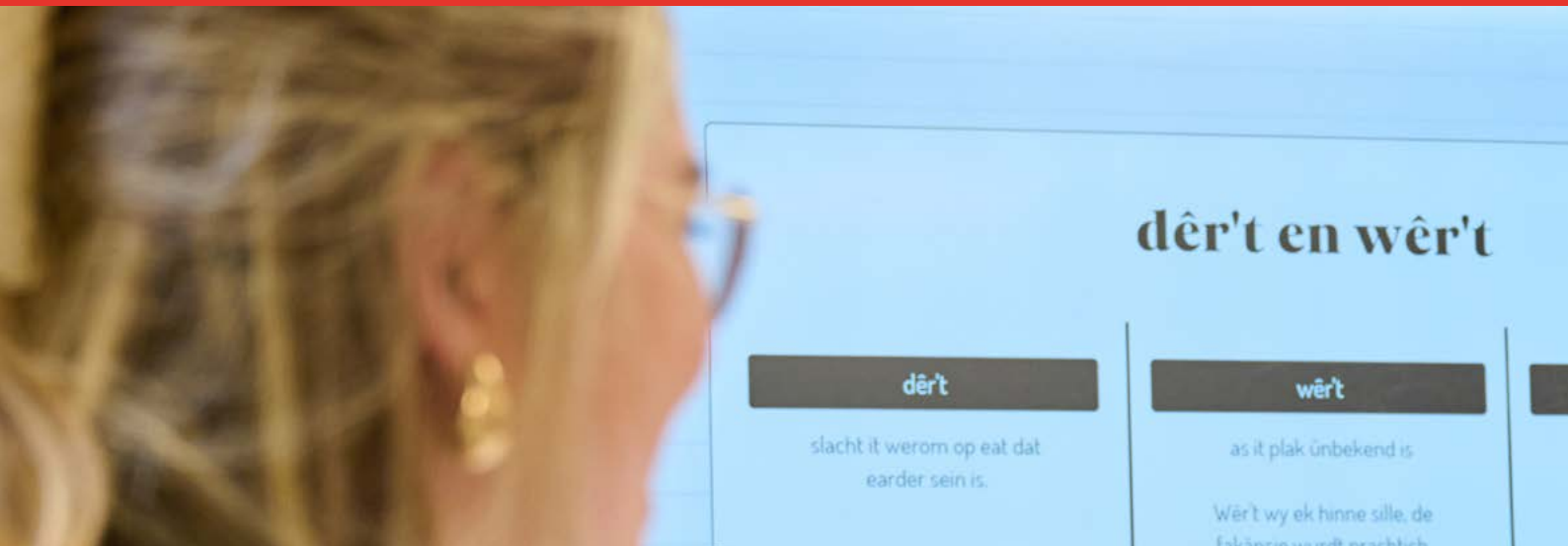
Zo vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân in hun openbare vergadering van 19 juni 2024



provinsje fryslân
provincie fryslân

Taalnota 2025-2028

Fansels Frysk





Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt de nieuwe taalnota *Fansels Frysk*.

Bij de ondertekening van de *Bestuursafpraak Friese taal en kultuer 2024-2028* droeg Arjan Hut, onze dichter fan Fryslân, het prachtige gedicht 'Sinneljocht op in muorre yn 'e stêd' voor. Het gaat over hoe hij door dat ene Friestalige woord, 'Zonnelicht', op een muur in Leeuwarden begon te dichten en daar zijn werk van heeft gemaakt. 'Myn taal/ hat in skerp mes en kleurde fearren, myn taal hat in grutte/ bek, in triljend hert.' ('Mijn taal/ heeft een scherp mes en gekleurde veren, mijn taal heeft een grote/bek, een trillend hart.')

Het Fries heeft een vanzelfsprekende plek in het leven van de meerderheid van de inwoners van Fryslân. Buitenshuis is het Fries echter niet altijd even zichtbaar, bijvoorbeeld op het werk of in de openbare ruimte. Zeker niet wanneer we Fryslân vergelijken met andere regio's die meertalig zijn.

Fansels (natuurlijk) moeten de Friezen hun moedertaal ook buitenshuis kunnen gebruiken. Bijvoorbeeld in het contact met de overheid en in de zorg. *Fansels* is het van belang dat alle kinderen in Fryslân de Friese taal kunnen leren en dat er aantrekkelijk materiaal is om hun taalvaardigheid en leesplezier te stimuleren. *Fansels* moeten mensen, jong en oud, toegang hebben tot mooie en goede Friestalige boeken, films en theatervoorstellingen.

Fansels Frysk. De titel spreekt voor zich. De komende jaren zetten wij ons weer in om het Fries te beschermen en te bevorderen. Dat doen wij met het Rijk, met de andere overheden, met instellingen, én met de inwoners van Fryslân. Of u nu bent opgegroeid met het Fries, het Fries later heeft geleerd of het zelf niet spreekt, wij nodigen iedereen van harte uit om onze mooie rijke taal te laten schitteren. *As sinneljocht op in muorre*.

Eke Folkerts

Gedeputeerde Taal en taalonderwijs

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inleiding	5
1 Fries thuis	8
2 Fries in het onderwijs	12
Voorschoolse periode	13
Primair en voortgezet onderwijs	14
Middelbaar beroepsonderwijs	18
Hoger beroepsonderwijs	20
3 Fries op het werk en in het bedrijfsleven	22
4 Fries in de vrije tijd	24
5 Fries in de openbare ruimte	28
6 Fries bij overheid, rechtbank en in de zorg	30
7 Onderzoek naar en voor het Fries	33
8 Internationale samenwerking	36
9 Monitoring en financiën	39
Tabel begroting 2025-2028	40
Bronvermelding	42



Inleiding

Wij leven in een meertalige wereld. Dat is in Fryslân net zo als elders. Zo wisselt de jeugd in Fryslân net zo gemakkelijk van het Fries (of een van de Friese streektaalen) naar het Nederlands of Engels en weer terug. Talen en culturen verbinden ons. Meertaligheid wordt gelukkig steeds meer als rijkdom gezien. Het goed kunnen beheersen van je moedertaal helpt bij het leren van andere talen. Wat Fryslân bijzonder maakt is dat het Fries en het Nederlands hier beide erkend zijn als officiële talen. Dat betekent dat alles wat voor het Nederlands is afgesproken, ook voor het Fries geldt. Daarom voert de provincie een actief taalbeleid en maken wij iedere vijf jaar ook nieuwe afspraken met het Rijk over het Fries. Dat doen we in de BFTK: *de Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer*.

Wij zien dat het Fries sinds de *Wet Gebrûk Fryske Taal (WGFT, 2014)* op veel terreinen winst heeft geboekt. Bijvoorbeeld in het onderwijs, de vrije tijd en in het openbaar bestuur. Met *Lân fan taal*, onderdeel van *Leeuwarden-Fryslân 2018*, en met *Arcadia (2022)* lieten wij de rijkdom van het Fries en onze meertalige provincie zien. In het kader van *Taalplan Frysk 2030* werken we al sinds 2021 toe naar een doorgaande leerlijn voor het Fries in het onderwijs. In december 2022 werd het debat over de nieuwe BFTK in de Tweede Kamer gevoerd.

Maar we zijn er nog niet. In het *Bestuursakkoord 2023-2027 Oparbeidzje foar Fryslân* schrijven we al dat we meters willen maken op het terrein van de Friese taal om onze langetermijndoelstellingen te realiseren. Als provincie zijn wij de hoeder van de Friese taal, of Taalskipper. Voor het voortbestaan van het Fries zijn niet alleen voldoende (nieuwe) sprekers van belang, het Fries moet ook zichtbaar zijn in onze omgeving, zodat wij het vaker gebruiken. Op een ouderavond van de BSO, een vergadering van de gemeenteraad of een theatervoorstelling: Friezen zouden zich vrij moeten voelen

om het Fries buitenshuis net zo gemakkelijk te gebruiken als thuis. Een gelijkwaardige positie maakt het ook voor nieuwe Friezen aantrekkelijker en meer vanzelfsprekend om de taal te leren.

In *Fansels Frysk* presenteren wij onze ambities op het gebied van taalbeleid voor de komende vier jaar. Wij bouwen verder op de ambities uit onze vorige beleidsnota, *Nij Poadium (2021-2024)*. Die nota was geïnspireerd door *Leeuwarden-Fryslân 2018* en verbond taal, kunst en erfgoed met elkaar. De verbinding tussen deze beleidsterreinen blijft. Het Friese landschap, ons actieve verenigingsleven en hofabra horen net zo goed bij Fryslân als de Friese taal. Een eigen taalnota geeft ons de kans om beter te laten zien welke basis er onder ons beleid voor Friese taal en cultuur ligt en hoe wij onze rol de komende vier jaar willen invullen.

De brede basis van het provinciaal taalbeleid is internationaal en wettelijk vastgelegd. Zo staat bijvoorbeeld in de *Wet Gebrûk Fryske Taal (2014)* dat Rijk en Provincie vanuit hun gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en zorgplicht voor de Friese taal en cultuur periodiek afspraken maken hoe zij hun verantwoordelijkheid invullen. De *Wet Gebrûk Fryske Taal* gaat vooral over het Fries als bestuurstaal, Fries in het rechtsverkeer en het instellen van een onafhankelijk adviesorgaan voor het Fries (DINGtiid). De internationale verdragsafspraken zijn echter veel breder en dat benoemt de wet expliciet. Het gaat bijvoorbeeld ook om andere voor de Friese taal en cultuur relevante beleidsterreinen, zoals Fries in het onderwijs (ook vastgelegd in de *Wet op Primair Onderwijs* en *Wet op Voortgezet Onderwijs*), Fries in de media, culturele en economische activiteiten, sociaal beleid en zorg en internationale uitwisseling.

Voor het Fries zijn twee internationale afspraken van belang: *het Kaderverdrag voor de bescherming van nationale minderheden (2005)*¹ en *het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (1996)*². Het Europees Handvest is een verdrag om regionale talen en talen van minderheden te beschermen en te bevorderen. Niet alle talen die onder het Handvest worden erkend hebben dezelfde status. Het Fries valt onder deel II en III van het Handvest. Daarmee heeft het de hoogste status en is vastgelegd dat er 48 concrete maatregelen moeten worden uitgewerkt voor het beschermen en bevorderen van het Fries. Deze maatregelen gaan over domeinen zoals onderwijs, bestuur en rechtsverkeer, het sociaal en economisch domein, media, culturele voorzieningen en internationale uitwisseling. De Raad van Europa gaat iedere drie jaar na hoe de maatregelen worden uitgevoerd en stelt verbeteringen voor op plaatsen waar dat nodig is.

Op 8 april 2024 is de zesde *Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer* getekend, de BFTK 2024-2028. Daarin staan de nieuwe afspraken tussen Rijk en provincie. In *Fansels Frysk* nemen wij de afspraken uit de BFTK als basis en leggen we vooral uit hoe we deze afspraken vanuit onze eigen rol zullen uitwerken en welke structurele en incidentele middelen we daarvoor zullen inzetten. De Friese streektaalen vallen niet onder de BFTK. Ook al is de provincie hiervoor niet direct bestuurlijk verantwoordelijk, ook de Friese streektaalen hebben onze aandacht. Zo is het merendeel van onze subsidieregelingen voor het Fries ook toegankelijk voor instellingen, onderzoekers en makers die zich bezighouden met de Friese streektaalen.

¹ Kaderverdrag voor de bescherming van nationale minderheden (2005). Getekend in 1995 en geratificeerd in 2005. Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0001714/2005-06-01>.

² Europees Handvest voor regionale talen en talen van minderheden (1996). Zie: <https://wetten.overheid.nl/BWBV0001223/1998-03-01>.

De provincie kan de ambities uit de BFTK en deze taalnota niet alleen realiseren. Wij zijn afhankelijk van de samenwerking met en steun van andere overheden en van culturele instellingen, onderwijs- en kennisinstellingen, die een belangrijke rol spelen in ons taalbeleid. De samenwerking tussen provincie, overheden en instellingen loopt op veel terreinen al goed (zoals in Taalplan Frysk 2030), en kan op sommige terreinen nog verder verbeterd worden. Dat is een van de doelen van ons bestuursakkoord: minder geld naar kantoor en meer naar de praktijk.

De hoofdstukindeling van deze nota volgt in grote lijnen de opzet van de BFTK, die gebaseerd is op het UNESCO-taalvitaliteitsmodel. In hoofdstuk 1 staat taaloverdracht centraal. De hoofdstukken 2 tot en met 5 gaan respectievelijk over Fries in het onderwijs, op het werk, in de vrije tijd en in de openbare ruimte. Hoofdstuk 6 beschrijft onze ambities voor Fries bij de overheid, de rechtbank en in de zorg. Wetenschappelijk onderzoek is de basis van ons taalbeleid. Deze basis willen wij versterken, onder meer door nationaal en internationaal beter samen te werken, ook op cultureel vlak. Hoe we dit willen doen, staat in de hoofdstukken 7 en 8. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 9, gaan we in op monitoring, de manier waarop wij bijhouden of we onze ambities halen en hoe we eventueel bijsturen, en werken wij de financiële afspraken voor de komende jaren uit.

1



Fries thuis

Fryslân in 2051

In 2051 is het Fries te horen en te vinden op vrijwel alle plekken waar (aanstaande) ouders en kinderen komen. Ook is er voldoende informatie en materiaal beschikbaar voor ouders om thuis het Fries optimaal aan te bieden en er is een provincie-dekkend aanbod van tweetalige kinderopvanglocaties. Professionals in Fryslân die met ouders en jonge kinderen werken zijn goed op de hoogte van de voordelen van een meertalige opvoeding en informeren en steunen ouders actief om hun eigen taal te gebruiken. Zij beheersen zelf het Fries in ieder geval passief.

In 2051 waarderen inwoners van Fryslân het Fries positief. Om goed mee te kunnen draaien in de Friese samenleving zien ook niet-moedertaalsprekers de voordelen van het leren van het Fries. Ieder kan hier een geschikte cursus voor volgen en dat wordt op grote schaal gedaan.

Inleiding

Voor het behoud en het bevorderen van een taal is het van belang dat ouders de taal op hun kinderen overdragen. Taaloverdracht is binnen het UNESCO-model voor taalvitaliteit de eerste en meest belangrijke pijler.

Taaloverdracht van het Fries op nieuwe generaties staat onder druk. Niet alle ouders kiezen ervoor of slagen erin om het Fries op hun kinderen over te dragen doordat het Nederlands en Engels in de omgeving van kinderen veel meer aanwezig zijn.

In de komende vier jaar zet de provincie extra in op het ondersteunen van ouders bij het overdragen van het Fries op hun kinderen. Door actief te informeren en het creëren van een rijke Friese taalomgeving waar kinderen in opgroeien wordt de taalontwikkeling bevorderd en taalverlies tegengegaan.

Informeren opvoeders en zorgverleners

Aanstaande ouders kiezen vaak al voordat hun kind geboren is welke taal ze met het kind willen praten. Daarom is het belangrijk dat zij al ruim voor de geboorte goed op de hoogte zijn van de voordelen en mogelijkheden van meertalig opvoeden. De afgelopen jaren heeft de provincie veel informatiematerialen en -bronnen laten ontwikkelen die ouders informeren en ondersteunen in hun taalkeuze en taaloverdracht. Met behulp van (lopend) onderzoek naar taaloverdracht wordt in de komende periode in kaart gebracht op welke momenten informatie aan ouders de meeste impact heeft en op welke manier dat het beste gedaan kan worden. Bestaande materialen, zoals het Taalkado voor alle ouders die geboorteaangifte doen, kunnen op basis van dit onderzoek worden aangepast zodat ze goed aansluiten op de behoefte van ouders en hun (beter) ondersteunen bij het overdragen van het Fries. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de verschillende taalsituaties van gezinnen, zoals volledig Friestalig, Nederlands- en Friestalig of anderstalig.

De provincie vindt het belangrijk dat professionals die voor hun werk in aanraking komen met ouders en hun kinderen goed op de hoogte zijn van de voordelen van een meertalige opvoeding. Voor deze doelgroep wordt er de komende beleidsperiode nieuw materiaal ontwikkeld. Zo kunnen zorgverleners zoals verloskundigen, kraamverzorgenden, huisartsen en medewerkers van consultatiebureaus en bibliotheken ouders actief informeren en ondersteunen bij hun taalkeuze en wordt het Fries (meer) zichtbaar op de plekken waar ouders met kinderen komen.

Voor de ontwikkeling van het cursusaanbod voor zorgverleners wordt gebruik gemaakt van bestaand les- en nascholingsmateriaal voor (aankomende) pedagogisch medewerkers en leesconsulenten. Ook wordt, samen met de mbo- en hbo-instellingen in Fryslân, onderzocht of dit aanbod een plaats kan krijgen in de opleidingen tot verloskundige en kraamverzorger.

Rijke taalomgeving

In de BFTK is de zichtbaarheid van het Fries, en daarmee het toewerken naar een rijke Friese taalomgeving, een prioriteit. Met een rijke Friese taalomgeving wordt een omgeving bedoeld waarin het Fries overal te horen en te vinden is en volop kan worden gebruikt naast het Nederlands en het Engels. Dit stimuleert de (meertalige) taalontwikkeling van kinderen en steunt ouders bij het overbrengen van het Fries.

Fryslân staat in de top drie van provincies met het grootste aantal inwoners met een beperkte taalvaardigheid. Goed kunnen lezen en schrijven is belangrijk voor jong en oud om mee te kunnen doen in onze samenleving. Het speelt een rol bij sociale verbanden, identiteit, de toegang tot voorzieningen, democratie en arbeidsmarkt. In *het Fries Leesoffensief* werkt de provincie met gemeenten, bibliotheken, onderwijsinstellingen en andere partners aan het doel dat binnen tien jaar minimaal 90% van de inwoners voldoende taalvaardig is om goed mee te kunnen doen in de samenleving.

Voorlezen is de meest effectieve manier om het Fries op kinderen over te dragen en hun taalontwikkeling te stimuleren.³ Om alle ouders de kans te geven om voor te lezen uit Friese boeken is het van belang dat er in alle bibliotheken in Fryslân een groot,

³ Bosma, E. (2017). *Bilingualism and cognition: The acquisition of Frisian and Dutch*. Universiteit van Amsterdam.

aansprekend en kwalitatief hoog aanbod beschikbaar is van Friestalige (voorlees) boeken voor kinderen. De provincie maakt afspraken met de bibliotheken in Fryslân en steunorganisatie Fers over het vergroten van het aanbod kinderboeken en het vergroten van de zichtbaarheid van het Fries in bibliotheken. Waar mogelijk wordt dit geïntegreerd in *het Fries Leesoffensief*.

Daarnaast wordt er doorgegaan met het organiseren van activiteiten gericht op het voorlezen aan (jonge) kinderen zoals *de Lês-mar-foar-wiken* en worden landelijke activiteiten voor het bevorderen van taalontwikkeling van jonge kinderen gekoppeld aan de meertalige situatie in Fryslân (bijv. *BoekStart* en *DBOS: de bibliotheek op school*).

Niet alle ouders kunnen zelf goed Fries voorlezen. Met materialen en activiteiten zoals voorleesfilmpjes, voorleesmomenten in bibliotheken of boekhandels, theater- en muziekvoorstellingen, worden ook deze ouders ondersteund bij het overdragen van het Fries.

Het is voor hun Friese taalvaardigheid belangrijk dat kinderen het Fries op veel verschillende plaatsen tegenkomen. Door meer Friese filmpjes, spelletjes, liedjes en apps in het Fries aan te bieden wordt de taalontwikkeling in het Fries gestimuleerd en wordt het gebruik van het Fries meer vanzelfsprekend. In samenwerking met verschillende partijen wordt gekeken naar de mogelijkheden voor het creëren van een groter multimediaal aanbod, zowel voor kinderen onder de vier jaar als voor kinderen op de basisschool.

Tweetalige kinderopvang

Met tweetalige kinderopvang wordt de Friese taalontwikkeling van alle kinderen spelenderwijs gestimuleerd. De tweetalige kinderopvang is de start van de doorgaande leerlijn Fries van Taalplan Frysk 2030, waarin toegewerkt wordt naar een sterk en structureel aanbod Fries in alle onderwijssectoren. In *hoofdstuk 2. Fries in het onderwijs* is meer te lezen over het provinciaal beleid ten aanzien van tweetalige kinderopvang en andere onderwijssectoren.

De provincie vindt het belangrijk dat alle ouders in Fryslân de mogelijkheid hebben om hun kinderen naar een tweetalige opvang te brengen en streeft er daarom naar dat 80% van alle opvanglocaties in Fryslân tweetalig is.

Naast kinderopvang brengen veel ouders de kinderen naar een gastouder of naar de grootouders. In deze beleidsperiode wordt ook ingezet op het informeren en bewust maken van gastouders en oppasopa's en -oma's van het belang van meertalig opvoeden en de rol die zij spelen bij de taalontwikkeling en taaloverdracht van (klein) kinderen.

Nieuwe inwoners

Naast taaloverdracht van ouders op kinderen is het van belang dat ook nieuwe inwoners van de provincie gestimuleerd worden zich de Friese taal eigen maken. Door te leren Fries te verstaan en te praten wordt het voor nieuwe inwoners gemakkelijker om onderdeel te worden van de Friese samenleving en zelf ook actief aan deze samenleving bij te dragen.

Deze beleidsperiode wordt extra ingezet op het faciliteren en steunen van nieuwkomers bij het leren van de Friese taal. De provincie maakt afspraken met de gemeenten over het aanbieden van verschillende mogelijkheden om Fries te leren. Zo zal er één

keer per jaar een serie taalcursussen aangeboden worden op toegankelijke locaties, verspreid door het Friese taalgebied. Ook faciliteert de provincie de ontwikkeling van innovatieve (leer)methodes op basis van wetenschappelijk onderzoek en de ontwikkeling van een taalleer-app Nederlands-Fries, met mogelijke uitbreidingen naar Engels-Fries, Duits-Fries en Arabisch-Fries.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Er is aansprekend materiaal voor (toekomstige) ouders, in verschillende taalsituaties, wat hen informeert en steunt bij de taaloverdracht van het Fries.
- Er zijn cursussen en materialen voor zorgverleners (bijv. verloskundigen, medewerkers consultatiebureaus, huisartsen enz.) zodat zij ouders actief kunnen adviseren en steunen in hun taalkeuze en taalaanbod.
- Alle bibliotheken hebben een groot, aansprekend en kwalitatief hoog aanbod Friese (voorlees)boeken.
- Er zijn meer filmpjes, liedjes, spelletjes en apps in het Fries voor (jonge) kinderen om thuis te gebruiken.
- Nieuwkomers in de provincie worden actief gesteund om het Fries te leren. Het aantal nieuwkomers dat het Fries leert, neemt hierdoor toe.

2

Fries in het onderwijs

Fryslân in 2051

In 2051 is het leergebied Friese taal en cultuur een structureel en integraal onderdeel van het onderwijsaanbod in Fryslân en is het Fries te vinden en te horen op alle scholen. Alle kinderen in Fryslân hebben de kans om taalvaardig te worden in zowel het Fries als het Nederlands en zich optimaal te ontwikkelen. De kerndoelen Friese taal en cultuur worden gebruikt en aangeboden op alle scholen in het Friese taalgebied en zijn verbonden met andere leergebieden in het curriculum.

De doorgaande leerlijn Fries is in 2051 gerealiseerd; alle kinderen in Fryslân krijgen van jongs af aan het Fries mee en kunnen het leren en gebruiken tot en met het (hoger) beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Het percentage leerlingen met een beperkte taalvaardigheid in Fryslân is daardoor in 2051 significant gedaald.

Er zijn voldoende leerkrachten, docenten, pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten met een foech Frysk (lesbevoegdheid Fries), die bekwaam zijn om onderwijs te geven in de Friese taal en cultuur. Ook is er voldoende en aansprekend materiaal beschikbaar voor het vormgeven van de lessen. De inspectie van het onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur.

Inleiding

Goed onderwijs in de Friese taal en cultuur is van groot belang voor het behoud en het versterken van de Friese taal. Het geeft alle kinderen in Fryslân de kans om het Fries te leren en te gebruiken en deel te nemen aan de tweetalige Friese maatschappij.

In 2021 is met Taalplan Frysk 2030 een begin gemaakt met het verbeteren van de positie van het Fries in alle onderwijssectoren in Fryslân. De doelstelling van Taalplan Frysk 2030 is dat in 2030 alle scholen in het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs het Fries aanbieden conform de wettelijk vastgelegde kerndoelen Friese taal en cultuur. Ook in de onderwijssectoren waar het Fries niet wettelijk verplicht is, krijgt het Fries in het kader van Taalplan Frysk 2030 een structurele en stevige positie. Op die manier ontstaat er in doorgaande leerlijn Fries.

Taalplan Frysk 2030 is een samenwerkingsverband van de provincie met verschillende taal- en onderwijsinstellingen. In de afgelopen jaren is er samen gewerkt aan een versterkte basisinfrastructuur waarin scholen steun, begeleiding en materiaal kunnen krijgen bij het verstevigen van het aanbod Friese taal en cultuur.

In deze beleidsperiode blijft de 2030-doelstelling onverminderd van kracht en wordt er doorgegaan met het versterken van de positie van het Fries in alle onderwijssectoren. Alle scholen kunnen daarbij rekenen op de steun en begeleiding van alle partijen binnen Taalplan Frysk 2030.

Voorschoolse periode

Tweetalige opvang

Tweetalige opvang geeft kinderen de kans om de Friese taal te gebruiken en te leren buiten de thuissituatie. Voor Friestalige kinderen versterkt dit de ontwikkeling van de thuistaal. Ook voor niet-moedertaalsprekers is het belangrijk om vroeg kennis te maken met het Fries en de voordelen van meertalig opgroeien. De provincie streeft ernaar dat in 2028 80% van alle opvanglocaties in de provincie tweetalig is en er voor ieder kind op fietsafstand een tweetalige locatie beschikbaar is.

Het laten groeien van het aantal tweetalige locaties vraagt medewerking van en bewustwording bij koepelorganisaties en aanbieders van kinderopvang. Dat probeert de provincie met Taalplan Frysk 2030 te bevorderen door het leggen van contacten, het aanbieden van informatie en het organiseren van bijeenkomsten, bijvoorbeeld voor gemeenten.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de taalontwikkeling van jonge kinderen in hun gemeenten en maken afspraken met aanbieders over de kinderopvang in de gemeente. Er is in de BFTK afgesproken dat alle gemeenten in 2028 afspraken hebben gemaakt met kinderopvanglocaties over voldoende tweetalige opvanglocaties.

Gekwalificeerde medewerkers

Meer tweetalige opvanglocaties vraagt ook meer gekwalificeerde pedagogisch medewerkers. In overleg met de mbo-instellingen in Fryslân wordt, met medewerking van het practoraat *Friese taal en geletterdheid in de meertalige context* en Taalplan Frysk 2030-partners, gekeken naar de mogelijkheid om het Fries en meertalig opvoeden te borgen in de opleiding tot pedagogisch medewerker en een *Foech Frysk foar pedagogysk meiwurkers* (bevoegdheid Fries voor pedagogisch medewerkers) in te stellen.

Voor medewerkers die al in de sector werken moet voldoende en aansprekende nascholing beschikbaar zijn, gericht op meertaligheid en taalvaardigheid Fries. Dit borgt de kwaliteit op de tweetalige opvang en zorgt voor voldoende gekwalificeerde medewerkers voor de tweetalige opvanglocaties. Via koepelorganisaties wordt nascholing aangeboden aan de medewerkers. In het aanbod is ook aandacht voor de ondersteuning en advisering van ouders ten aanzien van meertalig opvoeden en het creëren van een rijk taalaanbod.

Om medewerkers op de tweetalige locaties te ondersteunen moet er aansprekend en kwalitatief goed materiaal zijn, zoals voorleesboeken en themamateriaal. De (door) ontwikkeling van multimediaal materiaal krijgt deze periode extra aandacht. Het actief gebruiken van de Friese taal door kinderen staat daarbij centraal.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- 80% van alle kinderopvanglocaties in Fryslân is tweetalig.
- Alle gemeenten hebben afspraken gemaakt ten aanzien van tweetalige opvang in hun gemeente.
- Friese taal en meertalig opvoeden heeft een vaste plaats in de opleiding tot pedagogisch medewerker (*Foech Frysk foar pedagogysk meiwurker* – bevoegdheid Fries voor pedagogisch medewerker).

Primair en voortgezet onderwijs

Voortzetten Taalplan Frysk 2030

Het Fries is een verplicht onderdeel van het primair en voortgezet onderwijs op scholen in het Friese taalgebied (alle Friese gemeenten, uitgezonderd de gemeente Weststellingwerf en de Waddeneilanden). Dit is vastgelegd in de *Wet op Primair Onderwijs (WPO)* en *Wet op Voortgezet Onderwijs (WVO)*. De kerndoelen Friese taal en cultuur beschrijven de inhoud van het aanbod van het onderwijs in de Friese taal en cultuur en zijn in de wet vastgelegd.

Een kwart van alle scholen in Fryslân zit nu op een volledig aanbod volgens de huidige kerndoelen.⁴ In 2030 moeten alle scholen het Fries aanbieden conform de wettelijk vastgestelde kerndoelen. Om dit doel te halen, moet het aanbod Friese taal en cultuur op de scholen de komende jaren worden versterkt. Schoolbesturen zijn eindverantwoordelijk voor het aanbod op hun scholen. Zij worden de komende jaren door de Taalplan Frysk 2030-partners ondersteund en tegelijk ook aangespoord om op hun scholen een sterk onderwijsaanbod Friese taal en cultuur te realiseren.

Eén van de doelen van Taalplan Frysk 2030 is dat er een doorgaande leerlijn ontstaat zodat leerlingen in Fryslân vanaf peuter tot het mbo/hbo of wo het Fries kunnen gebruiken en leren. De doorgaande leerlijn is één van de speerpunten in de BFTK 2024-2028. Het gaat hierbij zowel om versterking van de doorgaande leerlijn binnen een onderwijssector als tussen de verschillende onderwijssectoren.

Het Fries is wettelijk verplicht in het hele basisonderwijs en in de hele onderbouw van het voortgezet onderwijs. Om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen, moet het Fries dus niet alleen aangeboden worden in de eerste klas, maar ook in de tweede klas van het vmbo en de tweede en derde klas van havo/vwo.

⁴ Varkevisser, N. A., & Walsweer, A.P. (2023). It is mei sizzen net te dwaan. 1-mjitting primêr ûnderwiis. Provinsje Fryslân.

Een betere aansluiting en een sterker aanbod zou uiteindelijk tot een toename moeten leiden van het aantal leerlingen dat het Fries als examenvak kiest. Via Taalplan Frysk 2030 worden scholen in het voortgezet onderwijs die het Fries nog niet aanbieden als examenvak gestimuleerd en ondersteund om het wel te aan te bieden. Dit moet er toe leiden dat aan het einde van deze beleidsperiode het aantal scholen dat het Fries als examenvak aanbied is verdubbeld.

Voor het speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs gelden dezelfde wettelijke verplichtingen voor Friese taal en cultuur als voor andere scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Omdat dit type onderwijs anders is dan het reguliere basisonderwijs en voortgezet onderwijs wordt er voor deze scholen apart gekeken naar de mogelijkheden om een aanbod Friese taal en cultuur te ontwikkelen dat past bij de leerlingen en de school.

Leraren

Voor goed onderwijs in de Friese taal en cultuur zijn kundige leraren nodig. In deze beleidsperiode komt de nadruk te liggen op werven, stimuleren, begeleiden en opleiden van (toekomstige) leraren. Het Rijk stelt daar jaarlijks een bedrag van 1,4 miljoen voor beschikbaar. In samenwerking met de onderwijsinstellingen, lerarenopleiders, Taalplan Frysk 2030-instellingen en Rijk wordt de inzet van deze middelen nader uitgewerkt (zie ook paragraaf Hoger beroepsonderwijs).

Door naar een A-profiel

Alle scholen hebben een *skoalstiper* (schoolondersteuner), die met de scholen kijkt naar de mogelijkheden voor het verbeteren van het aanbod Fries. Als vast contactpersoon van de school is de *skoalstiper* de schakel tussen de school en de grote verscheidenheid in aanbod, activiteiten en werkwijzen. De komende jaren kunnen scholen blijven rekenen op de persoonlijke begeleiding van de *skoalstiper*.

De afspraken en plannen van de school om te werken aan het verbeterde aanbod Fries worden vastgelegd in een logboek. Dit geeft de mogelijkheid de groei van de scholen goed bij te houden en te borgen. Het logboek kan als naslagwerk worden gebruikt voor de school zelf, het schoolbestuur, Taalplan Frysk 2030-instellingen, de provincie en de inspectie van het onderwijs.

Scholen die zich willen doorontwikkelen naar een drietalige of meertalige school kunnen daar begeleiding voor krijgen. Drietalig onderwijs laat zien hoe het Fries geïntegreerd kan worden in het hele curriculum, bijvoorbeeld door het te gebruiken als instructietaal bij andere vakken. Ook voor andere inhoudelijke begeleiding voor het realiseren van een aanbod Fries wordt vanuit de Taalplan Frysk-instellingen ondersteuning aangeboden.

Naast de *skoalstiper* en inhoudelijk begeleiders vanuit Taalplan Frysk 2030 zijn er verschillende andere begeleiders en aanbieders die contacten hebben met scholen en de leerlingen, zoals leesconsulenten, ondersteuners van kunstorganisaties en aanbieders van erfgoed- en natuureducatie. In de komende beleidsperiode wordt de samenwerking met al die partijen binnen Taalplan Frysk 2030 versterkt. Deze samenwerking ligt nog meer voor de hand omdat de nieuwe kerndoelen breder zijn dan taal alleen. Door de koppeling te maken met andere leergebieden wordt de positie van het leergebied Friese taal en cultuur in het onderwijsaanbod van alle scholen sterker.

Taalcoördinatoren op de scholen zelf zijn het aanspreekpunt voor en trekker van het Friese taalbeleid en het doorontwikkelen van het aanbod. Ook binnen schoolbesturen

kan de taalcoördinator een aanjagende rol spelen, bijvoorbeeld bij het opstellen van taalbeleid binnen een bestuur. De provincie stimuleert en steunt de groei van het aantal scholen met een taalcoördinator.

Nieuwe kerndoelen en eindtermen voor Friese taal en cultuur

Op dit moment loopt er landelijk een grote curriculumherziening. Provincie Fryslân is verantwoordelijk voor de actualisatie van de kerndoelen Friese taal en cultuur. In februari 2024 heeft Cedin, die van de provincie de opdracht gekregen heeft de kerndoelen te vernieuwen, de conceptkerndoelen Friese taal en cultuur opgeleverd aan de provincie. De conceptkerndoelen worden eerst getest in de onderwijspraktijk. Begin 2026 worden de nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur definitief vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân.

De nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur verschillen inhoudelijk van de huidige kerndoelen uit 2006. Net als voor andere leergebieden neemt ook het aantal kerndoelen Friese taal en cultuur toe. Naast taalvaardigheid is er binnen de nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur aandacht voor taalbewustzijn, taalexpressie en Friese geschiedenis, geografie en cultuur.

De kerndoelen zijn geformuleerd voor de eindfase van groep 8 en eindfase onderbouw van het voortgezet onderwijs (2 vmbo en 3 havo/vwo). Omdat het Fries in alle klassen van het basisonderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs aangeboden moet worden, wordt er aansluitend op de ontwikkeling van de kerndoelen een leerlijn ontwikkeld. De leerlijn biedt leraren en docenten handvatten om de kerndoelen onderdeel te maken van hun onderwijsaanbod.

Nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur vragen aan de ene kant om aanpassingen van het onderwijsaanbod door de scholen, maar bieden tegelijk de mogelijkheid om het Fries een integraal en structureel onderdeel te maken van dat aanbod. De leerlingenpopulatie of locatie van de school hoeft daarbij geen beperking te zijn. De nadruk ligt op ontwikkeling en uitdaging voor alle leerlingen. Met behulp van de *skoalstiper* en andere inhoudelijk begeleiders kunnen scholen de goede stappen zetten.

Ook de eindtermen Friese taal en cultuur worden geactualiseerd. Dit zijn de examenprogramma's Fries voor het voortgezet onderwijs. Anders dan voor de kerndoelen het geval is, behoort het vaststellen van de eindtermen niet tot de bevoegdheid van Provinciale Staten van Fryslân. Het onderwijsveld is nauw betrokken bij de actualisatie en er is goede afstemming om aansluiting bij de kerndoelen te garanderen.

Speciaal onderwijs

Op dit moment zijn er geen kerndoelen Friese taal en cultuur voor het speciaal onderwijs. Ook in het speciaal onderwijs is het van belang dat leerlingen de kans hebben om het Fries te leren en te gebruiken. Na vaststelling van de kerndoelen Friese taal en cultuur voor primair en voortgezet onderwijs wordt daarom een traject in gang gezet tot het formuleren van kerndoelen Friese taal en cultuur voor het speciaal onderwijs in Fryslân. Dit wordt gedaan in samenwerking met scholen en besturen.

Skoalstipers kunnen scholen in het speciaal onderwijs helpen bij het ontwikkelen van een aanbod Friese taal en cultuur. Al het beschikbare materiaal, begeleiding en cursusaanbod is ook beschikbaar voor scholen en leerkrachten binnen het speciaal onderwijs.

2-meting

In 2016/2017 en 2020/2021 is van alle scholen in kaart gebracht welke kerndoelen ze aanbieden (NHL Stenden Hogeschool, 0- en 1-meting). Op basis daarvan hebben alle scholen twee keer een Taalplan Frysk-profiel gekregen van Gedeputeerde Staten van Fryslân. In schooljaar 2025/2026 brengen onderzoekers van het lectoraat *Meertaligheid en Geletterdheid* aan de NHL Stenden Hogeschool opnieuw in kaart wat het aanbod Fries op alle scholen is.

De Taalplan Frysk-profielen zijn gebaseerd op de kerndoelen Fries. Met het actualiseren van de kerndoelen Friese taal en cultuur veranderen ook de Taalplan Frysk-profielen. De nieuwe profielen geven duidelijk aan welke kerndoelen Friese taal en cultuur wel of niet worden aangeboden en waar de school nog aan moet werken.

Gedeputeerde Staten zullen voortaan alleen in uitzonderlijke gevallen een officiële ontheffing verlenen voor het aanbieden van een of meer kerndoelen Fries. De beleidsregel voor het verkrijgen van ontheffing voor het Fries wordt daarvoor aangepast. Van alle scholen in het Friese taalgebied wordt verwacht dat ze toewerken naar een volledig aanbod Friese taal en cultuur in 2030. In regio's binnen het Friese taalgebied waar een streektaal in gebruik is, kunnen scholen die dat wensen de streektaal toevoegen aan het onderwijsaanbod Friese taal en cultuur.

Lesmateriaal, methodes en werkwijzen

In schooljaar 2022/2023 heeft de provincie Fryslân de digitale lesmethoden Frysk *Spoar 8* (po) en *Searje 36* (vo) gratis beschikbaar gesteld voor alle scholen in Fryslân. Ook in deze beleidsperiode kunnen alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs (inclusief het speciaal onderwijs) gratis gebruik maken van de digitale lesmethoden Fries. De methodes bevatten aansprekend materiaal voor de vormgeving van de lessen Friese taal en cultuur. Scholen krijgen begeleiding bij het optimaal inzetten van de methode in hun lesaanbod. De tijdschriften *Tsjil* (po) en *LinKk* (vo) die aanvullend fysiek lesmateriaal aanbieden blijven ook gratis beschikbaar voor alle scholen in Fryslân. De provincie gebruikt voor de financiering daarvan het MIF (Materiële Instandhouding Fries)-geld van het Rijk.

Naast methodisch materiaal moet er een aanbod blijven van meertalige didactiek en inspirerende werkwijzen. Dit zorgt voor een breed gevarieerd aanbod (fysiek en digitaal) met aandacht voor vernieuwing en mogelijkheden tot differentiatie.

Met het vernieuwen van de kerndoelen Friese taal en cultuur moet het bestaande lesmateriaal worden aangepast of nieuw materiaal worden ontwikkeld. Bij de (door) ontwikkeling van materialen is extra aandacht voor het stimuleren van de taalvaardigheid van alle leerlingen in Fryslân. Taalvaardigheid is een van de belangrijkste voorwaarden om mee te kunnen doen in de huidige samenleving. Door extra aandacht te besteden aan taalvaardigheid ontstaat een taalvaardige generatie en loopt het percentage jongeren dat het risico loopt om laaggeletterd te worden terug. Bij de uitvoering wordt aangesloten bij het *Fries Leesoffensief* en de landelijke en provinciale aanpak van laaggeletterdheid.

Scholen in Fryslân kunnen naast het gratis beschikbare lesmateriaal rekenen op (financiële) ondersteuning van de provincie voor het aanschaffen van aanvullende lesmaterialen, het volgen van nascholing en voor (extra) lesuren voor het aanbieden van het vak Friese taal en cultuur.

Toezicht

Het Fries is onderdeel van het onderzoekskader van de Inspectie van het onderwijs en wordt door de inspectie structureel meegenomen in het toezicht bij scholen en besturen in het Friese taalgebied. Als een school of bestuur te weinig kwaliteit laat zien binnen het leergebied Friese taal en cultuur of geen ambities of plannen heeft om naar een volledig aanbod te groeien volgens de wet, geeft de inspectie van het onderwijs een herstelopdracht. Deze werkwijze borgt de kwaliteit, werkt stimulerend voor scholen in Fryslân en draagt daarmee bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Alle scholen in het Friese taalgebied bieden nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur aan en werken toe naar een volledig aanbod in 2030.
- Het aantal scholen dat het Fries aanbiedt als examenvak is verdubbeld.
- Er is een brede aanpak voor het werven, opleiden en stimuleren van leerkrachten en docenten Fries.
- Alle schoolbesturen hebben beleid ten aanzien van het leergebied Friese taal en cultuur en sturen hun scholen actief aan.
- Er ligt een leerlijn bij de nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur.
- Er zijn kerndoelen Friese taal en cultuur vastgesteld voor het speciaal onderwijs.
- De inspectie van het onderwijs houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs in de Friese taal en cultuur, publiceert onderzoek op dit gebied, en geeft waar nodig herstelopdrachten om de kwaliteit te verbeteren.

Middelbaar beroepsonderwijs

Meertalige mbo's

Studenten van de mbo-scholen in Fryslân leven en studeren in een meertalige maatschappij. In de doelgroep van het mbo is het aantal Friestaligen relatief groot. Ook na hun opleiding blijven de meeste mbo-studenten in de provincie wonen en werken. Daarom is het van belang dat studenten in hun opleiding goed voorbereid worden op de Friestalige beroepscontext.

De afgelopen jaren zijn er met het samenwerkingsverband *Wy binne mbû* (Wij zijn mbo) en met de Taalplan Frysk 2030-partners belangrijke stappen gezet om het Fries een stevig en structureel onderdeel te maken van het mbo-onderwijs in Fryslân. Zo werd in 2021 met de provincie het convenant *Mei-inoar sette wy de skouders ûnder it Frysk* (Samen zetten we de schouders onder het Fries) ondertekend, met afspraken om het Fries op het mbo te bevorderen.

Een groeiend aantal opleidingen heeft aandacht voor de meertalige beroepscontext, voor taalbewustzijn, taalhouding en Friese taalvaardigheid. Dat laatste kan zowel in het basisdeel van de opleiding (het deel dat voor alle studenten hetzelfde is), in het profieldeel als het keuzedeel (de specialisatieruimte en vrije ruimte). Aandacht voor het Fries en voor meertaligheid in de opleiding zorgt ervoor dat studenten die afstuderen deze kennis en kunde meenemen naar hun toekomstige werk (zie ook *hoofdstuk 3. Fries op het werk*).

De komende beleidsperiode krijgt het Fries bij verschillende opleidingen een sterkere positie en volgen meer studenten het keuzedeel Fries. Hoe het Fries het beste kan worden aangeboden in het curriculum is uitgewerkt in het realisatieplan mbo als onderdeel van Taalplan Frysk 2030. Dit zal verder worden onderzocht binnen het nieuw

op te richten practoraat (zie hieronder). Daarbij wordt ook het onderzoek van DINGtiid naar onderwijs in het Fries op het mbo meegenomen. Doelstelling is dat meer mbo-studenten de mogelijkheid krijgen hun Friese taalvaardigheid te versterken.

Onderwijs in de Friese taal en cultuur helpt om leerlingen voor te bereiden op vervolgonderwijs en toekomstig werk en leven in de provincie. Het aanbod Friese taal en cultuur moet daarom goed aansluiten bij de kennis en vaardigheden van de studenten die van het vmbo komen en andersom. De samenwerking tussen vmbo en mbo wordt daarom voortgezet.

Practoraat

Om de mogelijkheden tot versterking van de positie van het leergebied Friese taal en cultuur binnen het mbo nader te onderzoeken en ook te borgen wordt er in samenwerking met de Taalplan Frysk 2030-partners een practoraat *Friese taal en geletterdheid in de meertalige context* opgericht aan de mbo-instellingen in Fryslân. Dit zal deel uitmaken van het al bestaande samenwerkingsverband *Wy binne mbû*. Binnen het practoraat zal onderzoek gedaan worden naar taalonderwijs in het mbo, borging van het regionale taalklimaat, en verbinding met en behoefte van de regionale arbeidsmarkt. Ook wordt er een koppeling gemaakt met *het Fries Leesoffensief* om de taalvaardigheid van de studenten te verbeteren.

Opleiding pedagogisch medewerker en onderwijsassistent

Om het Fries in de voorschoolse sector goed te borgen is het nodig dat aankomende professionals goede Friese taalvaardigheid hebben en op de hoogte zijn van de voordelen van meertalig opvoeden. Onderwijsassistenten met goede Friese taalvaardigheid en kennis van de Friese taal en cultuur kunnen leerkrachten ondersteunen in het vormgeven van hun aanbod Friese taal en cultuur.

In deze beleidsperiode krijgt het Fries een nog steviger plek in de opleiding tot *Pedagogisch Medewerker en Onderwijsassistent*. Naast dat het Fries te volgen is als keuzedeel wordt ook onderzocht hoe het Fries en meertaligheid structureel onderdeel kunnen worden van andere vakken binnen het curriculum. Dit bevordert ook de doorstroom van deze studenten naar de pabo waar ze het *Foech Frysk* (bevoegdheid Fries) voor het basisonderwijs kunnen halen.

Deskundigheidsbevordering

In samenwerking met de verschillende partners binnen Taalplan Frysk 2030 wordt actief gewerkt aan deskundigheidsbevordering voor docenten en medewerkers op de mbo-scholen. Zo is het van belang dat bij de eerste- en tweedegraads opleiding Fries aandacht komt voor het Fries onderwijs op het mbo en bij andere docentenopleidingen voor mogelijkheden om het Fries te integreren en te gebruiken als instructietaal. Dit bevordert de onderlinge samenwerking tussen mbo-instellingen en de samenhang in het aanbod Fries tussen de verschillende onderwijssectoren.

Lesmateriaal

Het opnemen van het Fries in het algemene curriculum van de verschillende mbo-opleidingen vraagt om nieuw en aansprekend materiaal. De afgelopen jaren is er met steun van het Rijk (MIF voor het mbo) nieuwe (les)materiaal en multimediaal aanbod gekomen en zijn er activiteiten ontwikkeld die docenten kunnen gebruiken voor het vormgeven van de lessen. Dit aanbod wordt de komende jaren, naar behoefte, verder uitgebreid.

Yn it koart: wat binne de resultaten yn 2028?

- Alle mbo-studenten hebben de mogelijkheid om hun taalvaardigheid Fries te verbeteren.
- Het Fries is een vast onderdeel van het curriculum voor alle studenten op het gebied van persoonlijke en professionele ontwikkeling.
- Alle mbo-instellingen hebben taalbeleid en maken het Fries zichtbaarder op hun locaties.
- Het aanbod Friese taal en cultuur sluit goed aan bij de kennis en vaardigheid van studenten die van het vmbo komen.
- Binnen het practoraat is onderzoek gedaan naar de manier waarop het Fries de beste plaats kan krijgen binnen het mbo en de eerste resultaten zijn geïmplementeerd.
- Friese taal en cultuur heeft een vaste plaats binnen het curriculum van de opleiding tot pedagogisch medewerker en onderwijsassistent.

Hoger beroepsonderwijs

Meer leraren

Voor het realiseren van de langetermijndoelen van Taalplan Frysk 2030 en voor de vitaliteit van het Fries zijn er de komende jaren meer leraren, fristen en andere experts op het gebied van het Fries nodig.

Dit begint al met leerkrachten voor het basisonderwijs die onderwijs in de Friese taal en cultuur op niveau kunnen aanbieden. Daarvoor moeten alle studenten van de pabo aan de NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden het *Foech Frysk* (bevoegdheid Fries) voor het basisonderwijs halen. Dit is op B2-niveau. Studenten die dit niveau (nog) niet behalen, kunnen afstuderen met een startbekwaamheid Fries op B1-niveau.

Het is van belang dat ook besturen waarde hechten aan leraren met een *foech Frysk* en nieuwe leraren zonder bevoegdheid stimuleren binnen vijf jaar na het afstuderen nog het volledige *Foech Frysk voor het basisonderwijs* op B2-niveau te halen.

Om het Fries in de hele onderbouw en als examenvak te kunnen aanbieden zijn er meer docenten Fries nodig (eerste- en tweedegraads). De eerste- en tweedegraads docentenopleidingen Fries zijn een onmisbare schakel in de doorgaande leerlijn. Om meer studenten te verleiden om een docentenopleiding Fries te kiezen wordt er ingezet op het werven en stimuleren van (nieuwe) studenten.

Er wordt ingezet op een groeiend bewustwording en nascholing van leraren. Voor leraren die al in het onderwijs werken worden nascholingsprogramma's ontwikkeld en aangeboden zodat ze het leergebied Friese taal en cultuur goed kunnen aanbieden of kunnen combineren met hun eigen vakgebied. Het leergebied Friese taal en cultuur wordt zo een integraal onderdeel worden van het onderwijs in Fryslân.

Fries bij andere opleidingen

Ook bij andere hbo-opleidingen wordt gekeken naar de toegevoegde waarde van het Fries en naar de mogelijkheden om het Fries te integreren in het onderwijsaanbod. Daarbij wordt samengewerkt met *Wy binne mbû* en met andere onderwijsinstellingen en steunorganisaties. Er is specifiek aandacht voor het belang van het Fries binnen de opleiding Journalistiek. Met een minor Fries in de opleiding Journalistiek wordt geprobeerd om meer aanwas te creëren van journalisten die het Fries goed beheersen.

Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek is essentieel voor een vitale Friese taal en cultuur. Het universitaire aanbod Fries is tot nu toe beperkt. In deze beleidsperiode wordt gestart met het versterken van de frisiertiek. Zo worden de mogelijkheden tot het realiseren van een bacheloropleiding Fries onderzocht, gekoppeld aan Taalplan Frysk 2030 en de bestaande bachelor en master lerarenopleiding aan de NHL Stenden Hogeschool. In *hoofdstuk 7. Onderzoek voor en naar het Fries* staat meer informatie over het wetenschappelijk onderzoek naar het Fries.

Volwassenenonderwijs

Voor iedereen die het Fries (beter) wil leren is er een cursus Fries verstaan, spreken, lezen of schrijven beschikbaar. De beschikbare cursussen worden actief onder de aandacht gebracht bij alle inwoners van de provincie en bij medewerkers van overheidsinstellingen. Er wordt daarbij samengewerkt tussen Afûk en onderwijsinstellingen NHL Stenden Hogeschool en Rijksuniversiteit Groningen.

Ook voor het bedrijfsleven wordt een aanbod ontwikkeld dat aansluit bij de behoefte en vraag binnen een bepaald bedrijf of een bepaalde sector.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Alle pabo-studenten stromen uit met het *Foeh Frysk voor het basisonderwijs* op B2-niveau of halen dat binnen vijf jaar na het afstuderen.
- Meer studenten kiezen voor de lerarenopleiding Fries.
- Meer leerkrachten en docenten volgen een nascholingsprogramma om een *foeh Frysk* te halen of om de Friese taal en cultuur te integreren in hun eigen vakgebied.
- De minor Friese taal en cultuur voor (aankomende) journalisten zorgt voor een groeiend aantal journalisten die over goede vaardigheden beschikken en basis-kennis hebben van de Friese taal, cultuur en geschiedenis.
- Er is een cursus voor iedereen die het Fries wil leren in verschillende (beroeps-) contexten.



Fries op het werk en in het bedrijfsleven

Fryslân in 2051

Het Fries is vanzelfsprekend, zichtbaar en heeft een vaste plaats in de bedrijfsvoering van bedrijven in Fryslân. Friezen voelen zich vrij om het Fries op het werk te gebruiken in zowel een informele als formele setting. In alle sectoren wordt gezien dat het gebruik van het Fries op het werk in verschillende contexten (economische) voordelen oplevert.

Inleiding

Om het Fries een zichtbaar en vanzelfsprekende plek te geven in de Friese samenleving en de taalvitaliteit te bevorderen is het van belang dat het Fries ook op het werk alom kan worden gebruikt en te vinden is. De komende beleidsperiode wordt ingezet op een groei van het aantal bedrijven dat het Fries een structureel plek geeft in hun bedrijfsvoering, zowel in de interne communicatie met medewerkers als naar buiten toe. Daarbij wordt de focus gelegd op bedrijven waar het Fries volgens onderzoek een economische waarde heeft.

Ekonomyske wearde Frysk

Meer dan de helft van de bedrijven in Fryslân gebruikt het Fries geregeld in contact met medewerkers en klanten. Een structureel karakter heeft het gebruik van het Fries echter niet. Het Fries wordt vooral gebruikt in een informele setting. Binnen bedrijven en in externe communicatie is het Fries (bijna) niet zichtbaar.

Onderzoek heeft aangetoond dat er drie situaties zijn waarin het gebruik van het Fries meerwaarde kan hebben voor de Friese economie.⁵ Het gaat dan om het op de markt brengen van typisch Friese producten, het vergroten van de beleving van de niet-Friese klant (bijv. in toerisme en recreatie) en het opbouwen van een vertrouwensband met Friese klanten in de personele, financiële of dienstverlenende sector. Ook voor bedrijven gevestigd in een regio met veel Fries-sprekers kan het gebruik van het Fries economisch (meer)waarde hebben.

De komende jaren wil de provincie bedrijven meer bewust maken van de kansen die het gebruik van het Fries biedt. Bedrijven kunnen (financiële) steun krijgen bij het zichtbaarder maken van het Fries en het integreren van het Fries in hun bedrijven. Ook worden er cursussen ontwikkeld en aangeboden gericht op taalhouding, taalvaardigheid en taalgebruik in relatie tot de specifieke sector.

Fries in de communicatie- en informatiesector

Meer gebruik van het Fries in de communicatie- en informatiesector draagt bij aan de zichtbaarheid en daarmee vitaliteit van het Fries. De meerwaarde van het gebruik van het Fries wordt in de sector zelf echter niet ervaren. Deze beleidsperiode worden bedrijven in deze sector met behulp van begeleiding, ondersteuning en cursussen bewust gemaakt van de meerwaarde van het communiceren in de moedertaal van inwoners van Fryslân. Dit moet leiden tot meer bedrijven in de communicatie- en informatiesector die het Fries gebruiken in hun bedrijfsactiviteiten.

Verbinding met mbo

Om het Fries een steviger en structurele plek te geven in het bedrijfsleven is het van belang dat nieuwe medewerkers, die net de opleiding hebben voltooid, kennis hebben van de meerwaarde en belang van het Fries en die kennis meenemen naar hun werkplek. Binnen het mbo is er aandacht om het Fries binnen de opleidingen, gerelateerd aan het bedrijfsleven, een structurele plek te geven. Het practoraat *Friese taal en geletterdheid in de meertalige context* zal aanbevelingen doen hoe het Fries ook in die opleidingen het beste geïntegreerd kan worden, aansluitend bij de behoefte aan het veld (zie ook *hoofdstuk 2. Fries in het onderwijs*).

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Minimaal 20 bedrijven maken gebruik van de steun om het Fries te integreren in hun bedrijf.
- Meer bedrijven hebben het Fries zichtbaar gemaakt in hun interne en externe communicatie.
- Er wordt op het mbo ingezet op taalvaardigheid en -bewustzijn in de relevante sectoren.

⁵ E&E advies (2020). 'Krenten uit de pap' – Op zoek naar de meerwaarde van de Friese taal in het economisch verkeer. Provincie Fryslân.

4

Fries in de vrije tijd

Fryslân in 2051

Fryslân is voortrekker en een inspirerend voorbeeld voor andere meertalige regio's ten aanzien van culturele ontwikkelingen in een minderheidstaal. Er is een aansprekend werkklimaat waarin culturele en literaire makers zich verder kunnen ontwikkelen. Veel makers kunnen van het werk leven. Er is een sterk literair en creatief netwerk in Fryslân met nationale en internationale verbindingen.

Er is een groot en aantrekkelijk multimediaal aanbod aan Friestalige literatuur en andersoortige creatieve (taal)producties, die jong en oud aanspreken. Friese films en andere audiovisuele en culturele producties ontvangen internationale waardering en geven inspiratie om nieuwe culturele producties te maken.

Het creatieve aanbod zorgt ervoor dat het Fries een levende taal blijft. Niet alleen moedertaalsprekers genieten ervan, maar ook nieuwe sprekers leren de taal om gebruik te kunnen maken van het aanbod. De culturele sector draagt bij aan de taalontwikkeling van de inwoners en het percentage inwoners van de provincie met een beperkte taalvaardigheid is afgenomen.

Inleiding

Een stevige positie van het Fries in de vrije tijd geeft de taal een vanzelfsprekende plaats in de samenleving, versterkt de taalvaardigheid en draagt bij aan de vitaliteit van het Fries. De provincie stimuleert en ondersteunt de komende jaren instellingen en makers om een ruim en aantrekkelijk aanbod aan Friestalige creatieve producties te maken voor jong en oud, in zowel geschreven, gesproken, beeldende en andere nieuwe creatieve vormen.

Friese literatuur

De literatuur is de drager van de Friese taal. Door subsidieregelingen open te stellen faciliteert de provincie in het ontwikkelen van een breed literair aanbod voor jong en oud en in alle vormen. Er wordt ingezet op versterking en behoud van de Friese literatuur met ruimte voor vernieuwing en experiment.

Voor voldoende en vernieuwend aanbod zijn (nieuwe) schrijvers en makers nodig. Om nieuwe schrijvers en makers te stimuleren, te inspireren en een podium te geven worden activiteiten van Leeuwarden City of Literature, Boeken fan Fryslân, Tresoar en het Taalproductiehuis voortgezet. De schrijversvakschool en verschillende schrijfcursussen stimuleren nieuwe talenten om in het Fries te schrijven en geven schrijvers de kans zich door te ontwikkelen. Ook literaire tijdschriften vormen, als laagdrempelig platform voor beginnende schrijvers, een belangrijke schakel in de literaire infrastructuur in Fryslân en kunnen om die reden blijven rekenen op provinciale steun.

De Christelijke Blinden Bibliotheek (CBB) stelt, met steun van Boeken fan Fryslân, Friestalige luisterboeken beschikbaar speciaal voor mensen met een leesbeperking. Er wordt gestreefd naar een breed en aansprekend aanbod voor deze doelgroep.

Friestalige luisterboeken zijn ook interessant voor lezers die (nog) niet over goede leesvaardigheid Fries beschikken. In samenwerking wordt gekeken naar de mogelijkheden om die boeken onder een breder publiek bekend te maken. Ook bij andere ontwikkelingen en trends zoals e-books en beeldboeken wordt gekeken naar de mogelijkheden om het Fries erin mee te nemen.

Naast het stimuleren van een nieuw en aansprekend aanbod voor alle doelgroepen wordt de promotie van Friestalige boeken voortgezet. Met promotieactiviteiten, zoals uitgevoerd door Boeken fan Fryslân, wordt gestreefd naar een zo groot mogelijk bereik. Ook de provinciale literaire prijzen, uitgereikt door de provincie Fryslân, brengen schrijvers en hun werk nog meer voor het voetlicht en dragen bij aan de erkenning van de intrinsieke waarde van Friestalige literatuur.

Bibliotheken

Voor de taaloverdracht van ouders op kinderen, maar ook voor het bevorderen van de taalvaardigheid en het leesplezier van jong en oud, is het van belang dat bibliotheken in Fryslân een ruim, aansprekend en kwalitatief hoog aanbod van Friese titels hebben, en dat dit aanbod zichtbaar en beschikbaar is in de bibliotheek (zie ook *hoofdstuk 1. Fries thuis* en *hoofdstuk 2. Fries in het onderwijs*).

Dit geldt ook voor de bibliotheken op scholen (basis- en voortgezet onderwijs). De provincie maakt afspraken met de bibliotheken en steunorganisatie Fers over het vergroten van het Friestalige aanbod en de zichtbaarheid van het Fries, en het vergroten van kennis en vaardigheden over meertaligheid van medewerkers en leesconsulenten zodat zij goed kunnen adviseren over het aanbod Friestalige boeken.

De bibliotheek van Tresoar neemt een bijzondere plaats in met de bewaarfunctie van alle Friestalige uitgaven en met een uitgebreide collectie Friese literatuur voor het verrichten van onderzoek. Tresoar biedt ook schrijfcursussen aan en maakt de Friese literatuur zichtbaar. Die rol wordt deze beleidsperiode uitgebreid.

Naast Friese literatuur wordt het Fries ook gebruikt in andere culturele vormen, zoals in het theater, film, muziek en in nieuwe media.

Fries theater en muziek

Iepenloftspullen zijn uniek voor de provincie. Ze dragen bij aan de vitaliteit van het Fries en aan de leefbaarheid op het platteland. *Iepenloftspullen* en andere Friestalige theater- en muziekproducties kunnen rekenen op de steun van de provincie. Daarbij geldt dat er veel ruimte is voor experiment en vernieuwende vormen. Dit maakt de productie ook voor belangstellenden buiten de provincie interessant. Digitale ontwikkelingen kunnen ondersteunen bij het toegankelijk maken van Friestalige voorstellingen voor degenen die het Fries niet of niet goed beheersen.

Met subsidie aan instellingen en producties stimuleert de provincie een cultureel aanbod dat voor alle Friezen, jong en oud, interessant en bereikbaar is en voor een aantrekkelijk werkklimaat voor kunstenaars, schrijvers en muzikanten. Zo wil de provincie het culturele netwerk in Fryslân behouden en versterken.

Friese musea

De provincie vindt het belangrijk dat alle inwoners, maar vooral kinderen en jongeren, vaker een museum bezoeken en zo kennis maken met het verhaal van Fryslân. Daarom ondersteunt de provincie instellingen en organisaties die, op verschillende manieren, het verhaal van Fryslân op een aansprekende en toegankelijke wijze vertellen. Voor de zichtbaarheid van het Fries is het van belang dat musea en andere culturele instellingen die steun ontvangen van de provincie ook aandacht hebben voor een gelijkwaardige positie van het Fries. Dit doet recht aan de positie van het Fries als rijkstaal en officiële taal van Fryslân. Alle gesubsidieerde instellingen worden gevraagd om naar aard en schaal van hun organisatie taalbeleid te formuleren als voorwaarde voor de provinciale subsidieverlening.

Friese programma's en films

Omrop Fryslân is het medium in Fryslân dat gebruikt wordt voor Friestalige radio, televisie en online programmering. Het draagt op deze manier bij aan de overdracht, bevordering en zichtbaarheid van de Friese taal. Omrop Fryslân heeft een gevarieerde programmering voor alle doelgroepen.

Er is een landelijke tendens dat steeds minder mensen op traditionele wijze kijken en luisteren naar radio en televisie. Meegaan met de hedendaagse digitale ontwikkelingen is belangrijk voor het Fries om ook daar gebruikt en gezien te worden.

Binnen Taalplan Frysk 2030 heeft Omrop Fryslân een rol als het gaat om het maken van educatief audiovisueel materiaal met het platform *Tsjil*, dat gebruikt wordt bij lessen binnen het leergebied Friese taal en cultuur. Dit educatieve aanbod van Omrop Fryslân is een tegenhanger van het grote Nederlandstalige (en Engelstalige) aanbod op televisie en internet (zie ook *hoofdstuk 1. Fries thuis*). Ook voor leerlingen op het voortgezet onderwijs en het mbo worden producties ontwikkeld. De producties moeten van hoge kwaliteit zijn met een aansprekend gebruik van de taal om kinderen en jongeren zo te stimuleren het Fries actief te gebruiken.

Met het laten zien van Friese verhalen draagt ook film bij aan de taaloverdracht en taalontwikkeling van Friezen. De komende jaren wordt ingezet op een stevig fundament voor de hele filmindustrie in de provincie, het netwerk en de financiering voor alle soorten producties. Door te kijken naar de filmindustrie in andere regio's wordt in kaart gebracht waar de meeste kansen en mogelijkheden liggen. Daarnaast wordt in gesprek met de NPO (Nederlandse Publieke Omroep) en streamingsdiensten gekeken naar de mogelijkheden om meer Friese films en programma's op te nemen in hun programmering. Dit leidt tot een groter aanbod en meer variatie Friestalige programma's en films voor alle leeftijden.

Sport en verenigingsleven

Veel Friezen zijn in de vrije tijd actief, als sporter of vrijwilliger, bij de sportverenigingen. Het Fries wordt in onderlinge contacten bij sportverenigingen veel gebruikt en draagt bij aan het levend houden van de taal. Door te steunen bij het (meer) zichtbaar maken van het Fries bij uitingen van sportverenigingen krijgt het Fries een steviger plek in de openbare ruimte (zie ook *hoofdstuk 5. Fries in de openbare ruimte*). Naast Fries bij de sportverenigingen stimuleert de provincie ook het gebruik van de Friese taal bij sportevenementen die veel (inter)nationale aandacht krijgen.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Er is een gevarieerd aanbod Friestalige boeken (in verschillende vormen) voor alle leeftijden, ruim beschikbaar en te vinden in de bibliotheken in Fryslân en andere plaatsen in de provincie.
- Er zijn meer schrijvers van Friestalige boeken, die ruimte krijgen om te experimenteren in en buiten het boek.
- Het literaire en culturele netwerk binnen en buiten de provincie is versterkt.
- *Iepenloftspullen* en andere theater- en muziekproducties zijn aansprekend en toegankelijk voor een breed publiek.
- De Friese taal is zichtbaar en te horen in meer Friese musea.
- Er zijn meer Friese programma's en films op landelijke televisie en bij streamingsdiensten.
- Fries is zichtbaar bij meer sportverenigingen en grote sportevenementen.
- De Friese filmindustrie heeft een doorontwikkeling gemaakt en meer films opgeleverd en daarmee een stevige plaats in de Friese culturele sector gekregen.



Fries in de openbare ruimte

Fryslân in 2051

In 2051 is Fryslân zichtbaar een volledig tweetalige provincie. Het Fries heeft een vanzelfsprekende positie en is in de publieke ruimte alom aanwezig. Ook alle verkeersborden in Fryslân zijn tweetalig. Friezen komen zo het Fries op verschillende plaatsen tegen in het dagelijks leven. In alle activiteiten en uitingen van overheidsinstanties en gesubsidieerde organisaties en instellingen wordt gebruik gemaakt van het Fries. Op deze manier wordt bijgedragen aan een sterkere maatschappelijke positie van en een positieve taalhouding ten opzicht van het Fries.

Inleiding

Het Fries is voor meer dan de helft van alle inwoners van Fryslân de moedertaal. In de openbare ruimte is het Fries echter niet veel te vinden, zeker in vergelijking met andere minderheidstaalregio's. Het voortbestaan en de vitaliteit van een minderheidstaal hangt samen met de aanwezigheid van de taal in de publieke ruimte.⁶ Zichtbaarheid en het gebruik van het Fries versterkt de maatschappelijke positie van de taal en daarmee ook de noodzaak om het te leren. Het vergroten van de positie van het Fries in de openbare ruimte is één van de speerpunten van de BFTK 2024-2028 en krijgt de komende beleidsperiode veel aandacht.

⁶ Gorter, D., & Cenoz, J. (2024). *The Visibility of Minority Languages*. In *A Panorama of Linguistic Landscape Studies* (pp. 174–223). Multilingual Matters / Channel View Publications. <https://doi.org/10.2307/jj.6947033.11>

Zichtbaar in openbare ruimte

Het Fries verdient als andere rijkstaal een gelijkwaardige plaats naast het Nederlands in de openbare ruimte. In 2022 hebben Rijk en provincie een *Zichtbaarheidsakkoord* afgesloten. De afgelopen jaren zijn er veel interessante zichtbaarheidsprojecten gesteund door de provincie. Een vaste en functionele positie in de openbare ruimte heeft het Fries echter niet.

De zichtbaarheid van een taal in de openbare ruimte versterkt de maatschappelijke positie van de taal. Het geeft een taal meer aanzien en heeft een positief effect op de taalhouding tegenover de taal. De komende vier jaar neemt de provincie, in samenwerking met het Rijk en met steunorganisaties, het voortouw om de aanwezigheid van het Fries in de openbare ruimte meetbaar toe te laten nemen en een fundament te leggen voor de vanzelfsprekendheid van het Fries in de openbare ruimte. De investeringen die de komende vier jaar worden gedaan zijn duurzaam en zorgen ervoor dat het Fries blijvend zichtbaarder wordt.

Daarnaast wordt er binnen alle opgaven waar provincie Fryslân voor staat gekeken hoe bijgedragen kan worden aan het versterken van de zichtbaarheid van het Fries in de Friese samenleving. In de voorgaande beleidsperiode zijn er al afspraken gemaakt met instellingen en organisaties die subsidie krijgen van de provincie over de zichtbaarheid van het Fries in hun activiteiten en uitingen. De komende periode worden deze afspraken verder bekrachtigd en uitgewerkt.

Iedere dag in aanraking met het Fries

Voor een vanzelfsprekende plek van het Fries in de maatschappij is het van belang dat inwoners van Fryslân in het dagelijks leven op verschillende manieren in aanraking komen met het Fries. Dat betekent dat het Fries niet alleen zichtbaar moet zijn op de plaatsen waar het Fries wordt verwacht, maar juist ook op plaatsen waar een breed publiek komt en het Fries (nog) niet vaak gebruikt wordt zoals stations, musea, sporthallen, sportverenigingen, dorpshuizen, parken en natuurgebieden en speeltuinen. Met advies en steun van de provincie en provinciale instellingen wordt met alle betrokken partijen gewerkt aan een sterke positie van het Fries in het dagelijks leven.

In de BFTK is afgesproken dat er wordt toegewerkt naar permanente meertaligheid op de verkeersbebording in Fryslân. Het tweetalig (Fries-Nederlands) maken van alle verkeersborden in Fryslân geeft een grote impuls aan de zichtbaarheid van het Fries.

Deze beleidsperiode wordt eerst verkend hoe de provincie de tweetalige verkeersborden kan realiseren en wat daarvoor nodig is. Door te kijken naar de aanpak en uitvoering in andere regio's wordt gewerkt aan een uitvoerbare en duurzame aanpak voor het meertalig maken van de verkeersborden in Fryslân. In de tweede helft van de beleidsperiode wordt gestart met de uitvoering.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Het Fries is op meer plaatsen in de provincie te vinden en alle Friezen komen in het dagelijks leven het Fries vaak tegen op locaties zoals speeltuinen, stations en natuurgebieden.
- Alle organisaties en instellingen die van de provincie steun krijgen dragen het Fries uit in hun activiteiten en uitingen.
- De mogelijkheden voor het permanent meertalig maken van verkeersborden zijn in kaart gebracht en er is een begin gemaakt met de uitvoering.

6

Fries bij overheid, rechtbank en in de zorg

Fryslân in 2051

In 2051 is alle communicatie van en met (overheids)instanties in het Friese taalgebied tweetalig. Inwoners van Fryslân weten dat ze in contact met de overheid, rechtbank en in de zorg het Fries mogen en kunnen gebruiken. Iedereen die het Fries wil gebruiken voelt zich vrij om dit te doen en ervaart geen beperkingen in het gebruik daarvan.

Inleiding

Het kunnen en mogen gebruiken van het Fries bij overheidsinstanties draagt bij aan het behoud van de vitaliteit van een taal. Houdingen van de overheid tegenover de taal, het beleid van overheidsinstellingen, de officiële status van de taal en het gebruik vormen samen een van de pijlers van het UNESCO-model voor taalvitaliteit.

De komende beleidsperiode wordt er een flinke stap gemaakt richting de ambities voor 2051. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de eigen verantwoordelijkheid van provincie Fryslân als overheidsorganisatie en als Taalschipper met een verantwoordelijkheid in het aanspreken van andere officiële en overheidsinstanties in het Friese taalgebied.

Rol provinsje Fryslân

Provincie Fryslân heeft als overheidsinstantie een voorbeeldfunctie als het gaat om het uitdragen van het Fries in het officiële verkeer. In de organisatievisie van de provincie staat dat tweetaligheid een vanzelfsprekend onderdeel is van de organisatie. Dat

betekent dat in het organisatiebeleid op alle (relevante) gebieden afspraken zijn of gemaakt worden over tweetaligheid. Het gaat bijvoorbeeld om werving- en selectiebeleid, facilitaire zaken, opleidingsaanbod, communicatie en andersoortige uitingen, verantwoordelijkheden van directie en management, tweetalige stukken en formulieren. Er is een *Werkgroep Intern Taalbeleid* onder voorzitterschap van de algemeen directeur om hierop toe te zien. Door te laten zien dat het Fries een gelijkwaardige positie heeft als bestuurs taal en ruime aandacht krijgt in alle provinciale uitingen en activiteiten kan de provincie andere overheidsinstanties inspireren en motiveren. In 2028 is het uitgangspunt dat alle communicatie van de provincie Fryslân Friestalig is en tweetalig waar dat nodig is en dat het Fries in alle activiteiten actief wordt uitgedragen.

Als Taalschipper heeft de provincie de taak om de Friese taal te beschermen en te bevorderen. Vanuit deze rol worden andere overheidsorganisaties zoals de gemeenten en rijksuitvoeringsorganisaties gestimuleerd om zich actief voor het Fries in te zetten. Op grond van diezelfde gedachte stelt de provincie bij het verstrekken van (boekjaar) subsidies de voorwaarde dat er aandacht is voor de Friese taal of tweetaligheid.

Onderdeel van de taalschippersrol is ook om de inwoners van Fryslân bewust te maken van hun recht om het Fries te spreken met overheidsinstanties. Dit wordt gedaan door de zichtbaarheid van het Fries in de openbare ruimte te vergroten en door campagnes te laten ontwikkelen die inwoners van de provincie bewust maken van hun recht.

Gemeenten en andere overheidsinstanties

Alle Friese gemeenten uit het Friese taalgebied, de Veiligheidsregio, de FUMO en Wetterskip Fryslân hebben een wettelijke taak ten aanzien van het Fries. In de overlegstructuur *Mei-inoar foar it Frysk* worden gemeenschappelijk ambities geformuleerd. Als voorzitter van *Mei-inoar foar it Frysk* stimuleert de provincie organisaties om het Fries uit te dragen in hun interne en externe communicatie en het zichtbaar maken in de openbare ruimte. Zo kunnen gemeenten, met financiële hulp van de provincie, een meertaligheidSCOÖRDINATOR aanstellen die zorgt voor een integrale aanpak met oog voor de streektaal en binding houdt met de samenleving.

De provincie heeft ook een formele rol als toezichthouder op de uitvoering van de *Wet Gebruik Friese taal*. Op grond van het *Interbestuurlijk Toezicht* worden om die reden ook gesprekken gevoerd met gemeenten over hun wettelijke taken op dit gebied. De komende jaren wordt gezamenlijk toegewerkt naar een volledig gelijkwaardige positie van het Fries in alle communicatie-uitingen. Hier wordt met de gemeenten concrete en meetbare ambities voor geformuleerd.

Naast afspraken met gemeenten en andere overheidsinstanties worden er deze beleidsperiode ook duidelijke afspraken met het Rijk over tweetalige communicatie gemaakt. In de informatie van de rijksoverheid moet het Fries als andere rijkstaal een gelijkwaardige positie naast het Nederlands hebben.

Rechtbanken

Naar de rechtbank moeten is een spannende ervaring voor de burger. Het is daarom van belang dat mensen hun eigen taal kunnen en mogen spreken. Op deze manier kan iedereen zich het beste uiten wat bijdraagt aan een goede rechtsgang.

In de *Wet Gebrûk Fryske Taal* is vastgelegd dat mensen die in de provincie Fryslân wonen of zijn gevestigd zich in het Fries mogen uiten in de rechtbank. De komende periode zet de provincie erop in dat alle burgers van Fryslân gebruik kunnen maken van dat recht.

De Raad van de Rechtspraak heeft, in het kader van de *Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK)*, aangegeven dat er invulling zal worden gegeven aan de wettelijke bepalingen uit de WGFT. Zo faciliteert de rechtbank Noord-Nederland een cursusaanbod en informatie over de rechten en het gebruik van de Friese taal en wordt er bij de toedeling van zaken aan rechters gekeken naar de beheersing van het Fries. Verder wordt gekeken naar de mogelijkheden om het Fries meer zichtbaar te maken op de beeldschermen in de rechtbank Leeuwarden. De provincie ziet toe op de uitvoering van deze afspraken.

Zorg

Voor het welzijn van patiënten is het van belang dat zij aangesproken worden in hun moedertaal en zich kunnen uiten in die taal. De komende jaren wordt ingezet op het verbeteren van de positie van het Fries in de zorgsector. Via het project *Frysk yn 'e Soarch* worden organisaties in de zorg of het sociale domein gestimuleerd om het Fries te borgen in het contact met patiënten. Zij krijgen ondersteuning van de provincie en/of een steunorganisatie om taalbeleid te ontwikkelen en de zichtbaarheid van het Fries in de organisaties te vergroten. Taalvaardigheid van personeel is van belang om de doelstelling te kunnen halen. Daarom wordt de (door)ontwikkeling van taalcursussen voor professionals in de zorg ondersteund door de provincie.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- De provincie geeft als Taalschipper het goede voorbeeld en draagt het Fries in al haar facetten uit. Alle communicatie van de provincie Fryslân is Friestalig en tweetalig waar nodig. De provincie draagt het Fries zelf in alle activiteiten actief uit.
- Een kwart van alle communicatie door officiële instanties is tweetalig.
- Gemeenten en rijksuitvoeringsinstanties hebben taalbeleid en bevorderen en borgen zo het Fries.
- Meertaligheidscoördinatoren steunen de gemeenten bij het realiseren van hun taalbeleid.
- Er is zichtbare verbetering bij de rechtbank bij het naleven van de afspraken uit de BFTK en toezegging van de Raad voor de Rechtspraak.
- Zorginstellingen hebben taalbeleid, borgen het gebruik van de taal met patiënten en maken het Fries zichtbaar in de gebouwen en in communicatie-uitingen.

7

Onderzoek naar en voor het Fries

Fryslân in 2051

De kennisinfrastructuur rondom het Fries is in 2051 weer op orde. Er zijn voldoende experts, opleidingsmogelijkheden en instellingen die zich bezighouden met onderwijs en onderzoek op het gebied van de Friese taal en cultuur om uitwerking te geven aan (Europese en wettelijke) afspraken voor het Fries. Beleidsdoelen op het gebied van de Friese taal en cultuur zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en worden integraal uitgevoerd.

Inleiding

Wetenschappelijk onderzoek is de basis van het provinciaal taalbeleid. Via verschillende metingen wordt bijvoorbeeld in kaart gebracht hoe Taalplan Frysk 2030 loopt, hoe het aantal sprekers en de Friese taalvaardigheid zich ontwikkelt, wat belangrijke motieven zijn voor nieuwkomers om het Fries te leren en ook echt te gebruiken, en hoe mensen gestimuleerd kunnen worden om de Friese taal door te geven aan hun (klein)kinderen.

Provincie Fryslân laat zich adviseren en inspireren door onafhankelijk onderzoek. Daarom steunt de provincie verschillende organisaties die fundamenteel of toegepast onderzoek uitvoeren, archieven beheren en helpen bij het vormgeven en uitvoeren van onderwijs- en taalbeleid. De provincie stuurt ook aan op afstemming en coördinatie van de activiteiten van de kennispartners.

Vanuit haar rol als Taalschipper heeft de provincie ambities geformuleerd om met de instellingen toe te werken naar de langetermijndoelstelling voor 2051. Voor een groot

deel komen deze overeen met de ambities die met het Rijk zijn afgesproken in de BFTK 2024-2028, voor een ander deel met de ambities uit ons Bestuursakkoord 2023 -2027. Hieronder worden de ambities één voor één uitgewerkt.

Kennisinfrastructuur

Tussen 2019 en 2023 zijn er enkele rapporten over de kennisinfrastructuur verschenen die in grote lijnen dezelfde conclusies bevatten.⁷ Er moeten meer mensen opgeleid worden die zich bezig kunnen houden met onderwijs en onderzoek op het gebied van de Friese taal, cultuur en geschiedenis. Ook zou er meer en beter moeten worden samengewerkt tussen de kennisinstellingen, is er behoefte aan meer focus en regie, en moet er volgens de rapporten meer aandacht zijn voor het vasthouden van onderwijs- en onderzoekstalent. Gebeurt dat niet, dan wordt het moeilijk om Europese en wettelijke afspraken over het Fries na te komen, en om nieuw taalbeleid te formuleren en uit te voeren.

Dat er een tekort aan experts is, is voelbaar. Voor belangrijke posities in de kennisinfrastructuur is het lastig om mensen te vinden. Zo is er bijvoorbeeld een tekort aan (senior) onderzoekers, docentopleiders, journalisten die het Fries goed beheersen, schrijvers en vertalers. Ook moeten er veel meer leerkrachten Fries komen voor het basisonderwijs en docenten Fries voor het voortgezet onderwijs en het hbo. Als er niets verandert, komt niet alleen de toekomst van de frisistiek (het wetenschappelijke onderzoek naar het Fries), maar ook de toekomst van het Fries in gevaar. Daarom vindt de provincie het belangrijk dat de basis weer in orde wordt gebracht. De komende periode zet de provincie samen met de instellingen in op gemeenschappelijk werven, opleiden en vasthouden van talenten voor de toekomst.

Fries op universitair niveau

In *Nij Poadium* is in het kader van Taalplan Frysk 2030 een start gemaakt met het versterken van de doorgaande leerlijn tussen de diverse onderwijsniveaus. De meeste aandacht is toen (ook met het oog op de wettelijke verplichtingen in het primair en voortgezet onderwijs) uitgegaan naar het eerste deel van de leerlijn. In het licht van bovengenoemde adviezen aan provincie en Rijk wordt er de komende periode aan gewerkt dat er meer experts worden opgeleid zowel in het hbo (zie *hoofdstuk 2. Fries in het onderwijs*) als aan de universiteit.

Een onafhankelijke positie van universiteit is op zichzelf wenselijk, zo concludeert ook DINGtiid, maar voor het Fries pakt dit niet goed uit.⁸ Met het verdwijnen van de enige zelfstandige bachelor- en masteropleiding Friese taal- en letterkunde aan de Rijksuniversiteit van Groningen is het onderwijsaanbod op het gebied van het Fries op universitair niveau de laatste tien jaar sterk teruggelopen, evenals het aantal studenten dat het aanbod volgt.

Gelukkig ligt er met het Europees Handvest een juridische basis voor academisch onderwijs op het gebied van de Friese taal en cultuur. In de BFTK is daarom met het Rijk afgesproken dat er in de komende periode gezamenlijk gewerkt wordt aan de versterking van het Fries op universitair niveau. Zo moet er volgens alle partijen weer een fulltime hoogleraar Friese taal en cultuur komen en minimaal 2 fte academische staf, die in ieder geval een volledige en duurzame bacheloropleiding Fries verzorgen. Omdat veel studenten pas op latere leeftijd belangstelling krijgen voor het Fries, onderzoeken provincie en Rijk ook hoe de mogelijkheden voor zij-instroom en nieuwe onderzoekers weer vergroot kunnen worden. Daarmee verbetert het laatste deel van de doorgaande leerlijn van Taalplan Frysk 2030.

⁷ Zie 'Rapport van de Taskforce Fryske Akademy' (2019), DINGtiid, 'Op 'e syk nei nije dynamyk. Advysnotysje oangeande de kennisynfrastruktuer fan it Frysk' (2020), DINGtiid, 'Advysbrief universitêre frisytyk' (2022), ComEX, 'Seventh Evaluation Report on the Netherlands' (2022), KNAW, 'De toekomst van de frisistiek' (2023).

⁸ DINGtiid, 'Advysbrief universitêre frisytyk' (2022).

Samenwerking

In het *Bestuursakkoord Oparbeidzje foar Fryslân 2023-2027* staat aangegeven dat de provincie zal aansturen op meer samenwerking tussen organisaties, zodat het geld voor het Fries zo effectief mogelijk wordt ingezet. De lijn die is ingezet met *Nij Poadium* wordt daarmee voortgezet. Toen is een samenwerkingstraject tussen de verschillende instellingen in Fryslân gestart: het *Gearwurkingstrajekt Fryske Taal en Kultuer (GFTK)*. Dit heeft geleid tot een kennisagenda die de komende jaren zal worden uitgewerkt tot een meerjarig uitvoeringsprogramma.

Zowel DINGtiid als het Steatekomitee Frysk komen in de loop van 2024 met een voorstel voor een langetermijnvisie voor het Fries. In Wales werken ze al met zo'n langetermijnvisie⁹.

Deze ontwikkelingen, net als de mogelijke start van een Raad voor de Frisistiek als plaats waar een aantal kernspelers op landelijk niveau afstemming zoekt over hoger onderwijs en onderzoek, worden meegenomen in het vervolg op de GFTK. Om de basis weer op orde te krijgen, adviseert de provincie om in beide trajecten veel aandacht te hebben voor regeneratie: het werven en vasthouden van specialisten op het gebied van het Fries. Zo wordt de frisistiek versterkt en sluiten de activiteiten van de kennispartners waarmee de provincie een subsidierelatie heeft beter op elkaar aan. Dat leidt tot meer synergie tussen de partijen en een sterkere positie van de Friese taal en cultuur.

Kennis- en wetenschapsbeleid

Niet al het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek dat wordt uitgevoerd is meteen toepasbaar. Het grootste deel van het provinciale onderzoeksbudget is bedoeld voor fundamenteel onderzoek naar de Friese taal en cultuur, zoals onderzoek naar de Oudfriese rechtsteksten of taalvariatie. Fundamenteel onderzoek is gericht op het vergroten van kennis. Dat is waardevol omdat het inzicht geeft in waar we vandaan komen en hoe onze samenleving en wereld voortdurend veranderen. Voor het provinciale beleid is behoefte aan zowel fundamenteel als toepasbaar onderzoek. Daarom zal de provincie een eigen kennis- en wetenschapsbeleid formuleren en vaststellen. Dit moet beter inzichtelijk maken welke beleidsvragen en beleidsontwikkelingen (voor taalbeleid bijvoorbeeld op het gebied van taaloverdracht of het ontwikkelen van spraaktechnologie) om wetenschappelijk onderzoek vragen, en hoe de provincie op basis van de zorgplicht voor het Fries beter kan sturen op onderzoek dat helpt de positie van het Fries te versterken.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- Er is een volledige, duurzame en toegankelijke bacheloropleiding Friese taal en cultuur met een fulltime hoogleraar en minstens 2 fte academische staf.
- De samenwerking tussen instellingen is door overleg binnen het GFTK en de Raad voor de Frisistiek verder verbeterd. Er wordt gewerkt vanuit een gemeenschappelijke visie op het op Fryslân georiënteerde onderzoek.
- Instellingen werken effectief samen bij het werven en vasthouden van studenten en onderzoekers op het gebied van de Friese taal en cultuur en bij het bedenken en uitvoeren van onderwijs- en onderzoeksactiviteiten.
- De kennisagenda is uitgewerkt tot een meerjarige uitvoeringsagenda.
- De provincie heeft haar eigen kennis- en wetenschapsbeleid voor het Fries ontwikkeld en vastgesteld.

9 Llywodraeth Cymru/Welsh Government (2017). *Cymraeg 2050. A million Welsh speakers*.

8

Internationale samenwerking

Fryslân in 2051

Fryslân werkt goed samen met andere meertalige regio's op het gebied van taalplanning, onderzoek, onderwijs, culturele producties en uitingen, en in de lobby naar Europa. Daardoor is het mogelijk om goede samenwerkingsprogramma's, mede gefinancierd door Europa, op te zetten. Dat zorgt voor een grote verscheidenheid aan excellent vergelijkend onderzoek en culturele producties en uitwisselingen. Door de samenwerking leren de regio's van elkaar en inspireren ze elkaar volop en is het Fries een vitale taal.

Inleiding

Er zijn in de wereld heel veel regio's die meertalig zijn. In deze regio's is/zijn naast de nationale taal (een) andere taal/talen in gebruik. Sommige talen zijn officieel erkend en worden door een groot aantal inwoners gebruikt, andere talen staan onder druk en daar dreigt assimilatie. Iedere regio heeft op zijn eigen wijze oog en aandacht voor deze talen.

Op sommige gebieden kan Fryslân veel leren van andere regio's, op andere gebieden loopt Fryslân voorop. Mede door internationale samenwerking kunnen talen zoals het Fries worden versterkt. In de lobby naar Europa toe, met vergelijkend onderzoek, uitwisseling van culturele producties en onderwijsbeleid, en het ontwikkelen van langetermijnbeleid en taalplaningsactiviteiten. De komende jaren zal de provincie werken aan het uitbouwen van de internationale samenwerking op het gebied van taal en cultuur.

Door samen te werken op het gebied van taalplanning, onderwijs en onderzoek, maar ook op het gebied van culturele producties en uitingen kunnen regio's van elkaar leren, elkaar inspireren, meer (Europees) geld binnenhalen voor nieuw onderzoek en nieuwe producties, en samen voor de belangen van meertalige regio's opkomen.

NPLD

Het Europese Network to Promote Linguistic Diversity (NPLD) is een belangrijke platformorganisatie voor lokale overheden, wetenschappelijke en maatschappelijke organisaties uit gebieden waar een minderheids- of regionale taal wordt gebruikt. De provincie zal samen met de andere Friese NPLD-leden actief bijdragen aan het organiseren van bijeenkomsten en projecten ten aanzien van thema's als taalvitaliteit. Het NPLD wordt actief gebruikt om de kennis over het behouden en bevorderen van onze talen te delen. De inzet van de provincie hierbij is om de verbinding tussen het Friese onderwijsveld, de wetenschappelijke wereld, de Friese culturele wereld, de Friese economie en die van de (praktische) taalbevordering van het Fries (nog) beter tot stand te brengen. Het streven is om tussen 2025-2028 minimaal één keer een NPLD-bijeenkomst naar Fryslân te halen. Daarnaast is met andere Friese NPLD-partners afgesproken Fryslân de komende jaren beter voor het voetlicht te krijgen in de activiteiten van het NPLD en meer invloed uit te oefenen op de te bespreken thema's.

Onderzoeksprojecten

De wetenschappelijke studie van het Fries, de frisistiek, is van belang voor de toekomst van het Fries en voor de status van het Fries als Europese taal. De komende periode wordt voortgezet met het uitwisselen van kennis over het Fries met andere meertalige regio's in Europa, bijvoorbeeld met het Network to Promote Linguistic Diversity (NPLD). Naast de provincie doen ook Friese instellingen zoals de Fryske Akademy, Mercator, de Afûk en NHL Stenden Hogeschool mee aan internationale samenwerkingsprojecten.

Internationale culturele projecten

De provincie Fryslân wil als (lead)partner in samenwerking met partners uit vergelijkbare Europese taalregio's deelnemen aan internationale projecten, die voor het in stand houden van de Friese taal relevant zijn. Daarbij wordt in het bijzonder gebruik gemaakt van het NPLD-netwerk, maar als dat mogelijk is ook van andere cultuur- en taalgerelateerde Europese netwerken zoals UNESCO Cities of Literature en Film. De bescherming en bevordering van onze Europese (minderheids- en regionale) talen en culturen zal hierbij altijd het hoofddoel zijn. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om het bevorderen van culturele activiteiten voor nationale minderheden (bijvoorbeeld theater in eigen taal, beschikbaarheid kennis over eigen erfgoed en geschiedenis in musea), twee- of meertalig onderwijs, rechten inzake culturele expressie en mogelijkheden voor nieuwe domeinen en media (uitwisseling journalisten lokale omroepen).

Uitwisselingsprojecten voor jongeren

De provincie zal ook in de toekomst voorzien in de behoefte van het Friese veld om met andere Europese minderheidstaalgebieden in contact te komen. Zij stelt daar ieder jaar financiering voor beschikbaar. De belangrijkste doelgroepen zijn jonge Friese schrijvers, dichters, filmmakers, muzikanten, journalisten en schoolgaande of studerende jongeren. Internationalisering is daarbij beslist geen doel op zichzelf, maar een middel om van elkaar te kunnen leren en zich door andere minderheidstaalregio's te laten inspireren.

Contacten met Friese buurlanden

Inhoudelijke contacten en uitwisseling op het gebied van taal(vitaliteit), cultuur en onderwijs tussen de provincie Fryslân en de van oudsher verwante taalgebieden

rondom de waddenregio worden in overleg met de betreffende gebieden gecontinueerd. Bestaand Fries lesmateriaal en/of kinderboeken kan op verzoek beschikbaar worden gesteld aan taalregio's waar nog Friese varianten worden gesproken (Duitsland en de Länder Niedersaksen en Sleeswijk-Holstein). Daarnaast zal worden onderzocht of er een onderzoeksagenda ontwikkeld kan worden over taalsociologische vraagstukken. Doel is de gemeenschappelijke aanpak van het versterken van de taalvitaliteit in de verschillende regio's.

Steun van Nederlandse ambassades

In de BFTK is afgesproken dat het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Nederlandse ambassades in focuslanden, de provincie actief zullen ondersteunen bij het leggen van contacten.

Integratie met andere beleidsterreinen

De komende jaren zal er meer aandacht komen om de Friese taal en talige diversiteit te verbinden aan andere belangrijke thema's waar de provincie mee bezig is, zoals regionale en plattelandsontwikkeling, biodiversiteit, digitalisering, en participatie en empowerment van de samenleving. In de internationale samenwerking zal het Fries en de eerder genoemde expertise op het gebied van meertaligheid steeds vaker een plek krijgen, vooral in samenwerkingsprojecten met andere meertalige regio's.

In het kort: wat zijn de resultaten in 2028?

- De provincie organiseert met de andere Friese NPLD-partners minimaal één keer een NPLD-bijeenkomst in Fryslân.
- Er zijn in ieder geval twee internationale samenwerkingsprojecten op het gebied van onderzoek, taalplanning of cultuur met andere meertalige regio's, meegefinancierd door Europa.
- De uitwisseling met andere UNESCO Cities of Literature, maar ook met andere UNESCO cities zoals op het gebied van film leidt tot minimaal twee nieuwe internationale samenwerkingen en producties.
- Om de ambities op het gebied van film waar te kunnen maken, steunt de provincie minimaal één uitwisseling met een andere minderheidstalenregio waar een sterke filmindustrie actief is.

9

↗ Steateseal

↘ Kommisjeseal



Monitoring en financiën

Monitoringskader

Aan het eind van elk hoofdstuk of paragraaf staat een kort overzicht met de verwachte resultaten in 2028. Een aantal resultaten zijn meetbaar geformuleerd en kunnen worden gemeten met onderzoeken die de provincie zelf uitvoert of opdracht voor geeft, zoals de Taalatlas en de Taalplan Frysk 2-meting. Ook kan de provincie aan de hand van overzichten met aantal aanvragen en subsidieverleningen zien in hoeverre de resultaten zijn behaald.

Andere beschreven resultaten in 2028 zijn (nog) niet uitgewerkt in meetbare cijfers of met een nadere beschrijving wie het zal uitvoeren en hoe dit zal worden gedaan. Ambtelijk zal dit worden bijgehouden in een apart monitoringskader.

Financiën

Onderstaande tabel geeft aan hoe de komende beleidsperiode de financiële middelen zullen worden ingezet. De beschikbare middelen bestaan uit de structurele budgetten volgens de begroting van de provincie aangevuld met tijdelijke middelen uit het coalitieakkoord 2023 - 2027 (*Oparbeidzje foar Fryslân*) en tijdelijke aanvullende middelen uit de *Bestjoersôfspraak Fryske Taal en Kultuer (BFTK) 2024-2028* met het Rijk. Provinciale Staten hebben in juni 2022 besloten om een aantal structurele budgetten als heroverweging aan te merken. In eerste instantie zou dit gelden vanaf 2025, maar Provinciale Staten hebben besloten met een amendement dat de kosten voor dat jaar nog uit de Vrije Aanwendbare Reserve (VAR) gedekt konden worden. De heroverwegingen worden om die reden pas per 2026 van kracht en verwerkt in de begroting.

Per hoofdstuk is een verdeling gemaakt op basis van de beschikbare middelen en de verschillende onderwerpen. Een deel van de middelen is beschikbaar voor onderwerpen die integraal worden opgepakt tussen de verschillende hoofdstukken van deze beleidsnota en met andere beleidsterreinen. Naast uitgaven aan goederen en diensten zal het grootste deel van de middelen worden ingezet voor subsidies, via subsidieregelingen, aan taal- en onderwijsinstellingen en via projecten.

Tabel begroting 2025-2028

Financiën	2025	2026	2027	2028
Fries thuis				
Boekjaarinstellingen taal	€ 32.600	€ 32.600	€ 32.600	€ 32.600
Taaloverdracht	€ 181.200	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Totaal	€ 213.800	€ 132.600	€ 132.600	€ 132.600
Fries in het onderwijs				
Boekjaarinstellingen onderwijs/Taalplan Frysk 2030/regelingen	€ 5.656.700	€ 5.237.500	€ 5.237.500	€ 5.312.500
Kerdoelen Fries (inclusief bijdrage Rijk*)	€ 400.000	€ 100.000	€ 50.000	
Leraren primair & voortgezet onderwijs (bijdrage Rijk*)	€ 1.400.000	€ 2.100.000	€ 2.100.000	€ 1.400.000
Totaal	€ 7.456.700	€ 7.437.500	€ 7.387.500	€ 6.712.500
Fries op het werk				
Taalbeleid Taalvitaliteit	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Totaal	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Fries in de vrije tijd				
Boekjaarinstellingen Bibliotheek***	€ 3.616.200	€ 3.616.200	€ 3.616.200	€ 3.616.200
Boekjaarinstellingen Taal	€ 2.100.000	€ 1.926.700	€ 1.926.700	€ 1.926.700
Prijzen	€ 87.300	€ 40.200	€ 40.200	€ 40.200
Taalbevordering Afûk (bijdrage Rijk*)	€ 100.000	€ 350.000	€ 350.000	€ 200.000
Taalbeleid Taalvitaliteit	€ 200.000	€ 175.000	€ 150.000	€ 150.000
Taalvitaliteit NHL Stenden Hogeschool Minor Friestalige journalistiek**	€ 50.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 50.000
Taalbeleid City of Literature	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000
Taalbeleid Taalproductiehuis	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000
Taalprojecten	€ 212.800	€ 154.100	€ 154.100	€ 154.100
Taalprojecten & regelingen	€ 651.400	€ 610.300	€ 610.300	€ 610.300
Taalregelingen literatuur/cultuur (bijdrage Rijk*)	€ 350.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 400.000
Totaal	€ 7.817.700	€ 7.897.500	€ 7.872.500	€ 7.597.500
Fries in de openbare ruimte				
Zichtbaarheid Impuls (bijdrage Rijk*)	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ -
Zichtbaarheid de tweetalige provincie	€ 200.000	€ 530.000	€ 530.000	€ 420.000
Zichtbaarheid projecten & regeling	€ 226.800	€ 226.800	€ 226.800	€ 226.800
Totaal	€ 526.800	€ 856.800	€ 756.800	€ 646.800
Fries bij overheid, rechtbank en in de zorg				
Adviesorgaan Friese taal	€ 92.000	€ 92.000	€ 92.000	€ 92.000

Financiën	2025	2026	2027	2028
Meertaligheidscoördinator gemeenten (bijdrage Rijk*)	€ 140.000	€ 640.000	€ 580.000	€ 340.000
Totaal	€ 232.000	€ 732.000	€ 672.000	€ 432.000
Onderzoek naar en voor het Fries				
Archief & Kennis***	€ 3.949.100	€ 3.949.100	€ 3.949.100	€ 3.949.100
Wetenschap & Kennis	€ 3.085.800	€ 3.085.800	€ 3.085.800	€ 3.085.800
Academisch Fries	€ 120.400	€ 120.400	€ 120.400	€ 120.400
Totaal	€ 7.155.300	€ 7.155.300	€ 7.155.300	€ 7.155.300
Internationale samenwerking				
Internationaal	€ 264.300	€ 264.300	€ 264.300	€ 264.300
Totaal	€ 264.300	€ 264.300	€ 264.300	€ 264.300
Proceskosten****	€ 75.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 75.000
Totaal	€ 75.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 75.000
Totaal	€ 23.791.600	€ 24.676.000	€ 24.441.000	€ 23.066.000
Instellingen hybride activiteiten***	€ 8.414.400-	€ 8.365.300-	€ 8.365.300-	€ 8.365.300-
Totaal	€ 15.377.200	€ 16.310.700	€ 16.075.700	€ 14.700.700

* De onderdelen die zijn aangegeven als een bijdrage van het Rijk zijn nieuwe aanvullende onderwerpen vanuit de BFTK 2024 -2028. In de BFTK staan de bestuursafspraken over de Friese taal en cultuur met het Rijk. De inkomsten van deze middelen lopen via het provinciefonds. Via het provinciefonds zijn de onderdelen Kerndoelen en Zichtbaarheid als impulsbijdrage al opgenomen in de provinciale begroting.

** De bijdrage voor de minor Friestalige journalistiek van het Rijk aan de NHL Stenden Hogeschool is in totaal 125k. De provincie doet ook een bijdrage van 125k aan NHL Stenden Hogeschool verdeeld volgens de begroting.

*** Instellingen Omrop Fryslân, Tresoar en Fers hebben hybride activiteiten. Alle provincies hebben een Regionale Publieke Omroep (Mediawet), Regionaal Historisch Centrum (Archiefwet) en een Steunfunctie-instelling bibliotheekwerk (Wet stelsel openbare bibliotheken). In Fryslân hebben deze instellingen een extra taak ten aanzien van de Friese taal, waardoor zij onderdeel uitmaken van deze nota en begroting.

**** De proceskosten zijn voor algemene uitgaven van goederen en diensten en uitgaven ten aanzien van het monitoringskader.

Bronvermelding

Bosma, E. (2017). *Bilingualism and cognition: The acquisition of Frisian and Dutch*, Universiteit van Amsterdam.

Committee of Expert of the European Charter for Regional or Minority Languages (2022). *Seventh Evaluation Report on the Netherlands*.

DINGtiid (2022). *Adviesbrief Universitaire Frisistiek*.

DINGtiid (2020). *Op 'e syk nei nije dynamyk. Advysnotysje oangeande de kennis-ynfrastruktuer fan it Frysk*.

Europeesk Hânfêst foar regionale talen of talen fan minderheden. Straatsburg, 05-11-1992.

E&E advies (2020). *'Krenten uit de pap' – Op zoek naar de meerwaarde van de Friese taal in het economisch verkeer*. Provinsje Fryslân.

Gorter, D., & Cenoz, J. (2024). *The Visibility of Minority Languages*. In *A Panorama of Linguistic Landscape Studies* (pp. 174–223). Multilingual Matters / Channel View Publications.

KNAW (2023). *De toekomst van de frisistiek*.

Llywodraeth Cymru/Welsh Government (2017). *Cymraeg 2050. A million Welsh speakers*.

Varkevisser, N. A., & Walsweer, A.P. (2023). *It is mei sizzen net te dwaan. 1-mjitting primêr ûnderwiis*. Provinsje Fryslân.

Provinsje Fryslân (2023). *Bestjoersakkoart Oparbeidzje foar Fryslân 2023-2027*.

Provinsje Fryslân (2022). *Gearwurkingstrajekt Fryske Taal en Kultuer (GFTK): Contouren van een kennisagenda*.

Provinsje Fryslân (2021). *Taalplan Frysk 2030*.

Provinsje Fryslân (2019). *Nij Poadium. Kunst & cultuur, taal & onderwijs en erfgoed in Fryslân 2021-2024*.

Ramtferdrach foar de beskerming fan nasjonale minderheden. Straatsburg, 01-02-1995.

Rapport van de Taskforce Fryske Akademy (2019).

Colofon

Opdrachtgever

Provincie Fryslân
Tweebaksmarkt 52
8911 KZ Leeuwarden
058 – 292 59 25
provincie@fryslan.frl

Fotografie

Bart Lindenhovius
Natalia Balanina
Fotobureau Hoge Noorden
Ypie Boersma

Opmaak en druk

Provincie Fryslân

Leeuwarden, mei 2024

Na het lezen van het voorstel van Gedeputeerde Staten van Fryslân van 7 mei 2024 nr. 02209487, aangaande natuurlijk Fries — beleidsnota Friese taal 2025 – 2028

Overwegende dat:

- Voor de periode 2025-2028 nieuw provinciaal taalbeleid moet worden vastgesteld.
- Dat het beschermen en bevorderen van de Friese taal een wettelijke taak is van de provincie.

Besluit:

Uiteraard Fries 2025 - 2028, Beleidsnota Friese taal vast te stellen. Waarbij de lange termijndoelen tot kennisgeving aangenomen worden en het Statencomité Fries wordt gevraagd deze te betrekken bij hun initiatiefvoorstel. Dit met de toevoeging van een door het college op te stellen tekst over Friese streektaalen en het Nedersaksisch in Fryslân met als uitgangspunten:

1. De provincie Fryslân spant zich ervoor in dat streektaalen een betere positie krijgen. De provincie draagt daarom samen met de bestuurlijk verantwoordelijke gemeenten bij aan de bescherming en bevordering van de streektaalen in Fryslân.
2. Scholen die dat wensen, in regio's waar een streektaal gebruikt wordt, mogen de streektaal toevoegen aan het onderwijsaanbod Friese taal en cultuur. Vooral in de plaatsen waar een sterke streektaalgemeenschap is, zoekt de provincie samen met schoolondersteuners ruimte om een volwaardige positie van de streektaal in de lessen Friese taal en cultuur verder te versterken.
3. In overleg met de Stellingwerven probeert de provincie te komen tot een effectief taalbeleid voor het Stellingwerfs, met als uitgangspunt dat de provincie een verantwoordelijkheid voelt voor het Stellingwerfs en daarom de primaire bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten steunt, binnen haar wettelijke taken en bevoegdheden. Daarin gaan we uit van proactieve samenwerking van de Stellingwerven. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van de ervaring die in andere gemeenten al is opgedaan met de meertaligheidscoördinatoren.
4. In samenwerking met de gemeenten, de Rijksoverheid en andere provincies maken we werk van de uitvoering van het Convenant Nedersaksisch uit 2018.

In te stemmen met de begrotingswijziging voor aanpassing van het bestedingsritme.

Zo vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân in hun openbare vergadering van 19 juni 2024

Juridische aantekeningen wettelijke rechten en plichten Friese taalwetten

In deze bijlage wordt ingegaan op de juridische rechten en plichten van Ooststellingwerf in relatie tot de Wet Gebruik Friese Taal en het wettelijk verplichte Friestalig onderwijs. De bijlage is in gezamenlijkheid geschreven met team Juridische Zaken

1. Wet gebruik Friese taal

Kunnen wij een beroep doen op de uitzondering van artikel 3 lid 2 van de Wet gebruik Friese taal?

Ja, [artikel 3 lid 2 Wet gebruik Friese taal](#) is inderdaad in de dagelijkse praktijk bruikbaar. In de Memorie van Toelichting (pagina 7)¹ staat hierover het volgende: *'Het voorgestelde artikel 3 is echter inmiddels zodanig vormgegeven dat alle bestuursorganen, dus ook die van de gemeente Ooststellingwerf, de mogelijkheid hebben te verzoeken de Nederlandse taal te gebruiken op de grond dat het gebruik van de Friese taal tot een onevenredige belasting van het bestuurlijk verkeer zou leiden.'*

In de taalnota staat dat de provincie de overheden via het interprovinciaal toezicht gaat aanspreken op de uitvoering van de wet.

De provincie heeft ook een formele rol als toezichthouder op de uitvoering van de Wet Gebruik Friese taal. Op grond van het Interbestuurlijk Toezicht worden om die reden ook gesprekken gevoerd met gemeenten over hun wettelijke taken op dit gebied. De komende jaren wordt gezamenlijk toegewerkt naar een volledig gelijkwaardige positie van het Fries in alle communicatie-uitingen. Hier wordt met de gemeenten concrete en meetbare ambities voor geformuleerd.

Artikel 3 lid 2 is dan een mogelijkheid om in te zetten. Uiteindelijk staat dan bezwaar en beroep open.

Kan de provincie het beleid zoals verwoord in de Taalnota (bij ons) afdwingen?

Nee. De Taalnota van de provincie verwoordt het beleid van de provincie. De provincie kan niet het eigen beleid afdwingen (dat is immers het beleid van de provincie, niet het beleid van de gemeente). Dat beleid hoeven wij niet uit te voeren, want het is provinciaal beleid en daarmee nog geen gemeentelijk beleid. Je kunt dat ook zien door de veelvuldig gebruikte woorden 'stimuleren', 'faciliteren' en 'steunen'. Het staat de provincie vrij om te stimuleren, faciliteren en steunen, maar daarmee zijn wij als gemeente niet verplicht om hieraan mee te doen.

Er bestaat geen verplichting om ons te conformeren aan het provinciale taalbeleid, zoals verwoord in de taalnota. De taalnota is namelijk geen algemeen verbindend voorschrift, maar een set voornemens van de provincie.

In de theoretische situatie dat de provincie daar een ander oordeel over heeft, is er in juridisch opzicht maar één ding dat de provincie zou kunnen doen, namelijk indeplaatsstelling op grond van Artikel 124 Gemeentewet.

Dit is echter een zeer zwaar middel waar de provincie niet zomaar gebruik van maakt (zie ook het beleidskader indeplaatsstelling,

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/provincies/documenten/beleidsnota-s/2011/03/08/algemeen-beleidskader-indeplaatsstelling-bij-taakverwaarlozing>). Volgens de Grondwet is dit alleen mogelijk als 'het bestuur van een provincie of een gemeente zijn taken grovelijk verwaarloost.' (Artikel 132 Grondwet).

Indeplaatsstelling komt niet vaak voor. In de gevonden twee gevallen ging het om maatschappelijke nogal ingrijpende zaken (taakstelling huisvesting vergunninghouders en basisschool op islamitische grondslag).

Voordat een indeplaatsstelling een feit is, moet de provincie de gemeente eerst in de gelegenheid stellen om de verwaarloosde taak alsnog op te pakken. Dat is alleen anders in spoedeisende gevallen. Het is een zwaar en ingrijpend middel.

¹ Memorie van toelichting behandeling Wet gebruik Friese taal, kamerstuk 33335 vergaderjaar 2011 / 2012

Er is ook geen reden om over te gaan tot indeplaatsstelling omdat de gemeente voldoet aan de wettelijke vereisten, en omdat de gemeente niet is gehouden tot het uitvoeren van provinciaal beleid dat niet in een algemeen verbindend voorschrift is opgenomen.

Wel moeten wij ons (uiteraard) aan de wet houden. Dan hebben we het over de volgende zaken

Verplichtingen op grond van de Wet gebruik Friese taal;

- a. Het toestaan dat met ons in het Fries gecommuniceerd wordt ([artikel 3 lid 1 Wet gebruik Friese taal](#)), tenzij dat bij ons tot onevenredige belasting leidt ([artikel 3 lid 2 Wet gebruik Friese taal](#))
- b. Het opstellen van regels over het gebruik van het Fries ([artikel 5 lid 1 Wet gebruik Friese taal](#))
- c. Het opstellen van een beleidsplan inzake het gebruik van het Fries ([artikel 5 lid 2 Wet gebruik Friese taal](#))
- d. Als we zélf stukken in het Fries opstellen, moeten we op verzoek een vertaling in het Nederlands leveren ([artikel 8 Wet gebruik Friese taal](#))
- e. In raadsvergadering kan het Fries gebruikt worden. Als dat gebeurt, moet in het Fries genotuleerd worden ([artikel 9 Wet gebruik Friese taal](#))

In hoeverre voldoen we aan deze vereisten?

- a. In de mogelijkheid om in het Fries te communiceren wordt (in elk geval in onze Taalnota) voorzien. In de praktijk komt het in onze gemeente niet of nauwelijks voor. Er zijn ook geen problemen mee gerapporteerd, voor zover bekend. Bovendien is de uitzondering van [artikel 3 lid 2 Wet gebruik Friese taal](#) van toepassing: het moet wel haalbaar zijn.
- b. We hebben regels over het gebruik van het Fries vastgelegd in de [Verordening Fries in het schriftelijk verkeer](#).
- c. Met de Taalnota hebben we een beleidsplan in zake het gebruik van het Fries
- d. Voor zover bekend heeft geen enkel bestuursorgaan van onze gemeente ooit een Friestalig document geproduceerd. Daarmee is deze verplichting voor ons niet relevant.
- e. Er wordt zelden Fries of Stellingwerfs gesproken in een raadsvergadering, eigenlijk alleen wanneer het over taal gaat. Dan wordt er in het Nederlands genotuleerd en dat heeft niet geleid tot problemen. Aandachtspunt: is er bij de griffie iemand aanwezig die Friestalig (of Stellingwerfs) kan notuleren?

Kunnen we (alsnog) een vrijstelling voor de Wet gebruik Friese taal krijgen, zoals Weststellingwerf die heeft?

Nee. We krijgen de feiten rond de 'vrijstellingsaanvraag van Weststellingwerf' niet goed boven water. Het is mogelijk dat er in de aanloop tot de Wet gebruik Friese taal een mogelijkheid is geweest om een uitzonderingspositie te vragen, en dat Weststellingwerf hiervan gebruik heeft gemaakt en Ooststellingwerf niet. We kunnen het niet achterhalen.

Los daarvan: de vergelijking tussen Weststellingwerf en Ooststellingwerf is bij de behandeling in de Tweede Kamer nadrukkelijk aan de orde geweest (ook naar aanleiding van de reactie van de SSR). In de Memorie van Toelichting wordt hierover het volgende opgemerkt:

'De Stichting Stellingwarver Schrieversronte tot slot dringt erop aan om de uitzonderingsbepaling in artikel 3, tweede lid, en artikel 5, derde lid, niet alleen te laten gelden Weststellingwerf, maar ook voor de gemeente Ooststellingwerf. De taalsituatie in Ooststellingwerf verschilt evenwel van Weststellingwerf, en wel in die zin dat in Ooststellingwerf, met name in Haule, Haulerwijk, Waskemeer en Donkerbroek het Fries wel de dagelijkse omgangstaal is. Uiteraard dient de gemeente Ooststellingwerf hiermee rekening te houden in het contact met haar inwoners.'

Voor alle duidelijkheid: de uitzondering van artikel 3 lid 2 geldt voor alle bestuursorganen, dus ook voor Ooststellingwerf.

De uitzondering van artikel 5 lid 3 geldt niet voor Ooststellingwerf en wel voor Weststellingwerf. Het argument is niet 'Weststellingwerf heeft wel aangevraagd, Ooststellingwerf niet', maar 'de situatie in Weststellingwerf wijkt af van die in Ooststellingwerf.'

Het is daarom zinloos om ontheffing te vragen. Hiervoor zal de wet moeten worden gewijzigd. Inschatting van JZ is dat dit niet gehaald gaat worden. Hier moeten we dan ook maar geen energie meer in steken.

2. Andere wettelijke verplichtingen

- a. [Artikel 9 lid 4 Wet op het primair onderwijs](#): op basisscholen in Friesland moet onderwijs in het Fries gegeven worden. De kerndoelen hiervoor stellen Provinciale Staten vast. Daarnaast *kan* (niet moet) onderwijs in het Fries (maar bijvoorbeeld ook in het Stellingwarfs) gegeven worden ([Artikel 9 lid 13 Wet op het primair onderwijs](#)).
- b. [Artikel 2.15 Wet voortgezet onderwijs 2020](#): op scholen voor voortgezet onderwijs in Friesland wordt in de eerste twee leerjaren onderwijs gegeven in Friese taal en cultuur. Ook hiervoor stellen Provinciale Staten de kerndoelen vast

In de Taalnota staan hier vergaande voorstellen over. Dat kunnen we niet zo gemakkelijk naast ons neerleggen. Scholen mogen ontheffing aanvragen. In de nota wordt hierover het volgende gezegd: *Gedeputeerde Staten zullen voortaan alleen in uitzonderlijke gevallen een officiële ontheffing verlenen voor het aanbieden van een of meer kerndoelen Fries. De beleidsregel voor het verkrijgen van ontheffing voor het Fries wordt daarvoor aangepast. Van alle scholen in het Friese taalgebied wordt verwacht dat ze toewerken naar een volledig aanbod Friese taal en cultuur in 2030. In regio's binnen het Friese taalgebied waar een streektaal in gebruik is, kunnen scholen die dat wensen de streektaal toevoegen aan het onderwijsaanbod Friese taal en cultuur.*

Verplichting en vrijstelling voor scholen

De verplichting van [Artikel 9 lid 4 Wet op het primair onderwijs](#) en [Artikel 2.15 Wet voortgezet onderwijs 2020](#) richt zich op de scholen c.q. de scholenkoepels. Het bevoegd gezag kan vrijstelling aanvragen. Dat is in Ooststellingwerf stichting Comprix, CPO De Tjongerwerven, Stichting Simant (Stellingwerf College), Stichting Fierder Onderwijs (CSG Liudger) en Stg Spec Onderwijs Fryslân (Duisterhoutschool). Hierin heeft de gemeente dus geen (directe) rol. Wel zou de gemeente de stichtingen kunnen ondersteunen bij het aanvragen van vrijstelling. Daarbij is het volgende van belang.

[Artikel 9 lid 4 Wet op het primair onderwijs](#) en [Artikel 2.15 Wet voortgezet onderwijs 2020](#) verplichten de provincie om beleidsregels op te stellen waarin de criteria voor de ontheffing staan. Deze beleidsregels hebben we niet kunnen vinden op lokaleregelgeving.overheid.nl. Dat kan betekenen dat de beleidsregels er niet zijn, of dat de beleidsregels niet rechtsgeldig bekendgemaakt zijn, waardoor ze (nog) niet gelden. Ook op de provinciale website hebben we geen beleidsregels voor ontheffing kunnen vinden. We zouden de provincie naar deze beleidsregels kunnen vragen, zodat een verzoek om ontheffing past binnen de provinciale beleidsregels.

We hebben nergens kunnen terugvinden dat er in het verleden ontheffingen zijn aangevraagd of verleend voor [Artikel 9 lid 4 Wet op het primair onderwijs](#) en [Artikel 2.15 Wet voortgezet onderwijs 2020](#). Deze vraag staat nog uit.

Het is dan ook lastig inschatten wat de kans op een ontheffing is. Ook omdat het onduidelijk is welke criteria de provincie hierbij hanteert, want de vereiste beleidsregels terzake hebben we kunnen vinden.

We kunnen ons voorstellen dat de kwaliteit van de argumentatie in de aanvraag (mede) bepalend zal zijn. In de Taalnota staat (p. 13) *'De doelstelling van Taalplan Frysk 2030 is dat in 2030 alle scholen in het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs het Fries aanbieden conform de wettelijk vastgelegde kerndoelen Friese taal en cultuur.'* Het is nog de vraag of dat betekent dat er in het geheel geen ontheffingen worden verleend.

Verwarring in de taalnota van wetten

We vermoeden dat de kans op ontheffing groter is als we kunnen onderbouwen dat een school aantoonbaar alleen leerlingen betreft uit aantoonbaar niet-Friestalige gebieden.

In de taalnota staat *'Het Fries is een verplicht onderdeel van het primair en voortgezet onderwijs op scholen in het Friese taalgebied (alle Friese gemeenten, uitgezonderd de gemeente Weststellingwerf en de Waddeneilanden). Dit is vastgelegd in de Wet op Primair Onderwijs (WPO) en Wet op Voortgezet Onderwijs (WVO).'*

Hier verwacht de Taalnota twee zaken. Voor Weststellingwerf en de Waddeneilanden is namelijk wettelijk bepaald dat ze geen verordening en beleidsplan voor het gebruik van het Fries behoeven op te stellen ([Artikel 5 lid 3 Wet gebruik Friese taal](#)). Maar in zowel de Wpo als de Wvo worden Weststellingwerf en de Waddeneilanden niet vrijgesteld. Als de provincie de kerndoelen Friese taal en cultuur niet stelt in Weststellingwerf, kan met beroep op het gelijkheidsbeginsel gesteld worden dat dit ook voor de niet Friestalige delen van Ooststellingwerf moet gelden. De taalnota noemt

namelijk expliciet als samenvatting (pagina 18): *‘Alle scholen in het Friese taalgebied bieden nieuwe kerndoelen Friese taal en cultuur aan en werken toe naar een volledig aanbod in 2030’*. Omdat het grootste deel van Ooststellingwerf aantoonbaar niet tot het Friese taalgebied behoort, zou dit alleen voor het Friestalige deel van Ooststellingwerf moeten gelden, niet voor de niet Friestalige delen. De provincie hanteert een andere definitie van Friestalg gebied en gaat uit van het gebied zoals dit in de WGFT wordt gehanteerd, inclusief de gemeente Ooststellingwerf. Dit is dus arbitrair.

3. Verdragen

Kunnen we met een beroep deel II van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden of het convenant Nedersaksisch juridisch bescherming voor het Stellingwarfs afdwingen?

Nee, juridische bescherming van het Stellingwarfs/Nedersaksisch afdwingen aan de hand van deel II van het [Handvest](#) ziet JZ niet goed voor zich. Bepaalde delen van deel II zijn redelijk dwingend geformuleerd, zie bijvoorbeeld artikel 7 lid 2:

‘De Partijen verplichten zich tot het wegnemen, indien zij dit nog niet hebben gedaan, van alle ongerechtvaardigde vormen van onderscheid, uitsluiting, beperking of voorkeur betreffende het gebruik van een regionale taal of taal van een minderheid en waarmede wordt beoogd de instandhouding of ontwikkeling van een zodanige taal te ontmoedigen of in gevaar te brengen.’

En artikel 7 lid 4:

‘Bij het bepalen van hun beleid ten aanzien van regionale talen of talen van een minderheid houden de Partijen rekening met de behoeften en wensen naar voren gebracht door de groepen die deze talen gebruiken.’

Er staat in de verdragstekst echter geen enkele sanctie opgenomen. Als er sprake is van bijv. weigering van subsidie of een verbod zou een beroep op deze verdragsbepalingen zeker een mogelijkheid zijn. Ik zie echter geen juridische mogelijkheden om met dit verdrag in de hand in de provinciale taalnota ruimte voor het Stellingwarfs af te dwingen. Wel kan een moreel appel op de provincie worden onderbouwd met een beroep op het Handvest.

Hier ligt mogelijk wel een opening, met name in verband met het afdwingen van Fries in het onderwijs in Nedersaksisch taalgebied.

Hierover zou je kunnen overwegen om een juridisch proces te starten en dan de rechter te laten bepalen hoever de bescherming van een taal in deel II tegenover de status van een taal in deel III gaat.

Voor het convenant Nedersaksisch geldt nog veel sterker dat dat dit niet juridisch afdwingbaar is. Het convenant heeft alleen een symbolische waarde. Deze waarde is zeker niet nihil, maar in juridisch opzicht valt er niets mee af te dwingen.

Is het mogelijk om erkenning onder deel II van het Handvest te krijgen voor het Nedersaksisch/Stellingwarfs?

Het is (in theorie) mogelijk om erkenning onder deel III van het Handvest te krijgen voor het Nedersaksisch. Daarvoor zou het Rijk het Nedersaksisch moeten ‘aanmelden’. Hiertoe zijn in het verleden de nodige pogingen gedaan. Deze hebben geen resultaat gehad. Als we ons hierop willen richten, zullen we de samenwerking met de provincies waar Nedersaksisch gesproken wordt (Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland) moeten zoeken. Uit het bestuurlijk overleg van 10 juni 2024 is duidelijk geworden dat hiervoor bijzonder weinig draagvlak bestaat. Dit lijkt dus op het spreekwoordelijke trekken aan een dood paard. Ook hier geen energie in steken.

4. Samenvatting

De Taalnota is provinciaal beleid en geen gemeentelijk beleid. Daarnaast is het geen algemeen verbindend voorschrift. De gemeente is daarmee niet verplicht om de Taalnota uit te voeren. De Wet gebruik Friese taal is wel een algemeen verbindend voorschrift. Omdat de gemeente voldoet aan de vereisten van deze wet is er geen reden voor de provincie om over te gaan tot indeplaatsstelling. Bovendien is dit een zwaar instrument dat zelden wordt ingezet.

Aanvragen van ontheffing voor Friese kerndoelen is allereerst een zaak van de schoolstichtingen. Zolang er geen provinciale beleidsregels (bekend) zijn is het koffiedikkijken op welke criteria een eventuele aanvraag wordt beoordeeld. Naar onze inschatting is een aanvraag het meest kansrijk in de niet Friestalige gebieden.

Wet- en regelgeving bescherming Fries en Nedersaksisch Bijlage 5

Hieronder wordt uitleg gegeven over de wet- en regelgeving die er is ten aanzien van Fries en het Nedersaksisch. De uitleg heeft een denkbeeldige trechtersvorm: van algemeen / internationaal, naar concreet, provinciaal en gemeentelijk

Kaderverdrag bescherming nationale minderheden

Het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden gaat vooral over mensenrechten, antidiscriminatie en de bescherming van cultuur.

Met de erkenning van het Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden is de overheid verplicht om onder andere de volgende zaken goed te regelen:

- bescherming tegen discriminatie en bevordering van gelijkheid;
- om de cultuur te beschermen;
- toegang tot en gebruik van media;
- het gebruiken en leren van de eigen taal;
- recht op onderwijs;
- verbod op gedwongen assimilatie.

Het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden heeft tot doel:

- om regionale talen of talen die door minderheden worden gebruikt te beschermen en te promoten, als onderdeel van het Europees Cultureel Erfgoed
- Om sprekers van regionale of minderheidstalen de mogelijkheid te bieden om deze talen zowel in het openbare als in het persoonlijke leven te gebruiken.

Het Fries valt onder deel III van het Handvest. Het Nedersaksisch onder deel II

Deel II bestaat uit algemene doelstellingen en beginselen die van toepassing zijn op alle regionale talen en talen van minderheden die onder het Handvest beschermd worden. De staten moeten op deze voor het behoud van de talen noodzakelijke beginselen hun beleid en wetgeving baseren.

In Deel III van het Handvest zijn 68 uitgewerkte maatregelen opgesteld ter bescherming en bevordering van regionale talen of talen van minderheden. Voor elk van de talen waarop dit deel van toepassing wordt verklaard, moeten minstens 35 maatregelen worden uitgekozen die ter bescherming en bevordering van de desbetreffende taal in beleid en wetgeving moeten worden omgezet.

Alle aldus in het Handvest erkende talen hebben dan nog niet dezelfde status. Talen die onder Deel III van het Handvest vallen (zoals het Fries) genieten de grootste erkenning. Dit houdt onder meer in dat er onderwijs in wordt gegeven en dat juridische transacties die de taal als voertaal hebben, worden erkend. Talen die onder Deel II vallen (in Nederland zijn dit het Nedersaksisch en het Limburgs) genieten weliswaar erkenning en het gebruik ervan wordt door de overheid gestimuleerd, maar dit alles gaat minder ver dan Deel III: rechten kunnen er in de praktijk niet aan worden ontleend.

Wet Gebruik Friese Taal (WgFt)

De Wet gebruik Friese taal (WgFt) regelt het gebruik van de Friese taal in het bestuurlijk en juridisch verkeer binnen de provincie Friesland. Nederlands en Fries zijn officiële talen in de provincie Friesland. Gemeenten moeten actief bijdragen aan het behoud en de promotie van de Friese taal, zowel in hun externe communicatie met burgers als in hun interne processen.

In de WgFt behoort Ooststellingwerf tot het Fries taalgebied. Er is door het rijk geen uitzonderingspositie gegeven.

Wet Primair Onderwijs en Wet Voortgezet Onderwijs

Wet Primair Onderwijs (art. 9 lid 4): op basisscholen in Friesland moet onderwijs in het Fries gegeven worden. De kerndoelen hiervoor stellen Provinciale Staten vast. Er zijn onlangs nieuwe kerndoelen vastgesteld, deze gaan naar verwachting in gelijktijdig met de nieuwe kerndoelen als geheel voor het onderwijs (2027 / 2028).

Wet Voortgezet Onderwijs (artikel 2.15, wet 2020): op scholen voor voortgezet onderwijs in Friesland wordt in de eerste twee leerjaren onderwijs gegeven in Friese taal en cultuur. Ook hiervoor stellen Provinciale Staten de kerndoelen vast.

Scholen mogen ontheffing vragen, de provincie wil hierin in principe niet tegemoet komen.

De Inspectie Onderwijs controleert op de uitvoering van de kerndoelen.

Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTK)

Hierin zijn afspraken gemaakt tussen de rijksoverheid en de provincie ter bescherming en bevordering van de Friese taal en cultuur.

In de BFTK 2024-2028 zijn afspraken gemaakt met 7 verschillende ministeries (BZK, OCW, VWS, SZW, J&V, I&W en BZ)

Voor Friesland is de BFTK de vertaling van het Europees Handvest, en dan met name de artikelen die door de Nederlandse overheid in het Handvest zijn geratificeerd (maar altijd ambitieuzer dan de vorige BFTK).

De afspraken die betrekking hebben op de gemeenten staan voornamelijk in hoofdstuk 3 en hebben betrekking op:

- Zichtbaarheid in het Fries
- Communicatie in het Fries
- Friestalige cursussen voor medewerkers
- Aandacht voor het Fries bij bestuurlijke herindelingen
- Lange termijn doelen bereiken met het Fries
- Coördinatoren meertaligheid
- Rol van gemeenten in tweetalige kinderopvang.

De provincie heeft ook een formele rol als toezichthouder op de uitvoering van de *Wet Gebruik Friese taal*. Op grond van het Interbestuurlijk Toezicht worden om die reden ook gesprekken gevoerd met gemeenten over hun wettelijke taken op dit gebied.

De Taalnota Fansels Frysk is een beleidsmatige uitwerking van de BFTK 2024-2028. In Fansels Frysk zijn de afspraken uit de BFTK de basis voor beleid en wordt uitgelegd hoe deze afspraken door de provincie uitgewerkt worden en welke structurele en incidentele middelen zij daarvoor zullen inzetten.

De Friese streektaalen vallen niet onder de BFTK. De provincie vindt dat zij hiervoor niet direct bestuurlijk verantwoordelijk is. De Friese streektaalen hebben wel provinciale aandacht. Zo is het merendeel van onze subsidieregelingen voor het Fries ook toegankelijk voor instellingen, onderzoekers en makers die zich bezighouden met de Friese streektaalen.

In de nota Fansels Frysk worden de volgende beleidsdomeinen genoemd:

- Fries thuis
- Fries in het Onderwijs (voorschools tot en met HBO)
- Fries op het werk en het bedrijfsleven
- Fries in de vrije tijd
- Fries in de openbare ruimte
- Fries bij de overheid, in rechtbank en in de zorg
- Onderzoek naar en voor het Fries
- Internationale samenwerking

De provincie wil de ambities tezamen met overheden en instellingen realiseren. Er worden per beleidsdomein resultaten in 2028 benoemd.

In de nota Fansels Frysk is over het Fries bij de overheid, het volgende opgenomen:
Resultaten 2028

- De provincie geeft als Taalschipper het goede voorbeeld en draagt het Fries in al haar facetten uit. Alle communicatie van de provincie Fryslân is Friestalig en tweetalig waar nodig. De provincie draagt het Fries zelf in alle activiteiten actief uit.
- Een kwart van alle communicatie door officiële instanties is tweetalig.
- Gemeenten en rijksuitvoeringsinstanties hebben taalbeleid en bevorderen en borgen zo het Fries.
- Meertaligheidscoördinatoren steunen de gemeenten bij het realiseren van hun taalbeleid”.

Mei-inoar foar it Frysk

Met de Friese overheidsinstellingen is een traject Mei-inoar foar it Frysk gestart. In de overlegstructuur Mei-inoar foar it Frysk worden gemeenschappelijk ambities geformuleerd. Als voorzitter van Mei-inoar foar it Frysk stimuleert de provincie organisaties om het Fries uit te dragen in hun interne en externe communicatie en het zichtbaar maken in de openbare ruimte.

Convenant Nedersaksisch

Het Convenant Nedersaksisch (volledige titel: Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de regionale Nedersaksische taal) is een politiek instrument uit 2018 voor erkenning en stimulering van de Nedersaksische taal, de verzameling onderling gerelateerde dialecten die in het noordoostelijke deel van Nederland worden gesproken.

Het convenant *"erkent de regionale taal Nedersaksisch als een wezenlijk, volwaardig en zelfstandig onderdeel van de taalsystematiek binnen Nederland"*. Door het convenant geven de betrokken partijen aan zich in te spannen en samen te werken om het Nedersaksisch te behouden en het gebruik ervan te bevorderen. Het convenant is echter niet 'in rechte afdwingbaar.'

In de tekst wordt benadrukt dat het convenant niet bedoeld is voor de totstandkoming van nieuwe verplichtingen, maar voor bevordering van de taal door 'de Nedersaksische overheden'. De minister van Binnenlandse Zaken kan daarbij een aanvullende rol spelen.

Zowel Ooststellingwerf als de provincie Friesland hebben het convenant ondertekend.

Provinciale Staten heeft in juni 2024 bij de besluitvorming over Fansels Frysk aandacht gevraagd voor het Nedersaksisch en wil ruimte voor een betere positie van het 'streektaalen' en ook het Nedersaksisch.

Het is aan de gemeente om die ruimte te vertalen in beleid. Overigens wordt dit ook door het rijk onderstreept.

Taalnota en verordening Fries Ooststellingwerf

Onze gemeente valt sinds 2013 onder de Wet gebruik Friese taal (WgFt). We voldoen aan de wettelijke verplichtingen die dat meebrengt. We hebben een Taalnota en een Verordening Fries in het schriftelijk verkeer.

Er is op 8 januari 2019 door het college van burgemeester en wethouders hierover een besluit genomen en dit is bevestigd door uw raad op 26 maart 2019. Er is toen besloten om een minimale uitvoering te geven aan de WGFT. Dit is in overleg met de provincie Friesland tot stand gekomen.

De provincie voert sinds 2024 een andere bestuurlijke koers hierin.

Op basis van de gesprekken die op bestuurlijk en ambtelijk niveau gevoerd zijn over de taken waar behoefte aan is voor meertaligheidscoördinatoren, zijn de volgende rollen en doelen voor de meertaligheidscoördinatoren beschreven:

1. Ondersteuner van beleid

Als spin in de gemeentelijke organisatie ondersteunt een meertaligheidscoördinator de beleidsambtenaar bij het zorgen voor een actueel gemeentelijk taalbeleid en de uitvoering daarvan. De coördinator is op de hoogte van het huidige taalbeleid (nationaal, provinciaal en gemeentelijk) en van het Europees Handvest voor Regionale talen en talen van minderheden. De coördinator is daarnaast ook op de hoogte van de verplichtingen vanuit de WGFT en kijkt met de beleidsambtenaar mee of en hoe die verplichtingen voldaan worden.

2. Interne ambassadeur en verbinder

De meertaligheidscoördinator creëert draagvlak voor de uitvoering van het taalbeleid en zorgt voor meer bewustwording voor de taal intern. De coördinator is een vraagbaak en denkt met de collega's mee over hoe die het Fries kunnen integreren in hun werk en beleid. Als interne ambassadeur en verbinder zorgt de meertaligheidscoördinator ervoor dat alle beleidsvelden zich bewust zijn van de meerwaarde van het Fries en zodoende de taal meenemen in hun beleid

3. Externe verbinder

Het werk van de meertaligheidscoördinator beperkt zich niet tot de muren van het gemeentehuis, maar de focus ligt ook op het vergroten en versterken van de verbinding met externe partijen. De meertaligheidscoördinator zorgt ervoor dat relevante externe partners zich bewust zijn van de meerwaarde van het Fries en de streektaalen. Ook bouwt de meertaligheidscoördinator aan een extern taalnetwerk en fungeert als een brug tussen het netwerk en de overheid. Ook helpt een meertaligheidscoördinator externe partijen met het opzetten van activiteiten en het vinden van subsidie(-kansen).

Het is belangrijk dat de meertaligheidscoördinator niet een extra beleidsambtenaar wordt of het werk van de beleidsambtenaar overneemt, maar op afstand staat en onafhankelijk is van de organisatie. De meertaligheidscoördinator moet een aanvulling zijn op het werk van de beleidsambtenaar.

Doelen

Onderstaande domeinen zijn de domeinen waar de inzet van een meertaligheidscoördinator de komende jaren van belang is:

- **Zichtbaarheid in het gemeentehuis en de openbare ruimte**
- **In- en externe communicatie van de gemeente**
- **Onderwijs**
- **Sociaal domein, zoals WMO, participatie- en jeugdwet**
- **Bibliotheken (ook met de nieuwe gemeentelijke verantwoordelijkheid in het vooruitzicht)**
- **Nieuwe Sprekers**
- **Verenigingsleven**

Op basis van de bovenstaande speerpunten en de BFTK in het algemeen worden de volgende doelen voorgesteld:

In 2026 heeft een meertaligheidcoördinator er in ieder geval voor gezorgd dat:

- er een actueel taalbeleid is dat uitgevoerd wordt;
- er uitvoering wordt gegeven aan de Wet Gebruik Friese Taal en de burger in het Fries met de gemeente kan communiceren;
- de zichtbaarheid van het Fries en de streektaalen in het gemeentehuis en de openbare ruimte blijvend is toegenomen;
- de gemeente in haar verordening of subsidievoorwaarden voor kinderopvang een bepaling heeft opgenomen waar in staat dat van aanbieders van kinderopvang wordt verwacht dat zij meewerken aan een bij de betreffende gemeente passend aantal tweetalige locaties, met een goede spreiding (op fietsafstand), toegankelijkheid en structureel aandacht voor het Fries in de dagprogramma's;
- er aandacht is voor het Fries bij nieuwkomers en daarmee potentieel nieuwe sprekers in de gemeente.

In 2028 heeft een meertaligheidcoördinator ervoor gezorgd dat:

- het Fries opgenomen is als waardevol onderdeel in verschillende beleidsvelden, maar in ieder geval in het sociaal domein, bij beleid dat bibliotheken raakt en het verenigingsleven. Het Fries is op zo'n manier meegenomen dat het de taal (en de betreffende activiteiten) versterkt en bevordert;
- in het communicatiebeleid opgenomen is dat minstens een kwart van de communicatie tweetalig is en er ook uitvoeringsruimte voor beschikbaar is;
- het Fries en de streektaalen opgenomen zijn als kwaliteitsaspect in subsidievoorwaarden;
- het Fries en de streektaalen ook als bestuurstaal ingezet worden. Zo wordt de taal gebruikt in communicatie met andere bestuursorganen, een vastgesteld aantal stukken in het Fries opgesteld en hebben de talen een plek in formele en informele bijeenkomsten;
- het Fries onderdeel is van het personeelsbeleid;
- er een levend taalveld is dat in goed contact staat met en gesteund wordt door de gemeente;
- de Lange Termijn Agenda (LTA) opgenomen is als integraal onderdeel van het gemeentelijke beleid;
- de zichtbaarheid van het Fries en de streektaalen in het gemeentehuis en de openbare ruimte verder blijvend is toegenomen (denk daarbij ook aan verkeersborden).

Bijenkorf

Het is erg belangrijk dat de meertaligheidcoördinatoren niet op eilandjes aan het werk gaan in hun gemeente, maar dat ze van elkaar leren en best practices met elkaar uitwisselen. Het is de bedoeling dat de coördinatoren regelmatig bij elkaar komen onder leiding van een netwerkleider en ook goed samenwerken met de Afûk en de provincie.

MOTIE VREEMD AAN DE ORDE VAN DE DAG



#M-089

De raad van de gemeente Ooststellingwerf in vergadering bijeen d.d. 26 november 2024

Agendapunt: 14. Motie vreemd aan de orde van de dag

Onderwerp motie: Subsidie- en taalbeleid Provincie Fryslân met betrekking tot het Stellingwarfs

Ondergetekenden, leden van de raad van de gemeente Ooststellingwerf,

Constaterende dat;

- De gemeente Ooststellingwerf het niet eens is met het standpunt van de Provincie Fryslân om alle scholen in onze gemeente te verplichten tot Friese taalles;
- De provincie heeft besloten, zonder overleg met de gemeente, de provinciale subsidie aan de Stichting Stellingwarver Schrieversronte te korten.

Overwegende, dat;

- Wij de zienswijze van de wethouder steunen en deze willen ondersteunen;
 - Onze bedoeling van het versturen van bijgevoegde brief is, om de huidige impasse te doorbreken;
 - De brief ook dient ter ondersteuning van het huidige, gemeentelijk beleid zoals vormgegeven door onze portefeuillehouder.
-

Verzoekt het college;

- De bijgevoegde, door alle fractievoorzitters ondertekende, brief te zenden aan het college van Gedeputeerde Staten en de leden van de Provinciale Staten Provincie Fryslân, alsmede het college van B&W en de gemeenteraad van de gemeente Weststellingwerf.
-

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening en naam:

Simon ter Heide, Lokaal Sociaal Ooststellingwerf

Ria de Groot, OoststellingwerfsBelang

Rik Berends, GroenLinks

Ignas Minnema, D66

Marie van Tellingen, CDA

Niels van den Berg, Lijst Ooststellingwerf

De motie is ^{overgenomen} aangenomen in de vergadering van 26 november 2024.
verworpen

Mevr. A. Hensen, griffier

Het college van Gedeputeerde Staten
en leden van de Provinciale Staten van de
Provincie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

CC: College van B&W en gemeenteraad Weststellingwerf

Onderwerp: subsidie/taalbeleid Provincie Fryslân

Oosterwolde, 28 november 2024

Geachte medebestuurders,

Het is uitzonderlijk dat alle fracties van een gemeenteraad een gezamenlijke brief schrijven naar de collega-bestuurders in onze provincie. Toch hebben de tien fracties van de gemeenteraad Ooststellingwerf hiertoe besloten om het verstoorde overleg tussen de portefeuillehouders van de gemeente Oost- en Weststellingwerf en de gedeputeerde, mevrouw Folkerts, over bovengenoemd onderwerp weer vlot te trekken.

Wij, als fractievoorzitters, staan pal achter de zienswijze van onze wethouder, de heer Nijboer, en willen dit graag via deze brief onder de aandacht brengen in de hoop dat er beweging komt in het, zo lijkt het, onwrikbare standpunt van de gedeputeerde.

Het gaat hierbij om de volgende twee belangrijke onderwerpen:

1. De verplichting voor alle scholen in onze provincie om les te geven in het Fries.
In onze gemeente komt naast het Nederlands, Fries als tweede voertaal voor in de dorpen Waskemeer en Haulerwijk. In de overige elf dorpen is de tweede voertaal het Stellingwerfs. In onze ogen is het dan ook volkomen logisch om voor die scholen in de dorpen een ontheffing van de verplichting tot Friese taallessen te geven, zoals ook voor alle scholen in de gemeente Weststellingwerf al het geval is.

Wij hebben begrepen dat de Provincie niet bereid is om deze vrijstelling te verlenen en dat is voor ons als gezamenlijke fractievoorzitters van de gemeenteraad van Ooststellingwerf onbegrijpelijk.

2. In de Stellingwerfen wordt het Stellingwerfs in al zijn uitingen naar volle tevredenheid behartigd door de Stichting Stellingwarvers Schrieversronte.
Dit is een professionele organisatie onder leiding van een enthousiaste directeur, een enkele betaalde kracht en heel veel vrijwilligers. Tientallen jaren was er voor de Stichting sprake van een gelijk bedrag aan subsidie verstrekt door de beide gemeenten en de Provincie, waarbij werd overeengekomen dat de lijn van de beide gemeenten leidend was.
Ineens is er nu, zonder overleg vooraf met de gemeenten Oost- en Weststellingwerf, door de Provincie besloten om een deel van de Provinciale subsidie substantieel te korten, waardoor de goed functionerende organisatie Stichting Stellingwarver Schrieversronte in ongewenste en onvoorziene problemen komt. En dat terwijl er tegelijkertijd wel 1,7 miljoen euro extra voor het Fries wordt uitgetrokken.
Schrijnend is ook dat het Stellingwerfs, in de taalnota van de Provincie, niet eenmaal wordt genoemd. In moderne termen uit te spreken: "Dit voelt helemaal niet goed".

Wij vragen dan ook om de korting op de subsidie van de Schrieversronte te heroverwegen en in ieder geval stappen te zetten om het onderbuikgevoel van politiek Ooststellingwerf weg te nemen. Wij spreken, als fractievoorzitters van alle partijen in Ooststellingwerf, de hoop uit dat deze noodkreet wordt opgepakt en dat wij in goed overleg de huidige impasse weten te doorbreken.

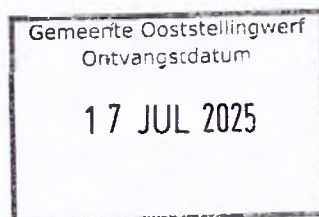
Met vriendelijke groet,

Simon ter Heide, Lokaal Sociaal Ooststellingwerf,
Henk Dongstra, OoststellingwerfsBelang,
Lisa Edema, GroenLinks
Bart Polpe, PvdA
Bram van 't Klooster, VVD
Thomas Wiebe Swart, CDA
Ben Oostra, VPO
Berend Leistra, ChristenUnie
Ignas Minnema, D66
Niels van den Berg, LO

Bijlage(n):

Mandaatregeling:

College van burgemeester en wethouders
van de gemeente Ooststellingwerf
Postbus 38
8430 AA OOSTERWOLDE



Leeuwarden, 15 juli 2025

Verzonden,

15 JULI 2025

Ons kenmerk : 02343336
Domein/ Team : Beleid en Strategie
Behandeld door : Sannah Debreczeni / (058) 292 87 37 of s.debreczeni@fryslan.nl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Reactie op brief subsidie/taalbeleid provincie Fryslân

Geacht college,

Op 28 november 2024 stuurde u het College van Gedeputeerde Staten en de leden van de Provinciale Staten van Fryslân een brief van uw gemeenteraad in reactie op het taalbeleid van provincie Fryslân. In die brief wordt kritiek geuit op de wettelijke verplichting voor scholen in het Friese taalgebied om het Fries als vak aan te bieden en de korting van de structurele subsidie van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte. In de tijd tussen het ontvangen van uw brief en nu hebben er tussen uw gemeente en de provincie meerdere gesprekken plaatsgevonden op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Volledigheidshalve geven wij graag met deze brief een formele reactie op uw brief van 28 november 2024.

In 2014 is het beleid in gang gezet om scholen in het Friese taalgebied (waar ook Ooststellingwerf onder valt) geen ontheffing meer te verlenen voor het aanbieden van een of meer kerndoelen Fries. De wettelijke verplichting voor het aanbieden van het Fries geldt sinds 1980. Vanaf 2014 is het beleid erop gericht om deze wettelijke verplichting van Fries in het onderwijs te implementeren. Ons beleid is dus geenszins nieuw en daar hebben wij sinds 2015 met meerdere bestuurders van uw gemeente over gesproken.

Meertaligheid is een rijkdom en het aanbieden van de Friese taal en cultuur zien wij als een waardevolle aanvulling op de kennis en vaardigheden van alle leerlingen in de provincie waar ze in hun latere werk en leven nog veel profijt van zullen hebben.

Er liggen veel mogelijkheden om het onderwijs in en over het Stellingwerfs te verbinden met onderwijs in en over het Fries. Onderwijs in en over de ene taal hoeft niet te betekenen dat de andere taal uitgesloten wordt. We blijven daarom graag met de schoolbesturen in de gemeente in gesprek om te kijken hoe Friese taal en cultuur een onderdeel kan worden van het onderwijsaanbod dat past bij de verschillende scholen. Deze lijn past bij de uitkomsten van verschillende gesprekken die onlangs gevoerd zijn door gedeputeerde Folkerts en wethouder Nijboer.

Wij erkennen de bijdrage van de Stichting Stellingwarver Schrieversronte aan het behoud en promotie van het Stellingwerfs en stellen daarom nog steeds middelen voor activiteiten beschikbaar in onze subsidieregelingen. De provincie Fryslân heeft in principe een ondersteunende rol ten aanzien van het Stellingwerfs taalbeleid en volgt het taalbeleid van de gemeente zelf, zoals bestuurlijk ook meerdere keren bevestigd is. Het Stellingwerfs ontvangt de meeste provinciale subsidie van alle streektaalen in Fryslân. Ook zullen er vanaf 2026 incidentele middelen beschikbaar blijven ter bevordering van het Stellingwerfs. U verwijst in uw brief naar de extra middelen die uitgetrokken worden voor het Fries en geeft aan dat u vindt dat die in schrijnend contrast staan met de korting op de structurele subsidie van de Schrieversronte per 2026. Graag willen wij u er op attenderen dat die extra middelen ook voor een deel ten goede kunnen komen aan het Stellingwerfs. Organisaties die het Stellingwerfs willen bevorderen kunnen namelijk subsidie aanvragen bij subsidieregelingen waar deze extra middelen mee beschikbaar gesteld worden. Op die manier geven wij invulling aan onze rol en verantwoordelijkheid als ondertekenaar van het convenant Nedersaksisch en dragen bij aan het behoud van de taaldiversiteit in onze provincie. Om de inzet van uw gemeente voor het Stellingwerfs te verankeren, geven wij u de suggestie om het onderwerp van meertaligheid in komende raads- en bestuursakkoorden op te nemen.

Wij hopen ons de komende tijd, samen met uw gemeente, in te blijven zetten voor het behoud en bevorderen van de mooie talen van onze inwoners: het Stellingwerfs en het Fries.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

drs. ing. J.J. Algra, secretaris

Klankbordgroep raad Integraal Taalbeleid

Voorstel over rol klankbordgroep

1. Feedback geven

De groep geeft feedback op het beleidsplan in wording en geeft suggesties in een open gesprek.

2. Signaleren van knelpunten

De leden van de klankbordgroep benoemen problemen of zorgen die anders misschien over het hoofd worden gezien.

3. Vertegenwoordiging uit de raad

De leden bestaan uit vertegenwoordigers uit de raad. Terugkoppeling vindt plaats aan de hand van het verslag van de bijeenkomsten van de klankbordgroep. Het verslag gaat via de griffie naar alle raadsfracties.

4. Meedenken over communicatie

De leden denken mee over het participatieproces verbonden aan de taalnota

Samenstelling

Henk Dongstra	Ooststellingwerfsbelang
Rik Berends	GroenLinks
Thomas Wiebe Swart	CDA
Ignas Minnema	D66
Simon ter Heide	Lijst Ter Heide

Werkafspraken

- In de eerste bijeenkomst de rol van de klankbordgroep bespreken en waar nodig aanpassen.
- Eenmaal per maand bijeen of vaker wanneer de ontwikkelingen rond het beleidsplan Taal dit vragen, bij voorkeur voorafgaande aan een bestaande vergadering. Via griffie regelen.
- Start: zsm over rol en proces klankbordgroep
- Stop: Wanneer de taalnota klaar is en naar het college gestuurd wordt en/ of einde deze raadsperiode.
- Wethouder Taalbeleid zit de vergaderingen voor
- Agenda wordt in overleg met de leden ter vergadering opgesteld
- Ambtenaar Taalbeleid maakt een verslag van de bijeenkomsten en stuurt deze na vaststelling door de klankbordgroep naar de leden en de griffie.

Raadsvoorstel

Commissievergadering	: Samenleving
Titel	: Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026
Onderwerp	: Subsidieverordening
Portefeuillehouder/Teamleider	: J. van Weperen /F. de Wit
Extern zaak ID (zaakcode)	: 0085250819

Datum collegevergadering

13 oktober 2025

Voorgesteld besluit

1. De Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026 vast te stellen.

Openbaar

Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding

In 2018 heeft uw raad de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2018 (hierna: ASVO 2018) vastgesteld. In de praktijk blijkt dat deze verordening niet meer voldoet, zowel inhoudelijk als juridisch.

Argumenten

1.1 *Met de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026 hebben we weer een actuele verordening*

De ASVO 2018 is inmiddels zeven jaar oud. Ontwikkelingen in wetgeving, jurisprudentie en de uitvoeringspraktijk van alledag maken een herziening nodig. In de bij dit voorstel gevoegde memo gaan we in op de inhoudelijke verschillen tussen de ASVO 2018 en de Asv 2026. Om de gang van zaken rond subsidievaststelling te verduidelijken hebben wij het verantwoordings- en controleprotocol subsidies vastgesteld. Dit protocol treft u als bijlage aan.

Kanttekeningen

1.1 *Aanvullende acties nodig*

Voor een goede implementatie van de Asv 2026 worden de medewerkers opgeleid en nieuwe standaardformats gemaakt.

Financiële toelichting

Niet van toepassing.

Sustainable Development Goals (SDG's)



Ongelijkheid verminderen

Duidelijke en actuele regels voor de verstrekking van subsidies dragen bij aan de kansen en mogelijkheden om subsidies te ontvangen. Dit draagt bij aan vermindering van ongelijkheid.



Vrede, justitie en sterke publieke diensten

Een actuele en duidelijke algemene subsidieverordening draagt bij aan doeltreffendheid en transparantie van de gemeente als subsidieverstrekende instantie. Dit draagt bij aan het ontwikkelen en behouden van welvaart.

Inwonersparticipatie

De Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026 is tot stand gekomen door samenwerking van de teams Ruimte en Economie, Samenleving en Control. Daarbij is nadrukkelijk gekeken naar de praktijk van de subsidieverlening.

Publicatie voor bekendmaking

Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026 vastgesteld

De raad heeft in zijn vergadering van 25 november 2025 de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026 vastgesteld.

De verordening treedt in werking op 1 januari 2026. Deze ligt vanaf 1 januari 2026 twee weken voor een ieder ter inzage in het gemeentehuis in Oosterwolde bij de informatiebalie. Als u de verordening wilt inzien op het gemeentehuis, moet u een afspraak maken. Dit kan via www.ooststellingwerf.nl of via 14 0516. Een kopie van de verordening is tegen betaling verkrijgbaar.

Vervolg

Na vaststelling door de gemeenteraad bekendmaking in het elektronisch Gemeentebblad.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026
2. Memo Algemene subsidieverordening
3. Verantwoordings- en controleprotocol subsidies

Geheime stukken

Niet van toepassing

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 13 oktober 2025;

gelet op artikel 149 van de Gemeentewet en titel 4.2 van de Algemene wet bestuursrecht;

b e s l u i t :

vast te stellen de

ALGEMENE SUBSIDIEVERORDENING OOSTSTELLINGWERF 2026

Hoofdstuk 1. Inleidende bepalingen

Artikel 1. Definities

In deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. wet: de Algemene wet bestuursrecht;
- b. subsidieaanvrager: de indiener van een aanvraag om subsidie te krijgen;
- c. college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Ooststellingwerf;
- d. raad: de raad van de gemeente Ooststellingwerf;
- e. begrotingssubsidie: subsidie als bedoeld in artikel 4:23, derde lid onder c, van de wet;
- f. incidentele subsidie: subsidie als bedoeld in artikel 4:23, derde lid onder d, van de wet;
- g. Verdrag: Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Artikel 2. Reikwijdte

1. Deze verordening is van toepassing op alle door het college te verstrekken subsidies.
2. Subsidie op basis van deze verordening wordt verstrekt aan een rechtspersoon of een rechtspersoon in oprichting.

Artikel 3. Bevoegdheid college

1. Het college is bevoegd nadere regels te stellen over subsidieverstrekking, berekening van uurtarieven en uniforme kostenbegrippen.
2. Het college is bevoegd te besluiten op subsidieaanvragen en daarmee samenhangende besluiten te nemen.
3. Het college kan subsidieplafonds vaststellen.
4. Het college kan afwijken van de bepalingen in de volgende artikelen van deze verordening:
 - a. artikel 5, tweede en derde lid;
 - b. artikel 6;
 - c. artikel 12, eerste lid;
 - d. artikel 15, eerste lid;
 - e. artikel 17.
5. Het college kan bij regeling afwijken van artikel 2, tweede lid.

Artikel 4. Staatssteunregels

Het college kan van de bepalingen van deze verordening, een afzonderlijke subsidieverordening en nadere regels afwijken of bepalingen buiten toepassing laten voor zover dit noodzakelijk is om te voldoen aan een Europees steunkader.

Hoofdstuk 2. Subsidieaanvraag

Artikel 5. Subsidieaanvraag

1. Een subsidieaanvraag wordt elektronisch of schriftelijk ingediend bij het college, met gebruikmaking van het door het college vastgestelde aanvraagformulier.
2. Indien geen aanvraagformulier is vastgesteld bevat de subsidieaanvraag minimaal:
 - a. een plan waarin de activiteit, de doelgroep, de doelstellingen, de beoogde resultaten en het tijdvak worden beschreven;
 - b. een begroting en dekkingsplan van kosten, het aangevraagde subsidiebedrag, en bij een financiële reserve, de hoogte hiervan;
 - c. opgave van bij andere bestuursorganen of private organisaties aangevraagde subsidies of vergoedingen ten behoeve van dezelfde activiteiten, onder vermelding van de stand van zaken daarvan;
 - d. indien van toepassing de stand van de egaliseringsreserve bij een aanvraag voor subsidie die per boekjaar wordt verstrekt.
3. Een rechtspersoon die voor de eerste keer subsidie aanvraagt, voegt bij de subsidieaanvraag:
 - a. de oprichtingsakte of de statuten;
 - b. het meest recente jaarverslag, jaarrekening of balans.
4. Het college kan subsidieaanvragen die zijn ingediend door dezelfde subsidieaanvrager en die betrekking hebben op hetzelfde subsidiejaar behandelen als één subsidieaanvraag.

Artikel 6. Aanvraagtermijn

1. Een aanvraag voor begrotingssubsidie wordt ingediend uiterlijk 1 juli voorafgaand aan het jaar waarop de aanvraag betrekking heeft.
2. Een aanvraag voor incidentele subsidie wordt uiterlijk acht weken voor de aanvang van de te subsidiëren activiteiten ingediend.

Artikel 7. Niet-subsidiabele kosten

Het college verstrekt in elk geval geen subsidie voor:

- a. kosten die niet rechtstreeks aan de activiteit zijn toe te rekenen;
- b. niet noodzakelijke of bovenmatige kosten;
- c. ongespecificeerde kosten;
- d. kosten van vrijwilligersuren;
- e. boetes, financiële sancties en hiermee samenhangende kosten.

Artikel 8. Omzetbelasting

1. Subsidiebedragen worden geacht inclusief eventueel verschuldigde omzetbelasting te zijn.
2. Het college verstrekt geen aanvullende subsidie indien alsnog omzetbelasting verschuldigd blijkt te zijn.

Hoofdstuk 3. Beslissing op de subsidieaanvraag

Artikel 9. Beslistermijn

1. Het college beslist op een aanvraag voor begrotingssubsidie uiterlijk op 31 december van het jaar waarin de aanvraag is ingediend.
2. Het college beslist op een aanvraag voor incidentele subsidie binnen 8 weken nadat de aanvraag is ingediend.
3. Bij een subsidieaanvraag die overeenkomstig artikel 108, derde lid, van het Verdrag wordt aangemeld bij de Europese Commissie wordt de termijn waarbinnen op de aanvraag moet worden besloten verdaagd tot acht weken nadat de Europese Commissie een eindbeslissing heeft genomen.

Artikel 10. Absolute weigeringsgronden

Het college weigert de subsidie, trekt deze in en vordert deze terug als:

- a. subsidieverstreking in strijd is met een wettelijk voorschrift;
- b. de subsidieaanvrager doelstellingen beoogt of activiteiten ontplooit die in strijd zijn met (internationale) wet- en regelgeving, het algemeen belang of de openbare orde;
- c. de Europese Commissie overeenkomstig artikel 108, derde lid, van het Verdrag heeft vastgesteld dat de subsidie onverenigbaar is met de interne markt;
- d. tegen de subsidieaanvrager een bevel tot terugvordering uitstaat ingevolge een eerdere beschikking van de Europese Commissie waarin de steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt is verklaard;
- e. subsidieverstreking in strijd is met een Europees steunkader;
- f. de activiteiten van de subsidieaanvrager in strijd zijn met de op grond van de in internationale verdragen algemeen erkende rechten van de mens.

Artikel 11. Relatieve weigeringsgronden

Het college kan de subsidie geheel of gedeeltelijk weigeren, intrekken en terugvorderen als:

- a. de te subsidiëren activiteiten niet of niet in overwegende mate gericht zijn op, of onvoldoende ten goede komen aan, de gemeente of haar inwoners;
- b. niet is aangetoond dat de subsidie noodzakelijk is voor het verrichten van de te subsidiëren activiteiten;
- c. naar het oordeel van het college reeds voldoende activiteiten en/of voorzieningen in de gemeente aanwezig zijn als die waarvoor subsidie wordt aangevraagd;
- d. de te subsidiëren activiteiten gericht zijn op het uitdragen van overtuigingen en denkbeelden van religieuze, levensbeschouwelijke of politieke aard;
- e. de subsidieaanvrager haar activiteiten niet open heeft gesteld voor alle groeperingen zonder onderscheid naar ras, land van herkomst, godsdienst, levensovertuiging, sekse of seksuele geaardheid, tenzij de subsidie is aangevraagd voor activiteiten die gericht zijn op een specifieke door de gemeente erkende doelgroep;
- f. de subsidieaanvraag betrekking heeft op kosten die verbonden zijn aan festiviteiten ter gelegenheid van een jubileum;
- g. de te subsidiëren activiteiten niet passen binnen het gemeentelijk beleid;
- h. het college voor dezelfde activiteiten reeds eerder subsidie heeft verstrekt;
- i. de subsidieaanvrager verplichtingen is aangegaan voordat op de subsidieaanvraag is beslist.

Artikel 12. Betaling en bevoorschotting

1. Als het college een subsidie bij verlening direct vaststelt, vindt de betaling van de subsidie in één termijn plaats.
2. In de overige gevallen besluit het college bij de subsidieverlening over de hoogte en de termijnen van de voorschotten. Het college kan de voorschotten afhankelijk stellen van de voortgang en uitvoering van de activiteiten.
3. Bij subsidieverlening aan een rechtspersoon in oprichting wordt pas overgegaan tot bevoorschotting nadat de oprichtingsakte aan het college is overgelegd.

Hoofdstuk 4. Verplichtingen van de subsidieontvanger

Artikel 13. Algemene verplichtingen

1. De subsidieontvanger meldt het college direct schriftelijk als aannemelijk is dat:
 - a. een of meer van de gesubsidieerde activiteiten niet, niet tijdig of niet geheel zullen worden verricht;
 - b. niet, niet tijdig of niet geheel aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen zal worden voldaan.
2. De subsidieontvanger meldt het college direct schriftelijk:
 - a. beslissingen of procedures die zijn gericht op de beëindiging van de activiteiten waarvoor subsidie is verstrekt, of op ontbinding van de gesubsidieerde rechtspersoon;
 - b. relevante wijzigingen in de financiële en organisatorische verhouding met derden;
 - c. ontwikkelingen die ertoe kunnen leiden dat de aan de subsidie verbonden verplichtingen niet, niet tijdig of niet geheel kunnen worden nagekomen;
 - d. wijziging van de statuten voor zover het betreft de vorm van de gesubsidieerde rechtspersoon, de persoon van de bestuurder of bestuurders en het doel van de rechtspersoon.

3. De subsidieontvanger is verplicht mee te werken aan door of namens het college dan wel de raad ingestelde onderzoeken.

Artikel 14. Bijzondere verplichtingen

1. Bij subsidieregeling of verleningsbeschikking kan het college:
 - a. de verplichting opnemen dat de subsidieontvanger tussentijds moet rapporteren;
 - b. aan de subsidieontvanger ook andere verplichtingen dan genoemd in artikel 4:37, eerste lid, van de wet opleggen, voor zover deze strekken tot verwezenlijking van het doel van de subsidie;
 - c. verplichtingen aan de subsidie verbinden die niet strekken tot verwezenlijking van het doel van de subsidie, voor zover deze verplichtingen betrekking hebben op de wijze waarop of de middelen waarmee de gesubsidieerde activiteiten wordt verricht.
2. Het college kan bij het besluit tot subsidievaststelling van een begrotingssubsidie bepalen dat de subsidieontvanger een egalisatiereserve vormt als bedoeld in artikel 4:72 van de wet. De subsidieontvanger neemt de egalisatiereserve zichtbaar op in de financiële verantwoording.

Artikel 15. Vergoeding vermogensvorming

1. Het college kan voor zover het verstrekken van de subsidie heeft geleid tot vermogensvorming bepalen dat subsidieontvanger een vergoeding is verschuldigd die bij afzonderlijke beschikking wordt vastgesteld indien:
 - a. de subsidieontvanger voor de gesubsidieerde activiteiten gebruikte of bestemde goederen vervaemdt of bezwaart of de bestemming daarvan wijzigt;
 - b. de subsidieontvanger een schadevergoeding ontvangt voor verlies of beschadiging van voor de gesubsidieerde activiteiten gebruikte of bestemde goederen;
 - c. de gesubsidieerde activiteiten geheel of gedeeltelijk worden beëindigd;
 - d. de subsidieverlening of de subsidievaststelling wordt ingetrokken;
 - e. de subsidie geheel of gedeeltelijk wordt beëindigd;
 - f. de rechtspersoon die de subsidie ontving wordt ontbonden.
2. De vergoeding bedraagt de waarde van de goederen in het economisch verkeer op het tijdstip waarop de vergoeding verschuldigd wordt, met een maximum van de toegekende subsidie.

Hoofdstuk 5. Verantwoording en vaststelling van de subsidie

Artikel 16. Verantwoording en vaststelling subsidies tot en met € 10.000

1. Het college kan een subsidie tot en met € 10.000 direct vaststellen.
2. Als het college een subsidie tot en met € 10.000 niet direct vaststelt, vermeldt de verleningsbeschikking op welke wijze de verantwoording en de vaststelling van de subsidie plaatsvindt.

Artikel 17. Verantwoording subsidies van meer dan € 10.000

1. Bij een subsidie van meer dan € 10.000 dient de subsidieontvanger een aanvraag in tot subsidievaststelling:
 - a. in geval van een subsidie die per jaar wordt verstrekt, uiterlijk 24 weken na afloop van het betrokken kalenderjaar;
 - b. in andere gevallen uiterlijk 24 weken nadat de gesubsidieerde activiteiten zijn verricht.
2. De aanvraag tot subsidievaststelling bevat:
 - a. een inhoudelijk verslag waaruit blijkt in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten zijn verricht en aan de verplichtingen is voldaan;
 - b. een overzicht van de gesubsidieerde activiteiten en de hieraan verbonden uitgaven en inkomsten in de vorm van een financieel verslag of een jaarrekening;
 - c. bij een subsidie van meer dan € 75.000 een controleverklaring opgesteld door een onafhankelijk accountant.

Artikel 18. Beslistermijn op aanvraag tot subsidievaststelling

Het college stelt de subsidie vast binnen 20 weken na ontvangst van de aanvraag tot subsidievaststelling.

Artikel 19. Niet terug te vorderen bedragen

Het college vordert bedragen tot € 57,- niet terug.

Hoofdstuk 6. Overige bepalingen

Artikel 20. Evaluatieverslag

Artikel 4:24 van de wet is niet van toepassing op de subsidies die op grond van deze verordening worden verstrekt.

Artikel 21. Hardheidsclausule

1. Het college kan, in bijzondere gevallen, een bepaling of bepalingen van deze verordening of van de nadere regels zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid buiten toepassing laten of daarvan afwijken, voor zover toepassing gelet op het belang van de aanvrager of subsidieontvanger leidt tot onbillijkheid van overwegende aard.
2. Het college brengt jaarlijks verslag uit aan de raad over de toepassing van lid 1 van dit artikel.

Artikel 22. Overgangsrecht

1. Op subsidieaanvragen die zijn ingediend voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze verordening is de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2018 van toepassing.
2. Op subsidieaanvragen op basis van subsidieregelingen die zijn vastgesteld voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze verordening is de Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2018 van toepassing.

Artikel 23. Slotbepalingen

1. De Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2018, vastgesteld op 20 februari 2018, wordt ingetrokken.
2. Deze verordening treedt in werking op 1 januari 2026.
3. Deze verordening wordt aangehaald als: Algemene subsidieverordening Ooststellingwerf 2026.

Besloten in de openbare vergadering van 25 november 2025.

, griffier , voorzitter

Memo Algemene subsidieverordening

1. Inleiding

De basisregels voor subsidies zijn vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Bij subsidies moet iedere gemeente zich aan deze basisregels houden. Met het vaststellen van een Algemene subsidieverordening werken we daar waar mogelijk op onze eigen manier de basisregels van de Awb uit.

De huidige Algemene subsidieverordening gemeente Ooststellingwerf 2018 (ASVO 2018) heeft de gemeenteraad in 2018 vastgesteld. Diverse ontwikkelingen maakten herziening noodzakelijk.

In deze memo bespreken we de inhoudelijke verschillen tussen de ASVO 2018 en de Asv 2026. Omdat de structuur van de Asv 2026 sterk afwijkt van de ASVO 2018 zien we af van een was/wordt-overzicht op artikelniveau. In plaats daarvan bespreken we de inhoudelijke wijzigingen en lichten we juridische begrippen toe.

2. Algemene toelichting

De Awb kent de volgende drie typen subsidie:

- a. de begrotingssubsidie
- b. de regelingssubsidie
- c. de incidentele subsidie

De *begrotingssubsidie* is een subsidie die in de begroting met naam en bedrag staat genoemd. Het gaat om het subsidiëren van activiteiten die jaren achter elkaar plaatsvinden en waarbij maar één aanbieder is.

Een voorbeeld is de subsidie aan Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân. In de begroting 2025 staat voor Stichting Bibliotheken Zuidoost Fryslân Bibliotheekwerk € 563.612 subsidie opgenomen.

De *regelingssubsidie* is een subsidie die wordt verstrekt op grond van een door het college vastgestelde subsidieregeling.

Voorbeelden hiervan zijn de subsidies uit Het Fonds.

De *incidentele subsidie* is bedoeld voor éénmalige of kortdurende ondersteuning van activiteiten.

Een voorbeeld is de opstartsubsidie voor een voedselbos.

De ASVO 2018 kent deze typering en daarbij behorende definities niet of vult ze anders in. Met de Asv 2026 willen we dit herstellen en aansluiten bij de Awb. Zo voorkomen we misverstanden over de uitleg van typen subsidies en sluiten we aan bij wat juridisch gezien gangbaar is bij gemeenten.

In de Asv 2026 hebben we de artikelen uit de ASVO 2018 waarin artikelen uit de Awb zijn overgetypt niet meer opgenomen. Deze artikelen uit de Awb gelden sowieso al en het heeft geen nut om deze nogmaals in de Asv op te nemen.

3. Inhoudelijke verschillen

Reikwijdte

De ASVO 2018 geeft alleen regels voor bepaalde categorieën subsidies (regelingssubsidies, subsidies op bepaalde beleidsterreinen). De Asv 2026 is van toepassing op alle gemeentelijke subsidies. Hierdoor gelden voor alle subsidies dezelfde regels. Hiermee maken we het voor de aanvrager en voor onszelf eenvoudiger.

Tot de inwerkingtreding van de ASVO 2018 was subsidieverstrekking (op grond van de Algemene subsidieverordening gemeente Ooststellingwerf 2015) alleen mogelijk aan rechtspersonen. In de ASVO 2018 is geen bepaling opgenomen over de rechtsvorm van de subsidieontvanger. Dit lijkt eerder een omissie dan een bewuste keus te zijn geweest. Daarom stellen we voor om het uitgangspunt van voor de ASVO 2018 weer als basis te nemen.

De Asv 2026 bepaalt dat subsidie alleen kan worden verstrekt aan rechtspersonen (in oprichting). Het college kan hier van afwijken door in een subsidieregeling te bepalen dat aan natuurlijke personen subsidie kan worden verleend. Zonder deze uitzondering is het niet mogelijk om bijvoorbeeld inwoners te subsidiëren voor duurzaamheidsprojecten.

Subsidieaanvraag

Volgens de ASVO 2018 moet een subsidieaanvraag schriftelijk worden ingediend. De Asv 2026 biedt expliciet de mogelijkheid tot het elektronisch indienen van een subsidieaanvraag. Hiermee sluiten we aan bij de praktijk en bij de wensen van de subsidieaanvragers.

In lid 4 van dit artikel staat dat subsidieaanvragen van dezelfde aanvrager die zien op hetzelfde subsidiejaar kunnen worden behandeld als één aanvraag. Een dergelijk artikel was niet opgenomen in de ASVO 2018. Door het artikel op te nemen komen we tegemoet aan de wens van de uitvoeringspraktijk. We voorkomen hiermee namelijk dat subsidieaanvragers subsidies opknippen in meerdere kleinere aanvragen en daarmee onder een lichter verantwoordingsregime vallen (zie ook artikel 16 en 17 van de Asv 2026).

Aanvraagtermijn

Een incidentele subsidie moet tenminste 8 weken voor aanvang van de te subsidiëren activiteiten worden aangevraagd. Dit was 13 weken. Met het verkorten van deze termijn vergroten we de dienstverlening aan aanvragers.

Niet subsidiabele kosten

Deze bepaling noemt een aantal algemene kosten waarvoor geen subsidie wordt verstrekt. Hiermee is het voor de aanvrager op voorhand duidelijk waar wij geen subsidie voor verlenen. In de ASVO 2018 ontbrak een dergelijke bepaling terwijl de wens er wel was genoemde kosten niet te subsidiëren. Dit is in de praktijk lastig als hiervoor geen bepaling in de Asv is opgenomen.

Omzetbelasting

Deze bepaling voorkomt dat onbedoeld meer subsidie moet worden verstrekt dan was voorzien. Daarnaast geeft deze bepaling duidelijkheid aan subsidieontvangers. In de ASVO 2018 was niet voorzien in een regeling over omzetbelasting.

Beslistermijn

In de ASVO 2018 was de beslistermijn voor een aanvraag om een incidentele subsidie 13 weken. Door deze termijn te verkorten naar 8 weken weet een aanvrager veel eerder waar hij aan toe is.

Weigeringsgronden

Bij de beoordeling van een subsidieaanvraag moet gekeken worden of zich een weigeringsgrond voordoet. Als er een absolute weigeringsgrond aan de orde is, moet de subsidie altijd geweigerd worden. Doet zich een relatieve weigeringsgrond voor, dan kan de subsidie worden geweigerd. Er moet dan een inhoudelijke afweging worden gemaakt.

Ten opzichte van de ASVO 2018 worden zowel de absolute als de relatieve weigeringsgronden uitgebreid. Aan de absolute weigeringsgronden wordt toegevoegd het weigeren van de subsidie als:

- subsidieverstrekking in strijd is met een wettelijk voorschrift,

- de subsidieaanvrager doelstellingen beoogt of activiteiten ontplooit die in strijd zijn met (internationale) wet- en regelgeving, het algemeen belang of de openbare orde,
- de activiteiten van de subsidieaanvrager in strijd zijn met de op grond van de in internationale verdragen algemeen erkende rechten van de mens.

Dit zijn zulke zwaarwegende argumenten dat het zonneklaar is dat de aanvraag geweigerd moet worden.

Aan de relatieve weigeringsgronden wordt toegevoegd het kunnen weigeren van de subsidie als:

- het college voor dezelfde activiteiten reeds eerder subsidie heeft verstrekt; en
- de subsidieaanvrager verplichtingen is aangegaan voordat de subsidieaanvraag is ontvangen.

In de praktijk liepen we er tegenaan dat beide bepalingen niet in de ASVO 2018 waren opgenomen en een subsidie daarom veel lastiger (of niet) geweigerd kon worden.

Algemene en bijzondere verplichtingen

Omdat subsidies met publieke middelen worden verstrekt, is het van belang dat de besteding ervan doelmatig en rechtmatig is. De ASVO 2018 gaf te weinig ruimte om daarop toe te zien. In de Asv 2026 is daarom de bepaling opgenomen dat de subsidieontvanger verplicht is mee te werken aan door de raad of het college ingestelde onderzoeken. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld subsidieontvangers worden gevraagd om mee te werken aan een onderzoek van de Rekenkamer. Ook nieuw is de bepaling dat van de subsidieontvanger gevraagd kan worden om tussentijds te rapporteren.

Egalisatiereserve

In de praktijk liepen we er tegen aan begrotingssubsidies niet altijd volledig werden uitgegeven in het jaar waarin ze werden verstrekt. In de ASVO 2018 was geen bepaling opgenomen om in dergelijke gevallen de niet bestede subsidie te reserveren. In de Asv 2026 is opgenomen dat het college bij vaststelling van een begrotingssubsidie kan besluiten dat er een egalisatiereserve gevormd moet worden. Hierdoor wordt het mogelijk om een overschot uit een jaar te gebruiken in een volgend jaar, zonder dat de subsidie jaarlijks aangepast hoeft te worden. In de Asv 2026 is ook opgenomen dat de egalisatiereserve zichtbaar in de financiële verantwoording opgenomen dient te worden. Hierdoor houdt zowel de subsidieontvanger als het college zicht op de omvang en besteding van de egalisatiereserve.

Vermogensvorming

Sommige organisaties bouwen uit een ontvangen subsidie voorzieningen en reserves op. Het is gewenst dat dit vermogen terugvloeit naar de gemeente (de gemeenschap) als dit vermogen niet meer gebruikt wordt voor het subsidiedoel. Bijvoorbeeld als de organisatie haar activiteiten beëindigt. Het opleggen van de plicht tot vermogensvergoeding kan alleen als een verordening deze mogelijkheid geeft. Daarbij moet vastgelegd zijn hoe de hoogte van de vergoeding wordt bepaald. De uiteindelijke vergoeding moet in verhouding staan tot de waarde van het gevormde vermogen. Het doel van dit artikel is het voorkomen van onbedoelde vermogensoverdracht, zodat publiek geld niet verloren gaat bij bijvoorbeeld verkoop of beëindiging van activiteiten. In de ASVO 2018 is een dergelijke bepaling niet opgenomen. In de Asv 2026 is hiervoor wel een bepaling opgenomen.

Verantwoording en vaststelling subsidies

Een controleverklaring is voortaan pas nodig bij hogere subsidiebedragen. Een controleverklaring geeft een redelijke mate van zekerheid dat publieke middelen op een rechtmatige, doelmatige en transparante manier zijn besteed. In de praktijk waren er regelmatig vragen over de kosten van een controleverklaring. De kosten zijn afhankelijk van de aard en omvang van de subsidies en de gestelde eisen. Voor een eenvoudige subsidie liggen de kosten vaak tussen de € 1.500 en € 3.000. Voor complexere subsidie liggen de kosten vaak tussen de € 3.000 en € 7.500. In overleg met onze accountant stellen we voor om het subsidiebedrag waarvoor een controleverklaring nodig is aan te passen van meer dan € 50.000 in de ASVO 2018 naar meer dan € 75.000 in de Asv 2026.

Beslistermijn op aanvraag tot subsidievaststelling

De in de ASVO 2018 genoemde termijnen bleken in de praktijk niet passend. De beslistermijn is daarom in de Asv 2026 gewijzigd naar 20 weken na ontvangst van de aanvraag tot subsidievaststelling.

Ondergrens voor terugvordering bedragen

In de ASVO 2018 is geen ondergrens voor terugvordering van bedragen opgenomen. Hierdoor is er geen mogelijkheid om bij beperkte onderbenutting van een subsidie de subsidie ongewijzigd vast te stellen. In de Asv 2026 hebben we een ondergrens voor het terugvorderen van bedragen opgenomen van € 57. Dit bedrag is gelijk aan de aanslaggrens voor inkomstenbelasting in 2026. Door deze grens hoeven kleine bedragen niet teruggevorderd te worden. Dit beperkt de administratieve lasten.

Evaluatieverslag

Artikel 4:24 van de Algemene wet bestuursrecht verplicht om elke vijf jaar een evaluatieverslag op te stellen over de doeltreffendheid en de effecten van subsidie in de praktijk, tenzij in een verordening is vastgelegd dat dit verslag niet hoeft te worden opgesteld.

In de praktijk gebeurt de evaluatie op subsidieniveau. Een vijfjaarlijkse algemene rapportage voegt hieraan niets toe. Tot dusver is een dergelijk evaluatieverslag nooit uitgebracht. Deze praktijk leggen we nu in de verordening vast.

Hardheidsclausule

De rapportageverplichting naar de raad is in dit artikel concreter ingevuld. In de ASVO 2018 is opgenomen dat er 'periodiek' naar de raad wordt gerapporteerd. Dit is gewijzigd in een verplichting tot jaarlijkse rapportage.

Verantwoordings- en controleprotocol subsidies (protocol)

Doel van het protocol

Het college moet aan de gemeenteraad verantwoorden hoe gemeentelijke middelen, inclusief subsidies, zijn besteed. Dit protocol helpt de gemeente Ooststellingwerf om aannemelijk te maken dat subsidies worden gebruikt voor het doel waarvoor deze beschikbaar zijn gesteld. Het protocol geldt voor subsidies waarvoor een controleverklaring van een onafhankelijk accountant en/of verantwoording nodig is. De accountant geeft in zijn controleverklaring een oordeel over de subsidie.

Balans tussen controle en subsidiebedrag

Het doel is een goede balans te vinden tussen hoeveel controle nodig is en de hoogte van het subsidiebedrag. Hierbij worden zowel de administratieve lasten als de gewenste zekerheid meegenomen.

Inkadering Protocol

Dit protocol geldt voor subsidies die vanaf 1 januari 2026 worden verleend. In verlengingsbeschikkingen vanaf deze datum is opgenomen dat de ontvanger bij de aanvraag tot subsidievaststelling dit protocol in acht moet nemen.

Definities en begrippen

In dit protocol worden de volgende definities gehanteerd:

Begroting

De begroting bij de subsidieaanvraag.

Rechtmatigheid

Een subsidie is rechtmatig besteed als deze conform regelgeving en subsidiebeschikking is gebruikt.

Verantwoordingsprotocol

In de Algemene subsidieverordening gemeente Ooststellingwerf en in dit protocol is aangegeven waaraan de aanvraag tot subsidievaststelling moet voldoen. De financiële verantwoording moet plaatsvinden via een jaarrekening of een separaat financieel verslag. De inhoudelijke verantwoording vindt plaats via een inhoudelijk verslag.

Financiële verantwoording via een jaarrekening

De jaarrekening moet bevatten:

1. De baten en lasten in kolommen voor (1) het huidige boekjaar, (2) de goedgekeurde begroting en (3) het vorige boekjaar.
2. De subsidie van de gemeente Ooststellingwerf apart vermeld.
3. Handtekeningen van de bevoegde vertegenwoordigers van de subsidieontvanger.

Uit de jaarrekening moet blijken:

4. Of de activiteiten meer of minder hebben gekost dan de subsidie.

Financiële verantwoording via een separaat financieel verslag

Het financiële verslag moet bevatten:

1. Een vergelijking van de gerealiseerde baten en lasten met de goedgekeurde begroting, per subsidie.
2. Handtekeningen van de bevoegde vertegenwoordigers van de subsidieontvanger.

Uit het financieel verslag moet blijken:

3. Of de activiteiten meer of minder hebben gekost dan de subsidie.
4. Wat de totale baten en lasten per activiteit zijn, als er meerdere activiteiten zijn genoemd in de subsidiebeschikking.

Inhoudelijk verslag

Dit verslag bevat een vergelijking tussen de in de aanvraag geplande en in werkelijkheid behaalde doelen en een uitleg over eventuele verschillen. Als in de subsidieaanvraag aantallen zijn vermeld, moet de realisatie van deze aantallen worden verantwoord in het verslag. De accountant controleert of het verslag niet in strijd is met de jaarrekening of het financieel verslag. Voor het overige valt dit verslag buiten de accountantscontrole.

Controleprotocol

Dit protocol beschrijft wat de accountant moet doen om een controleverklaring bij de financiële verantwoording te geven.

Normenkader

Het normenkader bestaat uit de Algemene wet bestuursrecht en de Algemene subsidieverordening van de gemeente Ooststellingwerf. In nadere regels, subsidieregelingen en subsidiebeschikkingen kunnen aanvullende verplichtingen voor de subsidieontvanger staan.

De accountant controleert

- Of de subsidieontvanger zich aan de subsidievoorwaarden heeft gehouden.
- Of de financiële verantwoording klopt met de administratie van de subsidieontvanger.
- Of de inkomsten en uitgaven per subsidie juist en volledig zijn verantwoord.
- Of de aard van de inkomsten en uitgaven in de financiële verantwoording overeenkomst met de aard van de inkomsten en uitgaven in de begroting bij de subsidieaanvraag.
- Of afwijkingen van de oorspronkelijke activiteiten duidelijk zijn toegelicht.
- Of er geen misbruik of oneigenlijk gebruik is gemaakt van de subsidiegelden.
- Of de financiële verantwoording geen verrekenbare of compensabele BTW bevat, tenzij anders bepaald.
- Of het inhoudelijke verslag niet in strijd is met de jaarrekening of het financieel verslag.

Vereiste zekerheid

Bij subsidies van meer dan € 75.000 is een controleverklaring nodig. Een controleverklaring geeft een redelijke mate van zekerheid. Dat wil zeggen een hoge, maar geen absolute zekerheid (meestal 95 %).

Betrouwbaarheid en materialiteit

De accountant controleert de financiële verantwoording bij de aanvraag tot subsidievaststelling om een redelijke mate van zekerheid te geven over de getrouwheid van de cijfers. Fouten en onzekerheden kunnen gaan over de juistheid van de verantwoording en de rechtmatigheid van de uitgaven.

Tabel voor nauwkeurigheid

Bij de controle van de financiële subsidieverantwoording gebruikt de accountant onderstaande richtlijnen voor nauwkeurigheid en de gevolgen van fouten en onzekerheden. De totale subsidiabele kosten in de financiële verantwoording vormen de basis. Afhankelijk van de mate van fouten en onzekerheden, geeft de accountant een van de volgende verklaringen:

- Goedkeurend: Als de fouten en onzekerheden samen maximaal 2 % van de subsidiebedragen zijn, geeft de accountant een goedkeurend oordeel.
- Met beperking: Als de fouten en onzekerheden samen tussen 2% en 10 % van de subsidie liggen, geeft de accountant een verklaring met beperking.
- Oordeelonthouding: Als de fouten en onzekerheden samen 10% of meer van de subsidie bedragen, onthoudt de accountant zich van een oordeel. Bij een oordeelonthouding zijn de fouten niet aantoonbaar, maar is er een vermoeden van fouten of risico's.
- Afkeurend: Als de fouten en onzekerheden samen 10 % of meer van de subsidie bedragen, geeft de accountant een afkeurend oordeel. Bij een afkeurende accountantscontrole zijn de fouten concreet en aantoonbaar

Model accountantsproduct

De gemeente stelt geen specifieke eisen aan de tekst van de beoordelings- en controleverklaring, behalve dat de algemene subsidieverordening van de gemeente Ooststellingwerf en het controleprotocol moeten worden gevolgd. Verder gelden de algemene richtlijnen voor accountants. De accountant gebruikt de standaardmodellen van de Nederlandse beroepsvereniging van accountants (NBA), die jaarlijks op de NBA-website worden gepubliceerd.

Raadsvoorstel

Commissievergadering

Titel	: Ruimte
Portefeuillehouder/Teamleider	: Verlengen looptijd woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026
Extern zaak ID (zaakcode)	: J. Nijboer/ W. Buijs
	: 0085251670

Datum collegevergadering

13 oktober 2025

Voorgesteld besluit

1. De looptijd van huidige woon(zorg)visie 2022-2026 te verlengen tot 1 januari 2027 en hiervoor het addendum vast te stellen

Openbaar

Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding

Vanuit het collegeakkoord (2022) is het uitgangspunt genoteerd dat Ooststellingwerf een duurzame en een fijne plek is om te leven en te wonen. Deze doelstellingen zijn verankerd in het lokale woonbeleid: de woon(zorg)visie 2022-2026. Deze visie loopt per 1 januari 2026 af. Het is wettelijk verplicht om geldig woonbeleid te hebben. Momenteel wordt aan het nieuwe woonbeleid, in de vorm van een volkshuisvestingsprogramma op basis van voorgenomen nieuwe wetgeving de wet versterking regie op de volkshuisvesting, gewerkt. Dit betekent dat er in 2026 aan het nieuwe beleid wordt gewerkt (zie planning bijlage 2). Voorliggend addendum zorgt voor de actualisatie van het huidige beleid en voor een overbruggingsjaar naar het opstellen van het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma

Argumenten

1.1. Het hebben van woonbeleid is een wettelijke verplichting

Op grond van de Woningwet 2014 (art. 42) is de gemeente verplicht om woonbeleid te hebben. Via het verlengen van de looptijd van de huidige woon(zorg)visie 2022-2026 zorgen we ervoor dat we tijdens het proces om te komen tot het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma geldig woonbeleid hebben. Op deze wijze voldoen we dus aan onze wettelijke verplichting.

1.2. Duidelijkheid in de samenwerking met stakeholders is gewenst

Als gemeente werken we op het gebied van wonen intensief samen met stakeholders, o.a. woningcorporaties, huurdersverenigingen en marktpartijen. Voor deze samenwerking is beleidsmatige uniformiteit, bestuurlijke consistentie en heldere communicatie nodig. Dit addendum verwerkt recente (rijks)afspraken en -kaders in het lokale beleid en zorgt zodoende voor de gewenste duidelijkheid in de samenwerking.

1.3. Via het addendum wordt de actualisatie van de woningbouwaantallen en betaalbaarheidsdoelen op basis van de eerste herijking regionale woondeal opgenomen

De rechtsgeldigheid van het addendum omvat het overgangsjaar 2026. In het addendum zelf worden onderdelen van de bestaande visie geactualiseerd op basis van recente (rijks)afspraken en -kaders. Het addendum heeft de meest recente woningbouwafspraken (woondeal, 3 juli 2025) met provincie en rijk opgenomen: 820. De huidige woon(zorg)visie gaat uit van de 520, dit verschil van 300 woningbouwaantallen wordt door dit addendum gecorrigeerd. Ook is de afspraak om 30% sociale huur en het realiseren van twee derde betaalbare woningen in het addendum opgenomen.

1.4. Woonbeleid is de juridische verankering van de prestatieafspraken

Woningcorporaties doen op basis van de woonvisie een passend bod voor de prestatieafspraken. Huurdersorganisaties zijn hier nauw bij betrokken. Omdat de huidige visie met ingang van 1 januari 2026 geen juridische rechtsgeldigheid meer heeft, is het noodzakelijk om een tussentijdse actualisatie en verlenging in de vorm van dit addendum door te voeren. Op deze wijze hebben we in 2026 geldig woonbeleid.

Kanttekeningen

1.1 Wet versterking regie op de Volkshuisvesting is nog niet in werking getreden

Vanaf 1 januari 2026 zal naar verwachting de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting in werking treden. Hierdoor zijn gemeenten verplicht om binnen twee jaar na inwerkingtreding de bestaande woon(zorg)visie om te zetten naar een volkshuisvestingsprogramma. Momenteel wordt dit wetsvoorstel nog door de kamer behandeld en is het niet zeker wanneer deze in werking zal treden.

1.2 Het provinciale volkshuisvestingsprogramma is nog in ontwikkeling

Het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma dient aan te sluiten bij het provinciale volkshuisvestingsprogramma doordat het de lokale uitvoering van de gestelde provinciale richting is. De planning van de provincie is om in 2026 het provinciale volkshuisvestingsprogramma op te stellen. Hier sluiten we via deze parallelle planning bij aan. Mocht het proces van de provincie vertraging oplopen, kan dit mogelijk tot gevolg hebben dat ons lokale volkshuisvestingsprogramma ook vertraging oploopt.

Financiële toelichting

n.v.t.

Sustainable Development Goals (SDG's)



SDG 11 – Duurzame steden en gemeenschappen: Door het actualiseren van woningbouwaantallen en betaalbaarheidsdoelen wordt ingezet op voldoende, betaalbare en kwalitatieve huisvesting voor alle inwoners van Ooststellingwerf.

SDG 3 – Goede gezondheid en welzijn: De integratie van zorgaspecten in het woonbeleid bevordert een gezonde leefomgeving, met aandacht voor kwetsbare groepen zoals ouderen en mensen met een zorgvraag.

SDG 10 – Ongelijkheid verminderen: Door het opnemen van afspraken over sociale huur en betaalbare woningen wordt gestreefd naar een inclusieve woonomgeving waarin iedereen mee kan doen.

Inwonersparticipatie

N.v.t.

Publicatie voor bekendmaking

De gemeenteraad verlengt de looptijd van de woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022–2026 met één jaar, tot 1 januari 2027. Dit gebeurt via een addendum dat recente afspraken over woningbouw en betaalbaarheid verwerkt. Hiermee blijft het woonbeleid geldig in 2026 en wordt aangesloten op de toekomstige invoering van het volkshuisvestingsprogramma.

Vervolg

In 2026 wordt het volkshuisvestingsprogramma opgesteld

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris , burgemeester.

Bijlagen

1. Woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026
2. Planning startnotitie van woon(zorg)visie naar volkshuisvestingsprogramma
3. Addendum op de woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026

Extern zaak ID (zaakcode) : 0085251670

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 13 oktober 2025

Besluit

1. De looptijd van huidige woon(zorg)visie 2022-2026 te verlengen tot 1 januari 2027 en hiervoor het addendum vast te stellen

Besloten in de openbare vergadering van 25 november 2025

, griffier.

, voorzitter.

Woon(zorg)visie 2022-2026

14 december 2021

gemeente



ooststellingwerf

DATUM	14 december 2021
TITEL	Woon(zorg)visie 2022-2026
OPDRACHTGEVER	Gemeente Ooststellingwerf
AUTEUR(S)	Bram Klouwen Jan van Deursen
PROJECTNUMMER	085.106/G
STATUS	Rapportage

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Thema 1: Groeiscenario's	7
3	Thema 2: Mismatch tussen vraag en aanbod	12
4	Thema 3 Wonen en zorg	22
5	Thema 4: Leefbaarheid en duurzaamheid	33
	Bijlage 1: Toetsingskader woningbouw	39
	Bijlage 2: woningmarktonderzoek	42
	Bijlage 3: Cijferbijlage woningmarktonderzoek	49

1 Inleiding

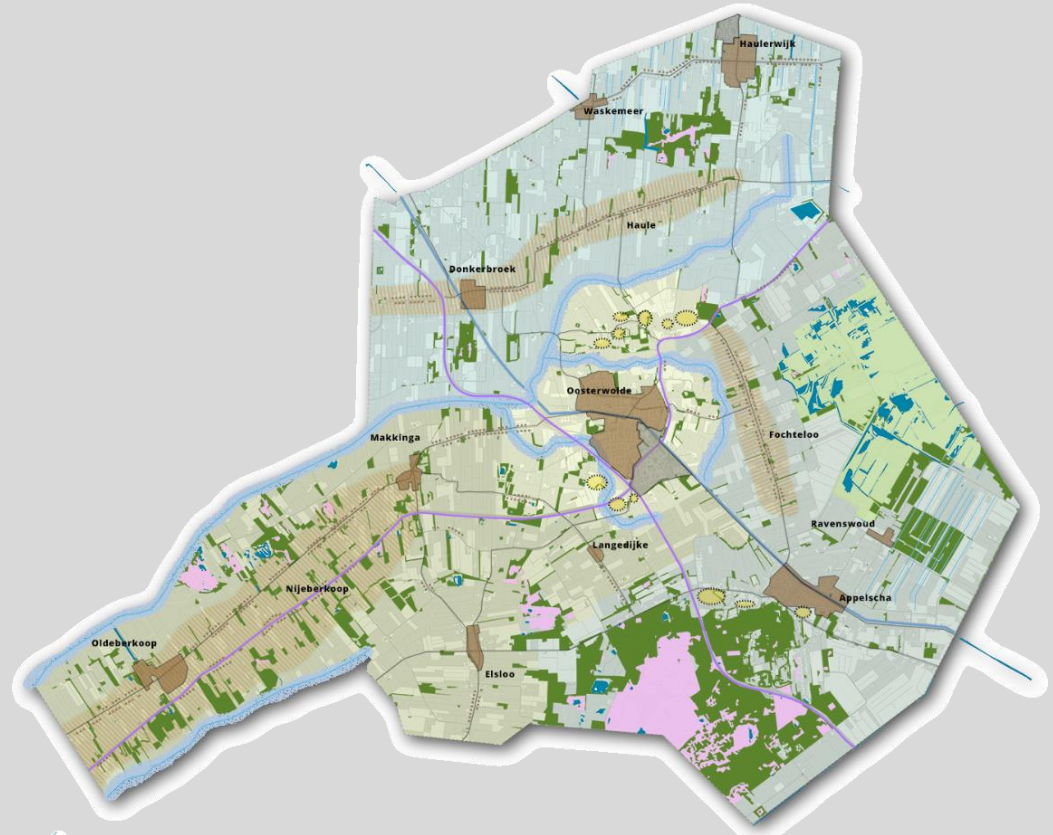
Ooststellingwerf wil een fijne plek zijn voor iedereen, jong en oud. Een plek om te zijn en te blijven. Dat is nu niet altijd mogelijk. De druk op de woningmarkt neemt ook in Ooststellingwerf toe. De sterk gestegen huizenprijzen maken het voor bepaalde groepen steeds lastiger om een betaalbare en passende woning te vinden. Bovendien verandert de woningvraag. De gemeente heeft te maken met nieuwe woningmarktopgaven.

Zo vinden jongeren met vaak een beperkt inkomen door de gestegen huizenprijzen steeds moeilijker een woning. Tegelijkertijd is Ooststellingwerf steeds meer in trek bij mensen van buiten de gemeente vanwege de verbeterde bereikbaarheid en de kwaliteit van het landschap. Hierdoor neemt de schaarste aan woningen verder toe. Ook wonen meer mensen met een zorg- of ondersteuningsvraag langer of weer zelfstandig thuis. Dit vraagt levensloopgeschikte woningen, dorpen waar mensen er voor elkaar zijn, (ontmoetings-)voorzieningen en zorgaanbod. Verder ligt er een belangrijke opgave om de woningvoorraad te verduurzamen, voldoende standplaatsen te bieden aan woonwagenbewoners, adequate huisvesting te realiseren voor arbeidsmigranten, en voor het toenemend aantal statushouders.

De gemeente Ooststellingwerf wil deze opgaven aanpakken. Hiertoe heeft zij een nieuwe woon(zorg)visie uitgewerkt. In deze visie benoemt zij de ambities rond het wonen in de kernen van Ooststellingwerf, evenals op het onderwerp wonen en zorg. Deze visie kan worden gezien als een uitwerking en verdieping van de Omgevingsvisie (na vaststelling).

De Omgevingsvisie omschrijft Ooststellingwerf als “een prachtige gemeente in het hart van het noorden met grote landschappelijke variatie van zand tot veen en een sterke sociale samenhang waar Drentse trekjes en Friese

Figuur 1: Essentieschets Ooststellingwerf - Omgevingsvisie

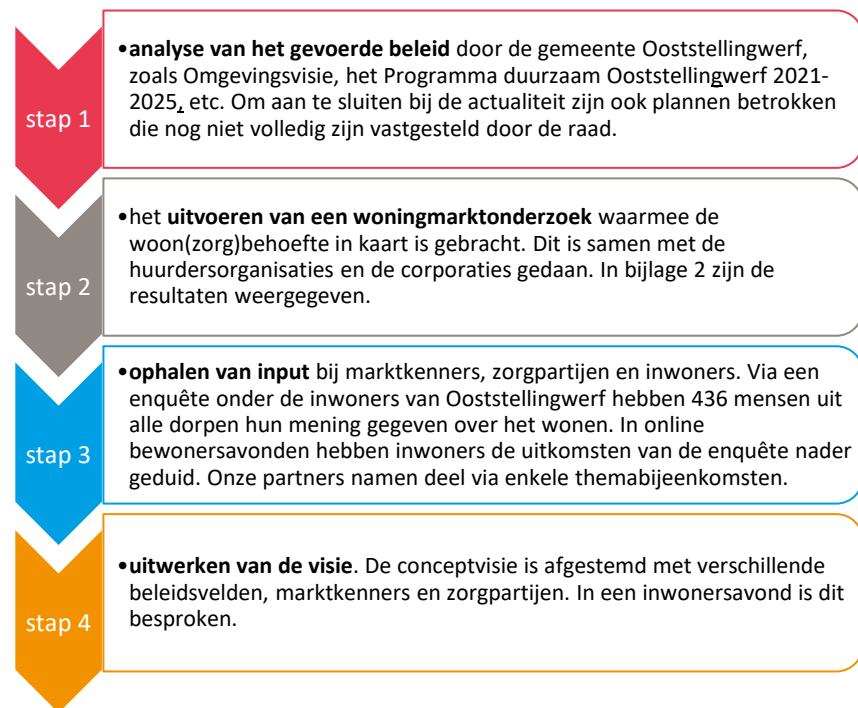


invloeden harmonieus met elkaar samengaan.” Vanuit de Omgevingsvisie stuurt de gemeente actief op het behouden van dit karakter.

Tegelijkertijd ligt er het aanbod vanuit Fryslân, Groningen, Drenthe en Flevoland om extra woningen te realiseren boven de eigen behoefte (Deltaplan van het Noorden) om zo het landelijke woningtekort te verminderen. Dit is een groei die moet passen bij het karakter van Ooststellingwerf. Hoe de gemeente Ooststellingwerf hiermee omgaat, is onderwerp van deze woonvisie.

Proces totstandkoming woon(zorg)visie

De woon(zorg)visie is in vier stappen uitgewerkt.



Wonen centraal - verbindingen met andere thema's en beleid

De huidige woonvisie loopt in januari 2022 af. Sinds het wijzigen van de Woningwet (2021) zijn gemeenten verplicht hun woonbeleid in een woonvisie vast te leggen. De druk op de markt is groot. Daarom is het naast de wettelijke verplichting van belang om het beleid tijdig te actualiseren.

Daarnaast heeft de Taskforce Wonen en Zorg de ambitie gesteld dat alle gemeenten in 2021 een visie op wonen en zorg hebben. In deze visie werkt de gemeente het woon- en woonzorgbeleid tot 2026 uit met een doorkijk naar 2030.

De Taskforce is een samenwerking van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Aedes, VNG, Actiz en zorgverzekeraars

De gemeente legt in deze visie de noodzakelijke verbindingen met relevante thema's rond wonen in de brede zin:

- *Aansluiting en aanvullen op de regionale woningbouwplannen:* Vanuit de Regio ligt er een aanbod om 45.000 woningen in te bouwen als onderdeel van het "Deltaplan van het Noorden". Deze extra groei moet nog een vertaling krijgen naar de verschillende gemeenten. Door scenario's in beeld te brengen kan de gemeente zich in deze discussie goed positioneren.
- *Verbinding met economie, mobiliteit, duurzaamheid, leefbaarheid, sociaal domein.* De woon(zorg)visie legt waar nodig relaties met andere beleidsvelden en agendeert de gewenste uitwerking op die velden.
- *Dorpsgericht werken:* Wonen is voor inwoners een belangrijk onderwerp. Inwoners beleven het wonen niet op gemeentelijk niveau, maar binnen hun wijk of dorp. Een prettig woon- en leefklimaat in de wijken en dorpen is essentieel. De woon(zorg)visie geeft de aan op richting op clusters binnen de deelgebieden zoals benoemd in de Omgevingsvisie. Daarnaast geeft de visie waar nodig richting op kernniveau.

Onze prioriteiten

De woonvisie beschrijft de visie van de gemeente Ooststellingwerf op de gewenste ontwikkeling van de woningmarkt in de kernen. De gemeente wil een belangrijke sturende en regisserende rol spelen op de woningmarkt, zeker omdat zij op dit moment voor een aantal grote opgaven staan. Als gemeente betekent dit dat we op verschillende manieren invloed uitoefenen: vaak regisserend en stimulerend, soms meer faciliterend (waarmee we aansluiten bij onze roldefinitie in onze Visie op de samenleving). Deze inzet moet eraan bijdragen dat Ooststellingwerf een fijne plek blijft om te wonen voor iedereen. Deze woon(zorg)visie geeft voor de komende jaren hiervoor de kaders aan. De noodzaak en urgentie om deze rol op te pakken, komt terug onder een viertal thema's met prioriteit:

Thema 1: Inzetten op een passend groeiscenario

De druk op de woningmarkt is momenteel zeer hoog. Dat zorgt voor krapte en drijft prijzen op. Ook laat het woningmarktonderzoek zien dat tot 2030 de snelle groei van het aantal huishoudens waarschijnlijk door zal zetten. Daarom gaan we als eerste werken aan een versnelling van de woningbouwopgave. Zo willen we adequaat inspelen op de vraag vanuit de dorpen en van elders.

Thema 2: Mismatch tussen vraag en aanbod

De prijzen van woningen zijn de afgelopen jaren flink gestegen. Hierdoor zijn woningen voor mensen met een laag of middeninkomen soms te duur. Woningzoekenden uit Ooststellingwerf hebben hier extra last van, door de gemiddeld lage sociaal-economische status van inwoners van Ooststellingwerf. Wij willen voorkomen dat zij niet in onze gemeente kunnen wonen. Met name (koop)starters komen in de knel, maar ook jonge gezinnen die uit hun starterswoning zijn gegroeid. Voor ouderen is er beperkt aanbod aan levensloopgeschikte woningen waar zij naartoe kunnen doorstromen. We

zien een verschuiving in de vraag van traditionele gezinswoningen naar kleinere levensloopgeschikte woningen. De komende jaren stimuleren we een betere afstemming van het woningaanbod op de vraag; ook door realisatie van betaalbaar woningaanbod. Daarbij bieden we ruimte aan innovatieve woonvormen die deze afstemming dichterbij brengt.

Thema 3: Organiseren van wonen en zorg

We willen dat mensen met een zorg- of ondersteuningsvraag wonen in een 'gewone woning' in een 'gewone woonwijk' kunnen wonen. In onze woonzorgvisie geven we hier aandacht aan; vanwege de groeiende opgave door de vergrijzing enerzijds, en het weer thuis wonen van mensen die nu in instellingen wonen anderzijds. Vanuit deze woonzorgvisie bevorderen we aanbod toegankelijke woningen, met in nabijheid burenhulp, ontmoeting, en / of ondersteuning en zorg. Dat alles liefst zo dicht mogelijk in de vertrouwde omgeving bij mensen thuis, zodat mensen ook met een zorgvraag prettig en veilig thuis kunnen (blijven) wonen. En als dit door de intensiteit niet meer in de vertrouwde omgeving kan, zo dichtbij mogelijk elders in Ooststellingwerf.

Thema 4: Werken aan leefbaarheid en duurzaamheid

Ooststellingwerf is een landelijke gemeente waar landschappelijke kwaliteiten, gemeenschapszin en duurzaamheid belangrijk zijn. Wij stimuleren prettig wonen in Ooststellingwerf door mee te werken aan een leefbare omgeving en verduurzaamde woningen.

Let op: bij de uitwerking van deze thema's benoemen we oplossingen die bij het schrijven van deze woonvisie actueel zijn en aansluiten bij de vraagstukken die spelen in Ooststellingwerf. Denk bijvoorbeeld aan "tiny houses", "demontabel bouwen" of "knarrenhoven". Initiatieven op de woningmarkt volgen elkaar snel op. Nieuwe ideeën dienen zich constant aan. De benoemde

concepten in deze visie dienen als voorbeeld / illustratie en sluiten andere initiatieven die zich in de toekomst aandienen niet uit.

Onze rol

Bij de uitwerking van het woonbeleid werkt de gemeente samen met inwoners, corporaties, bouwbedrijven. Zij zijn primair de investeerders in een goed woonklimaat. De gemeente faciliteert hun zo nodig. De woonvisie vormt de basis waarop we met woningcorporaties en huurdersorganisaties (meer)jaarlijkse prestatieafspraken maken. We sturen via toetsing van woningbouwplannen het gewenste programma en ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente.

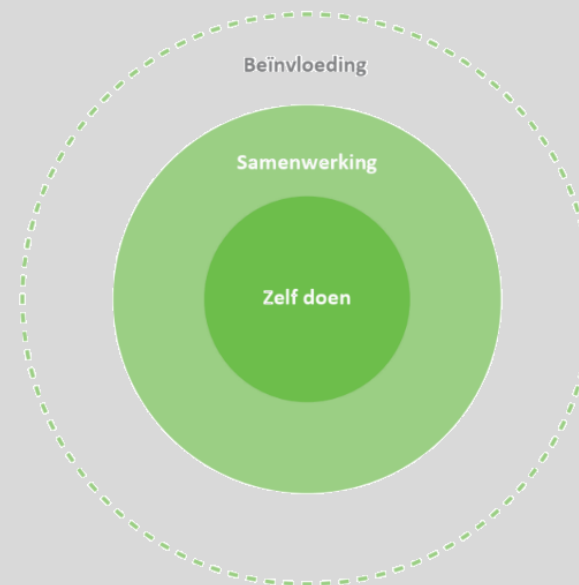
We kiezen daarbij waar nodig een sturende of regisserende rol. We richten ons daarbij op die thema's en opgaven waar we invloed op kunnen uitoefenen. We onderscheiden de invloed van de gemeente op drie niveaus: wat kan de gemeente zelf doen, wat kan de gemeente in samenwerking met partners doen en wat kan de gemeente beïnvloeden? Op al deze niveaus speelt de gemeente een rol.

Actiegericht: Van visie naar concrete uitvoeringsafspraken

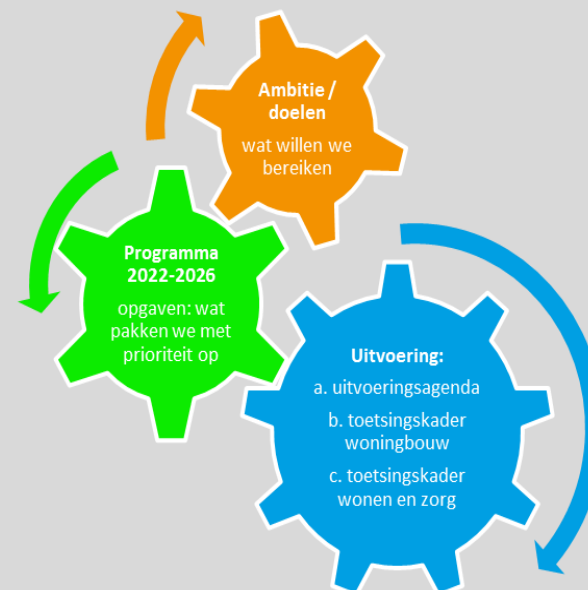
De woonvisie kan gezien worden als een uitwerking van de Omgevingsvisie (na vaststelling) en bevat daartoe een deel 'visievorming'. In de Omgevingsvisie is een aantal ambities en opgaven ten aanzien van wonen (en zorg) benoemd. Deze worden in de woon(zorg)visie op basis van de hiervoor beschreven thema's nader uitgewerkt.

De woonvisie is daarnaast vooral actiegericht met concrete opgaven voor de komende jaren (looptijd tot en met 2026, met een doorkijk naar 2030). Aan deze opgaven wordt in de woonvisie een uitvoeringsprogramma gekoppeld (zie figuur 3).

Figuur 3: Cirkels van invloed



Figuur 2: Structuur van de Woon(zorg)visie





2 Thema 1: Groeiscenario's

Uit het woningmarktonderzoek blijkt dat het aantal huishoudens tot 2030 sneller lijkt te groeien dan werd aangenomen. Door de snelle huishoudensgroei in de afgelopen jaren is de druk op de woningmarkt sterk toegenomen. Dit vraagt om een versnelling in de woningbouw.

Ambitie:

Het aantal huishoudens in Ooststellingwerf zal blijven groeien. Daarom werken we aan een versnelling van de woningbouw. Tot 2030 zetten we in op een groeiscenario van 520 woningen om de druk op de huidige markt te verlichten en kansen van economische voorspoed te verzilveren. We zoeken mogelijkheden voor versnelling in productie op korte termijn. Vervolgens voegen we woningen gefaseerd toe zodat we tijdig kunnen op- en afschalen, afhankelijk van de behoefte.

Planmatige nieuwbouw vindt vooral plaats in de kerndorpen (Oosterwolde, Appelscha, Haulerwijk), Donkerbroek en Oldeberkoop. Met de overige dorpen zoeken we kansen voor toevoegingen aansluitend bij de ruimtelijke mogelijkheden en aard en schaal van het dorp.

Opgaven groeiscenario's

Om deze ambities waar te maken wil de gemeente de komende jaren samen met corporaties, ontwikkelaars en particulieren werken aan onderstaande opgaven.

Opgave 1: Groeien naar onze capaciteit

De druk op de woningmarkt in Ooststellingwerf is flink toegenomen de afgelopen jaren. Het woningmarktonderzoek, de enquête en de gevoerde gesprekken met bewoners en marktkenners bevestigen dit beeld. Tot 2030

verwacht de gemeente een extra behoefte van 320 tot 520 woningen. Dit is een stuk meer dan de 190 extra woningen waar vanuit de provinciale prognose rekening mee wordt gehouden. De sterkere huishoudensgroei komt vooral door de huidige periode van economische voorspoed die de afgelopen 5 jaar heeft gezorgd voor een hogere migratie vanuit binnen- en buitenland naar Ooststellingwerf. We gaan aan de bovenkant van de bandbreedte zitten en richten ons op toevoeging van 520 woningen. Zo houden we rekening met de verhoogde instroom vanuit binnen- en buitenland, maar ook met mensen die met spoed een woning zoeken en nu wonen op (bijvoorbeeld) vakantieparken.

Het bouwen van voldoende woningen is niet alleen belangrijk om de druk op de woningmarkt te verlichten en de voorraad aan te passen op een veranderende vraag. Het is ook een belangrijk middel om de groei van de lokale economie te ondersteunen. De gemeente ligt centraal in Noord Nederland en heeft via de N381 en N919 snelle verbindingen met omliggende grotere kernen zoals Drachten en Assen. Via de N351 is er goede aansluiting met het Zuiden en Westen van Nederland. Een goede beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen kan ervoor zorgen dat gezinnen uit deze gemeenten die op zoek zijn naar meer ruimte in een landelijke omgeving, zich zullen vestigen in Ooststellingwerf. Daarnaast helpt woningbouw de gemeente in haar doel om een goed vestigingsklimaat te creëren voor bedrijven. Dit is een groot voordeel in sectoren waar arbeidskrachten schaars zijn.

De groei helpt ook om variatie in de bevolkingsopbouw te behouden, door het aantrekken van gezinnen die in Ooststellingwerf werken. Dit zal ook effect hebben op zo veel mogelijk behoud van het huidige voorzieningenniveau (basisscholen en verenigingen).

Om de druk op de woningmarkt op de korte termijn te verzachten zetten we in op het versneld beschikbaar krijgen van ontwikkellocaties. Met deze locaties ontstaat ruimte voor de toevoeging van 520 woningen tot 2030. Hiermee kunnen we anticiperen op de verwachte extra huishoudensgroei. Wel is het belangrijk om bij de realisatie van deze plannen de vinger aan de pols te houden. De demografische analyse laat zien dat binnenlandse en buitenlandse migratie van en naar Ooststellingwerf afhankelijk is van de actuele economische situatie. Ofwel, de woningmarkt in Ooststellingwerf is conjunctuurgevoelig. Het is dus belangrijk dat de gemeente periodiek kan op- of afschalen afhankelijk van hoe de economie en de huishoudensgroei zich ontwikkelt.

Het vastgestelde uitvoeringsprogramma woningbouw van Ooststellingwerf is inmiddels grotendeels gerealiseerd. Van dit uitvoeringsprogramma resteren nog ongeveer 150 woningen om te bouwen. Dit aantal is veel lager dan de 520 geambieerde woningen. Daarom zal op korte termijn de uitvoering van de resterende plannen uit het uitvoeringsprogramma gestalte moeten krijgen. Daarnaast moeten we nieuwe plannen toevoegen. Hier ligt een rol voor de gemeente om actief op zoek te gaan naar nieuwe locaties voor woningbouw met behulp van ontwikkelaars en inwoners zodat nieuwe woonmilieus kunnen worden aangewezen.

Opgave 2: Verdeling van de opgave over de dorpen

Naast het bepalen van het aantal woningen, is het belangrijk te kiezen waar nieuwe woningen gebouwd kunnen worden. Vanuit het



woningmarktonderzoek zien we dat ruimte voor planmatige nieuwbouw vooral ligt in kerndorpen Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk, maar ook in Donkerbroek en Oldeberkoop.

Naast de vijf dorpen die hiervoor genoemd zijn, is er ook in de overige dorpen behoefte aan nieuwe woningen. Hier is het van belang om in te spelen op ruimtelijke kansen passend bij de behoefte en de aard en schaal van het dorp. Hierbij zoeken we actief de samenwerking met de kleinere dorpen door in gesprek te gaan met inwoners en plaatselijke belangen om zo tot geschikte locaties voor woningbouw te komen. Ook geven bewoners tijdens bijeenkomsten aan dat zij zoeken naar mogelijkheden om eigen initiatieven te ontplooien. Dit stimuleren we aan de hand van het toetsingskader woningbouw en het verstrekken van informatie over en begeleiding bij het doorlopen van gemeentelijke procedures.

Beleidsrichtingen groeiscenario's

Om deze twee opgaven binnen Thema 1: Groeiscenario's te realiseren heeft de gemeente het volgende actieplan opgesteld. Dit plan is geordend op basis van de drie niveaus van de cirkels van invloed.

Per activiteit geven we met een kleur weer aan welke opgave die bijdraagt. Soms is dat een van beide opgaven onder dit thema, soms beide opgaven tegelijkertijd.

Uitvoeringsagenda thema 1: Groeien naar onze capaciteit

Zelf doen

1. We stimuleren en faciliteren in de toevoeging van 520 woningen tot 2030. We doen dit door actief nieuwe plannen toe te voegen en bestaande plannen hard te maken. We evalueren de resultaten elke twee jaar en stellen indien nodig de planning naar boven of naar beneden bij.

Opgaven	
1	2

2. De gemeente is momenteel bezig met het opzetten van een Taskforce woningbouw. Als eerste taak inventariseert de taskforce in de kerndorpen (Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk) geschikte plekken voor inbreiding of uitbreiding die geschikt zijn om een groot aantal woningen tegelijk te bouwen.

Opgaven	
1	2

3. Naast het toevoegen van grotere planlocaties in de kerndorpen, is het belangrijk actief met de overige dorpen in gesprek te gaan over mogelijke bouwlocaties die passen bij de aard en schaal van deze dorpen. Daarnaast stimuleren we eigen initiatief. Vanuit gesprekken met bewoners komt naar voren dat er vaak al veel ideeën zijn hoe woningbouw op een creatieve manier gerealiseerd kan worden (denk aan splitsing of een meergeneratiewoning). Door bewoners te informeren en te faciliteren bij het aanvragen van vergunningen en doorlopen van procedures komen we ook in deze dorpen tot maatwerk.

Opgaven	
1	2

4. De gemeente heeft momenteel een Afwegingskader woningbouw. Dit kader is vrij technisch van aard en niet altijd even makkelijk te doorgronden voor initiatiefnemers. Daarom vervangen we dit door een toetsingskader voor nieuwbouwplannen. Zo kan de gemeente een actievere sturende rol nemen op de gewenste projecten. Het toetsingskader is opgenomen in bijlage 1.

Opgaven	
1	2

5. We monitoren de woningbehoefte periodiek en plannen flexibel om aan de nieuwbouwbehoefte te voldoen. We maken daarbij gebruik van de mogelijkheid om voorzienbaarheid te creëren, zodat we zo nodig afscheid kunnen nemen van plannen die niet (meer) passen of die in een vroeg stadium niet haalbaar blijken. Zo blijft de focus op het hard maken van realistische en gewenste plannen.

Opgaven	
1	2

Samenwerking

1. We blijven samenwerken als regio Zuidoost Fryslân bij woningbouwafspraken en actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op de woningmarkt. Zo zetten we gezamenlijk in op het realiseren van voldoende woningbouw. Hierbij treden we in overleg met de provincie Fryslân, zodat de provincie in goed overleg de behoefteontwikkeling planologisch kan faciliteren.

Opgaven	
1	2

2. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met corporaties en huurdersorganisaties. We maken afspraken over het aantal te bouwen of te vervangen woningen per dorp. Voor meer details over het aantal sociale huurwoningen dat gerealiseerd moet worden, zie hoofdstuk 3: mismatch tussen vraag en aanbod.

Opgaven	
1	2

3. Er zijn momenteel plannen voor ongeveer 150 woningen. Omdat dit aantal te weinig is om aan de bouwopgave te voldoen, is het van belang bestaande plannen hard te maken en nieuwe plannen toe te voegen. Naast afspraken met corporaties is het ook belangrijk samenwerking te zoeken en afspraken te maken met ontwikkelaars in de regio om dit te realiseren. Dit kan bijvoorbeeld via de taskforce woningbouw (actie 2 zelf doen) worden opgepakt en vormgegeven.

Opgaven	
1	2

Beïnvloeding

1. Er staat een aantal panden leeg in de gemeente. Vanuit de gesprekken met inwoners en marktkenners komt naar voren dat daar mogelijkheden zijn voor wonen. Denk bijvoorbeeld aan winkelpanden in de kernen van dorpen. Waar ruimtelijk passend, faciliteren we bij deze leegstand transformatie naar woningen. Wel houden we hierbij rekening met de kwaliteit van de herontwikkeling. Zo komt de leefbaarheid rondom deze locaties niet in het geding en zorgen we voor een goede woonkwaliteit.

Opgaven	
1	2



3 Thema 2: Mismatch tussen vraag en aanbod

Door stijgende prijzen en een veranderende vraag naar woningen hebben bepaalde groepen in Ooststellingwerf steeds meer moeite om een geschikte en betaalbare woning te vinden. Toch vinden mensen van elders in onze gemeente nog altijd een woning met een relatief gunstige prijs-kwaliteitverhouding. Voor mensen met een laag inkomen uit Ooststellingwerf betekenen stijgende woningprijzen dat deze woningen voor hen te duur worden. Het is daarom belangrijk dat vraag en aanbod van woningen op elkaar aansluit, zodat starter, doorstromer en vestiger in Ooststellingwerf een woning kan vinden.

Ambitie:

We zetten in op de ontbrekende schakels op de woningmarkt. Zo stimuleren we doorstroom en benutten we de huidige voorraad optimaal. Dit betekent dat we nieuwbouw vooral inzetten om doorstroom op gang te krijgen. Denk hierbij aan het toevoegen van koopwoningen tot de NHG grens¹, middenhuur tot €1.000 en woningen voor senioren.

Aanvullend op het inspelen op de behoefte vanuit vooral starters en doorstromers, voegen we kleinschalig woonmilieus toe die in trek zijn bij vestigers (landschappelijk wonen in een groene omgeving), zodat er meer variatie komt in het woningaanbod in de gemeente en we een kapitaalkrachtige groep aan Ooststellingwerf binden.

Om snel in te kunnen spelen op de veranderende woningvraag stimuleren en ondersteunen we initiatieven uit de gemeenschap, vanuit het principe 'ja mits'². We gaan experimenteren met versnelling in ruimtelijke procedures en het actief begeleiden van initiatieven. We ondersteunen in het bijzonder concepten die bijdragen aan snelle realisatie van woningen.

¹ NHG-grens is in 2021 € 324.500, Deze grens stijgt per 1 januari 2022 naar € 355.000

² Mits heeft betrekking op de samenstelling van het programma, spreiding over de kernen en de ruimtelijke voorwaarden.

Het toevoegen van sociale huurwoningen richten we vooral op de kerndorpen (Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk). In de overige dorpen zetten we in op minimaal behoud van de huidige omvang van de sociale huurvoorraad en werken we mee aan kleinschalige initiatieven als deze worden aangedragen vanuit corporaties, ontwikkelaars of de samenleving. Ook spelen we in deze dorpen in op de veranderende vraag door aanpassing in de samenstelling van de woningportefeuille (transformatie door bijvoorbeeld verkoop en sloop-nieuwbouw).

Opgaven mismatch tussen vraag en aanbod

Om deze ambities waar te maken wil de gemeente de komende jaren samen met corporaties, ontwikkelaars en particulieren werken aan onderstaande opgaven.

Opgave 1: Realiseren van voldoende betaalbare woningen in alle segmenten

Uit zowel de woningmarktanalyses als de gesprekken met de marktkenners en inwoners komt naar voren dat voor de komende jaren nog steeds een grote vraag naar betaalbare woningen wordt verwacht. Dit hangt ook samen met de inkomensopbouw in Ooststellingwerf, met verhoudingsgewijs veel lagere inkomensgroepen.

Het overgrote deel van de lokale woningbehoefte bevindt zich in het goedkope en middeldure prijssegment. Het gaat daarbij om middeldure koopwoningen in alle dorpen en goedkope grondgebonden koopwoningen in de kerndorpen Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk. Realisatie van deze woningen is complex. De bouwkosten stijgen waardoor het financieel steeds lastiger is om goedkope koopwoningen te bouwen, zeker als het gaat om woningen met de woonkwaliteit die men gewend is in de gemeente. Daarom stimuleren we goedkopere bouwmethoden zoals prefab-woningen of houtskeletbouw. Om te komen tot oplossingen die structureel voorzien in aanbod van betaalbare woningen, onderzoeken we het instrumentarium dat we als gemeente hiervoor in kunnen zetten. Naast sociale grondprijzen denken we hierbij aan maatschappelijk gebonden eigendom, opkoopbescherming (op basis van de Huinvestingswet) of het instellen van een zelfbewoningsplicht.

Naast een vraag naar betaalbare koop, blijft er de komende jaren behoefte aan sociale huurwoningen. Een sociale huurwoning kan worden aangeboden door een toegelaten instelling (corporatie) of een particuliere verhuurder. Echter de ervaring leert dat corporaties sociale huurwoningen langer in bezit houden waardoor deze woningen voor langere tijd beschikbaar blijven voor de doelgroep. De prognose laat een behoefte zien van een netto toevoeging voor de sociale huur in de komende tien jaar tussen de 100 en 145 woningen (ongeveer 25% van het nieuwbouwprogramma). Dit betreft vooral levensloopgeschikte gelijkvloerse woningen. Ook ligt er een transformatie opgaue tussen 2025 en 2030 om tot 30 sociale eengezinswoningen te vervangen door levensloopgeschikte woningen of appartementen.

We hebben als gemeente een gewaardeerde samenwerking met de corporaties WoonFriesland en Actium. Beide corporaties zijn (historisch) verbonden met onze gemeente en de gemeenschap. Daarom hechten we er

belang aan dat zij beide kunnen investeren in Ooststellingwerf. Doordat de Woningmarktregio's op voorhand investeringen van Actium in de weg staat, kijken we in gesprek met beide corporaties in welke mate de investeringsdoelen gerealiseerd kunnen worden. Daarbij ondersteunen we zo nodig een ontheffingsverzoek voor Actium. In het gezamenlijke gesprek over de prestatieafspraken wegen we dit af, gekoppeld aan de doelstelling uit deze woon(zorg)visie.

Tot slot is er een groep die een te hoog inkomen heeft voor een sociale huurwoning, maar met dat inkomen geen koopwoning kan financieren. Dit betreft jongere huishoudens maar ook senioren die graag zouden willen huren. Voor deze groep is er behoefte aan middeldure huurwoningen (€750 tot €1.000). In ons programma willen we woningen in dit segment toevoegen, waarbij wij (gelet op de actuele verruiming in de Woningwet) naast marktpartijen een rol zien voor de corporaties vanuit hun duurzame verbondenheid met onze gemeente.

Opgave 2: Met nieuwbouw doorstroming bevorderen

De krapte op de woningmarkt wordt vooral gevoeld door starters die een woning willen huren of kopen maar deze niet kunnen betalen en senioren die door willen stromen naar een levensloopgeschikte woning maar deze niet kunnen vinden. De meerderheid van de woningen in de gemeente bestaat uit grondgebonden eengezinswoningen (87%). Deze woningen worden steeds vaker bewoond door kleine huishoudens (1-2 personen) van 65 jaar of ouder. Het woningmarktonderzoek, de enquête en bewonersavonden laten zien dat er een grote behoefte is aan levensloopgeschikte woningen voor senioren. Dit geldt voor zowel huur- als koopwoningen. Ook is het zo dat wanneer senioren doorstromen in de koopsector, de woningen die zij achterlaten in veel gevallen niet betaalbaar zijn voor de huidige starter.

Daarnaast stijgt sinds 2013 het aantal vestigers van buiten de gemeente die in Ooststellingwerf komen wonen, mogelijk als gevolg van de sterke prijsstijgingen in de steden en sinds kort een mogelijk Corona-effect dat zorgt voor een herwaardering van ruimer wonen in een dorpse omgeving. Marktkenners geven aan dat vestigers vooral wat oudere (50+ jaar) kleine huishoudens zijn die landelijk willen wonen nadat hun kinderen de deur uit zijn. Het betreft ook gezinnen die elders in de regio wonen of werken en door de centrale ligging en de relatief goede prijs-kwaliteitverhouding van woningen kiezen voor Ooststellingwerf. Deze instroom heeft veel positieve effecten. Het draagt bij aan draagvlak voor voorzieningen en nieuwbouw versterkt het vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven. Ook brengt het een nieuwe impuls voor het verenigingsleven. Aan de andere kant hebben vestigers vaak meer te besteden dan lokale woningzoekenden. Dit leidt tot extra prijsstijgingen van woningen; ook indirect in het betaalbare segment omdat doorstroming stagneert en schaarste over de volle breedte van de woningmarkt zich laat voelen.

De woningvraag moet zowel in de nieuwbouw als de bestaande voorraad bediend worden. Door in te zetten op nieuwbouw die doorstroming op gang brengt, kunnen we de woningvoorraad zo goed mogelijk benutten. Dan is het belangrijk om juist woningen toe te voegen die nu onvoldoende aanwezig zijn in de woningvoorraad. Dit gaat vooral om nieuwbouw van levensloopgeschikte woningen in de sociale huur- en koopsector en goedkopere eengezinswoningen tot de NHG-grens. De doorstroming die zo ontstaat, biedt ruimte aan gezinnen die groter willen wonen, aan starters en aan vestigers van buiten de gemeente.

Alleen de juiste woningen bouwen brengt de doorstroming nog niet op gang. Daarom sluiten we ook aan bij bestaande initiatieven om huishoudens te verleiden om door te stromen. Denk hierbij aan verhuisteam. Ook willen we

afspraken met corporaties maken over het voorkomen van lastenstijging bij verhuizing van senioren (zie hoofdstuk 4 voor de overige maatregelen die we nemen voor het verleiden van senioren om door te stromen).

Naast nieuwbouw voor doorstroming bieden we in beperkte mate ruimte voor nieuwbouw van kleinschalige woonmilieus in het duurdere segment (€300.000+) in een landschappelijke en groene omgeving. Het gaat hierbij om initiatieven van maximaal enkele tientallen woningen. Dit soort woningen is in trek bij vestigers. Zo blijven we ook in de toekomst een aantrekkelijke gemeente voor nieuwkomers en brengen we variatie aan in het nieuwbouwprogramma.

Opgave 1 en 2 vatten we samen in via het toetsingskader woningbouw. Hierin zetten we in op een gemixt nieuwbouwprogramma ten behoeve van betaalbaar wonen en doorstroming:

Segment	Aandeel in het programma
Sociale huur	25%
Middenhuur	5%
Goedkope en betaalbare koop (gevarieerde prijzen tot NHG-grens)	40%
Vrije ruimte	30%

Opgave 3: Voor starters versneld inzetten op flexibele concepten en eigen initiatief uit de dorpen

De groep die de druk op de woningmarkt het sterkst voelt zijn starters. Vanuit inwonersbijeenkomsten en de enquête komt dit zeer duidelijk naar voren. Ondanks dat het bouwen van betaalbare woningen voor starters helpt, kost dit enkele jaren voordat deze gerealiseerd zijn. Tegelijkertijd werd tijdens bijeenkomsten aangegeven dat ruimte bieden aan demontabele woonconcepten op braakliggende terreinen of tiny-houses op de korte

termijn uitkomst aan kan bieden. Dit hoeft niet planmatig, maar kan juist komen vanuit lokale initiatieven en collectief particulier opdrachtgeverschap. Tijdens bijeenkomsten gaven in sommige gevallen ouders aan bereid te zijn hun woning (tijdelijk) te splitsen om zo woonruimte te creëren voor hun kinderen. Wij faciliteren daarom meergeneratiewoningen, zodat ouders hun woning kunnen delen met hun kinderen

De gemeente heeft behoefte aan meer van deze initiatieven. De gemeenteraad heeft dit ook onderkend in de notitie Tiny Houses (vastgesteld januari 2021). We nemen een proactieve houding aan bij het faciliteren van deze initiatieven. Inwoners geven aan dat dit nodig is omdat zij niet altijd weten waar ze moeten beginnen en vastlopen in procedures. Als gemeente gaan we ons daarom inzetten om deze initiatieven beter te ondersteunen. Dit doen we bijvoorbeeld door het organiseren van informatiemarkten en het opstellen van stappenplannen die bewoners kunnen gebruiken bij het in gang zetten van hun idee. Ook benaderen we aanvragen met een 'ja, mits'-houding en gaan we in gesprek met initiatiefnemers om hun woningbouwplan zo goed mogelijk te begeleiden en te faciliteren.

Opgave 4: Kansen blijven creëren voor specifieke aandachtsgroepen.

De gemeente is naast het bieden van woningen voor reguliere woningzoekenden ook (mede)verantwoordelijk voor de huisvesting van specifieke aandachtsgroepen. Zo is in 2018 is door het Ministerie van BZK het nieuwe beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen dat gemeenten bij vaststelling van het lokaal woonbeleid rekening moeten houden met de vraag naar woonplekken voor woonwagenbewoners.

Ook krijgt de gemeente jaarlijks een taakstelling van het Rijk voor het huisvesten van statushouders.

Daarnaast zien we een toename van het aantal arbeidsmigranten die bijvoorbeeld werken in de agrarische sector. Een deel van deze arbeidsmigranten blijft permanent in Nederland en komen in aanmerking voor een sociale huurwoning. Voor migranten die tijdelijk voor maximaal enkele jaren in Nederland blijven zijn specifieke huisvestingsoplossingen nodig (logies). Ook deze huisvesting is noodzakelijk, ook ten behoeve van het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Woonwagenstandplaatsen

Er zijn momenteel twee locaties met in totaal 11 woonwagenstandplaatsen in de gemeente Ooststellingwerf. Dit betreft de locatie aan de Jan Frankensingel (5 standplaatsen) en de locatie aan het Hoge Stuk (6 standplaatsen). Als onderdeel van de woningmarktanalyse is de vraag naar nieuwe standplaatsen in beeld gebracht in samenwerking met WoonFriesland (de eigenaar van de twee locaties). Uit recente inventarisatie van WoonFriesland blijkt dat de vraag naar nieuwe standplaatsen zeer beperkt is. WoonFriesland heeft recent haar wachtlijsten opgeschoond. WoonFriesland werkt toewijzingsbeleid uit. Bij toewijzing houdt zij rekening met de huidige woonsituatie (locatie, type woning etc.) van de ingeschrevene, evenals mogelijke familiebanden met bewoners op de huidige standplaatslocatie.

Op basis van een inventarisatie onder huidige bewoners en bewoners op de wachtlijst blijkt dat door natuurlijk verloop er de komende 5 jaar waarschijnlijk geen plaatsen vrijkomen. In de komende 10-15 jaar zou dit wel kunnen gebeuren. Alhoewel er momenteel geen vraag is naar nieuwe standplaatsen en uitbreiding dus niet aan de orde is, blijven we dit wel jaarlijks monitoren in samenwerking met WoonFriesland.

Statushouders

In 2021 is de taakstelling voor statushouders verdubbeld. Voor Ooststellingwerf gaat het om 36 statushouders voor 2021. Momenteel zorgt

de gemeente voor huisvesting van deze groep in samenwerking met corporaties. Mocht de komende jaren de instroom verder oplopen, dan gaan we ook op zoek naar alternatieven. Denk hierbij aan tijdelijke woonvormen of samenwerking met particuliere verhuurders.

Arbeidsmigranten en andere nieuwe werknemers

De provincie Fryslân heeft onderzoek gedaan naar de huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten. Uit dit onderzoek blijkt dat er in Ooststellingwerf tot 2030 een behoefte zal zijn voor de huisvesting van 50 - 80 arbeidsmigranten die voor korte of middellange termijn in Nederland blijven (maximaal circa 3 jaar). Wij faciliteren initiatiefnemers bij het realiseren van huisvestingsoplossingen, binnen ruimtelijke kaders en aansluitend bij de behoefte in Ooststellingwerf.

Daarnaast is het mogelijk dat (nieuwe) bedrijven in Ooststellingwerf behoefte hebben aan goede huisvesting voor hun werknemers.

De gemeente zoekt dan samenwerking met deze werkgevers om te onderzoeken in welke mate hiervoor aanvullend geschikte woningen nodig zijn, en of dit noodzaakt tot het opschroeven van de woningproductie (zie thema 1 opgave 1).

Beleidsrichtingen mismatch tussen vraag en aanbod

Om deze vier opgaven binnen Thema 2: Mismatch tussen vraag en aanbod te realiseren heeft de gemeente het volgende actieplan opgesteld. Dit plan is geordend op basis van de drie niveaus van de cirkels van invloed. Per activiteit geven we met een kleur weer aan welke opgave die bijdraagt. Soms is dat een van de vier opgaven onder dit thema, soms meerdere opgaven tegelijkertijd.



Uitvoeringsagenda thema 2: Mismatch tussen vraag en aanbod

Zelf doen

1. Om te zorgen voor voldoende betaalbare woningen en het op gang brengen van doorstroming, nemen we een regisserende rol bij nieuwbouw en sturen we op het netto toevoegen van 25% (levensloopgeschikte) woningen in het sociale huursegment, 5% middenhuur en 40% koop tot de NHG grens. Hierbij streven we in het koopsegment naar een grote spreiding in prijsklassen zodat ook woningen met een prijs van €250.000 of lager worden toegevoegd. De overige 30% van het programma is vrij invulbaar, waarbij een deel in de vorm van kleinschalige landschappelijke woonmilieus.

Opgaven			
1	2	3	4

2. we vervangen het afwegingskader woningbouw door het toetsingskader in bijlage 1 om het werkbaarder te maken voor initiatiefnemers en aan te laten sluiten op deze visie zodat we actiever op gewenste projecten kunnen sturen en eigen initiatieven uit de dorpen kunnen promoten.

Opgaven			
1	2	3	4

3. We vergroten onze grondpositie en zetten die strategisch in om woningbouw binnen de gestelde prijsgrenzen mogelijk te maken. Hiertoe hanteren we sociale grondprijzen en erfpachtconstructies.

Opgaven			
1	2	3	4

4. Om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van betaalbare koop- en huurwoningen te borgen, zetten we instrumentarium in waarmee wordt voorkomen dat deze woningen worden opgekocht en verkocht of verhuurd door investeerders. Sommige van deze instrumenten zijn afhankelijk van verordeningen die de gemeente op zal moeten stellen (denk bijvoorbeeld aan een opkoopbescherming die verankerd moet zijn in een huisvestingsverordening of het instellen van een doelgroepenverordening). Om tot een passend instrumentarium te komen stellen we een "nota Regie op koop- en huursector op. In deze nota leggen we het definitieve instrumentarium dat we in zullen zetten vast. Hierbij zullen we onze partners (corporaties en marktpartijen) actief betrekken.

Opgaven			
1	2	3	4

Samenwerking

1. Voor de ontwikkeling van de sociale huurvoorraad gaan we uit van het bestaande aantal sociale huurwoningen. Verkoop valt onder het principe 'nee-tenzij'. De tenzij zit erin dat er eerst voldoende woningen toegevoegd moeten zijn, en dat verkoop (voor lange tijd) bijdraagt aan het aanbod goedkope koopwoningen voor starters (bijvoorbeeld via Koopgarant).

Opgaven			
1	2	3	4

2. Bij de realisatie van goedkope koopwoningen is het belangrijk om speculatie met deze woningen te voorkomen. Dit doen we bijvoorbeeld door het instellen van een antispeculatiebeding bij verkoop van nieuwe woningen en van corporatiewoningen.

Opgaven			
1	2	3	4

3. Via het proces van de raamovereenkomst en de daaruit voortvloeiende jaarlijkse prestatieafspraken komen we met beide corporaties en hun huurders tot een overeenkomst over het aantal te realiseren sociale huurwoningen. Ook maken we afspraken over de realisatie van middenhuur woningen (tot €1.000). Wij zijn zo nodig bereid mee te werken aan een ontheffingsverzoek van Actium, zodat zij in Ooststellingwerf kunnen investeren.

Opgaven			
1	2	3	4

4. Een bekend obstakel voor de doorstroom van senioren in een corporatiewoning is een mogelijke stijging in woonlasten. Om de doorstroom te faciliteren komen we in de raamovereenkomst en de daaruit voortvloeiende prestatieafspraken met corporaties tot een overeenkomst over het voorkomen van lastenstijging bij senioren die aangeven te willen doorstromen.

Opgaven			
1	2	3	4

5. Om snel tot de realisatie van woningen voor starters te komen promoten we lokaal initiatief, demontabel bouwen/tiny houses, woningsplitsing, meergeneratiewoningen en collectief particulier opdrachtgeverschap via het toetsingskader woningbouw. Ook faciliteren we flexwoonconcepten voor bijvoorbeeld arbeidsmigranten om de druk op de woningmarkt op de korte termijn te verlichten, mede erop gericht om ongewenste koppeling van werkgever en huisvester te voorkomen.

Opgaven			
1	2	3	4

6. Jaarlijks monitoren we in samenwerking met WoonFriesland de vraag naar woonwagenstandplaatsen

Opgaven			
1	2	3	4

7. We beschouwen statushouders als urgent woningzoekenden. We huisvesten deze groep primair in samenwerking met corporaties. Bij instroom boven het niveau van 2021 zoeken we alternatieve woonvormen. Denk hierbij aan het realiseren van tijdelijke woonvormen of afspraken met particuliere verhuurders.

Opgaven			
1	2	3	4

Beïnvloeding

1. Om starters die dit nodig hebben een extra steuntje in de rug te blijven geven behouden we de starterslening. Wel evalueren we de lening in zijn huidige vorm op effectiviteit en passen we deze indien nodig aan zodat we woningen zo toegankelijk mogelijk maken voor starters.

Opgaven			
1	2	3	4

2. Het zetten van de procedurele stappen bij het aanpassen en splitsen van een woning of het tot stand brengen van een lokaal initiatief zijn erg belangrijk voor het succesvol laten verlopen van het project. Daarom gaan we actief informatie verstrekken en mensen samenbrengen die geïnteresseerde groepen kunnen helpen bij het van de grond krijgen van lokaal initiatief. Dit doen we bijvoorbeeld door het opstellen van toegankelijke stappenplannen en het organiseren van informatiemarkten.

Opgaven			
1	2	3	4

3. We sluiten aan bij bestaande initiatieven om senioren te verleiden door te stromen naar een kleinere woning, zoals het verhuisteam. Zo brengen we doorstroom breed op gang.

Opgaven			
1	2	3	4

4. We werken samen met werkgevers om huisvesting voor arbeidsmigranten te faciliteren. In geval van vestiging of uitbreiding van een bedrijf stemmen we af of de realisatie van permanente woningen bovenop de doelstellingen uit deze woonvisie nodig is om het aantrekken van nieuwe werknemers te vergemakkelijken.

Opgaven			
1	2	3	4



4 Thema 3 Wonen en zorg

Mensen met een zorg- of ondersteuningsbehoefte gaan steeds langer, of weer, zelfstandig thuis wonen. Dit komt deels vanwege strenge toegangseisen voor geïndiceerde en intramurale zorg, maar ook vanwege de wens om de eigen regie over het leven te voeren. Langer zelfstandig thuis wonen zorgt voor een stijgende behoefte aan zorg en ondersteuning in de thuissituatie. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen alle partijen en een gezamenlijke aanpak waarbij de gemeente, zorgpartijen en de bewoners nauw samenwerken.

Ambitie:

Alle inwoners, ook als ze afhankelijk zijn van zorg of ondersteuning, moeten in onze dorpen zo lang mogelijk, of weer zelfstandig thuis kunnen wonen. Zelfstandig thuis betekent niet noodzakelijkerwijs ook zelfstandig in hetzelfde huis. Om dit mogelijk te maken stimuleren we de realisatie van voldoende geclusterde en gespikkelde woonconcepten en 24-uurszorgplekken die geschikt zijn voor de verschillende (zorg)doelgroepen (jong en oud). We faciliteren de realisatie van deze woonconcepten zoveel mogelijk nabij voorzieningen. Zo ontstaan hier woonzorgzones.

Op sommige plekken is het niet altijd mogelijk om woonconcepten te realiseren die geschikt zijn voor intensieve zorg en ondersteuning. Op deze plekken zetten we vooral in op particulier initiatief (zie kader Vledder) en ondersteuning in de thuissituatie. Bijvoorbeeld door technologie, domotica, aanpassingen aan de woning, ondersteuning voor mantelzorg en ontmoeting.

Als mensen vanwege hun zorg of ondersteuningsbehoefte moeten verhuizen naar een woning elders begeleiden we hen in dit traject. We ondersteunen bij de verhuizing en bieden faciliteiten zodat mensen in hun nieuwe wijk of kern mee kunnen doen in de samenleving.

Definities voor wonen met zorg

Wlz: Wet langdurige zorg

Geclusterd wonen voor ouderen: Woningen in een woonvorm met 10 of meer wooneenheden en met een welzijnsvoorziening (ontmoetingsplek) in de directe omgeving. Bijvoorbeeld seniorenwoningen, aanleunwoningen, hofjeswonen.

Geclusterd wonen andere doelgroepen: Woonvorm waarbij de bewoner een eigen appartement of studio heeft met voorzieningen, maar ook met een ontmoetingsruimte in of bij het pand. Betreft zowel groepswonen als het wonen in geclusterde appartementen, met 24-uur begeleiding aanwezig of oproepbaar.

Gespikkeld wonen: Wonen in een reguliere (zelfstandige), niet-geclusterde woning in de nabijheid van een woonvorm waarvandaan zorg en begeleiding geboden kan worden.

24-uurszorgplekken: Woonplekken waar dagelijks 24 uur zorg en toezicht aanwezig is.

Opgaven wonen en zorg

Om langer en weer zelfstandig thuis wonen voor iedereen vorm te geven gaan we uit van de inwoner en zijn / haar wensen. In de eerste plaats gaat het dan om de plek en de woning waarin je woont. Deze woning moet passend zijn bij de persoonlijke situatie en in een toegankelijke omgeving staan, waar ontmoeting en beweging mogelijk zijn. Uitgangspunt is dat we daarbij na gaan wat een inwoner op eigen kracht, met de gebruikelijke hulp van mantelzorgers en sociaal netwerk, kan doen. Daarna wordt bepaald of iemand geholpen is met een algemene voorziening, of dat er een

maatwerkvoorziening (bijvoorbeeld het plaatsen van een traplift of een mantelzorgunit in de tuin) nodig is.

We stimuleren een goede gezondheid door preventie. Daarbij kijken we niet alleen naar de lichamelijke gezondheid maar ook naar het dagelijks functioneren, participatie en mentale gezondheid. Een passende woonplek in een toegankelijke omgeving, met aandacht voor preventieve gezondheid is in elk dorp en voor iedereen in Ooststellingwerf mogelijk. Dit vraagt om het realiseren van levensloopgeschikte woningen en geclusterde woonvormen. Deze woningen komen er zowel door aanpassing van bestaande woningen als door nieuwbouw. Daarbij hoort ook het aanpassen van de woonomgeving. Ook faciliteren we ontmoeting en beweging vanuit ons Wmo-beleid, door ontmoetingsplekken voor jong en oud in ieder dorp. Zo is het voor iedereen mogelijk om lang thuis te wonen in de vertrouwde sociale omgeving.

Stichting Onderdak Vledder

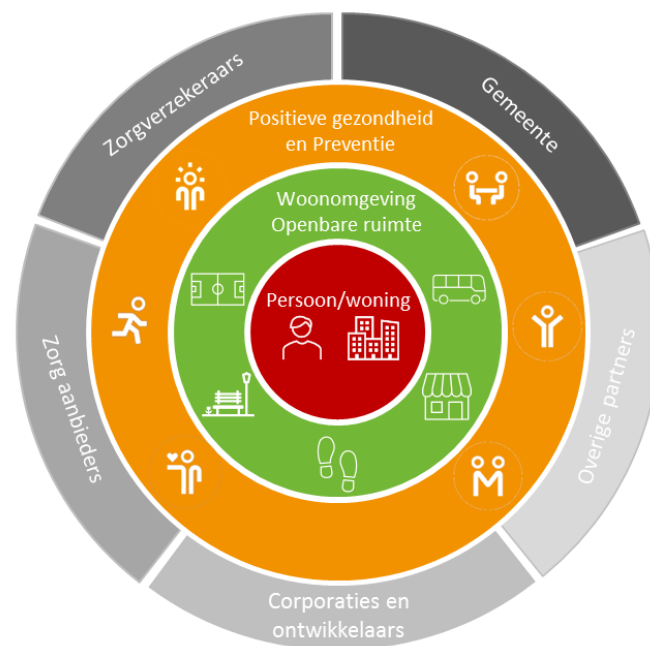
Dorpsbelang Vledder heeft zijn visie op levensloopbestendig wonen in het dorp op basis van de definitie “positieve gezondheid” in 2017 geformuleerd. Vanaf dat moment is er door Dorpsbelang Vledder gewerkt aan de realisatie hiervan. Er is een concreet plan uitgewerkt en in november 2019 is grond aangekocht van de gemeente Westerveld. Het bouwplan voorziet in een sluitend financierings- en exploitatieplan. Om alles in goede banen te leiden heeft Dorpsbelang Vledder de Stichting Onderdak Vledder opgericht.

De Stichting Onderdak Vledder is eigenaar van de grond, heeft een woonzorgcentrum gerealiseerd en gaat dit gebouw exploiteren. (bron: www.onderdakvledder.nl)



In een aantal gevallen is zorg noodzakelijk. Dat vraagt een goede zorginfrastructuur van professionele en informele zorg (bijvoorbeeld welzijn op dorpse schaal). Meestal kan dit in de eigen woning en in alle dorpen, bijvoorbeeld door het promoten van domotica en Wlz-zorg thuis met het Volledig Pakket Thuis (VPT) en het Modulair Pakket Thuis (MPT). Zo is ook overal zwaardere zorg in de huidige woning mogelijk. Tegelijkertijd werken we mee aan kleinschalige initiatieven in dorpen met zorginfrastructuur die dit ondersteunen (zie kader voor het voorbeeld Vledder). Kanttekening hierbij is dat we landelijk zien dat de houdbaarheid van kleinschalige zorg voor de langere termijn kwetsbaar is vanwege toenemende kosten en personeelstekorten. Zorgpartijen bevestigden dit beeld tijdens klankbordbijeenkomsten. In eerste instantie wordt dan een beroep gedaan op mantelzorg in de omgeving. Niet iedereen kan daarop terugvallen. En ook de

Figuur 4: Glijdende schaal infrastructuur wonen met zorg



mantelzorger staat steeds meer onder druk.

Om meer specialistische zorg in de gemeente naar de toekomst te behouden, is enige concentratie van deze zorg in de huidige infrastructuur en voorzieningen gewenst. Nabij deze infrastructuur zijn er woonplekken voor mensen die afhankelijk zijn van de nabijheid van deze zorg, of dit als een veilige woonplek ervaren.

Deze glijdende schaal van wonen met zorg komt tot uitdrukking in de volgende vier opgaven, waaraan we de komende jaren samen met corporaties, zorgpartners, ontwikkelaars en particulieren werken.

Opgave 1: Faciliteren van langer en weer zelfstandig thuis wonen door ontmoeting, technologie en aanpassingen aan de woning

Vanuit de bewoners- en de stakeholdersbijeenkomst over wonen en zorg komt de wens naar voren dat langer zelfstandig wonen in alle dorpen zoveel mogelijk gefaciliteerd wordt. Daarom zetten we het volledig instrumentarium in om woningen levensloopgeschikt te maken. We geven hierbij extra aandacht aan plekken waar weinig zorgvastgoed staat en doorstroom zonder verhuizing naar een ander dorp maar moeilijk gerealiseerd kan worden. Bij deze aanpassingen gaat het ook om mogelijkheden voor meergeneratiewoningen.

Dat kan gerealiseerd worden via nieuwbouw en door splitsing van grote woningen waarbij ruimte ontstaat voor jong en oud die elkaar kunnen helpen.

Levensloopgeschikte woning / toegankelijke woning volgens GEEF-woonzorgatlas: Een woning die extern en intern toegankelijk is. Een woning is extern toegankelijk als de woonkamer van de woning bereikbaar is zonder trappen te hoeven lopen. Een woning is intern toegankelijk als de primaire vertrekken (keuken, toilet, bad of douchegelegenheid en ten minste één slaapkamer) zonder traplopen bereikbaar zijn vanuit de woonkamer. Als de primaire vertrekken bereikbaar zijn met een voorziening zoals een traplift, is de woning dus ook intern

Het kan ook door op 1 erf twee wooneenheden te realiseren. We werken hiervoor beleid uit.

Ook maken we met zorgaanbieders afspraken over het leveren van zorg thuis en het installeren van domotica (denk bijvoorbeeld aan slimme medicijndispensers). Cliënten hebben hierbij vaak hulp nodig om het gebruik van technologie onder de knie te krijgen. Daarom investeren we samen met de corporaties en zorgpartijen in het verstrekken van informatie en begeleiding over de mogelijkheden voor (het financieren van) woningaanpassingen, de inzet van kleine technologische oplossingen en het beschikbare welzijnsaanbod.

Bewoners en partijen die bij deze woonvisie betrokken zijn, geven ook aan dat mensen in dorpen met weinig voorzieningen elkaar vaak persoonlijk kennen. Hierdoor is het geven van mantelzorg in deze dorpen meer vanzelfsprekend. Niet alleen tussen familieleden maar ook tussen burens. Dit is een belangrijke schakel in het langer zelfstandig wonen die we kunnen benutten. Deze mantelzorg staat steeds meer onder druk door een vergrijzende bevolking en een stijgende arbeidsparticipatie.

Daarom besteden we aandacht aan de ondersteuning voor mantelzorgers waar dat nodig is. Als een mantelzorger wegvalt door overbelasting, kan er namelijk een acute woonvraag ontstaan voor de zorgbehoevende. Door het sociale (en digitale) netwerk rondom de mantelzorger te verstevigen of door het realiseren van mantelzorgwoningen planologisch te faciliteren, geven we mantelzorgers meer opties om op terug te vallen.

Tot slot behouden we ontmoetingsplekken voor jong en oud in alle dorpen (zie hoofdstuk 5: Duurzaamheid en leefbaarheid).

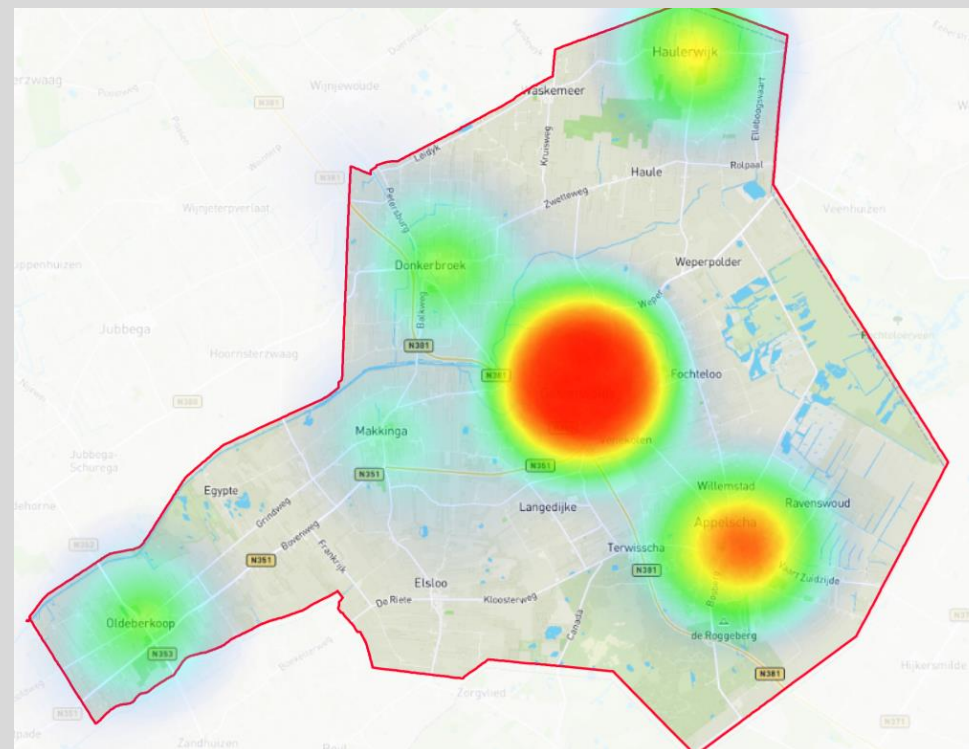
Opgave 2: Inzet op geclusterde / gespikkelde woonvormen geschikt voor jong en oud nabij voorzieningen

Mensen met een zorg- of ondersteuningsbehoefte wonen steeds vaker thuis. Steeds meer huishoudens zullen daarom behoefte hebben aan enige vorm van zorg of ondersteuning. Langer zelfstandig thuis betekent daarom ook niet altijd langer zelfstandig in hetzelfde huis. Tussenvormen zoals hofjeswoningen, ook wel “Knarrenhoven” genoemd, waar mensen met of zonder zorg zelfstandig kunnen (blijven) wonen bieden dan een mogelijke oplossing. In deze ‘geclusterde’ woonvormen kunnen bewoners elkaar tot steun zijn. De behoefte aan deze woonvormen groeit.

Voor mensen met een verstandelijke beperking of een andere ondersteuningsvraag kan de behoefte aan zorg sterk verschillen. In gespikkelde woonvormen kunnen mensen met een kleinere ondersteuningsbehoefte vrijwel geheel zelfstandig wonen en af en toe (in geval van nood) terugvallen op een ondersteuningspunt in de wijk. De behoefte aan deze vorm van wonen groeit licht. De behoefte aan plekken voor geclusterd wonen voor deze doelgroep blijft ongeveer gelijk. De huidige woonvoorzieningen blijven in de toekomst nodig. Omdat de doelgroep wel steeds ouder wordt en intensievere zorg nodig heeft, kan de behoefte de komende jaren naar aard veranderen.

Vanuit de analyse naar wonen met zorg zien we een groeiende behoefte aan verschillende woonvormen. Deze behoefte kan vooral ingevuld worden door aanpassing van bestaande woningen of deels ook nieuwbouw (als onderdeel van het totale programma van 520 woningen). Tot 2030 gaat het om de volgende aantallen:

Figuur 5: Enquête resultaten geschikte plekken voor woningbouw wonen en zorg



Bron: Bewonersenquête Ooststellingwerf
(uitgevoerd als onderdeel van het woningmarktonderzoek)

Tabel 1: Woonzorgbehoefte 2022-2030 door aanpassing bestaande woningen en nieuwbouw

	Tekort 2022	Tekort 2030
Geclusterd wonen voor senioren: als richting bij deze aantallen gaan we uit van twee derde deel in de vorm van sociale huurwoningen en één derde deel in de middenhuur of koop met variatie in woningtypen.	260	400
Geclusterd wonen voor overige doelgroepen	0	0
Gespikkeld wonen voor overige doelgroepen. Het gaat dan om goedkope en kleinere sociale huurwoningen (huur tot de kwaliteitskortingsgrens; €442, prijsniveau 2021).	0	10

Bron: Deze cijfers zijn gebaseerd op de demografische prognose voor Ooststellingwerf en het Zorgtrede Model van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa). Zie bijlage 2 en sectie 1.8 in bijlage 3 voor meer informatie.

Om deze woningen te realiseren werken we mee aan initiatieven voor geclusterd en gespikkeld wonen mits passend bij de lokale behoefte en ontwikkeld samen met een (zorg)partij die bereid is via prestatieafspraken zich te verbinden aan de gemeenschap. In deze afspraken gaat het om welzijnsdiensten, ontmoeting, voorkomen van eenzaamheid. Ook is het van belang dat deze geclusterde en gespikkelde woonvormen zoveel mogelijk nabij voorzieningen (bijvoorbeeld openbaar vervoer, een supermarkt of een apotheek) en bestaande ontmoetingsplekken worden gerealiseerd. Dit wordt ook bevestigd vanuit de enquête uitgevoerd als onderdeel van het woningmarktonderzoek waar bewoners werden gevraagd op de kaart geschikte locaties voor wonen en zorg aan te wijzen. In deze enquête wezen bewoners locaties aan die bijna exclusief in de grotere kernen liggen, op plekken waar veel voorzieningen zijn. Terwijl de focus ligt op het toevoegen van geclusterde woningen nabij voorzieningen en ontmoetingsplekken blijven we ook meewerken aan het realiseren van kleinschalige initiatieven op overige plekken die niet noodzakelijk nabij bestaande voorzieningen liggen

mits er sprake is van een gegarandeerde exploitatie voor minimaal 10 jaar (denk hierbij aan het hierboven beschreven voorbeeld in Vledder).

Opgave 3: Spreiden van doelgroepen over wijken en dorpen, en zorgen voor een zachte landing in de wijk bij uitstroom uit intramurale voorzieningen

Mensen met een beperking (lichamelijk en verstandelijk) wonen steeds vaker in een reguliere woning. Daarnaast stromen via het provinciale programma 'Weer Thuis' mensen uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen uit intramurale voorzieningen naar een reguliere woning. Het gaat hier tot 2030 om ongeveer 8 - 13 cliënten per jaar. Verder zien we tot 2030 een uitstroom uit de jeugdzorg van ongeveer 15 jongeren per jaar. Zij verhuizen doorgaans via directe bemiddeling naar vrijkomende sociale huurwoningen (en zijn daarmee onderdeel van de aangegeven groeiopgave in de sociale huursector).

Het is van belang om niet alleen te zorgen voor voldoende (betaalbare) woningen voor deze groep, maar ook om hun zo goed mogelijk te laten landen in de wijk en mee te laten doen in de samenleving. Door uitvoering te geven aan het programma Weer Thuis dragen we hier aan bij. Onderwerpen waar we ons op richten vanuit dit programma zijn onder andere:

- Het opzetten van een lokale ambassadeursgroep.
- Garantie voor voldoende kwalitatief goede begeleiding (WMO inkoop/contract/beleid) en continuïteit hierin.
- Garantie ten aanzien van goede opvolging bij zorgen en (dreigende) escalatie, ook als de zorg is afgeschaald (waakvlam).
- Prestatieafspraken over het aantal woningen dat door bemiddeling door corporaties wordt toegewezen
- Draagkracht/last van wijken/buurtten/complexen monitoren, waar mogelijk spreiding creëren. Dit vraagstuk integraal bekijken ten opzichte van andere aandachtsgroepen.

DE WETTELIJKE INKOMENSGRENZEN 2021

Zo bepaalt uw inkomen uw maximale huur

SAMENSTELLING		INKOMEN TOT	UW MAXIMALE HUUR
Eenpersoons		€ 23.725	€ 633,25
Tweepersoons		€ 32.200	€ 633,25
Meerpersoons		€ 32.200	€ 678,66
VANAF AOW-LEEFTIJD 66 jaar en 4 maanden:			
Eenpersoons		€ 23.650	€ 633,25
Tweepersoons		€ 32.075	€ 633,25
Meerpersoons		€ 32.075	€ 678,66

Jongeren tot 23 jaar: huur maximaal € 442,46 (m.u.v. jongeren met een handicap).

Inkomen hoger dan de bovengenoemde bedragen, maar onder de € 40.024? Dan kunt u een woning huren tot € 752,33.

Naast een goede woning is het voor deze groepen belangrijk dat er een goede en toegankelijke basisstructuur is voor ondersteuning en hulp. Niet iedereen heeft immers mensen om zich heen die kunnen helpen bij bijvoorbeeld klusjes in huis of tuin of administratie. Dit vraagt om een balans tussen vraag en draagkracht in de wijken en dorpen. Dit bereiken we door deze doelgroepen zoveel mogelijk te spreiden over de gemeente om concentratie in enkele buurten te voorkomen. Zo zetten we bij het maken van prestatieafspraken bijvoorbeeld in op het vergroten van het aanbod kleine goedkope huurwoningen tot de kwaliteitskortingsgrens (€ 442)³.

³ De 'kwaliteitskortingsgrens' is een begrip uit de huurtoeslag. Ligt de huurprijs van een woning hoger dan deze grens (€442 in 2021), dan wordt er gekort op de huurtoeslag. Voor jongeren met een laag inkomen is een huurprijs boven de kwaliteitskortingsgrens te hoog. Jongeren tot 23 jaar die een (zelfstandige) woning betrekken met een huur boven de kwaliteitskortingsgrens, kunnen géén huurtoeslag krijgen.

Opgave 4: Voldoen aan de vraag naar 24-uurszorg

Naast een stijgende behoefte aan geclusterd wonen voor ouderen zal, als gevolg van de vergrijzing, ook de vraag naar plekken geschikt voor het aanbieden van 24-uurszorg in de komende jaren groeien. Momenteel zijn er voldoende locaties voor 24-uurszorg maar richting 2030 zal een tekort ongeveer 20 plekken voor somatische zorg ontstaan (zorg voor mensen met een chronische lichamelijke aandoening) en 50 plekken voor psychogeriatrische zorg (zorg voor mensen met dementie). Richting 2040 zal er een tekort ontstaan van 45 plekken voor somatische 24-uurszorg en 125 plekken voor psychogeriatrische 24-uurszorg⁴. Door veranderingen in de zorg is het onzeker of deze plekken grotendeels in instellingen of bij mensen thuis geleverd gaat worden.

Wat betreft de plekken voor 24-uurszorg streven we zoveel mogelijk naar realisatie nabij bestaande zorginfrastructuur. Hiervoor zoeken we samenwerking met corporaties en zorgpartners. Gelet op mogelijke veranderingen in de zorg zetten we hierbij in op 24-uurszorgplekken die in de toekomst flexibel aanpasbaar zijn naar een andere functie of voor een andere doelgroep. Daarnaast werken we mee aan kleinschalige initiatieven die niet nabij bestaande zorginfrastructuur liggen mits er sprake is van een gegarandeerde exploitatie voor minimaal 10 jaar, blijkend uit aantoonbaar (risicodragende) investeringsmogelijkheden voor het betreffende initiatief.

Tot slot maken we met zorgpartners afspraken om vanuit de plekken die geschikt zijn voor 24-uurszorg ook zorg te verlenen aan ouderen en overige doelgroepen die in de directe omgeving wonen. Zo organiseren we een fijnmazig netwerk van zorg in de dorpen waar zorgpartijen intensief

⁴ Deze cijfers zijn gebaseerd op de demografische prognose voor Ooststellingwerf en het Zorgtrede Model van de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa). Zie bijlage 2 en sectie 1.8 in bijlage 3 voor verdere informatie.

samenwerken, ongeacht de primaire doelgroep die ze bedienen. Hierbij betrekken we ook professionals zoals casemanagers en buurtondersteuners. Zo kunnen woonzorgzones ontstaan.

Beleidsrichtingen wonen en zorg

Om deze vier opgaven binnen Thema 3: Wonen en zorg te realiseren heeft de gemeente het volgende actieplan opgesteld. Dit plan is geordend op basis van de drie niveaus van de cirkels van invloed.

Per activiteit geven we met een kleur weer aan welke opgave die bijdraagt. Soms is dat een van de vier opgaven onder dit thema, soms meerdere opgaven tegelijkertijd.

Uitvoeringsagenda thema 3: Wonen en zorg

Zelf doen

1. We maken prestatieafspraken met corporaties over het realiseren van geclusterde woonvormen voor senioren (denk aan “Knarrenhoven”/hofjesconcepten) en gespikkelde woonvormen voor overige doelgroepen zonder zorg maar met zorg en voorzieningen nabij; via aanpassing van bestaande woningen of nieuwbouw. Hierbij gaan we uit van de volgende aantallen tot 2030:

- 400 geclusterde woningen voor senioren
 - 2/3 sociaal
 - 1/3 particuliere huur of koop
- 10 gespikkelde woningen voor overige doelgroepen
 - 100% kleinere sociale huurwoningen.

Terwijl de focus ligt op het toevoegen van geclusterde woningen nabij voorzieningen werken we mee aan kleinschalige initiatieven vanuit de samenleving op overige plekken die niet nabij bestaande voorzieningen liggen mits er sprake is van een gegarandeerde exploitatie voor minimaal 10 jaar (Denk bijvoorbeeld aan concepten zoals Onderdak Vledder beschreven in het bovenstaande kader).

Opgaven			
1	2	3	4

2. Om mantelzorg beter mogelijk te maken stellen we een beleidsregels op voor het realiseren van tijdelijke (pre)mantelzorgwoningen bij een bestaande woning kunnen worden aangesloten.

Opgaven			
1	2	3	4

3. We faciliteren planologisch de realisatie van concepten als hofjeswoningen zoals “knarrenhoven” of meergeneratiewoningen, zodat jongeren en ouderen elkaar makkelijk kunnen helpen, en mantelzorg mogelijk blijft.

Opgaven			
1	2	3	4

4. In het geval dat iemand echt niet meer in zijn eigen woning kan blijven wonen en gedwongen moet verhuizen (denk aan kwetsbare senioren of mensen met onbegrepen gedrag) blijven we begeleiding bieden bij integratie in de wijk via het gebiedsteam (voor overige maatregelen met betrekking tot leefbaarheid, zie thema 4).

Opgaven			
1	2	3	4

5. We werken samen met corporaties en zorgpartners om het aanbod van gespikkelde woonvormen met zorg/ondersteuning onder de kwaliteitskortingsgrens (€442 in 2021) via prijsbeleid te vergroten.

Opgaven			
1	2	3	4

Samenwerking

1. We maken afspraken met corporaties en zorgpartners om de benodigde geclusterde woonvormen te creëren waar 24-uurszorg geleverd kan worden. Dit doen we bij voorkeur in de grotere kernen zodat woonzorgzones kunnen ontstaan rondom bestaande voorzieningen en zorginfrastructuur. Deze plekken kunnen intramuraal en extramuraal worden gerealiseerd. We realiseren deze plekken voornamelijk via transformatie van de huidige voorraad. Als het noodzakelijk is zien we ook ruimte voor enige nieuwbouw. Daarnaast werken we mee aan kleinschalige initiatieven die niet nabij bestaande zorginfrastructuur liggen mits er sprake is van een gegarandeerde exploitatie voor minimaal 10 jaar, blijkend uit aantoonbaar (risicodragende) investeringsmogelijkheden voor het betreffende initiatief.

Tot 2030 is er extra vraag naar (dit is geen onderdeel van de bouwopgave van 520 woningen):

- Minimaal 50 extra plekken voor psychogeriatrische zorg
- Minimaal 20 extra plekken voor somatische zorg

Opgaven			
1	2	3	4

2. We stimuleren het realiseren van levensloopgeschikte / geschikte woningen nabij voorzieningen. Hierbij nemen we Woonkeur of gelijkwaardig (bijvoorbeeld definitie uit de Woonzorgatlas 3.0) als richtlijn voor de definitie van een levensloopgeschikte woning.

Opgaven			
1	2	3	4

3. We bieden ruimte en werken mee aan collectieve woningbouwinitiatieven uit de dorpen via het toetsingskader woningbouw. Ook zoeken we mensen actief op. Denk aan informatiemarkten, projectmatige ondersteuning en het opstellen van stappenplannen etc (dit doen we als onderdeel van actie 2 onder beïnvloeding van Thema 2: mismatch tussen vraag en aanbod).

Opgaven			
1	2	3	4

4. We sluiten aan bij het provinciale programma 'Weer Thuis' om voldoende woningaanbod te creëren voor cliënten die uitstromen uit intramurale voorzieningen. Dit aantal wordt geschat op 8-13 cliënten per jaar. Hierover maken we prestatieafspraken met de corporaties.

Opgaven			
1	2	3	4

5. We faciliteren de realisatie of behoud van een multifunctionele ontmoetingsplek voor senioren en jeugd in alle dorpen.

Opgaven			
1	2	3	4

Beïnvloeding

1. We faciliteren het verhuizen van senioren naar een geschikte woning waar deze aanwezig zijn in het eigen dorp. Denk hierbij aan de volgende maatregelen:
- Verhuiscoaches die senioren voorzien van informatie over de mogelijkheden om te verhuizen (bestaat reeds)
 - Inzetten van verhuispremies om te voorkomen dat senioren te helpen bij de kosten die met een verhuizing gepaard gaan.

Opgaven			
1	2	3	4

2. We gebruiken het volledige instrumentarium om bewoners te helpen bij het levensloopgeschikt maken van hun woning. Denk hierbij aan de volgende maatregelen:
- Informatiecampagnes
 - Blijven inzetten op verzilveringen
 - Intensivering inzetten op Promoten van domotica en zorg op afstand

Hierbij richten we ons vooral op plekken waar weinig of geen geschikte woningen zodat senioren in alle dorpen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen.

Opgaven			
1	2	3	4

3. We werken beleid uit voor het stimuleren en faciliteren van het splitsen van grotere woningen naar levensloopgeschikte woningen op de benedenverdieping en/of starterswoningen op de bovenverdieping. Daarbij denken we ook aan ruimte voor meergeneratiewoningen of 2 aparte wooneenheden op 1 erf.

Opgaven			
1	2	3	4



ORIS MOOF LERIJ

KLOKKENSTOEL

DORP SHUIS

DE GRANTPLAATS

5 Thema 4: Leefbaarheid en duurzaamheid

Naast een passend aanbod aan woningen is verduurzamen van woningen, circulariteit bij nieuwbouw en het realiseren van een leefbare woonomgeving belangrijk voor blijvend goed wonen in Ooststellingwerf.

Ambitie:

Ooststellingwerf is een landelijke gemeente waar landschappelijke kwaliteiten, gemeenschap en duurzaamheid belangrijk zijn. We willen deze kwaliteiten behouden, benutten en versterken. Zo behouden we activiteiten en ontmoetingsplekken voor jong en oud in alle dorpen. Ook zetten we ons in om als gemeente in 2030 energieneutraal te zijn. We geven hierbij prioriteit aan verduurzaming van de bestaande voorraad, omdat daar de grootste slag te maken is. Dit doen we door de eigenaren van bestaande woningen te faciliteren en te betrekken bij het zetten van stappen in hun energietransitie.

Opgaven leefbaarheid en duurzaamheid

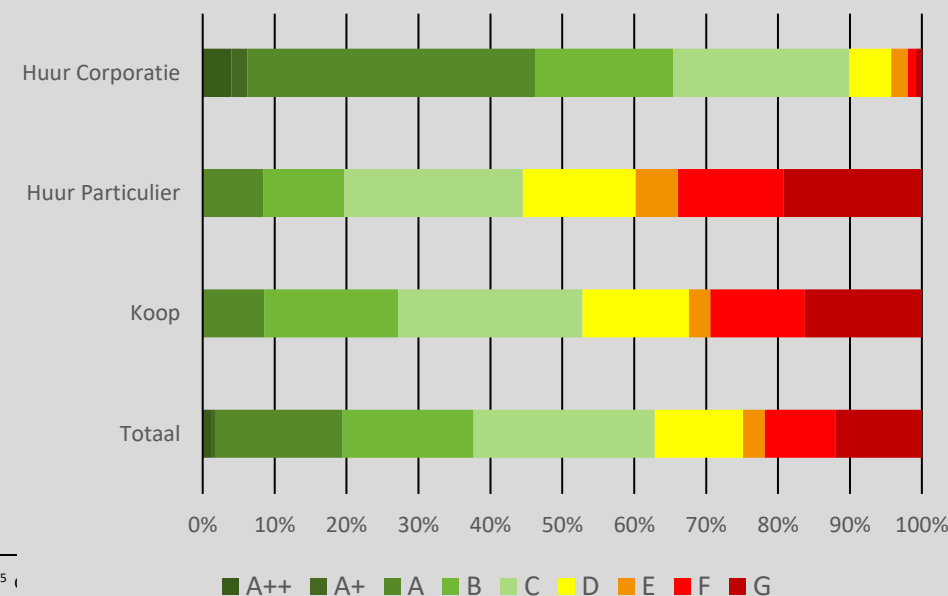
Om deze ambities waar te maken wil de gemeente de komende jaren samen met corporaties, ontwikkelaars en particulieren werken aan de volgende opgaven.

Opgave 1: De huidige woningvoorraad verduurzamen

Door klimaatverandering en de afbouw van de aardgaswinning is steeds meer aandacht gekomen voor het terugdringen van het energieverbruik in onze woningen. Op landelijk niveau is in het klimaatakkoord als doel gesteld om in 2050 over een energie-neutrale woningvoorraad te beschikken. In het programma duurzaamheid 2021-2025 heeft de gemeente aangegeven in 2030

volledig energieneutraal⁵ te willen zijn. In de nieuwbouw zijn hier al duidelijke kaders voor; nieuwbouw moet minimaal Bijna Energieneutraal (BENG) zijn en aardgasloos. De grootste opgave ligt in de verduurzaming van bestaande woningen. Vooral eigenaren van particuliere woningen blijft nog achter in de verduurzaming van hun woning. In 2021 had 72% van de koopwoningen energielabel C of lager. Ter vergelijking, voor corporatiewoningen was dit slechts 35%. Dit betekent dat de particuliere woningbezitter gestimuleerd

Figuur 6: Woningvoorraad naar eigendom en energielabel



Bron: WOZ registraties gemeente Ooststellingwerf 2021

moet worden om zijn/haar woning te verduurzamen. Het effect hiervan is groot, omdat het om een groot deel van de woningvoorraad in Ooststellingwerf gaat (7.500 van de 11.000 woningen zijn een koopwoning). In de Regionale Energie Strategie- en bijbehorende Regionale Structuur Warmte is aangegeven dat Ooststellingwerf onder andere via verduurzaming van de woningvoorraad van het aardgas af moet komen. Momenteel werkt de gemeente aan een Transitievisie Warmte waarin per wijk wordt uitgewerkt hoe deze doelen worden behaald. Deze transitievisie warmte is voor de komende jaren de basis voor uitvoeringsprogramma's. In deze uitvoeringsprogramma's wordt samen met inwoners uitgewerkt hoe deze doelen worden behaald.

Het verduurzamen van particuliere woningen gebeurt momenteel op initiatief van de woningeigenaar zelf. Voor sommige investeringen die zichzelf snel terugverdienen (spouwmuurisolatie, zonnepanelen) is die bereidheid vaak aanwezig, voor meer ingrijpende zaken (zoals de aanleg van een warmtepomp) is dat in mindere mate het geval. Uit de enquête en de bewonersbijeenkomsten werd duidelijk dat voor veel betrokkenen en woningzoekenden duurzaamheid belangrijk is, maar dat het niet bovenaan het prioriteitenlijstje staat. Niettemin is vrijwel iedereen ervan overtuigd dat er wat moet gebeuren.

Als gemeente zien we een rol in de bewustwording van noodzaak en urgentie van de verduurzaming van woningen. We zetten daarom primair in op het informeren en bewust maken van huiseigenaren over de mogelijkheden om woningen te verduurzamen. Ook zetten we het coördineren van collectieve inkoopacties voor energiebesparende maatregelen voort en gaan we in overleg met corporaties om te zien hoe ook zij particuliere eigenaren mee kunnen laten liften bij verduurzamingsacties op basis van de herziene woningwet (2021). Ook onderzoeken we mogelijke pilots op het gebied van

slimme energienetwerken (Smart Grid), waterstoftoepassingen en opslag van duurzame energie ten behoeve van wijken en dorpen. Tot slot blijven we financiële hulp bieden aan huishoudens bij het zetten van stappen in hun energietransitie. Denk hierbij aan de duurzaamheidslening die we in samenwerking met de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVn) aanbieden.

Opgave 2: Werken aan de leefbaarheid in de dorpen

In de enquête en tijdens de bewonersavonden is aan inwoners gevraagd waarom zij het wonen en de leefbaarheid in Ooststellingwerf waarderen. De groene omgeving, rust, gezelligheid en het gemeenschapsgevoel worden als zeer positief ervaren. Aan de andere kant komen het woningtekort en een gebrek aan activiteiten/ontmoetingsplekken voor jeugd naar voren als verbeterpunten. Inwoners waarderen vooral de plekken rondom de natuurgebieden en voorzieningen zoals cafés/restaurants en sportvelden.

Plekken die als minder fijn worden ervaren, bevinden zich vooral in de grotere dorpen (Oosterwolde en Appelscha). Leegstaande winkels of verouderde winkelcentra worden hier vooral aangewezen.

Figuur 7: Woordwolk op basis van de enquête (op basis van 1.300 woorden; hoe vaker het woord genoemd is, des te groter is het woord in de woordwolk)



Woningbouw, voorzieningenniveau en een groene omgeving

De uitdagingen waar de gemeente voor staat zijn complex en kunnen op gespannen voet met elkaar staan. Zo helpt het versnellen van de woningbouwproductie vergrijzing tegen te gaan en het verengingsleven te behouden. Tegelijkertijd kan woningbouw de leefbaarheid op sommige plekken ook onder druk zetten. Dit kan bijvoorbeeld ten koste gaan van groen binnen de dorpen. Daarnaast leidt meer woningbouw ook tot meer

parkeerdruk en opgaven ten aanzien van bereikbaarheid. Hoe groter de woningbouwopgave, hoe meer de groene, dorpse kwaliteiten onder druk komen te staan. Een groene, veilige en aantrekkelijke woonomgeving nodigt uit om een wandeling te maken en mensen te ontmoeten. Voldoende groen in de dorpen is ook van belang bij het verbeteren van de klimaatadaptatie en voorkomen van hittestress. In de toekomst zullen momenten van lange droogte afgewisseld worden met korte perioden van hoosbuien. Er wordt daarom steeds meer nagedacht over passende klimaatadaptatie, bijvoorbeeld door meer waterberging en groen in wijken.

Om een aantrekkelijke klimaat-adaptieve leefomgeving te realiseren passen we bij herstructurering van wijken de omgeving aan en maken we deze klaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Ook creëren we waar mogelijk natuurlijke ontmoetingsplekken zoals bankjes. Hierbij houden we rekening met schaduw, zodat ouderen hier ook tijdens warme zomers gebruik van kunnen maken.

Sociale leefbaarheid

Leefbaarheid heeft ook een sociale component: het gaat bijvoorbeeld over hoe mensen samen leven. Tijdens de bewonersavonden gaven bewoners aan dat de dorpen een rijk verenigingsleven hebben. Dat werkt als cement voor de samenleving. Bewoners gaven ook aan dat er een groot saamhorigheidsgevoel of “mienskip” is en dat mensen voor elkaar klaar staan. Nu steeds meer groepen met een ondersteuningsvraag langer of weer zelfstandig thuis gaan wonen, is het van belang om dat te ondersteunen. Zo kan eenzaamheid worden voorkomen. Dit doen we door het Gebiedsteam in te zetten om partijen in de buurten te verbinden en problemen op het gebied van leefbaarheid vroegtijdig te signaleren. Ook zetten we de mogelijkheden binnen het Wijken- en dorpenbudget in om initiatieven te bevorderen. Als

bewoners moeite hebben met een aanvraag voor dit budget begeleiden we hen hierbij.

Opgave 3: Inspelen op lokale behoeften door dorpen te betrekken

De woonvisie beschrijft een groot aantal opgaven voor de gemeente in de komende jaren. Er moeten meer woningen worden gebouwd, het huidige bestand moet betaalbaar, geschikt en toegankelijk blijven voor de huidige en nieuwe generaties, woningen moeten duurzamer worden en de dorpen moeten prettige woon- en leefomgevingen blijven. In de concept Omgevingsvisie komt de diversiteit van de gemeente duidelijk naar voren. Drents Ooststellingwerf, Fries Ooststellingwerf, het centrum Oosterwolde en de dorpen ten westen hebben allemaal hun eigen karakter. Dit maakt dat het van groot belang is om de verschillende dorpen en hun dorpsbelangen goed te betrekken bij het uitvoeren van de woonvisie. Zo worden de veranderende lokale behoeften meegenomen bij het uitvoeren van het beleid. Hier geven we invulling aan door de bevolking actief en vooraan in het proces te betrekken bij het zoeken naar nieuwe locaties voor woningbouw of herstructurering in alle dorpen. Ook kan de gemeente het opstellen van dorpsplannen blijven stimuleren? zodat initiatieven uit en voor de dorpen, bijvoorbeeld om de leefbaarheid te verbeteren, van de grond kunnen komen.

Beleidsrichtingen leefbaarheid en duurzaamheid

Om deze vier opgaven binnen Thema 4: Leefbaarheid en duurzaamheid te realiseren heeft de gemeente het volgende actieplan opgesteld. Dit plan is geordend op basis van de drie niveaus van de cirkels van invloed.

Per activiteit geven we met een kleur weer aan welke opgave die bijdraagt. Soms is dat een van de drie opgaven onder dit thema, soms meerdere opgaven tegelijkertijd.

Uitvoeringsagenda thema 4: Leefbaarheid en duurzaamheid

Zelf doen

1. We bereiden ons voor op de gevolgen van klimaatverandering door bij nieuwbouw en herstructurering van wijken of buurten gelijk de omgeving aan te pakken en klimaat-adaptief te maken. Ook gebruiken we deze herstructurering voor het creëren van natuurlijke ontmoetingsplekken in alle dorpen (waar mogelijk)

Opgaven		
1	2	3

2. Bij het zoeken naar nieuwbouwlocaties en herstructurering betrekken we dorpsbewoners actief aan de voorkant. Zo zoeken we in samenwerking naar oplossingen voor de leefbaarheid en klimaat-adaptiviteit die past binnen de schaal en behoeften van het dorp.

Opgaven		
1	2	3

3. Bij nieuwbouw geven we naast de eisen in het bouwbesluit prioriteit aan projecten die gebruik maken van circulaire gebiedsontwikkeling (houtbouw, demontabel bouwen etc.). Dit integreren we in onze plan- en welstandstoetsing. Dit doen we via het toetsingskader woningbouw.

Opgaven		
1	2	3

4. We sluiten aan bij de dorpsgerichte aanpak voor aardgasloze alternatieve energievoorzieningen die momenteel worden uitgewerkt in de Transitievisie Warmte.

Opgaven		
1	2	3

Samenwerking

1. We benutten het Gebiedsteam om partijen in de wijk die in aanraking komen met leefbaarheid te verbinden en problemen op gebied van leefbaarheid te signaleren evenals aan te pakken.

Opgaven		
1	2	3

2. We werken samen met corporaties om de voorraad woningen tot de kwaliteitskortingsgrens (€442) en de 1^e aftoppingsgrens (€633, prijspeil 2021) via prijsbeleid te spreiden over de dorpen op basis van draagkracht en aanwezige voorzieningen. Zo behouden we onze veerkrachtige dorpen.

Opgaven		
1	2	3

3. We zetten de collectieve inkoopactie energiebesparende maatregelen voort. Ook coördineren we met corporaties waar verduurzamingsinitiatieven opgestart worden in de prestatieafspraken en bieden we de mogelijkheid aan particulieren om met corporaties 'mee te liften' met verduurzamingsacties van corporaties op basis van de herziene woningwet (2021).

Opgaven		
1	2	3

Beïnvloeding

1. We zetten het volledige instrumentarium in om huiseigenaren te verleiden tot het verduurzamen van hun woning. Denk hierbij aan informatiecampagnes, het inzetten van het energieloket, energiecoaches en juniorenergiecoaches, het uitdelen van de Cadeaubon energiebesparing en de Bespaarbox⁶. Ook zetten we het verstrekken van duurzaamheidsleningen voort.

Opgaven		
1	2	3

2. We benutten alle mogelijkheden binnen het Wijken en dorpen budget om initiatieven die de leefbaarheid bevorderen te faciliteren en helpen bewoners bij hun aanvraag als dit gecompliceerd voor hen is.

Opgaven		
1	2	3

⁶ De bespaarbox is gevuld met energiebesparende producten waarmee huishoudens direct kunnen beginnen met het besparen van energie

Bijlage 1: Toetsingskader woningbouw

Op basis van de ambities en beleidskeuzes die in de vorige hoofdstukken zijn gepresenteerd, is een toetsingskader opgesteld. Dit kan helpen bij het beoordelen van nieuwe initiatieven. Dit toetsingskader vervangt het huidige Afwegingskader Woningbouw. Dit kader is uitgewerkt naar de verschillende dorpen en wijken. Het geeft de gemeente richting wanneer wel of niet meewerkt wordt aan initiatieven.

De verschillende wijken en dorpen zijn samengevoegd in drie clusters waar de woningbehoefte redelijk overeenkomt. Deze clusters/gebieden zijn:

- Oosterwolde en Appelscha.
- Haulerwijk, Donkerbroek en Oldeberkoop
- Overige dorpen

Het toetsingskader bestaat uit twee stappen. Deze stappen zijn:

1. Een kwantitatieve toets
2. Een kwalitatieve toets

Kwantitatieve toets

De kwantitatieve toets kijkt in hoeverre het geplande aantal woningen aansluit op de woningbehoefte. Daarbij gaat de gemeente uit van de de woningbehoefte die blijkt uit het recente woningmarktonderzoek. Hieruit komt naar voren dat tot 2030 er ruimte is voor een toevoeging van 320 tot 520 woningen.

Kwalitatieve toets

Het kwalitatieve toetsingskader wordt gebruikt om bij nieuwe initiatieven te sturen op kwaliteit. Het toetsingskader is een hulpmiddel en een programma van wensen vanuit de gemeente. Dit communiceert makkelijk en helpt bij het verbeteren van de kwaliteit van plannen. Om een stapeling van eisen te voorkomen en het tempo van de woningbouw op peil te houden maken we onderscheid tussen ambities en overige aspecten. Op het gebied van ambities moet een project voldoen aan de kaders om actieve medewerking te krijgen van de gemeente. Op het gebied van overige aspecten geven we onze voorkeuren aan, om te komen tot woningbouwplannen die het best aansluiten op de gemeentelijke behoefte en visie.

In de tabel op de volgende pagina is een nieuw toetsingskader opgesteld dat aansluit bij de nieuwe Woonvisie.

Criterium	Oosterwolde en Appelscha	Haulerwijk, Donkerbroek en Oldeberkoop	Overige dorpen
Ambitie			
Passend bij de kwalitatieve behoefte*	- Levensloopgeschikte woningen, onder andere -hofjeswoningen in het sociale- middenhuur en koopsegment. - Grondgebonden koopwoningen tot €250.000 - Grondgebonden koopwoningen tot €300.000	- Vooraf grondgebonden koopwoningen tot €300.000 - Levensloopgeschikte koopwoningen tot €250.000 voor senioren.	Vooraf grondgebonden koopwoningen tot €300.000 en ruimte voor initiatief vanuit de dorpen.
Aandeel sociaal, middenhuur en betaalbare koop*	Op programmaniveau: - minimaal 35% sociale huur, 5-10% middenhuur 20% betaalbare koop tot NHG-grens. - Maximaal 30% koopwoningen boven de €300.000. → Zie toelichting percentages	Op programmaniveau: 70% tot NHG-grens met variatie in prijsklassen - Maximaal 30% koopwoningen boven de €300.000. → Zie toelichting percentages	Op programmaniveau: 70% tot NHG-grens met variatie in prijsklassen - Maximaal 30% koopwoningen boven de €300.000. → Zie toelichting percentages
Wonen en zorg	Transformatie bestaand vastgoed. Bij nieuwbouw: geclusterd concepten nabij 24-uurszorg en basisvoorzieningen. → zie toelichting wonen en zorg	Prioriteit voor geclusterde concepten vanuit transformatie bestaand vastgoed → zie toelichting wonen en zorg	→ zie toelichting wonen en zorg
Overige aspecten			
Duurzaamheid en klimaatbestendigheid	Klimaatadaptief gebouwd.		
Constructiemethode	Gebruik van circulaire materialen (bijv. hout, stro etc.) of constructiemethodes (bijv. industrieel of demontabel)		
Innovatie en initiatief vanuit de samenleving	Prioriteit voor woonzorgconcepten en samenlevingsvormen (bijv. meergeneratiewoningen, splitsen van woningen, etc.)	Prioriteit voor particulier initiatief van woonzorgconcepten (hofjes) en duurzame of betaalbare initiatieven (bijv. splitsen van woningen, meergeneratiewoningen of tiny houses)	Prioriteit voor particulier initiatief van woonzorgconcepten (hofjes) en duurzame of betaalbare initiatieven (bijv. splitsen van woningen, meergeneratiewoningen of tiny houses)

*Let op: Deze prijsgrenzen zijn op basis van prijspeil 2021 en worden jaarlijks geïndexeerd obv wettelijke aanpassingen (huurprijzen en NHG) of de bouwkostenindex (overige prijzen)

Toelichting percentages sociaal, middenhuur en betaalbare koop

Voor de percentages sociaal, middenhuur en betaalbare koop hanteren we de volgende principes:

- Percentages sociaal, middenhuur en betaalbare koop worden gehandhaafd op programmaniveau. Dit maakt maatwerk mogelijk. Voor de gemeente als geheel gaan we uit van:
 - 25% sociaal,
 - 5% middenhuur
 - 40% koop tot de NHG grens.
 - In bijlage 2 zijn indicaties gegeven voor de verdeling van deze percentages op basis van de behoefte in de kernen. Het segment sociaal en middenhuur zal hoofdzakelijk landen in de kerndorpen (Appelscha en Oosterwolde) terwijl in de overige dorpen vooral behoefte is aan koop tot de NHG-grens.
- De genoemde percentages, met de uitzondering van koopwoningen boven de €300.000, zijn minimumpercentages. Een ontwikkelaar mag bijvoorbeeld een hoger percentage sociale huurwoningen realiseren. Voor het percentage koopwoningen boven de €300.000 gaat het om een maximum percentage.
- Bij koopwoningen streven we naar het aanbrengen van variatie in het programma zodat naast woningen tot de NHG-grens ook woningen met een koopprijs tot €250.000 gerealiseerd worden.

Toetsingskader woonzorginitiatieven

Bij initiatieven op korte afstand (maximaal 500 meter) van een locatie waar 24-uurszorg en basisvoorzieningen geboden worden, hanteren we het volgende kader:

- Initiatiefnemers zijn bereid om samen te werken met andere woonzorginitiatieven, zodat voldoende (economisch) draagvlak en professionele zorg gegarandeerd kunnen worden voor een brede doelgroep.
- Er is sprake van een gegarandeerde exploitatie voor minimaal 10 jaar. Dit moet blijken uit aantoonbare (risicodragende) investeringsmogelijkheden voor het betreffende initiatief.
- Het is initiatief gericht op de lokale behoefte. Als het plan een regionale functie heeft, dient afstemming te worden gezocht met andere regiogemeenten.
- De locatie ligt binnen korte afstand van maximaal 500 meter van winkelveorzieningen voor dagelijkse boodschappen en algemeen toegankelijke ontmoetingsfuncties.
- Initiatiefnemer is bereid om met de gemeente afspraken te maken over een exploitatie van het vastgoed passend bij de gemeentelijke beleidsuitgangspunten.

Bijlage 2: woningmarktonderzoek

DATUM 14 december 2021

PROJECTNUMMER 085.106/G

OPDRACHTGEVER Gemeente Ooststellingwerf

Factsheet: Samenvatting Woningmarktanalyse Woon(zorg)visie gemeente Ooststellingwerf

1 Inleiding

De huidige “Woonvisie: Ooststellingwerf 2017-2022” loopt dit jaar af. Daarom is de gemeente begonnen met het opstellen van een nieuwe visie op het Wonen. De Woonvisie is een uitwerking en verdieping van de Omgevingsvisie en werkt de opgaven en ambities op het thema wonen uit naar beleid. Vanuit de Landelijke Taskforce Wonen en Zorg wordt er aan gemeentes gevraagd om naast een Woonvisie ook een Woonzorgvisie op te stellen. Deze visie moet het langer en weer zelfstandig thuis wonen vorm geven. De gemeente wil deze visie integreren in het woonbeleid om zo een integrale visie op het wonen te creëren.

De gemeente wil de nieuwe visie goed onderbouwen. Dit doen we door middel van vier stappen:

1. Aftrap
2. Inventarisatie beleidsopgaven en woningmarktanalyse
3. Participatie en informatie ophalen vanuit het veld
4. Uitwerken visie en opstellen uitvoeringsplan

In stap één en twee is het huidige beleid geanalyseerd en de woon(zorg)behoefte in kaart gebracht. Dit hebben we gedaan in samenwerking met de gemeente, huurdersorganisaties en de corporaties. Zo hebben we de Provinciale demografische prognose tegen het licht gehouden om de kwantitatieve behoefte aan woningen te duiden. Ook is de huidige woningvoorraad geïnventariseerd en hebben we op basis van demografische trends, CBS Microdata en WoON data de kwalitatieve behoefte naar woningen in kaart gebracht. Tot slot zijn er gesprekken geweest met de portefeuillehouder en de Raad.

In deze samenvatting geven we op hoofdlijnen een overzicht van de conclusies die uit het woningmarktonderzoek zijn gekomen. Ook hebben we deze conclusies vertaald naar richtingen voor de Woonvisie en het woningbouwprogramma voor de komende jaren (tot 2030).

2 Samenvatting uitkomsten woningmarktonderzoek

Demografische ontwikkeling

- De bevolking is sinds 2010 gedaald, maar is zich sinds 2015 gaan stabiliseren (-387 van 2010-2015, -144 van 2015-2020). Tegelijkertijd neemt het aantal huishoudens sinds 2015 weer toe na een daling sinds 2010 (-75 van 2010-2015, +151 van 2015-2020).
- Huishoudensgroei wordt voornamelijk gedreven door vergrijzing (huishoudens worden kleiner) en migratie (binnenlands en buitenlands).
- Meer mensen vertrekken naar andere Nederlandse gemeenten dan dat er in Ooststellingwerf komen wonen. Vooral jonge huishoudens en studenten vertrekken maar dit wordt in zekere mate gecompenseerd door gezinnen die zich (her)vestigen in de gemeente.
- In recente jaren zien we een toename van het aantal vestigers en een dalend aantal vertrekkers van/naar Groningen (stad).
- Als we kijken naar verhuisgegevens uit CBS microdata over de mensen die zich vestigen in Ooststellingwerf zien we het volgende:
 - Jonge huishoudens (1-2 personen tot 35 jaar) vestigen zich vaker in Oosterwolde, Makkinga, Fochteloo en Waskemeer.
 - Gezinnen met kinderen vestigen zich vooral in Waskemeer, Langedijke, Haulerwijk en Donkerbroek.
 - Oudere huishoudens (1-2 personen tussen 55 en 75 jaar) vestigen zich relatief vaker in Appelscha, Elsloo, Haule, Haulerwijk en Oldeberkoop
 - Vestigers en vertrekkers hebben vaker een hoger inkomen (>€55.000) of een lager inkomen (onder de huurtoeslaggrens).
 - Vestigers en vertrekkers zijn vaker middelbaar opgeleid. Het aantal hoger opgeleide vestigers groeit harder dan het aantal hoog opgeleide vertrekkers.
 - Jongeren verhuizen naar studentensteden en komen beperkt in latere levensfasen terug naar Ooststellingwerf.

Schets huidige woningmarkt Ooststellingwerf

Kenmerken bevolking en woningvoorraad

- Er zijn iets meer senioren (65+ jaar) in Ooststellingwerf vergeleken met de Provincie Friesland (23% vs. 22%). Dit zien we in sterkere mate in Oosterwolde, Appelscha, Oldeberkoop en Langedijke
- Er zijn relatief veel jongere gezinnen in Oosterwolde, Appelscha, Makkinga en Nijberkoop vergeleken met de andere dorpen.
- Relatief veel lage huishoudens met lage inkomens (50% corporatie doelgroep, 43% NL).
- De koopvoorraad is relatief betaalbaar. Alle rijwoningen en bijna alle 2-1 kap woningen hebben een WOZ waarde onder de NHG grens < € 325.000.
- Diversiteit van het woningaanbod zit vooral in Appelscha en Oosterwolde.
- In de particuliere voorraad (huur en koop) is nog een flinke verduurzamingslag te maken.

Marktdruk neemt toe, minder dan bij buurgemeenten

- De marktdruk in de koopsector in Ooststellingwerf neemt duidelijk toe. Uit de cijfers van Woningmarktcijfers.nl blijkt dat de transactieprijs van een woning sinds 2016 flink gestegen is. In 2020 lag de gemiddelde transactieprijs op circa € 254.283. De prijsstijgingen gaan vooral snel sinds 2018 en worden gedreven door vrijstaande woningen, 2-1 kap woningen en appartementen. Het

vinden van een woning in de gemeente Ooststellingwerf is net als in de regio moeilijker geworden. We zien bijvoorbeeld dat het aantal transacties stabiliseert. Vergeleken met de regio zien we wel dat prijzen nog lager liggen en het aantal transacties hoger ligt. Het aantal transacties wordt vooral gedreven door vrijstaande woningen. Dit komt waarschijnlijk door het aantrekkelijke beschikbare woningaanbod in de gemeente.

- Vanuit de gemeente horen we dat de toegenomen druk op de woningmarkt ervoor zorgt dat een aantal inwoners zich permanent vestigt op recreatieparken. Dit zou vooral gaan om alleenstaande (gescheiden) vrouwen die idealiter in een reguliere woning wonen.
- We zien enige druk op de sociale huursector. De mutatiegraad is stabiel door de jaren. Het aantal reacties op woningen neemt toe. Dit komt mede door thuiskompas waardoor ook woningzoekenden uit de regio kunnen reageren. De gemiddelde inschrijftijd⁷ is ongeveer 3 jaar. De gemiddelde actieve zoektijd⁸ ligt beduidend lager (ongeveer een half jaar op basis van gegevens van WoonFriesland)
- Marktpartijen geven aan dat de vraag van vestigers toeneemt. Dit gaat vooral om wat oudere vestigers (55+) die naar de gemeente komen voor het landelijke karakter en op zoek zijn naar ruimere woningen door de relatief lage prijs en het ruime aanbod in Ooststellingwerf.

Punt op de horizon (kwantitatieve woningbehoefte)

Analyse van de prognose

- Provinciale prognoses bouwen voort op de trends uit het verleden. Op basis van deze ontwikkelingen verwacht de Provincie dat het aantal huishoudens in Ooststellingwerf tot 2030 licht zal groeien (+190) doordat huishoudens kleiner worden. De praktijk leert dat druk op de woningmarkt groter is. Marktpartijen bevestigden dit beeld tijdens de stakeholderbijeenkomsten.
- Daarom hebben we de prognose tegen het licht gehouden en op basis van deze analyse bevonden dat sommige groepen onderbelicht zijn. Het gaat om de volgende groepen:
 - Binnenlandse migranten naar Ooststellingwerf
 - Mogelijke vestiging van nieuwe bedrijven en de noodzaak om personeel te vinden
 - Buitenlandse migratie naar Ooststellingwerf (Statushouders en arbeidsmigranten)
 - Uitstroom uit Beschermd wonen en de Maatschappelijke opvang
- Op basis van onze analyse voorzien we een grotere groei van de woningbehoefte tot 2030. Dit komt uit op +320 woningen in een trendmatig scenario en +520 woningen in een gunstig trendmatig scenario voor de periode tot 2030. Dit is hoger dan het programma in de afgelopen jaren. We zien wel een migratietrend die conjunctureel is. Dit zit maar gedeeltelijk verwerkt in deze prognoses en vraagt om enige voorzichtigheid in de planning.
- Mochten uit het Deltaplan aanvullende opgaven komen kan het aantal te bouwen woningen hoger uitvallen.

Kwalitatieve woonvoorkeuren in beeld

Op basis van de woningbehoefte in het trendscenario (+320 woningen) en het trendscenario gunstig (+520 woningen) in combinatie met verhuisbewegingen gehaald uit CBS-microdata en woonwensen uit het WoON hebben we de kwalitatieve vraag naar woningen in beeld gebracht. Ook hebben we de impact van deze scenario's op het wonen en de leefomgeving meegenomen.

Kwalitatieve woonvoorkeuren scenario trendmatig (+320 woningen):

⁷ Tijd tussen inschrijving en vinden van een woning

⁸ Tijd tussen eerste reactie op een woning en vinden van een woning

- Gezinnen realiseren in grote mate hun woonwens. Het huidige aanbod past grotendeels bij hun vraag naar eengezinswoningen. De extra woningen zullen enige doorstroom op gang brengen zodat ruimte ontstaat voor spoedzoekers, uitstromers uit de maatschappelijke opvang of beschermd wonen en overige doelgroepen zoals statushouders.
- Als de huidige marktbevingen en prijsstijgingen doorzetten zullen ook gezinnen langer moeten zoeken naar een woning en minder snel stappen zetten om te verhuizen. Doordat doorstroming stagneert, komen woningen veelal pas vrij bij overlijden. Tijdens een bewonersbijeenkomst werd dit bevestigd door een bewoner uit Oosterwolde die al een tijd op zoek is naar een grotere gezinswoning maar die niet kan betalen.
- Het aantal schoolgaande kinderen (basisschool) zal door vergrijzing en ontgroening dalen met ongeveer 200 kinderen.
- Marktkenner en bewoners (in de enquête en tijdens bewonersbijeenkomsten) geven aan dat jongeren/starters vooral moeite hebben om aan een betaalbare koopwoning te komen. Dit zien we ook terug in de kwalitatieve woningbehoefte waar we een grote vraag zien naar grondgebonden koopwoningen onder de €300.000.
- Ouderen zoeken meer naar een levensloopgeschikte woning maar kunnen deze niet altijd vinden in het dorp waarin zij wonen. We zien dit terug in de vraag naar appartementen in de koop en huursector (particulier en sociaal).

Kwalitatieve woningbehoefte trendmatig gunstig (+520 woningen):

- Doorstroming in de woningvoorraad komt enigszins op gang, door beperkte verhuizingen van ouderen. Huidige producten, veelal grondgebonden koopwoningen, komen de komende jaren in toenemende mate vrij door overlijden van oudere huishoudens en doorstroom. Deze woonproducten sluiten niet altijd aan bij belangrijke vragersgroepen; jonge huishoudens en gezinnen. Ook spreken deze woonproducten qua woonmilieu sommige groepen nieuwkomers/vestigers beperkt aan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan arbeidsmigranten en starters.
- We zien daarom in dit scenario een nog grotere vraag naar grondgebonden koopwoningen tot €300.000 en appartementen dan in het scenario trendmatig. Ook zal in dit scenario de vraag naar grondgebonden sociale huurwoningen licht stijgen.
- Het aantal schoolgaande kinderen (basisschool) blijft in dit scenario ongeveer gelijk.
- Tot slot zou het kunnen dat de bevolkingsgroei in dit scenario druk zet op de sociale samenhang in de dorpen. Vestigers hebben doorgaans even tijd nodig om sociale binding op te bouwen met hun woonomgeving, de voorzieningen en het verenigingsleven. Als een groter aantal vestigers in korte tijd in de dorpen komt wonen kan dit mogelijk tijdelijk op gespannen voet komen te staan met de huidige bewoners en een impact hebben op het mienskip gevoel.

Accent woningbehoefte in de dorpen.

Naast de trends voor de gemeente als geheel, hebben we op basis van onze analyse van de demografische ontwikkeling, woonwensen (WoON) en daadwerkelijke verhuisbewegingen (CBS-Microdata) ook de accenten in de kwalitatieve vraag geduid naar de verschillende dorpen.

- **Centrum: Oosterwolde.**
 - Oosterwolde is het grootste dorp in de gemeente. Hier richt de behoefte zich vooral op appartementen of andere typen levensloopbestendige woningen (bijvoorbeeld hofjeswoningen) toe te voegen in het sociale- en het koopsegment. Ook is er behoefte aan enkele eengezinswoningen in de particuliere huursector. Tot slot zijn er mogelijkheden om grondgebonden koopwoningen tot €200.000 en tot €300.000 toe te voegen voor starters

en gezinnen en is er een kleine behoefte aan enkele grondgebonden koopwoningen boven de €300.000 voor jonge doorstromers en vestigers van buiten de gemeente.

- **Fries Ooststellingwerf: Haule, Haulerwijk, Donkerbroek, Waskemeer**
 - In Fries Ooststellingwerf zien we dat de kwalitatieve vraag vooral zit in grondgebonden koopwoningen tot €300.000. In Haulerwijk, dat als grootste kern een centrumfunctie heeft, is er ook een behoefte aan koopwoningen in het goedkope segment (tot €200.000).
- **Drents Ooststellingwerf: Appelscha, Fochteloo, Ravenswoud**
 - In Drents Ooststellingwerf is er een duidelijk onderscheid te maken tussen Appelscha als grootste kern en de kleinere dorpen. In de kleinere dorpen is vooral vraag naar grondgebonden koopwoningen tot €300.000. In Appelscha zien we dezelfde behoefte als in Oosterwolde om toegankelijke woningen/appartementen toe te voegen in het sociale, particuliere en koopsegment. Ook zijn er mogelijkheden om grondgebonden koopwoningen tot €200.000 en tot €300.000 toe te voegen voor starters en gezinnen.
- **Ooststellingwerf West: Makkinga, Langedijke, Elslou, Nijeberkoop, Oldeberkoop**
 - In de MOLEN dorpen zien we dat de kwalitatieve vraag vooral zit in grondgebonden koopwoningen tot €300.000. Dit is vergelijkbaar met alle kleinere kernen in de gemeente.

Wonen en zorg

Senioren

- Het aantal senioren in Ooststellingwerf groeit snel. In 2040 zal het aantal senioren (65+ jaar) gegroeid zijn van 24% van de bevolking naar 34%. Als we kijken naar huishoudenssamenstelling zien we dat in 2040, 49% van de huishoudens 65 jaar of ouder zal zijn. Aan de hand van de demografische ontwikkelingen en het zorgtredenmodel (zie figuur 45 en 46) hebben we de vraag naar woonvormen voor senioren doorgerekend tot 2040 (zie figuur 47 en 48).
- De vraag naar woningen geschikt voor senioren sterk zal stijgen in de komende jaren. We zien vooral een toename in de vraag naar geclusterde woonvormen. Als we aanbod en vraag vergelijken zien we een tekort van ongeveer 250 woningen, dit groeit door naar ongeveer 490 woningen in 2040.
- Verder zien we door de vergrijzing een toename in de behoefte aan somatische en psychogeriatrische 24-uurszorg. Momenteel lijken aanbod en vraag redelijk in balans met een klein overschot aan plekken. Richting 2040 zal er een tekort ontstaan van 45 plekken voor somatische 24-uurszorg en 125 plekken voor psychogeriatrische 24-uurszorg.

Overige doelgroepen

- Uit de analyse komt naar voren dat de ontgroening van de samenleving tot gevolg heeft dat de vraag naar geclusterde woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperking zal afnemen.
- Wel zullen de plekken voor geclusterd wonen nodig blijven. Stakeholders geven aan dat zij momenteel een toename in de vraag naar deze woonvormen zien omdat mensen met een beperking steeds ouder worden en intensievere zorg nodig hebben.
- Ook is Ooststellingwerf vanwege het landelijke en rustige karakter een plek waar mensen met een beperking die hier gebaat bij zijn vanuit de regio of andere delen van het land op afkomen.
- Naast de behoefte voor geclusterd wonen voor deze doelgroep, laat de analyse zien dat als gevolg van de trend naar weer zelfstandig thuiswonen er een groeiende behoefte is aan woonvormen met ondersteuning die staan op gespikkelde locaties in de wijk.

In conclusie: Richtingen voor de Woon(zorg)visie Ooststellingwerf

Op basis van het woningmarktonderzoek zien we de volgende woningbouwopgaven in Ooststellingwerf die verder uitgewerkt moeten worden in de Woon(zorg)visie:

- De druk op de woningmarkt is momenteel hoog. Uit het woningmarktonderzoek komt naar voren dat er tot 2030 vraag is naar 320 tot 520 woningen. Om de huidige druk op de markt te verlichten is het aan te raden in te zetten op een scenario van 520 extra woningen tot 2030. Zo kan de economische groei van de laatste jaren worden verzilverd en wordt een evenwichtige bevolkingsopbouw gestimuleerd. Het onderzoek laat ook zien dat de bevolkingsgroei in zekere mate afhankelijk is van de economische ontwikkelingen. Houdt daarom de vinger aan de pols en schroef tijdig de woningbouw productie terug omdat een scenario van 320 nieuwe woningen ook mogelijk is, zeker als het economisch minder gaat.
- Ooststellingwerf is een groene landelijke gemeente in het hart van het noorden met grote landschappelijke variatie van zand tot veen en een sterke sociale samenhang. Landelijk en gezond wonen wint de laatste jaren aan populariteit. Dit geldt vooral voor stellen tussen de 55 en 64 jaar van wie de kinderen het huis uit zijn maar in zekere mate ook voor gezinnen. Door gericht woningen toe te voegen of vrij te spelen via doorstroom kan de gemeente een aantrekkelijke vestigingsplek blijven voor jong en oud.
- De vraag naar woningen in Ooststellingwerf verandert. Huishoudens worden kleiner en het aantal senioren zal de komende jaren sterk groeien. Ooststellingwerf heeft momenteel een woningvoorraad met veel ééngezins- en 2-1 kapwoningen. Dit sluit niet helemaal aan bij de ontwikkelende vraag. Daarom is het belangrijk de woning voorraad zo te ontwikkelen dat doorstroom gerealiseerd kan worden. Voor de kwalitatieve invulling van het woningbouw programma betekent dit het volgende:
 - 25% sociale huur toevoegen
 - Werk toe naar een voorraad van 2.920 tot 2.965 woningen afhankelijk van de economische en demografische ontwikkelingen in Ooststellingwerf. Zet voorlopig in op een voorraad van 2.965 maar monitor de druk op de sociale markt actief en schaal op/af als de omstandigheden hierom vragen.
 - Realiseer 130 tot 145 sociale toegankelijke sociale huur appartementen
 - Zet de voorraad sociale eengezinswoningen met maximaal 30 woningen om via bijvoorbeeld verkoop of het aanpassen van de woningen.
 - 5% middenhuur tot €1.000 toevoegen
 - Realiseer 25-35 toegankelijke vrijesector appartementen
 - Zet de voorraad van vrijesector ééngezinswoningen met 10-25 woningen om door in gesprek te gaan met eigenaren en hen te stimuleren om hun woningen aan te passen of in sommige gevallen te verkopen.
 - 40% betaalbare koopwoningen (tot de NHG grens) toevoegen
 - Realiseer 125 tot 205 betaalbare grondgebonden woningen
 - Zorg hierbij voor een goede spreiding in prijs (onder €250.000 tot de NHG grens)
 - Richting 2030 zal als gevolg van demografische ontwikkelingen de vraag naar grotere ééngezinswoningen afnemen. Werk daarom mee als initiatieven naar voren komen om dit soort woningen een andere functie te geven (denk bijvoorbeeld aan splitsing met een seniorenwoning op de benedenverdieping en een starterswoning op de bovenverdieping).
- Uit de inventarisatie naar woonwagendplaatsen blijkt dat de vraag naar nieuwe standplaatsen zeer beperkt is. Het is belangrijk deze vraag jaarlijks te blijven monitoren met de eigenaar van de standplaatsen (WoonFriesland).

- Faciliteer zo lang mogelijk en weer zelfstandig thuis wonen in alle dorpen. Dit betekent het realiseren van voldoende geclusterde en gespikkelde woonvormen evenals 24-uurszorg voor ouderen in de kerndorpen. Zo kunnen woonzorgzones ontstaan. Op basis van het woningmarktonderzoek betekent dit het realiseren van de volgende aantallen tot 2030:
 - Geclusterde en gespikkelde woonvormen voor senioren en overige doelgroepen: 400 extra geclusterde woningen voor senioren en 10 woningen in gespikkelde woonvormen voor overige doelgroepen tot 2030⁹.
 - In de kerndorpen (Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk) richten op toevoegen van nieuwe woningen. Hierbij is het van belang dat woningen inzetbaar blijven voor verschillende doelgroepen zodat ook jong en oud samen kunnen wonen.
 - In de overige dorpen vooral richten op transformatie van de bestaande voorraad
 - Streven naar een verdeling van twee derde sociale huur en één derde koop of particuliere huur.
 - Voor het aandeel sociale huur vooral streven naar transformatie vanuit de bestaande voorraad met ruimte enkele toevoegingen via nieuwbouw in de grotere dorpen.
 - 24-uurszorg voor senioren (PG zorg en SOM zorg): 55 extra plekken PG en 45 extra plekken SOM in 2030¹⁰
 - 24-uurszorg (geclusterd) voor overige doelgroepen 45 extra plekken
- Zet in de overige dorpen in op technologie, domotica en aanpassingen aan de woning. Als mensen moeten verhuizen begeleidt hen dan in dit traject en zorg voor een zachte landing in de wijk of het dorp.

⁹ Geclusterde en gespikkelde woonvormen kunnen via nieuwbouw of het transformeren van bestaand vastgoed worden gerealiseerd

¹⁰ 24-uurszorg plekken zijn een extra opgave bovenop de reguliere woningbouwopgave.

Bijlage 3: Cijferbijlage woningmarktonderzoek

1.1. Uitwerking groeiscenario's

	Woning-behoefte tot 2030	Bevolkingssamenstelling	Woningmarkteffect	Leefbaarheidseffect
Scenario 1: Provinciale prognose	+ 190	- Bevolking daalt met 550 personen tot 2030 - Sterke vergrijzing in de dorpen - Verdergaande ontgroening: jongeren verlaten de gemeente - Afname gezinnen met kinderen (ong. 200) - Verwachte afname van het aantal schoolgaande kinderen (ong. -400; 10%)	- Doorstroming in bestaande woningvoorraad stagneert. Woningen komen alleen vrij als (oude) bewoner vertrekt of overlijdt. Risico voor gedateerde kwaliteit woningen - Potentieel achterstand verduurzaming energietransitie	- Waarschijnlijke afname van het aantal voorzieningen (basisscholen, supermarkten etc.), vooral in de kleinere dorpen en kernen. - Ons-kent-ons: behoud harmonie en besef van normen en waarden in de dorpen en wijken.
Scenario 2: Trendmatig laag	+ 320	- Trendmatige vergrijzing en ontgroening met ruimte voor meer binnenlandse migratie (ong. 30 extra personen p.j t.o.v. Provinciale prognose); bevolkingsdaling circa 200 personen. - Vooraf in hoofdkernen ruimte voor meer migratie - Aantal schoolgaande kinderen daalt met 200	- Enige doorstroming in de woningvoorraad, maar beperkt. Mensen blijven lang in hun huidige woning wonen - Trendmatige ruimte voor spoedzoekers: statushouders, arbeidsmigranten, uitstroom wonen en zorg	- Kleine daling op scholen, wellicht sommige scholen die moeten fuseren in de kleinere dorpen en kernen. - Waarschijnlijke afname van het aantal overige voorzieningen (supermarkten) in de kleinere dorpen en kernen.
Scenario 3: Trendmatig hoog	+ 520	- Trendmatige vergrijzing en ontgroening met ruimte voor meer binnenlandse migratie (ong. 80 personen extra p.j t.o.v. Provinciale prognose). Bevolking groeit met 250 personen tot 2030 - Vooraf in hoofdkernen ruimte voor meer migratie. - Aantal schoolgaande kinderen blijft ongeveer gelijk	- Enige doorstroming in de woningvoorraad, maar beperkt. Mensen blijven lang in hun huidige woning wonen - Meer dan trendmatige ruimte voor spoedzoekers: statushouders, arbeidsmigranten, uitstroom wonen en zorg - Risico bij ontspannen woningmarkt op lagere prijzen, huizen onder water en minder verkoopbaarheid van kwalitatief slechter bezit.	- Behoud van het aantal scholen. - Waarschijnlijke afname van het aantal overige voorzieningen (supermarkten) in kleinere dorpen en kernen door. - Mogelijke verandering in de samenhang van de bevolking door de verschillende achtergronden van vestigers.
Scenario 4: Deltaplan van het Noorden	+ 1.750	- Bevolking groeit: ruim 3.300 personen tot 2030 - Mogelijkheid voor inzet op aantrekken/ behouden jonge huishoudens en gezinnen (ong. 70 extra basisschoolgaande kinderen per jaar extra) - Concurrentie vanuit omliggende gemeenten die ook inzetten op jongeren en gezinnen - Instroom ruim boven trendmatige ontwikkeling. Hierdoor staat de haalbaarheid onder druk.	- Kansen voor realisatie meer woningbouw voor lokale en regionale vraag. Hierdoor ontstaat doorstroming. - Voor woningzoekenden is ruimte om wooncarrière te maken. Concurrentie met nieuwe woningen stimuleert verbeteringen in bestaande woningen. - Risico bij ontspannen woningmarkt op lagere prijzen, huizen onder water en minder verkoopbaarheid van kwalitatief slechter bezit.	- Potentie voor versterking veerkracht in de dorpen (denk aan verenigingen etc.) - Noodzakelijke uitbreiding van het aantal basisscholen. - Behoud van het voorzieningen in de dorpen en kernen door sterkere groei bevolking tov schaalvergroting (13% vs. 10%)

1.2. Wie wonen in Ooststellingwerf

Samenvatting:

- Er zijn iets meer senioren in Ooststellingwerf dan gemiddeld in Friesland (23% vs 22% in Friesland).
- We zien een sterkere vergrijzing in Oosterwolde, Appelscha, Oldeberkoop en Langedijke dan in de andere dorpen.
- Er zijn relatief veel jongere gezinnen in Oosterwolde, Appelscha, Makkinga en Nijeberkoop dan in de andere dorpen.
- Ongeveer 50% van huishoudens heeft een inkomen behorend tot de corporatiedoelgroep (Nederland 43%).
- Onder corporatie doelgroepen zitten vooral jongeren (<25), alleenstaanden, en eenoudergezinnen.

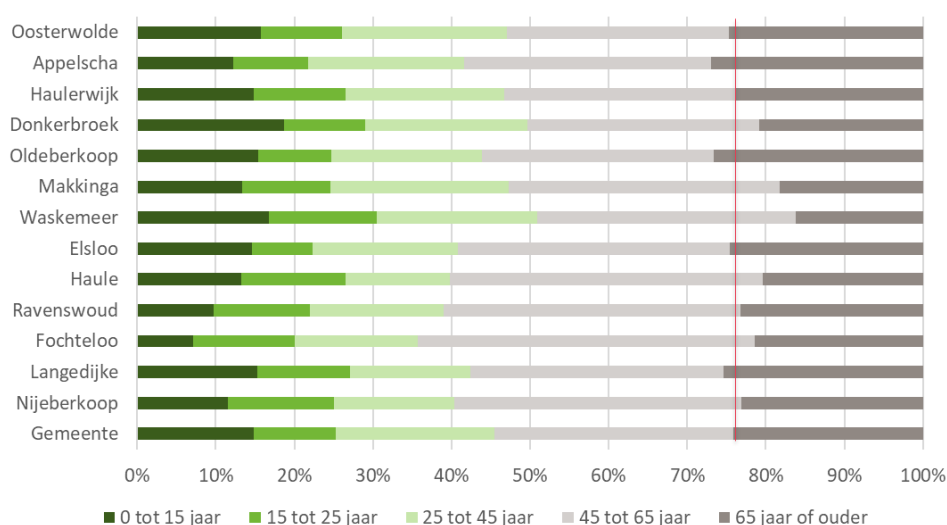
Grafieken en tabellen:

Tabel 2: Inwoners en huishoudens per kern

Dorp	Inwoners	Huishoudens		Woningvoorraad CBS
Oosterwolde	9.595	4.480	40%	4.592
Appelscha	4.730	2.135	19%	2.073
Haulerwijk	3.240	1.370	12%	1.384
Donkerbroek	1.895	800	7%	796
Oldeberkoop	1.560	690	6%	655
Makkinga	1.015	430	4%	433
Waskemeer	835	330	3%	326
Elsloo	650	265	2%	261
Haule	565	225	2%	230
Ravenswoud	410	160	1%	162
Fochteloo	350	140	1%	164
Langedijke	295	115	1%	112
Nijeberkoop	260	110	1%	115
Gemeente	25.400	11.250	100%	11.303

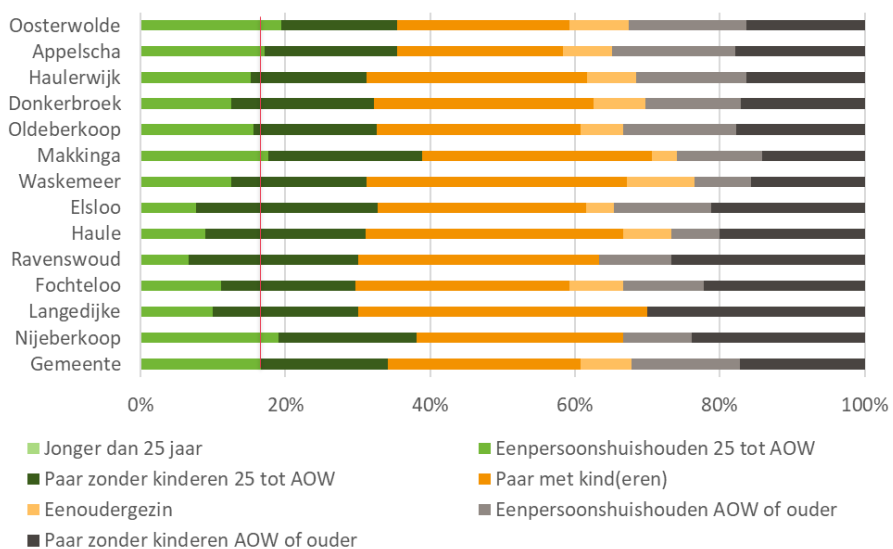
Bron: CBS Statline

Figuur 8: Inwoners naar leeftijd



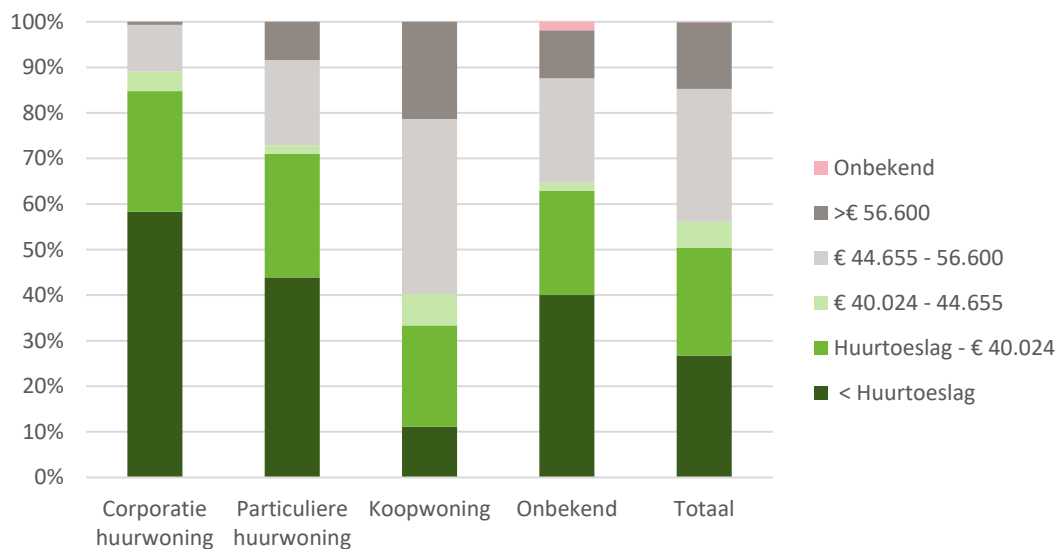
Bron: CBS-Statline

Figuur 9: Huishoudens naar samenstelling



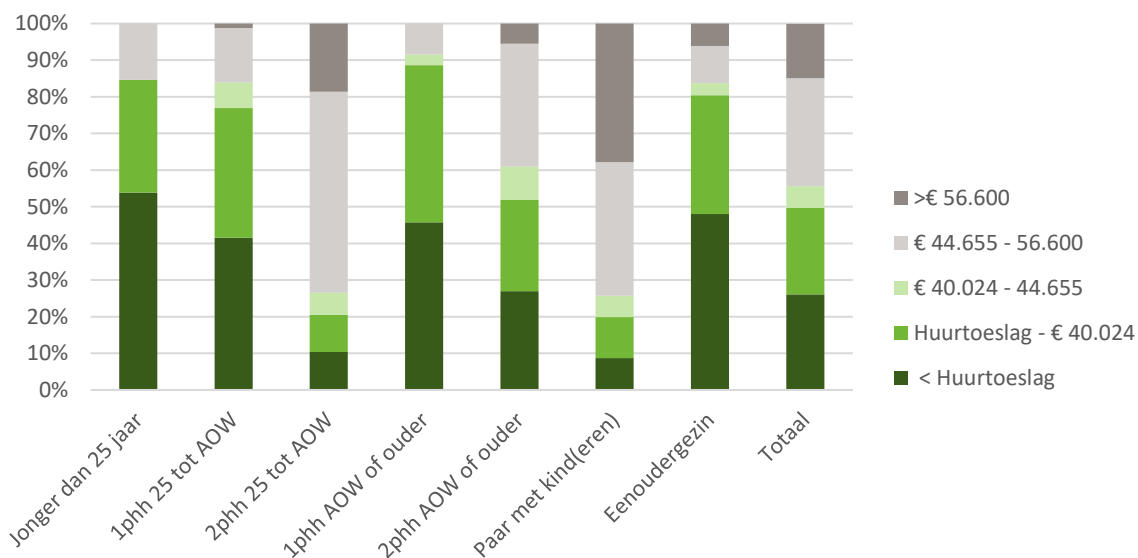
Bron: CBS-Statline

Figuur 10: Huishoudens naar inkomenssituatie



Bron: Lokale monitor wonen

Figuur 11: Huishoudenssamenstelling naar inkomensgroep



Bron: Lokale monitor wonen

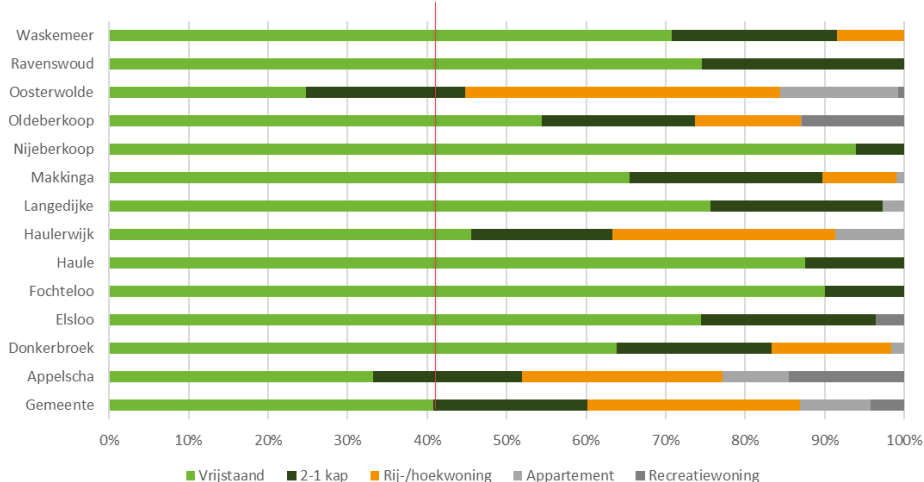
1.3. Hoe is de bestaande woningvoorraad samengesteld

Samenvatting:

- Meerderheid van de woningen zijn vrijstaand of 2-1 kap (60%).
- In de kleinere dorpen staan vooral veel vrijstaande woningen en 2-1 kappers.
- De diversiteit in het woningaanbod zit vooral in Appelscha en Oosterwolde.
- Alle rijwoningen en bijna alle 2-1 kap woningen hebben een WOZ waarde onder de NHG grens <325.000.
- De corporatievoorraad bestaat vooral uit appartementen en rijwoningen.
- In de particuliere voorraad is nog een flinke verduurzamingsslag te maken.
- 86% van het corporatie bezit heeft een netto huur onder de kwaliteitskortingsgrens (€442,33) of de aftoppingsgrens laag (€633,25).

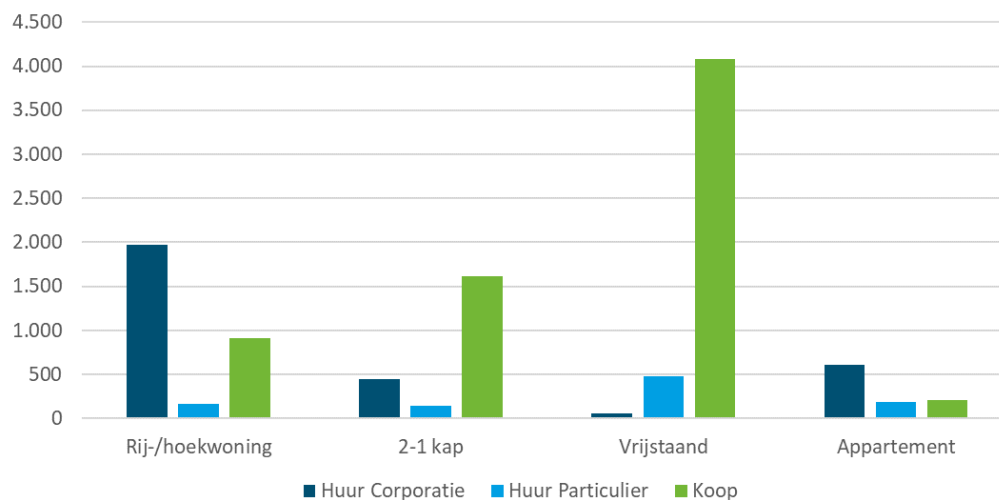
Grafieken en tabellen:

Figuur 12: Woningvoorraad naar eigendom en woningtype



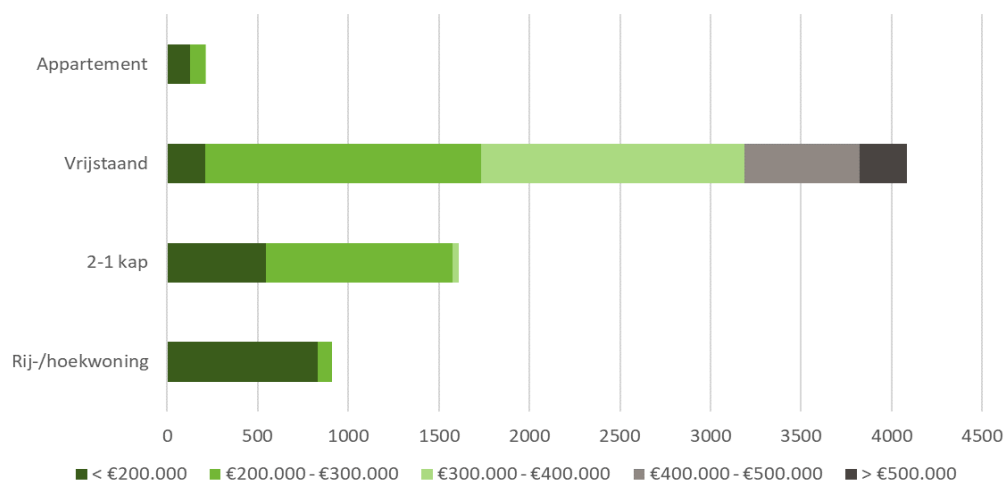
Bron: WOZ-registratie gemeente Ooststellingwerf

Figuur 13: Woningvoorraad naar eigendom en woningtype



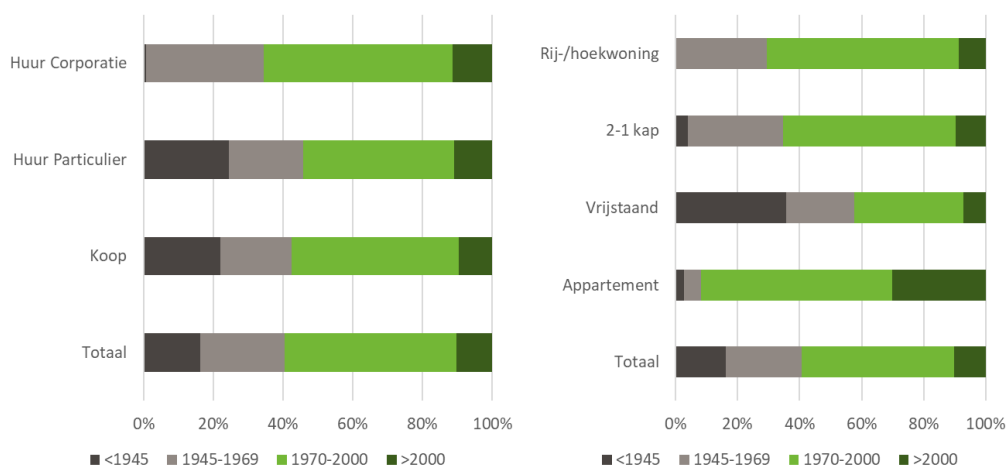
Bron: WOZ-registratie gemeente Ooststellingwerf

Figuur 14: Koopvoorraad naar WOZ waarde



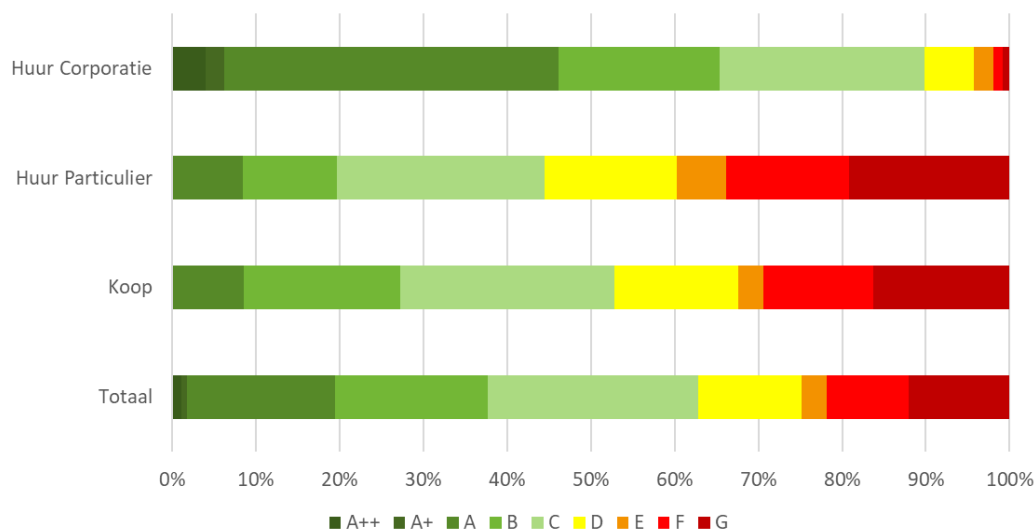
Bron: WOZ-registratie gemeente Ooststellingwerf

Figuur 15: Woningvoorraad naar bouwjaar



Bron: WOZ-registratie gemeente Ooststellingwerf

Figuur 16: Woningvoorraad naar energie index



Bron: WOZ-registratie gemeente Ooststellingwerf

Tabel 3: Corporatiewoningen naar huurprijs*

	WoonFriesland		Actium		Totaal	
Tot € 442	105	13%	539	27%	644	23%
€ 442 - € 633	487	61%	1.287	64%	1.774	63%
€ 633 - € 678	143	18%	137	7%	280	10%
€ 678 - € 752	46	6%	57	3%	103	4%
Vanaf € 752	20	2%		0%	20	1%
Totaal	801	100%	2.020	100%	2.821	100%

*let op: Zelfstandige woningen exclusief woonwagens en zorgwoningen

Bron: VHE-bestanden

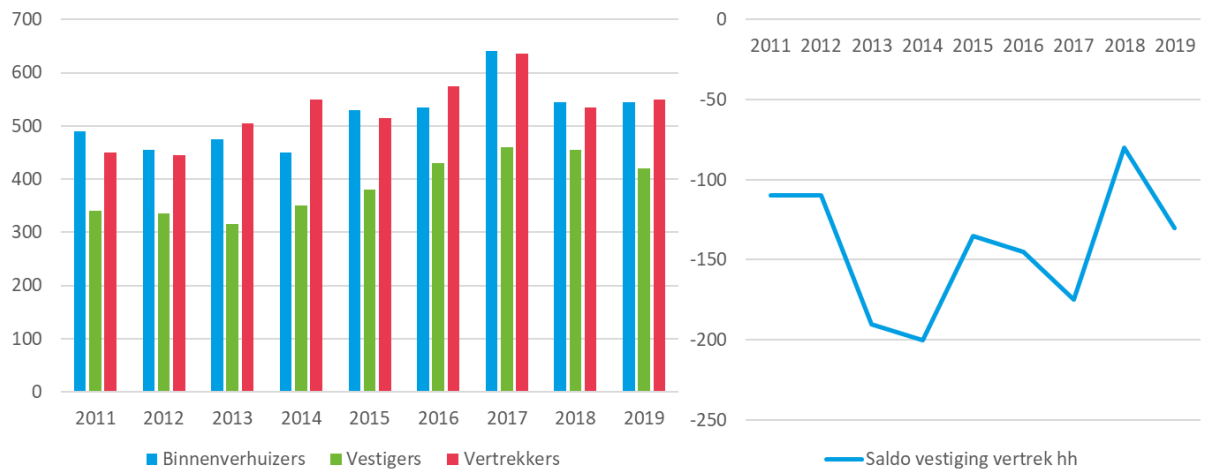
1.4. Migratie van en naar Ooststellingwerf

Samenvatting:

- Lichte stijging van het aantal vestigers sinds 2013
- Binnenverhuizers verhuizen vooral binnen het eigen dorp. Daarnaast trekken ze vooral naar Oosterwolde en in mindere mate Appelscha en Haulerwijk.
- Vertrekkers gaan met name naar Groningen, Leeuwarden en Smallingerland.
- Toename van het aantal vestigers uit Opsterland en Noordenveld
- Afgelopen jaren meer vestigende personen uit Groningen en minder vertrekkers
- Afgelopen jaren aandeel randstedelingen 6% van totaal binnen gemeente verhuizingen en vestigers (geen toenemende trend waargenomen)
- Vertrekoverschot jonge huishoudens, onvoldoende compensatie vanuit trek van gezinnen
- Huishoudens met hogere inkomens en een gemiddeld opleidingsniveau verlaten vooral de gemeente

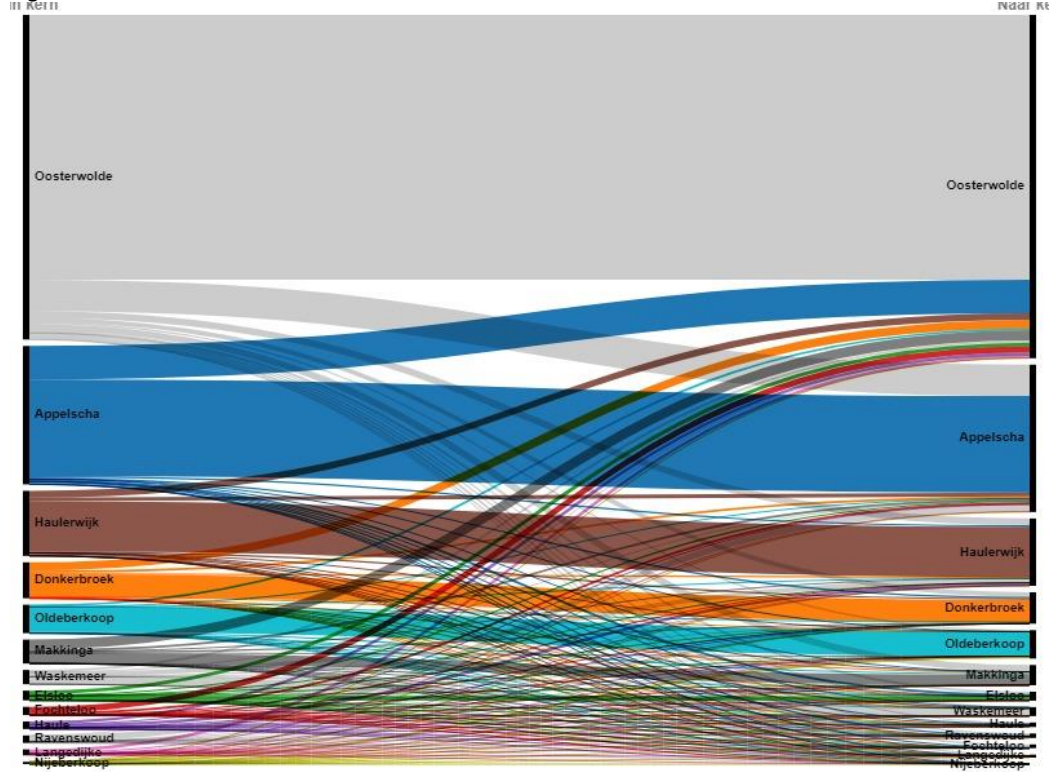
Grafieken en tabellen:

Figuur 17: Binnenverhuizers, vestigers en vertrekkers (huishoudens)



Bron: CBS Microdata

Figuur 18: Binnenverhuizers tussen kernen 2011-2019



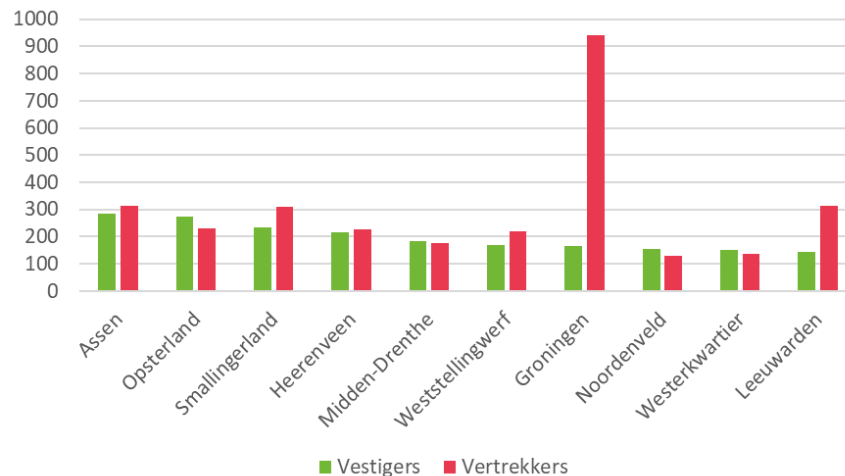
Bron: CBS Microdata

Tabel 4: Binnen verhuizers tussen kernen 2011-2019

Naar Van	Appelscha	Donkerbroek	Eisloo	Fochteloo	Haule	Haulerwijk	Langedijke	Makkinga	Nijeberkoop	Oldeberkoop	Oosterwolde	Ravenswoud	Waskemeer	Totaal
Appelscha	645	10	15	10		10					225	10		945
Donkerbroek	15	150				10		10			55			265
Eisloo	10		30								25			80
Fochteloo	15										40			70
Haule					10	20					20			65
Haulerwijk	25	10			10	335					45		10	445
Langedijke	10						10				20			40
Makkinga	15	10						70			65			175
Nijeberkoop										15				30
Oldeberkoop								10		165	15			205
Oosterwolde	210	30	15	15	10	45	10	45		10	1.770	10		2.180
Ravenswoud	40											10		60
Waskemeer						30					15		50	110
Totaal	1.000	235	70	30	45	455	35	155	20	200	2.305	30	75	4.665

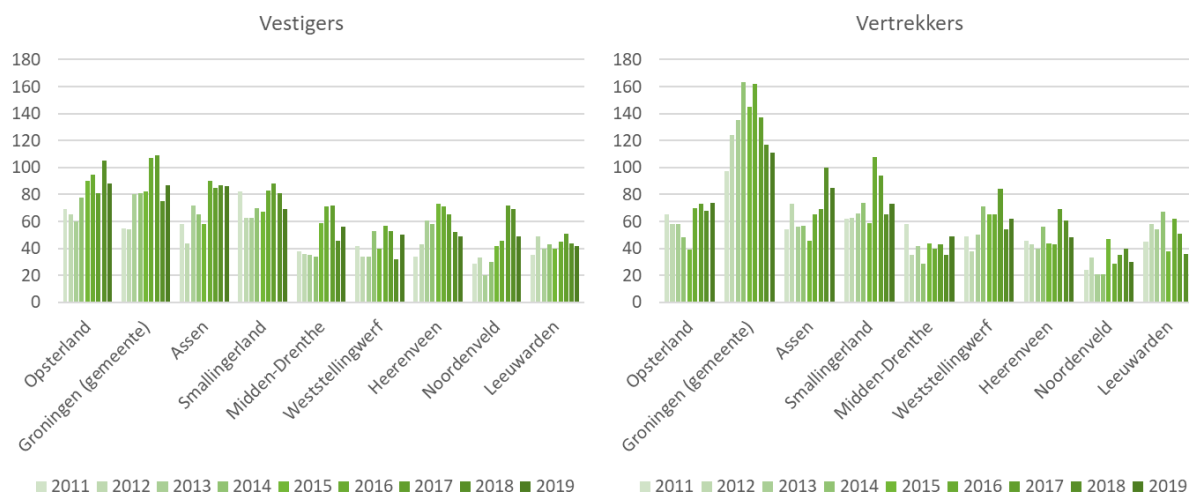
Bron: CBS Microdata

Figuur 19: Belangrijkste herkomst gemeenten vestigers en vertrek gemeentem (huishoudens)



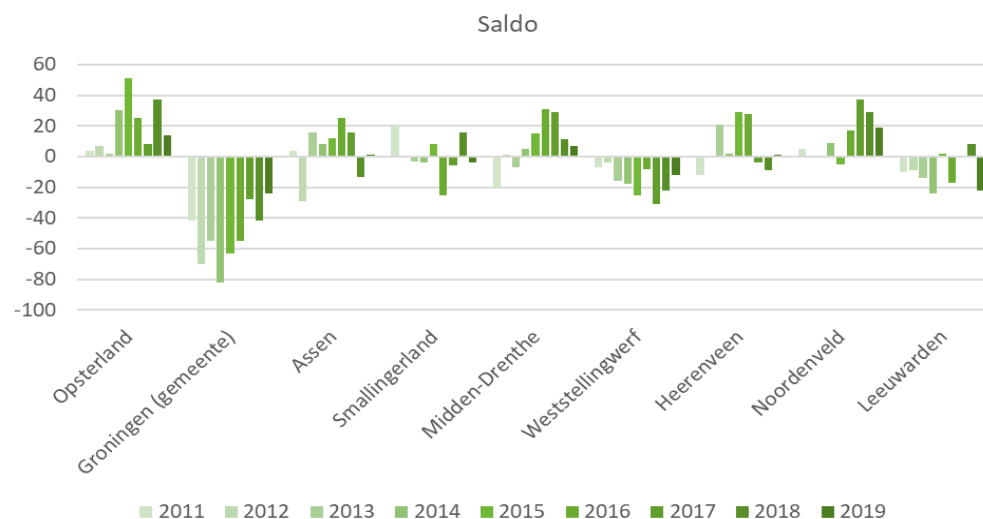
Bron: CBS Microdata 2011-2019

Figuur 20: Herkomst gemeenten vestigers en vertrek gemeenten (personen)



Bron: CBS-Statline

Figuur 21: Herkomst gemeenten vestigers en vertrek gemeenten (personen)



Bron: CBS Statline

Tabel 5: Herkomst gemeenten vestigers (personen)

	2016	2017	2018	2019	Totaal	2016	2017	2018	2019
Binnen eigen gemeente	1.255	1.473	1.269	1.171	5.168	52%	56%	52%	52%
Noord-Holland	53	61	67	66	247	2%	2%	3%	3%
Zuid-Holland	58	25	70	55	208	2%	1%	3%	2%
Utrecht	33	21	35	17	106	1%	1%	1%	1%
Subtotaal Randsteden	144	107	172	138	561	6%	4%	7%	6%
Friesland	429	426	393	381	1.629	18%	16%	16%	17%
Drenthe	282	331	296	276	1.185	12%	13%	12%	12%
Groningen	206	193	192	179	770	8%	7%	8%	8%
Subtotaal omliggende provincies	917	950	881	836	3.584	38%	36%	36%	37%
Overige provincies	119	116	118	89	442	5%	4%	5%	4%
Totaal	2.435	2.646	2.440	2.234	9.755	100%	100%	100%	100%

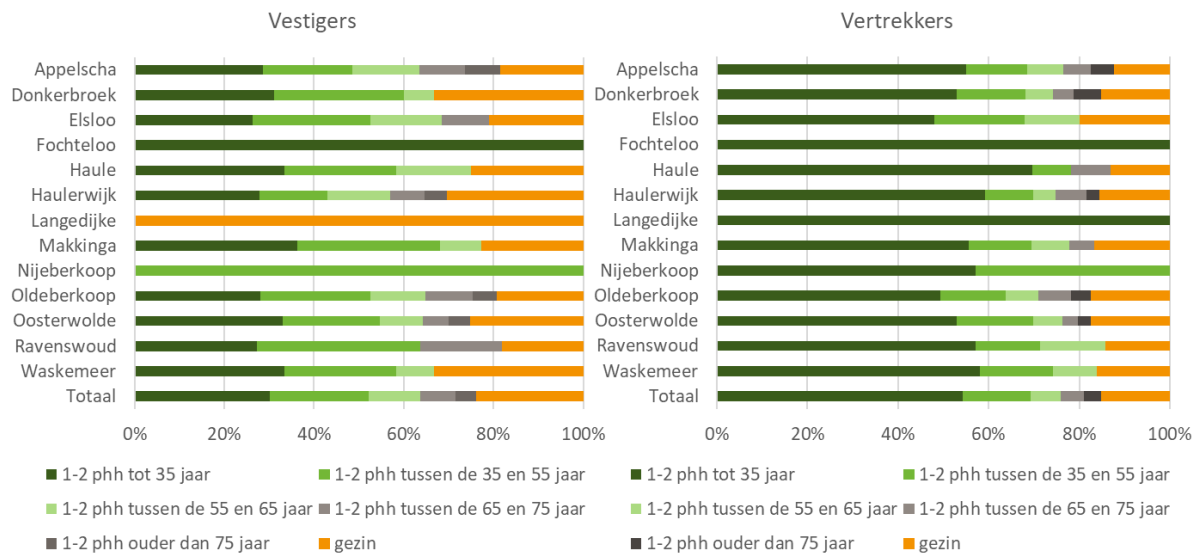
Bron: CBS Statline

Tabel 6: Wie zijn de vestigers en wie vertrekt

Huishoudens naar type	Vestigers	Vertrekkers	Huishoudens naar inkomen	Vestigers	Vertrekkers
1-2 phh tot 35 jaar	1.050	2.560	<HT	765	805
1-2 phh tussen de 35 en 55 jaar	760	700	HT-38.035	435	495
1-2 phh tussen de 55 en 65 jaar	400	315	38.035-42.436	155	190
1-2 phh tussen de 65 en 75 jaar	270	245	42.436-45.000	80	110
1-2 phh ouder dan 75 jaar	160	175	45.000-55.000	295	360
gezin	830	715	>55.000	1.615	2.700

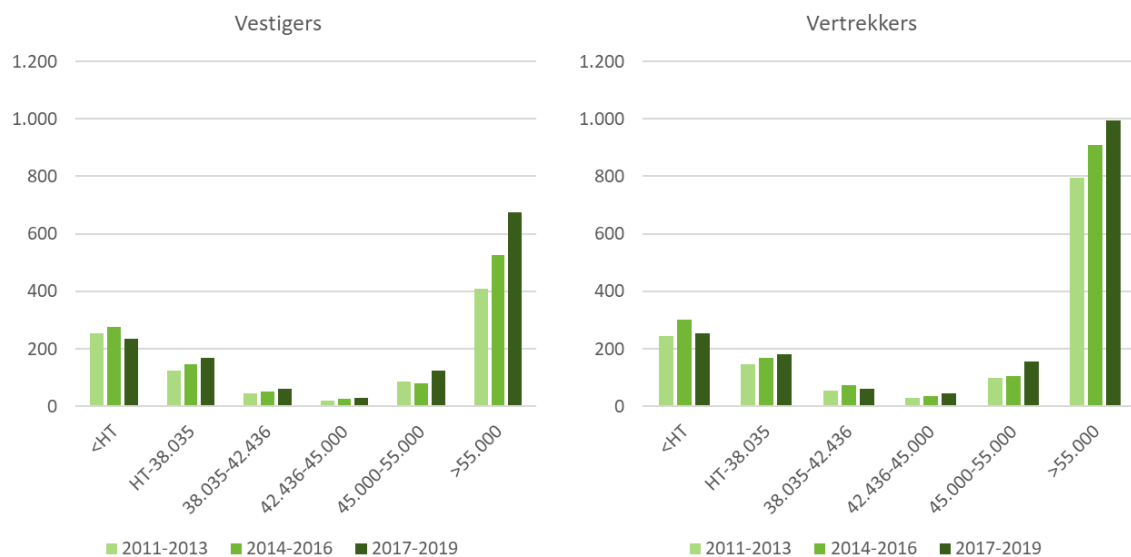
Bron: CBS Microdata 2011-2019

Figuur 22: Wie zijn vestigers en wie vertrekt



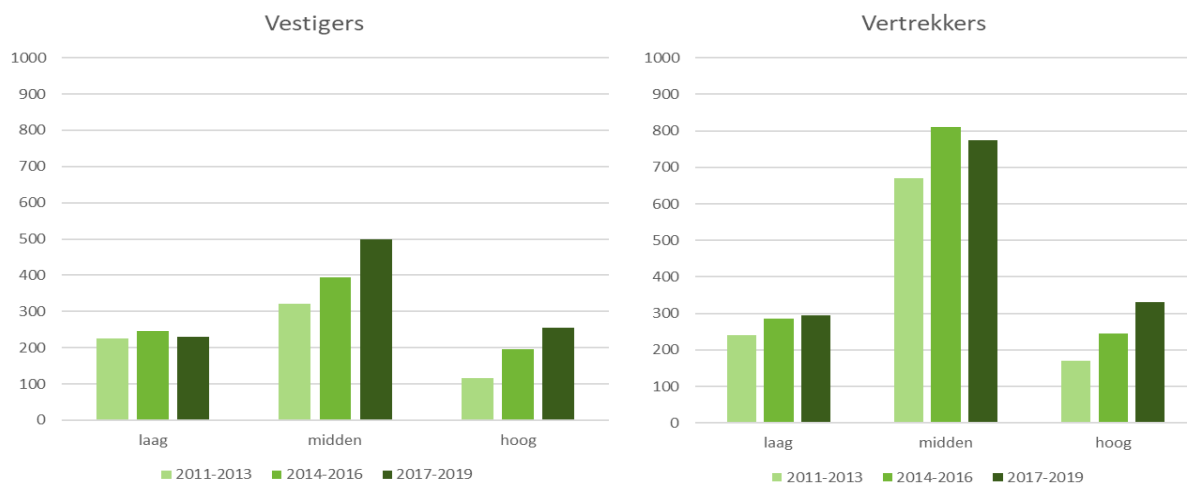
Bron: CBS Microdata 2011-2019

Figuur 23: Wie zijn vestigers en wie vertrekt



Bron: CBS Microdata 2011-2019

Figuur 24: Wie zijn de vestigers en wie vertrekt (opleiding)



Bron: CBS Microdata 2011-2019

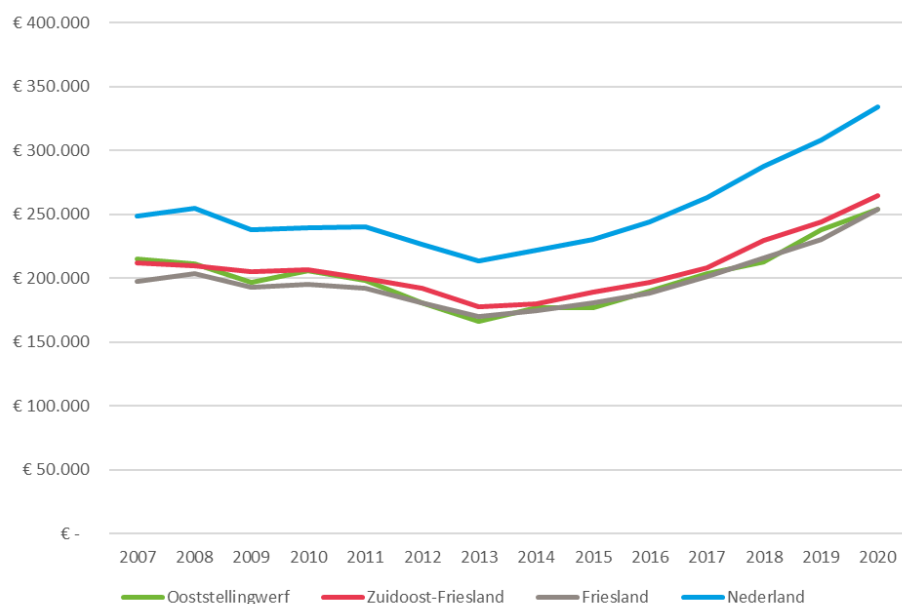
1.5. Huidige marktontwikkelingen

Samenvatting

- De gemiddelde transactieprijs in Ooststellingwerf steeg de afgelopen jaren, maar ligt lager dan in Nederland en Zuidoost-Friesland
- Transactiepreizen zijn veelal in het betaalbare segment <€200.000 of tussen €200.000 tot €300.000
- Het aantal transacties ligt weer boven het niveau van 2008 en wordt gedreven door het vrijstaande segment, hier is namelijk nog aantrekkelijk beschikbaar woningaanbod in Ooststellingwerf aanwezig.
- De mutatiegraad in de sociale huursector is stabiel.
- Het aantal reacties op woningen neemt toe, mede door Thuis Kompas waarbij woningzoekenden uit de regio kunnen reageren.

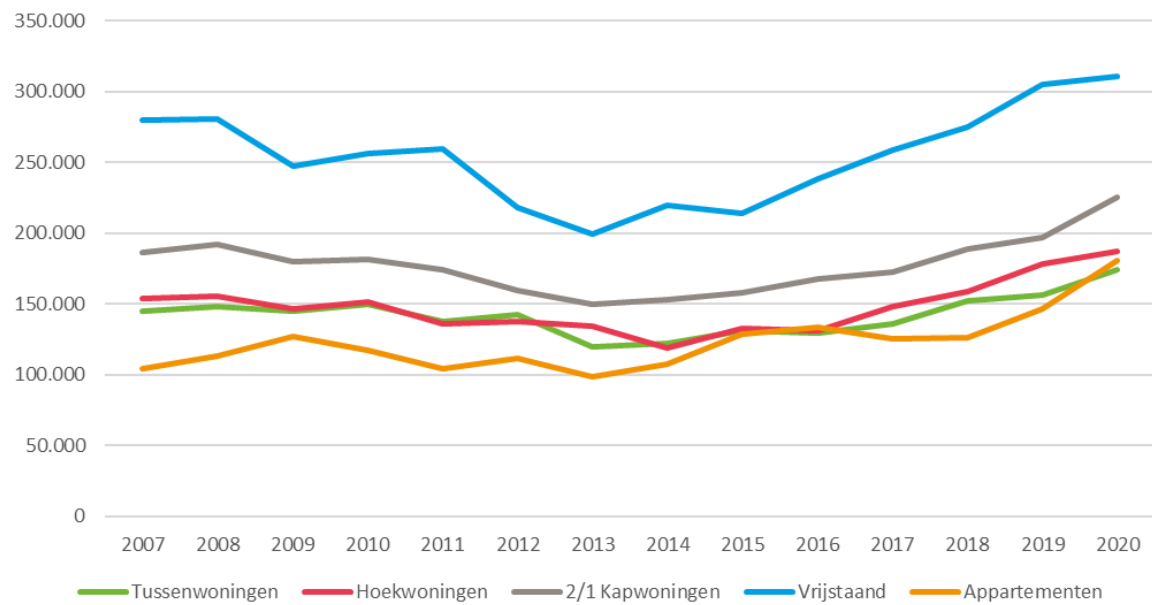
Grafieken en tabellen

Figuur 25: Ontwikkeling gemiddelde transactieprijs



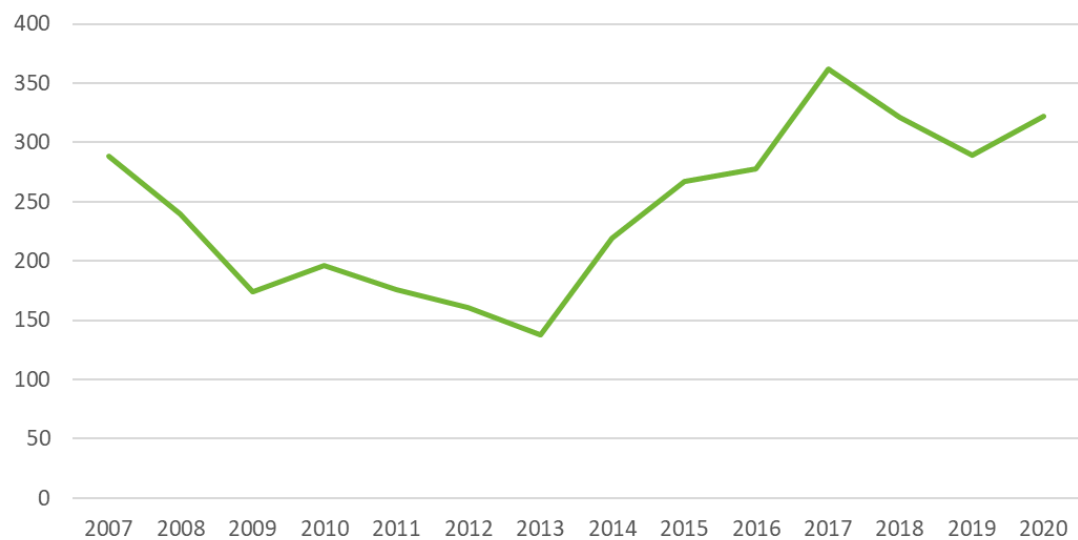
Bron: Woningmarktcijfers.nl

Figuur 26: Ontwikkeling gemiddelde transactieprijs naar woningtype



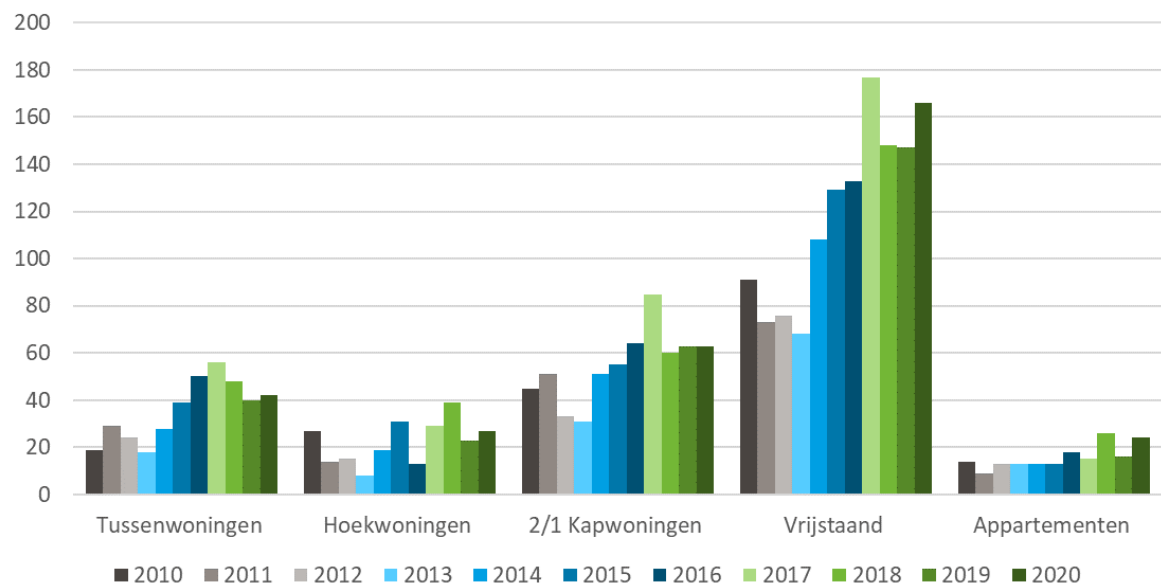
Bron: Woningmarktcijfers.nl

Figuur 27: Ontwikkeling aantal transacties



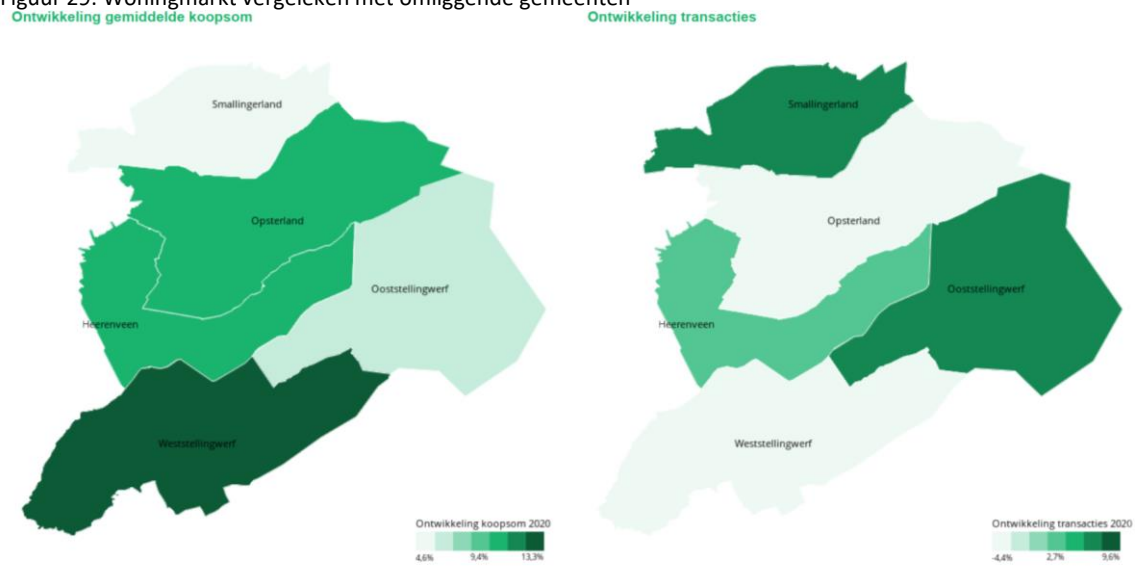
Bron: Woningmarktcijfers.nl

Figuur 28: Ontwikkeling aantal transacties per woningtype



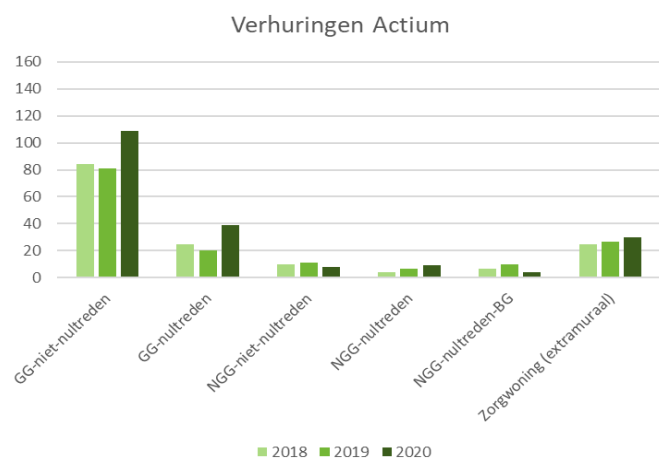
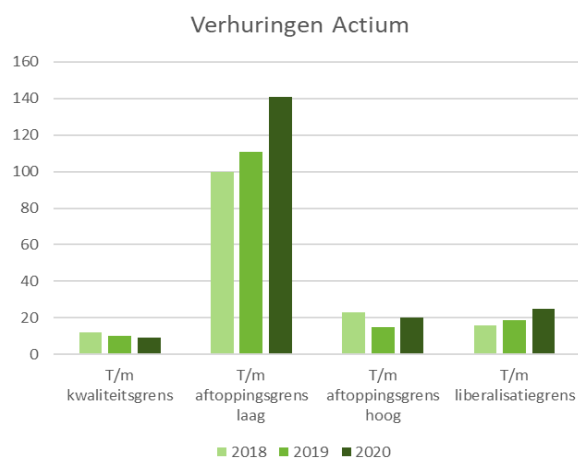
Bron: Woningmarktcijfers.nl

Figuur 29: Woningmarkt vergeleken met omliggende gemeenten



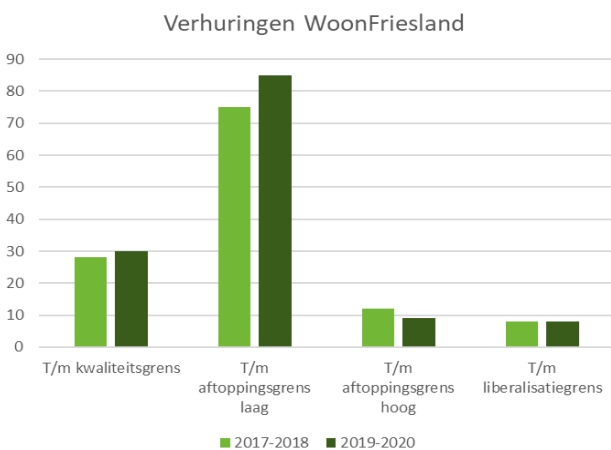
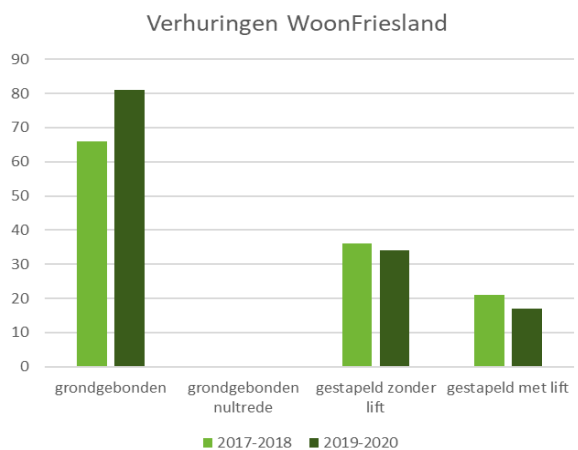
Bron: Woningmarktcijfers.nl

Figuur 30: Verhuringen



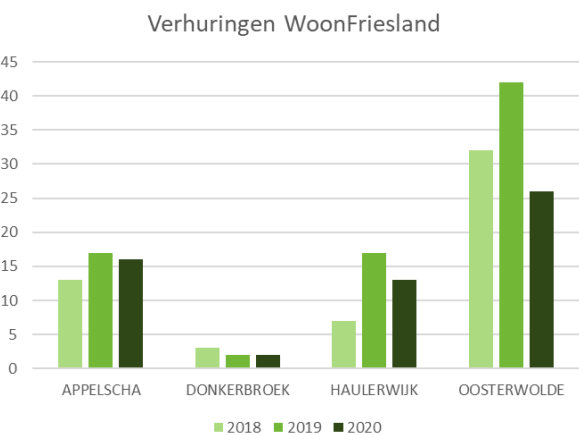
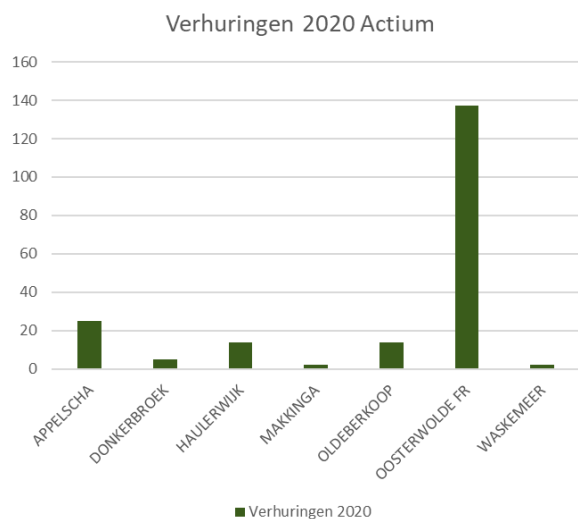
Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 31: Verhuringen



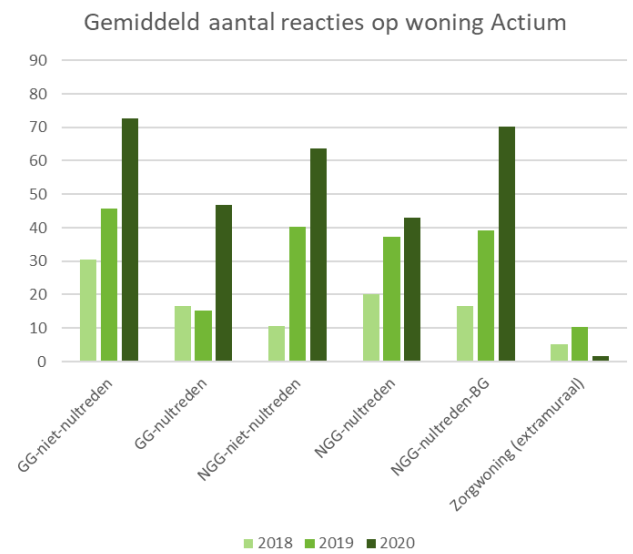
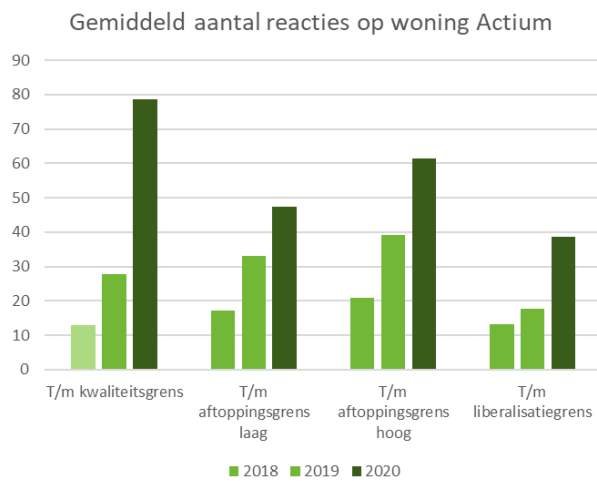
Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 32: Verhuringen



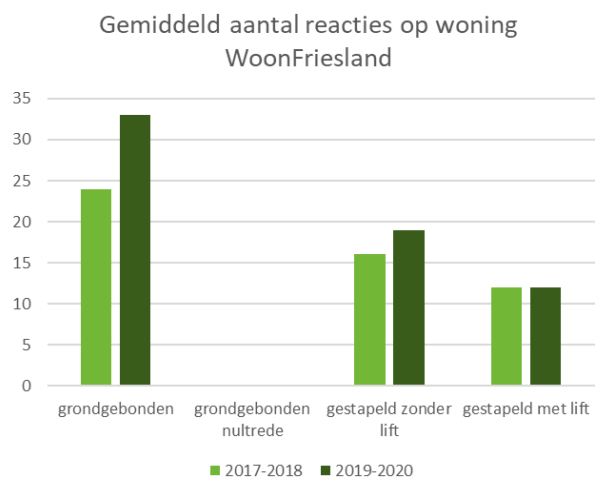
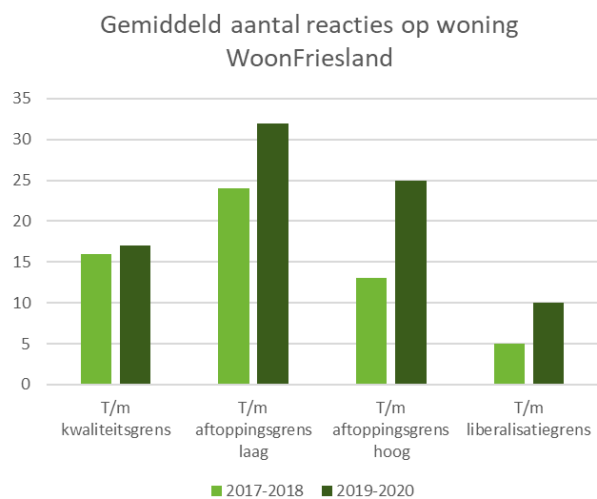
Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 33: Reacties huuraanbod



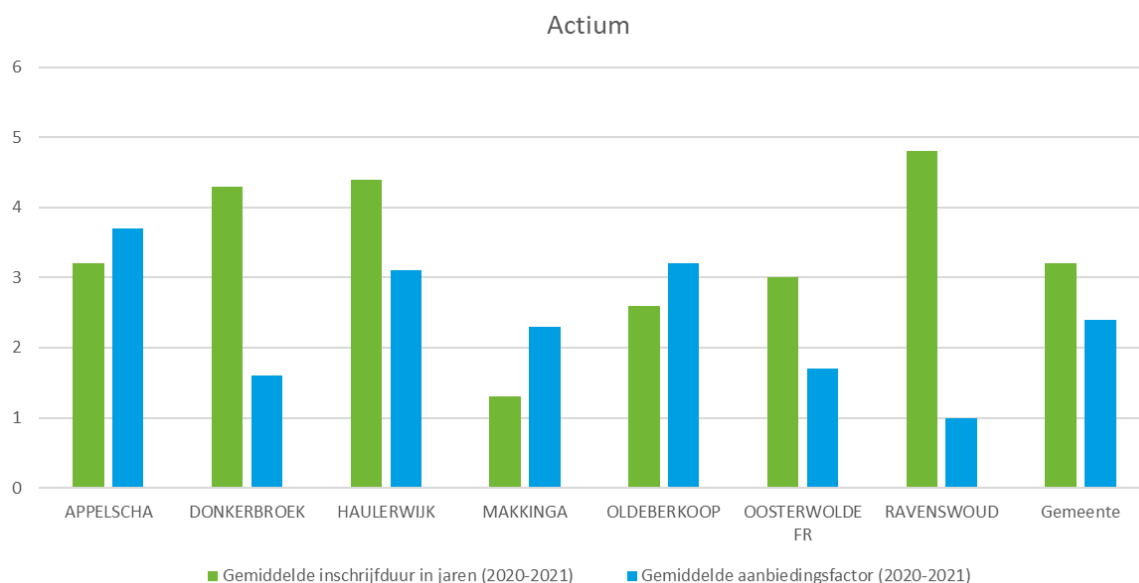
Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 34: Reacties huuraanbod



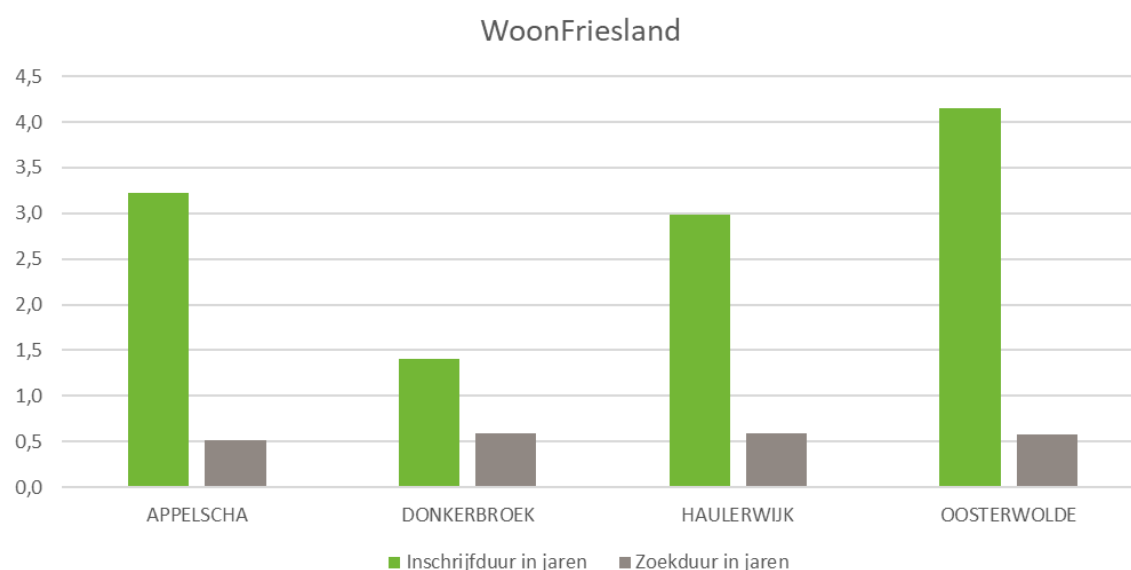
Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 35: Inschrijftijd en aanbiedingsfactor huuraanbod



Bron: Verhuringen corporaties

Figuur 36: Inschrijftijd en zoektijd huuraanbod



Bron: Verhuringen corporaties

1.6. Kwantitatieve woningbehoefte

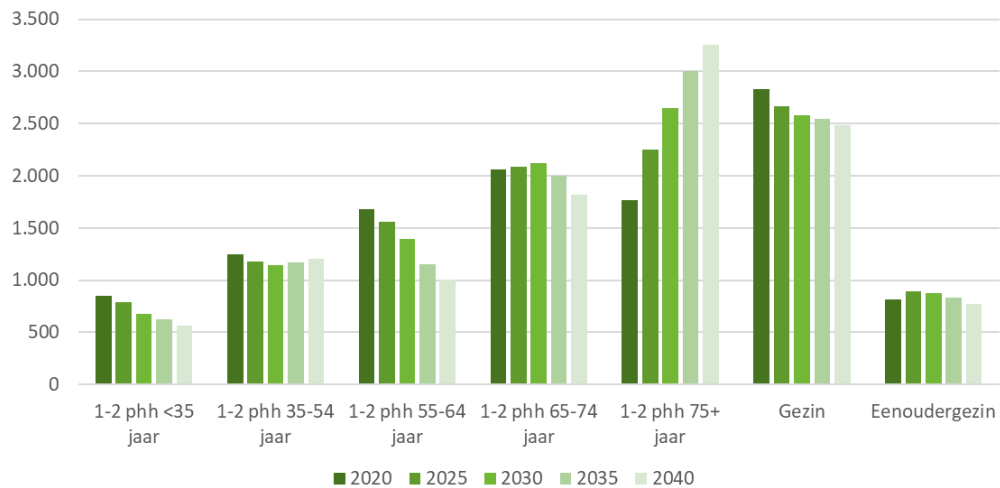
Samenvatting

- Huishoudensontwikkeling wordt vooral gedreven door vergrijzing en migratie.
- Vanuit de Provinciale prognose zien we een verwachte krimp van de bevolking en huishoudens in Ooststellingwerf. Deze zet vooral na 2030 in. Tot 2030 verwacht de Provincie een woningbehoefte van ongeveer 190 woningen.
- Op basis van onze analyse denken we dat arbeidsmigranten, statushouders en uitstroom uit de MO/BW mogelijk zijn onderbelicht in de Provinciale prognose.

- Op basis van deze analyse zien we tot 2030 een groei in de woningbehoefte van 320 – 520 woningen.
- Afgezet tegen deelname aan het Deltaplan van het Noorden (+1.750 woningen) is de geschatte behoefte beperkt.
- De verwachte groei zal positieve effecten hebben op de slaagkansen voor woningzoekenden. Wel zet het mogelijk druk op de leefbaarheid in de dorpen.

Grafieken en tabellen

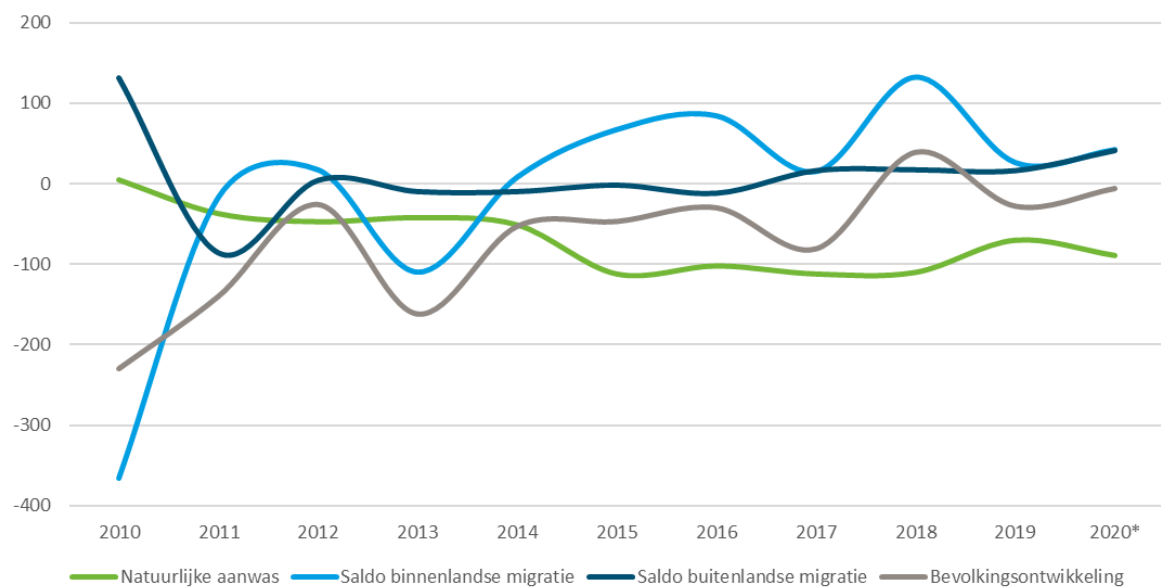
Figuur 37: Ontwikkeling huishoudenssamenstelling 2020-2040



Meer 75+ huishoudens dan aantal gezinnen. Vergrijzing sterk t.o.v. andere regio gemeenten. Sterke afname jongeren en gezinnen

Bron: Provinciale prognose

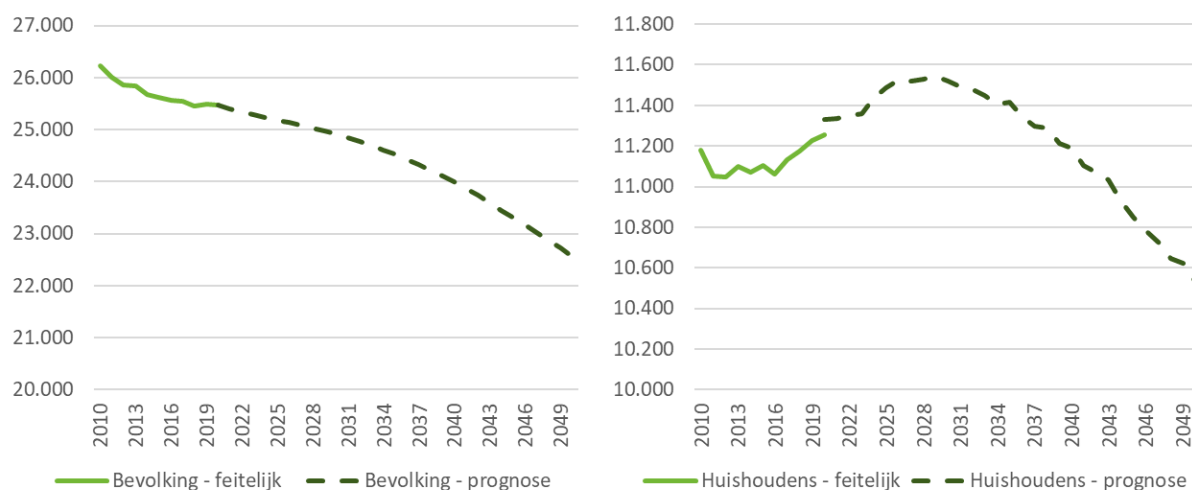
Figuur 38: Demografische ontwikkelingen*



*let op: Voorlopige gegevens voor 2020

Bron: CBS-Statline

Figuur 39: Feitelijke ontwikkeling in vergelijking met de Provinciale prognose

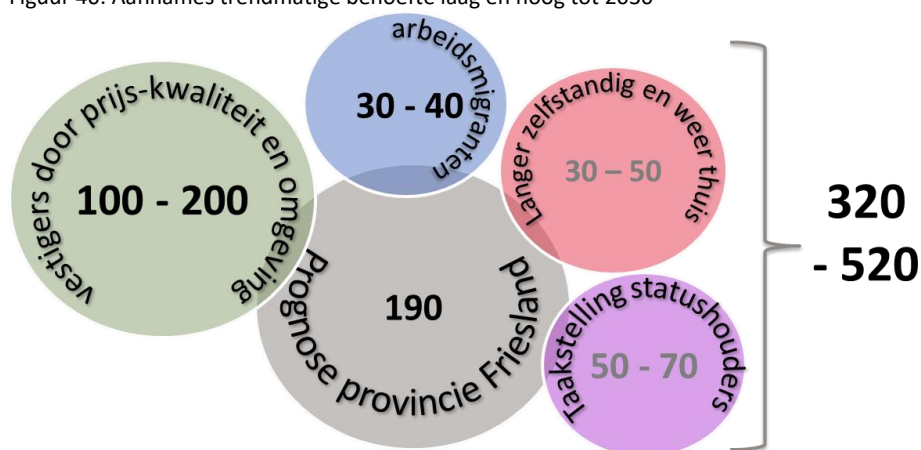


Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

Uitgangspunten in de provinciale prognose en de analyse Companen

- Uitgangspunt migratiesturing (beleidsarm) i.p.v. woningbouwsturing
- Demografische componenten (geboorte/sterfte, migratie en huishoudensgrootte)
- Geboorte/sterfte heb je weinig invloed op, aannames prognoses
- Aanname in prognose
 - binnenlands saldo 13 (gewogen gemiddelde van 2009-2018 van mensen met Nederlandse nationaliteit)
 - buitenlands saldo 11 (Migratie uit Afrika en Azië niet meegenomen vanwege niet trendmatige ontwikkeling. Rekening gehouden met taakstelling statushouders (75% blijft in gemeente wonen +15 statushouders per jaar aanname)
 - Feitelijke ontwikkeling in periode 2015-2020 (gemiddeld, alle verhuizingen ook met niet Nederlandse nationaliteit, exclusief statushouders):
 - binnenlands saldo 61
 - buitenlands saldo 13
- Mogelijk onderbelicht:
 - Vluchtelingen (extrapoleren op taakstelling 2021, gemiddeld 2 per woning)
 - Nieuwe werkgevers
 - Arbeidsmigranten
 - Uitstroom BW
 - Binnenlandse migratie

Figuur 40: Aannames trendmatige behoefte laag en hoog tot 2030



Bron: Companen

Tabel 7: Indicatie woningbehoefte per kern

	Vergrijzing	ontgroening	Trek op hoofdkern	Scenario 1: Provinciale prognose	Scenario 2: Trendmatig laag	Scenario 3: Trendmatig hoog	Scenario 4: Deltaplan van het Noorden
Oosterwolde	++	+	+	100	150	240	770
Appelscha	++	++	+	50	75	115	350
Haulerwijk	+	+	-	20	40	60	210
Donkerbroek	+	+	-	5	15	30	105
Oldeberkoop	++	+	-	5	15	20	85
Makkinga	+	+	-	5	10	15	65
Waskemeer	+	+	-	5	5	10	45
Elsloo	++	++	-	0	5	5	40
Haule	+	+	-	0	5	5	40
Ravenswoud	++	++	-	0	0	5	10
Fochteloo	+	++	-	0	0	5	10
Langedijke	++	+	-	0	0	5	10
Nijeberkoop	+	+	-	0	0	5	10
Gemeente	+	++		190	320	520	1.750

Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

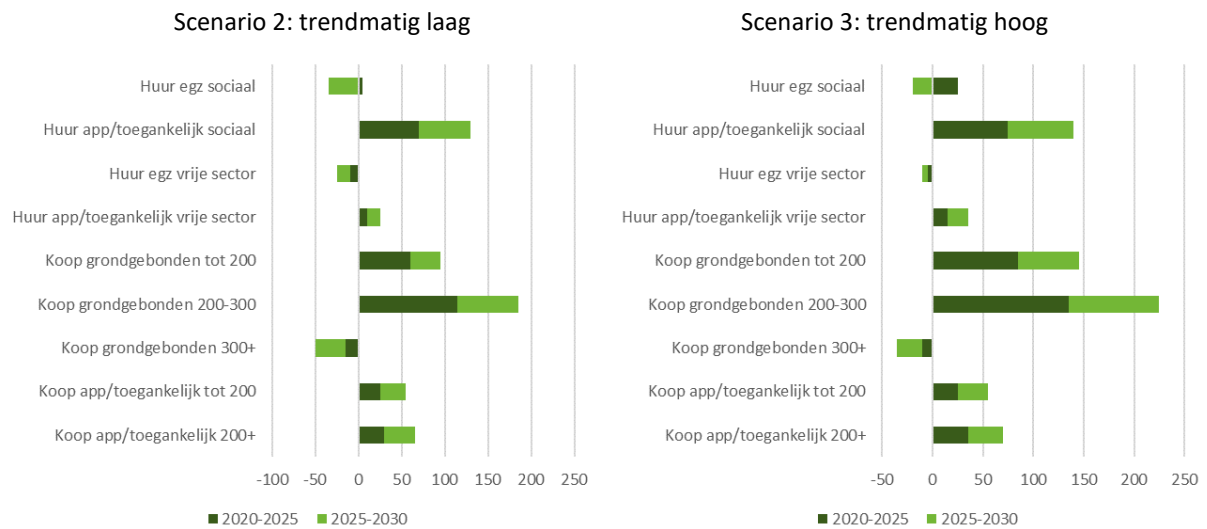
1.7. Kwalitatieve woningbehoefte

Samenvatting:

- De grootste opgaven liggen in Oosterwolde en Appelscha en in mindere mate Haulerwijk.
- In Oosterwolde en Appelscha liggen de grootste uitbreidingskansen. Het gaat hier vooral om het toevoegen van huur appartementen/levensloopbestendige grondgebonden woningen (sociaal en particulier) en koopwoningen in het betaalbare segment (grondgebonden en appartementen).
- De verhoogde vraag naar sociale huur is deels afkomstig van spoedzoekers: statushouders, arbeidsmigranten en langer zelfstandig en weer thuis wonen zorgdoelgroepen.
- In Haulerwijk focust de behoefte op grondgebonden woningen in het goedkope (<€200.000) en betaalbare (<NHG grens) segment.
- In de overige dorpen zijn er voornamelijk uitbreidingsmogelijkheden in het grondgebonden betaalbare segment.
- In het dure koopsegment is er theoretisch voldoende aanbod. Dit ontstaat als ouderen doorstromen naar een toegankelijke woning. De vrijkomende woningen worden opgevuld door vestigers van elders. Zolang er sprake is van schaarste leidt dit niet tot leegstand.

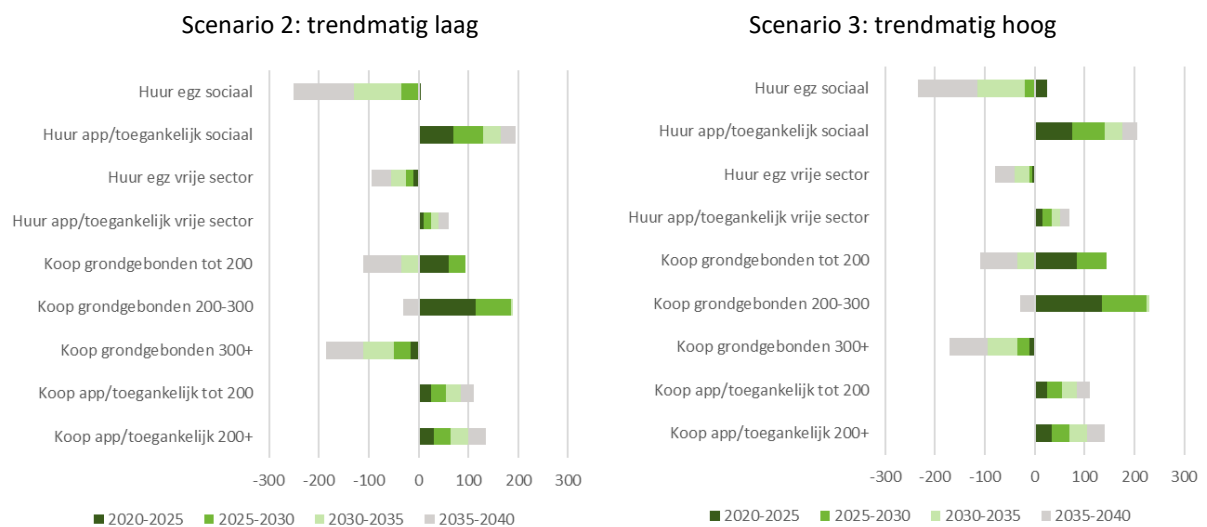
Tabellen en grafieken:

Figuur 41: Prognose woningbehoefte tot 2030



Bron: Provinciale prognose en bewerking Comanen

Figuur 42: Prognose woningbehoefte tot 2040



Bron: Provinciale prognose en bewerking Comanen

Behoeft sociale woningbouw

- De behoefte sociale huur is afhankelijk van een behoudend of trendmatige economische ontwikkeling (bandbreedte):
- Huidige stand sociale huurwoningen is 2.820 (corporatiewoningen DAEB)
- Scenario trendmatig (+320 woningen):
 - Benodigd aantal woningen + 40 tot + 100
 - Benodigde voorraad 2030: 2.860 tot 2.920
- Scenario trendmatig gunstig (+520 woningen):
 - Trendmatig hoog + 85 tot + 145
 - Benodigde voorraad 2030: 2.905 tot 2.965
- Een deel van de benodigde vraag naar sociale huur deels afkomstig van spoedzoekers: statushouders, arbeidsmigranten en langer zelfstandig en weer thuis wonen zorgdoelgroepen.

Indicatie kwalitatieve behoefte per kern tot 2030

Tabel 8: Indicatie kwalitatieve behoefte per kern tot 2030*

	Oosterwolde	Appelscha	Haulerwijk	Donkerbroek	Oldeberkoop	Overige kleine dorpen totaal	Gemeente
Huur egz sociaal							
Huur app/toegankelijk sociaal	 	 					 
Huur egz vrije sector							
Huur app/toegankelijk vrije sector							
Koop grondgebonden tot 200							
Koop grondgebonden 200-300							 
Koop grondgebonden 300+							
Koop app/toegankelijk tot 200							
Koop app/toegankelijk 200+							
Kwantitatieve behoefte tot 2030 (scenario trendmatig en trendmatig gunstig)	+ 150, + 240	+ 75, + 115	+ 40, + 60	+ 15, + 30	+ 15, + 20	Maatwerk	+ 320, + 520

*Let op: Lichtgroen: nauwelijks uitbreidingsbehoefte, donkergroen: uitbreiding mogelijk

Bron: Provinciale prognose en bewerking Companen

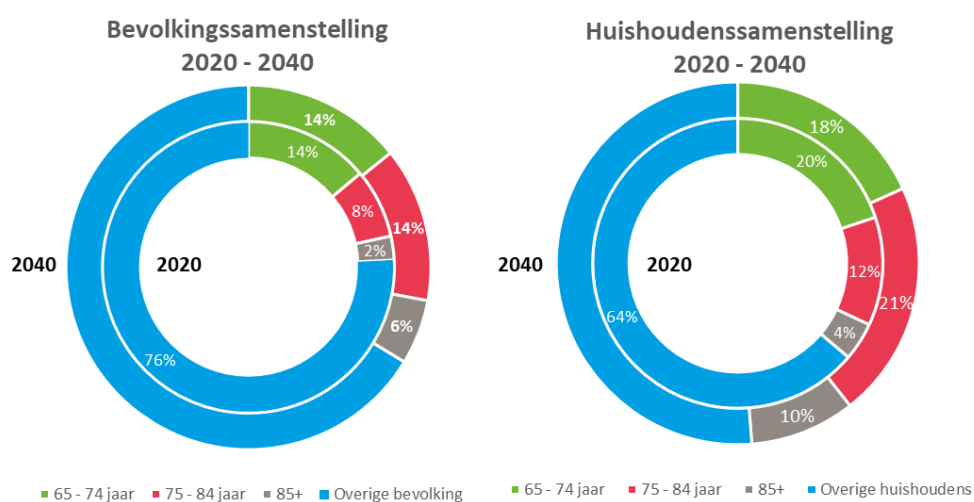
1.8. Wonen en zorg

Samenvatting:

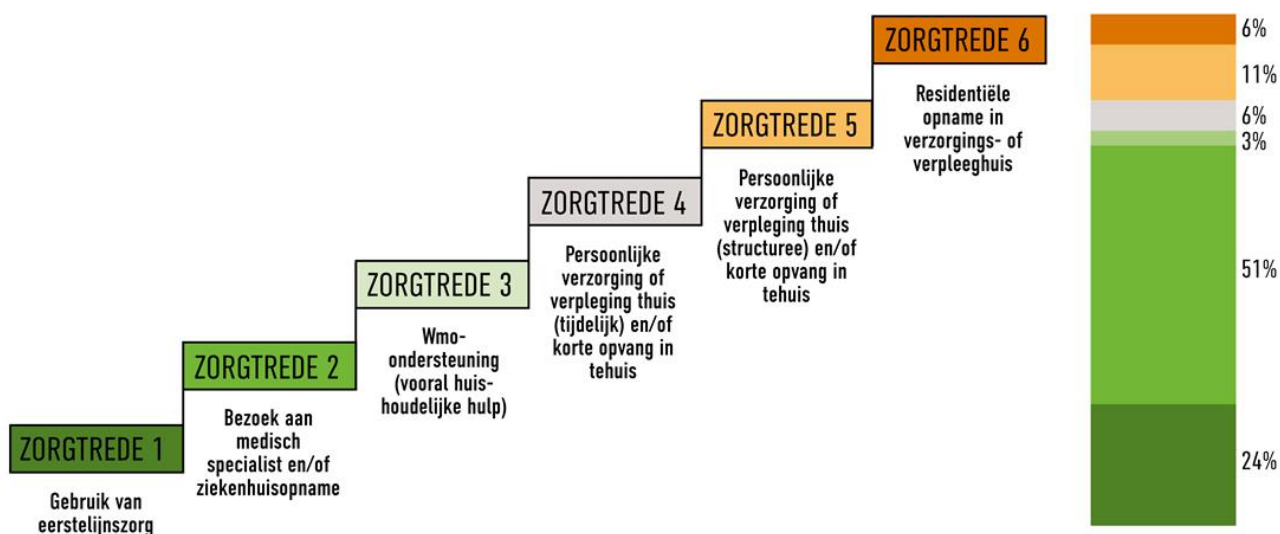
- De samenleving in Ooststellingwerf vergrijst snel. Naar verwachting is in 2040 bijna de helft van de huishoudens 65 jaar of ouder.
- Als gevolg van deze vergrijzing neemt de vraag naar regulier en geclusterde woonvormen geschikt voor senioren sterk toe in de komende jaren, hier ligt dan ook de grootste opgave op het gebied van wonen en zorg.
- Door de verwachte ontgroening van de bevolking zal de vraag naar plekken voor mensen met een verstandelijke beperking licht afnemen. Wel groeit de verwachte behoefte naar gespikkelde woonvormen door de trend naar langer zelfstandig thuis wonen.

Grafieken en tabellen:

Figuur 43: Bevolking en huishoudingssamenstelling naar leeftijd



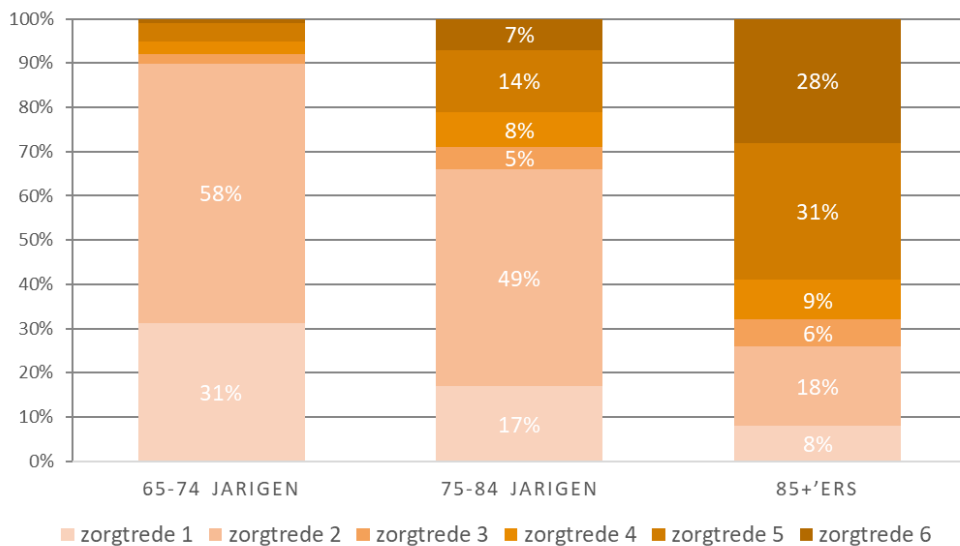
Bron: Provinciale prognose



Figuur 44: Zorgtredenmodel NZa

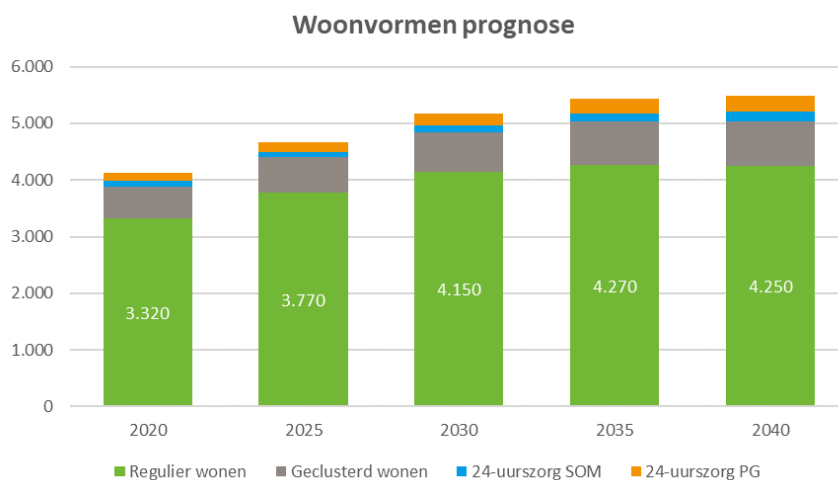
Bron: NZa, Monitor Zorg voor ouderen (2018): percentages gebaseerd op situatie 2016, landelijke cijfers

Figuur 45: Zorgvraag naar leeftijd



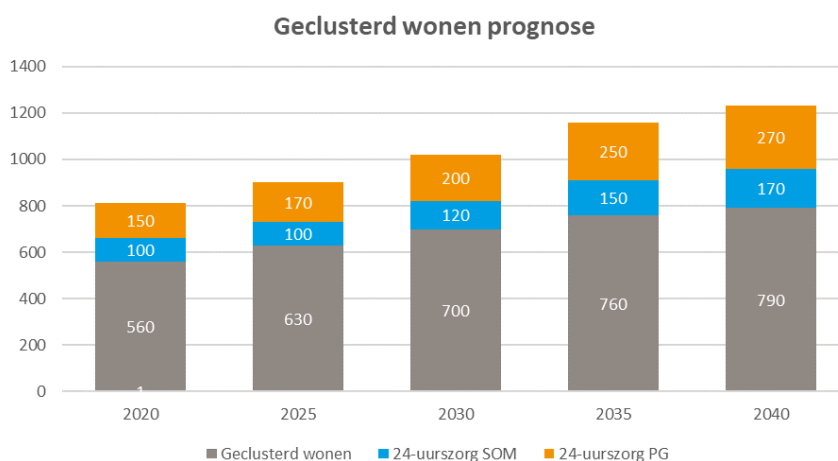
Bron: NZa, Monitor Zorg voor ouderen (2018): percentages gebaseerd op situatie 2016, landelijke cijfers

Figuur 46: Doorrekening vraag naar regulier wonen voor senioren (aantal personen, wat bij geclusterd wonen en 24-uurszorg gelijk staat aan aantal woningen)



Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

Figuur 47: Doorrekening vraag naar geclusterd wonen (aantal personen)



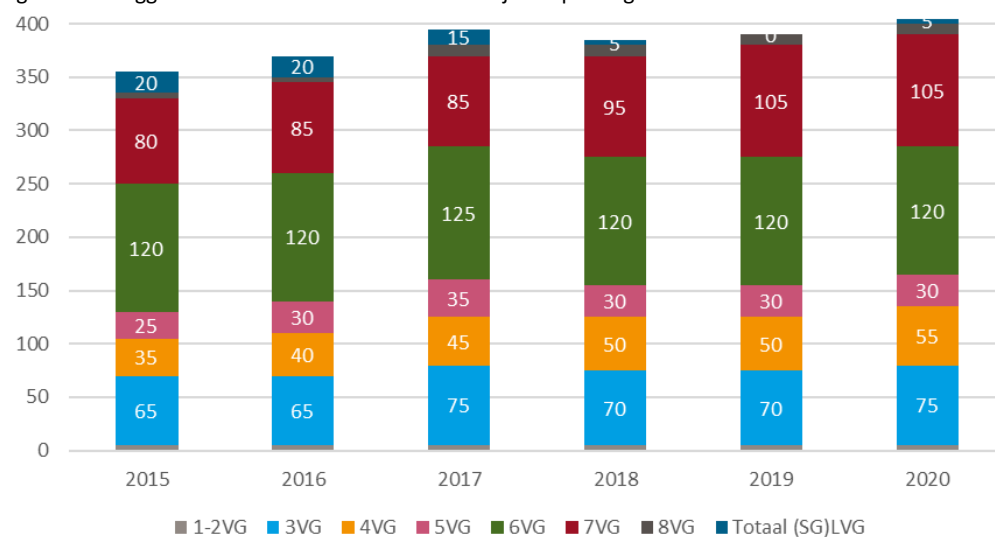
Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

Tabel 9: Aanbod woonvormen senioren 2020

Aanbieder	Locatie	Doelgroep: ouderen		
		Geclusterd	24-uurs (SOM)/Onbekend	24-uurs (PG)
Liente	Riemsoord (Appelscha)	52	31	
	Sinnehiem (Haulerwijk)	21	62	
	Rikkingahof (Oosterwolde)	104	31	
Zuidoost Zorg	Stellinghaven			40
	Appelscha			48
	Sinnehiem (Haulerwijk)			28
De Appelhof	Appelscha			12
De Herbergier	Oldeberkoop			17
Dagelijks leven	Het Oosterhuis - Oosterwolde	20		
WoonFriesland		104		
Totaal		301	124	145

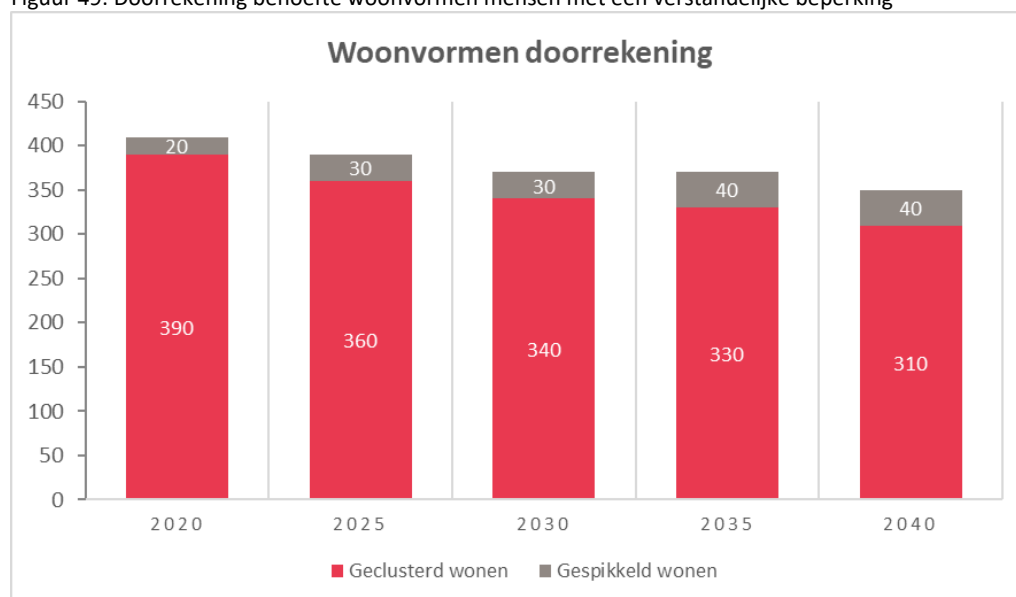
Bron: Aanbodinventarisatie

Figuur 48: Zorggebruik mensen met een verstandelijke beperking



Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

Figuur 49: Doorrekening behoefte woonvormen mensen met een verstandelijke beperking



Bron: Provinciale prognose bewerking Companen

Figuur 50: Aanbod geclusterd en gespikkeld wonen voor overige doelgroepen

Aanbieder	Locatie	Aanbod VG/BW		
		Groepswonen	Begeleid wonen	Gespikkeld wonen
Zuidoost Zorg	Stellinghaven	32		
	Sinnehiem (Haulerwijk)	130		6
De Appelhof	Appelscha			
Alliade Tallant	Oosterwolde - Assessorlaan			11
	Oosterwolde - Grietmanslaan			16
	Oosterwolde - De Haer	13		
	Oosterwolde - de Vrijheidshof		15	
	Oosterwolde – Oostenburg		6	
	Oldeberkoop - de Wolden	16		
Zorggroep de Stellingwerven	Oldeberkoop		8	
HI-Totaalzorg	Appelscha		11	
Phusis	Oosterwolde	17		
Aanbod Zorgboerderijen (niet senioren)		64		
Totaal		272	40	33

Bron: Aanbodinventarisatie

Planning van woon(zorg)visie naar volkshuisvestingsprogramma

Fase	Inhoudelijke aandachtspunten	Trekkende partij (intern/extern)	Wanneer gereed?
Voorbereiding	Samenwerking tussen lijn en programma		
College	Opdracht ophalen	Intern: Beleid wonen	6 mei in college
Kadernota		Intern: Beleid wonen	
Inhoudelijke tussenstappen			
1. Woonbehoefteonderzoek	Aandacht voor bredere vragen: landelijk gebied, schaarste-onderzoek etc.	Intern: programmamanager wonen Extern: Bureau	Na de zomer
2. Addendum	1)Juridische verlenging 2)Woningbouwaantallen woondeals erbij 3 Segmenten betaalbaarheid	Intern: Beleid wonen	Aanleveren bestuurssecretariaat 2-10-2025. Raad 25-11-2025
3. Geactualiseerde Govi			
a. Raad kaderstellend	Raad meenemen en kaders laten stellen via speciaal te beleggen sessie over de hoofdthema's volkshuisvestingsprogramma	Intern: Beleid wonen Extern: begeleidend bureau	Q1/Q2 2026
b. Participatie stakeholders	Woningcorporaties, huurdersverenigingen, marktpartijen, buurgemeente, provincie Fryslân, Wetterskip en overige ketenpartners	Intern: Beleid wonen Extern: begeleidend bureau	Q2 2026
c. Raadsbesluit	Raad de kaders voor wonen laten besluiten, die worden meegenomen in de actualisatie van de GOVI (zie punt d).	Intern: Beleid wonen Extern: begeleidend bureau	Q3 2026
d. Uitgangspunten beleidscyclus GOVI	Borgen dat de beslispunten wonen worden opgenomen in de beleidscyclus	Intern: Beleid wonen	Q3 2026
4. Volkshuisprogramma	Integreren van de omgevingsvisie op thema wonen (fase c: raadsbesluit), visie op wonen, welzijn en zorg en het woonbehoefteonderzoek naar het volkshuisvestingsprogramma	Intern: Beleid wonen Extern: begeleidende partij (penvoering)	Q4 2026
Afronding			
a. Collegebesluit	Het volkshuisvestingsprogra	Intern: Beleid wonen	Q4 2026

	mma is een collegebevoegdheid.		
Doorlopend per fase			
Communicatie	In samenwerking met afdeling communicatie mijlpalen communiceren	Intern: communicatie-afdeling	
Betrekken stakeholders	Tijdens het reguliere prestatieafspraken-overleg tussen huurdersorganisaties en woningcorporaties partijen betrekken	Intern: Beleid wonen	

Addendum op de woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026

Inhoudsopgave

Achtergrond en aanleiding: wetsvoorstel in combinatie met wettelijke termijn huidig beleid	1
Betrokkenheid gemeenteraad bij het woonbeleid	1
Wat is het huidige beleidskader voor wonen?	2
Rijksbeleid	2
Provinciaal	2
Gemeentelijke omgevingsvisie	2
Woon(zorg)visie 2022-2026	3
Regionale visie op wonen, welzijn en zorg 2025	3
Addendum: positie	4
Addendum als tijdelijk uitgangspunt voor de prestatieafspraken	4
Addendum: concrete wijzigingen ten opzichte van het huidige beleid	4
Actualisatie woningbouwaantallen in woonbeleid van 520 naar 820	4
Actualisatie segmentenverdeling betaalbaarheid in woonbeleid	4
Samenvattend: wijzigingen via dit addendum	5

Achtergrond en aanleiding: wetsvoorstel in combinatie met wettelijke termijn huidig beleid

De huidige woon(zorg)visie 2022-2026 is vastgesteld op 25 januari 2022. Dit visiedocument bevat samen met de omgevingsvisie de strategische hoofdlijnen voor de gemeente op het gebied van wonen. Vanuit het wetsvoorstel wet versterking regie op de volkshuisvesting zijn gemeenten wettelijk verplicht om de woonvisie te vervangen door het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma. Hiervoor staat, na vaststelling van deze nieuwe wet, een periode van 2 jaar. Naar verwachting treedt deze wet per 1 januari 2026 in werking.

Ondanks dat deze nieuwe wetgeving nog niet van kracht is, neemt dit niet weg dat het huidige beleid geactualiseerd moet worden omdat het per 1 januari 2026 niet meer rechtsgeldig is. Immers, het huidige woonbeleid loopt af per 1 januari 2026. Het is het meest efficiënt om nieuw beleid passend bij de aankomende wet- en regelgeving te maken. Dit houdt in dat we aan twee documenten moeten werken:

1. Het volkshuisvestingsprogramma
2. Actualisatie van de omgevingsvisie.

Als tussenstap om te komen tot deze twee documenten actualiseren we via dit addendum voor de periode 2026-2027 onderdelen van de huidige visie zodat het op deze onderdelen al in lijn is met Rijks- en provinciaal beleid. Zo creëren we beleidsmatige uniformiteit en bestuurlijke consistentie en zorgen we voor heldere en eenduidige communicatie richting stakeholders.

In het jaar 2026 werken we aan het volkshuisvestingsprogramma en de actualisatie van de omgevingsvisie. Dit jaar geldt dus als een overgangperiode. De voorgestelde overgangperiode is noodzakelijk vanwege de juridische onderbouwing onder de samenwerking met stakeholders en het maken van prestatieafspraken met huurdersverenigingen en woningcorporaties. Bovendien biedt het ons de ruimte om de raad zorgvuldig in dit (nieuwe) proces voor woonbeleid te betrekken.

Betrokkenheid gemeenteraad bij het woonbeleid

Door de voorgestelde wetwijziging via de wet versterking op de volkshuisvesting ligt de bevoegdheid om woonbeleid vast te stellen voortaan bij het college van burgemeester en wethouders, en niet meer bij de gemeenteraad. Om de raad voldoende in staat te stellen richting te geven, wordt het thema 'wonen' geactualiseerd binnen de omgevingsvisie. Dit biedt ruimte voor kaders vanuit de raad én levert input voor de herziening van gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI). Uit het vorige woonvisie-traject bleek dat de raad graag actief betrokken is. Daarom wordt de raad in dit proces tijdig en goed meegenomen. De gemeenteraad wordt tijdens de volgende processtappen betrokken:

- In Q2 2025 is de vastgestelde startnotitie van woonbeleid naar volkshuisvestingsprogramma gedeeld met de raad
- Presentatie resultaten woonbehoefteonderzoek Q4 2025
- Rondetafelgesprek/dialogsessie uitgangspunten omgevingsvisie
- Vaststelling uitgangspunten voor de lokale omgevingsvisie

Wat is het huidige beleidskader voor wonen?

Om te komen tot de beleidsonderwerpen voor het addendum, vindt u onderstaand per overheidslaag de meest relevante (beleids)ontwikkelingen en (beleids)onderwerpen op het gebied van wonen.

Rijksbeleid

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft in maart de 2022 de Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA) met bijbehorende programmalijnen gepresenteerd. De kern van dit programma is dat de overheid de regie op de volkshuisvesting neemt. De programmalijnen zorgen voor meer regie en meer tempo in de woningbouwproductie en daarmee voor een betere beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Nederland.

Daarnaast uit deze regierol zich met name in de omzetting van nationale doelen naar provinciale taakstellingen, regionale woondeals en de lokale prestatieafspraken. Binnen woningbouw is de inzet om, naast het vastleggen van aantallen in de woondeals, twee derde van de nieuwbouw in het betaalbare segment te realiseren. Van dit deel betaalbaar dient 30% sociale huur te zijn. Bij aanneming van de wet versterking regie wordt deze verdeling binnen betaalbaarheidsklassen een verplichte instructieregel, zoals bedoeld onder de Omgevingswet.

Provinciaal

De provincie Friesland heeft een uitvoeringsagenda wonen met een looptijd van 2021-2023. Deze wordt momenteel geactualiseerd naar een Fries Volkshuisvestingsprogramma (wordt ook het Friese Woonplan genoemd). Voor onze gemeente is het van belang om aansluiting te vinden bij deze nieuwe beleidsontwikkeling omdat de doelstellingen en ambities van het Friese Volkshuisvestingsprogramma doorwerken in de regionale woningbouwambities en volkshuisvestelijke doelstellingen waaraan wij via de woondeals een bijdrage dienen te leveren.

Woondeal Zuidoost Fryslân: herijking

De eerste herijking op de regionale woondeal is getekend op 3 juli 2025. Hierbij is de woningbouwopgave voor de gemeente Ooststellingwerf gezet op 820 woningen tot en met 2030. Deze 820 woningen dienen voor twee derde betaalbaar (in lijn met de definitie van de Huisvestingswet, artikel 7, momenteel prijspeil €405.000) te zijn. Bovendien dient van de 820 woningen 30% sociale huurwoningen te zijn.

Gemeentelijke omgevingsvisie (2021 vastgesteld)

De omgevingsvisie van de gemeente Ooststellingwerf zet in op leefbare dorpen, een toekomstbestendig woningaanbod voor jong en oud en maatwerk per gebied. De visie speelt in op demografische trends zoals vergrijzing en krimp, en koppelt wonen aan welzijn en zorg. In de visie ligt de nadruk op de relatie tussen wonen en sociale samenhang in de dorpen. We willen die stimuleren. Er is nadrukkelijk aandacht voor levensloopbestendige en betaalbare woningen, afgestemd op lokale behoeften. Ook wordt gewerkt met 4 gebiedskompassen om beleidskeuzes beter per gebied aan te laten sluiten:

1. Het Friese Ooststellingwerf;

2. Het westelijke Ooststellingwerf;
3. Het Drentse Ooststellingwerf;
4. Het hart van Ooststellingwerf.

Het uitgangspunt is dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig en prettig kunnen blijven wonen binnen hun vertrouwde omgeving. Wel wordt er in sommige gebieden voor gekozen om in de grotere kernen Appelscha en Oosterwolde de zorgfunctie te clusteren.

Woon(zorg)visie 2022-2026 (vastgesteld 2022)

De gemeente Ooststellingwerf streeft in de woon(zorg)visie 2022–2026 naar het realiseren van 520 nieuwe woningen, zowel via nieuwbouw als via herstructurering van bestaande gebouwen. Hierbij is er aandacht voor een mix van woonsegmenten: sociale huur, middenhuur en betaalbare koopwoningen, aangevuld met starterswoningen en levensloopbestendige woningen voor ouderen.

De woningbouwopgave wordt voornamelijk gespreid over de kerndorpen Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk, maar ook op Donkerbroek en Oldeberkoop. Naast de vijf dorpen die hiervoor genoemd zijn, is er ook in de overige dorpen behoefte aan woningen. Hier is het van belang om in te spelen op ruimtelijke kansen passend bij de behoefte en aard en schaal van het dorp. We sluiten zo goed mogelijk aan bij de lokale woonbehoefte en demografische ontwikkeling. Deze geografische spreiding moet zorgen voor een evenwichtige groei en een maatschappelijke samenhang binnen alle kernen van de gemeente.

Tenslotte is de koppeling tussen wonen en zorg een essentieel onderdeel van deze visie. Woonzorgconcepten die ouderen in staat stellen zelfstandig in hun leefomgeving te blijven worden gefaciliteerd. Hierin wordt gelet op de nabijheid van voorzieningen en ondersteuning.

Regionale visie op wonen, welzijn en zorg (vastgesteld 2025)

De regionale visie wonen, welzijn en zorg van Ooststellingwerf is opgesteld in het kader van het akkoord 'Samen voor Wonen en Zorg in Friesland' en de regionale woondeal Zuidoost Fryslân (2022-2030). Deze visie richt zich vooral op ouderen en andere kwetsbare groepen. De woonbehoeften van deze doelgroepen staan centraal bij toekomstige woningprogrammering, zo wordt ingespeeld op vergrijzing en toenemende zorgvraag. Deze woonbehoeften zijn vertaald naar de volgende drie woonvormen:

- Nultredenwoningen;
- Geclusterde woningen;
- Zorggeschikte woningen.

Daarnaast pleit de visie voor een integrale aanpak waarbij wonen, zorg en welzijn vanaf de start samen worden gepland. Concreet worden levensloopbestendige en toegankelijke woningen gestimuleerd, én kleinschalige woon-zorgconcepten in bestaande kernen, zodat mensen zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking met mantelzorgnetwerken en zorgaanbieders, om informele zorg en professionele ondersteuning te verbinden binnen de woonomgeving. Het is belangrijk dat mensen doorstromen naar huizen die passen bij hun woonwensen en behoeften, hier wordt

dan ook vanuit de visie op ingezet. Het realiseren van nieuwe geclusterde woningen, nultredenwoningen of zorggeschikte woningen proberen we zoveel mogelijk rond bestaande zorginfrastructuur en voorzieningen te plaatsen.

Addendum: positie

Addendum als tijdelijke verlenging huidig woonbeleid

Zoals eerder aangegeven geldt voor een gemeente op basis van de Woningwet de wettelijke verplichting om woonbeleid te hebben. Dit woonbeleid is de basis waarop de gemeente samen met huurdersverenigingen en woningcorporaties prestatieafspraken maakt. Voor het tussenjaar 2026 zullen we op basis van het addendum de gesprekken met de huurdersverenigingen en woningcorporaties hebben. De prestatieafspraken worden zo opgesteld dat ze aansluiten bij de geactualiseerde beleidsuitgangspunten en dat alle partijen gedurende de overgangsperiode toewerken naar het volkshuisvestingsprogramma.

Addendum: concrete wijzigingen ten opzichte van het huidige beleid

1. Ophoging woningbouwaantallen in lokaal woonbeleid van 520 naar 820 woningen

De huidige woon(zorg)visie is gebaseerd op de geprognosticeerde woningbouwopgave (op basis van lokaal woonbehoefte-onderzoek onderliggend aan de visie) van 520 woningen. Met de ondertekening van de eerste herijking op de Woondeal Zuidoost Fryslân (3 juli, 2025) is echter sprake van een hogere regionale woningbouwambitie. Voor Fryslân als geheel komt de taakstelling neer op het bouwen van 22.406 nieuwe woningen. Gelet op de oorspronkelijke Woondeal, waarin werd afgesproken dat er 17.720 nieuwe woningen zouden worden gerealiseerd, is dit een extra opgave van 4.686 woningen. Bij de eerste herijking van regionale woondeal 2022-2030 is deze opgave doorvertaald naar de aantallen voor de afzonderlijke gemeenten. Bij de herijking wordt gestuurd op een realisatie van 820 woningen voor de gemeente Ooststellingwerf. Deze afwijking tussen eerder lokaal vastgesteld beleid en regionale afspraken leidt tot inconsistentie in beleidsstukken. Dit kan zorgen voor onduidelijkheid in de uitvoeringspraktijk. Daarom worden de woningbouwaantallen voor de gemeente Ooststellingwerf door middel van dit addendum geactualiseerd naar 820 (in overeenstemming met woondeal 2025).

2. Segmentenverdeling betaalbaarheid en sociale huur

Huidige woon(zorg)visie Ooststellingwerf gaat uit van de volgende verdeling in het nieuwbouwprogramma (p.14):

Segment	Aandeel in het programma
Sociale huur	25%
Middenhuur	5%
Goedkope en betaalbare koop (gevarieerde prijzen tot NHG-grens)	40%
Vrije ruimte	30%

Vanuit de regionale woondeal hebben we afspraak om twee derde deel van de 820 te bouwen woningen in het betaalbare segment (koop en huur) te realiseren (in lijn met de NHG, huisvestingswet artikel 7). Van de woningbouwopgave 820 moet 30% sociale huur zijn. Voor de realisatie van sociale huurwoningen zijn woningcorporaties de preferente partner. Mocht het niet lukken om deze opgave samen met de woningcorporaties te bewerkstelligen, dan kunnen we dit met marktpartijen oppakken. Het is hierbij van belang om anterieur de instandhoudingstermijn voor sociale huurwoningen voor 25 jaar vast te leggen (in lijn met voorgenomen wet versterking regie op de volkshuisvesting).

Daarbij is in de herijking regionale woondeal 2022-2030 opgenomen: "Binnen de kaders van de (aankomende) Wet versterking regie volkshuisvesting is er ruimte voor maatwerk binnen de verdeling van betaalbare woningen. (..) Deze afwijkingen worden nader uitgewerkt in de volkshuisvestingsprogramma's, op basis van provinciaal en gemeentelijk woningbehoefteonderzoek."

Samenvattend: wijzigingen via dit addendum

Onderdeel	Huidig beleid	Nieuw beleid via addendum
Woningbouwaantallen	520 woningen	820 woningen (in overeenstemming met Woondeal 3 juli 2025)
Segmentverdeling betaalbaarheid	- 25 % sociale huur - 5% middenhuur - 40% goedkope en betaalbare huur - 30 % vrije ruimte	- 67% betaalbare woningen, waaronder - 30% sociale huur (in overeenstemming met de Nationale woon- en bouwagenda, de regionale woondeals, de herijking regionale woondeals en de (aankomende) Wet versterking regie volkshuisvesting.)

Addendum op de woon(zorg)visie Ooststellingwerf 2022-2026

HENRI JONKER

JANNEKE VAN BON-JAPENGA

Inhoudsopgave

Achtergrond en aanleiding: wetsvoorstel in combinatie met wettelijke termijn huidig beleid	1
Betrokkenheid gemeenteraad bij het woonbeleid	1
Wat is het huidige beleidskader voor wonen?	2
Rijksbeleid	2
Provinciaal	2
Gemeentelijke omgevingsvisie	2
Woon(zorg)visie 2022-2026	3
Regionale visie op wonen, welzijn en zorg 2025	3
Addendum: positie	4
Addendum als tijdelijk uitgangspunt voor de prestatieafspraken	4
Addendum: concrete wijzigingen ten opzichte van het huidige beleid	4
Actualisatie woningbouwaantallen in woonbeleid van 520 naar 820	4
Actualisatie segmentenverdeling betaalbaarheid in woonbeleid	4
Samenvattend: wijzigingen via dit addendum	5

Achtergrond en aanleiding: wetsvoorstel in combinatie met wettelijke termijn huidig beleid

De huidige woon(zorg)visie 2022-2026 is vastgesteld op 25 januari 2022. Dit visiedocument bevat samen met de omgevingsvisie de strategische hoofdlijnen voor de gemeente op het gebied van wonen. Vanuit het wetsvoorstel wet versterking regie op de volkshuisvesting zijn gemeenten wettelijk verplicht om de woonvisie te vervangen door het gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma. Hiervoor staat, na vaststelling van deze nieuwe wet, een periode van 2 jaar. Naar verwachting treedt deze wet per 1 januari 2026 in werking.

Ondanks dat deze nieuwe wetgeving nog niet van kracht is, neemt dit niet weg dat het huidige beleid geactualiseerd moet worden omdat het per 1 januari 2026 niet meer rechtsgeldig is. Immers, het huidige woonbeleid loopt af per 1 januari 2026. Het is het meest efficiënt om nieuw beleid passend bij de aankomende wet- en regelgeving te maken. Dit houdt in dat we aan twee documenten moeten werken:

1. Het volkshuisvestingsprogramma
2. Actualisatie van de omgevingsvisie.

Als tussenstap om te komen tot deze twee documenten actualiseren we via dit addendum voor de periode 2026-2027 onderdelen van de huidige visie zodat het op deze onderdelen al in lijn is met Rijks- en provinciaal beleid. Zo creëren we beleidsmatige uniformiteit en bestuurlijke consistentie en zorgen we voor heldere en eenduidige communicatie richting stakeholders.

In het jaar 2026 werken we aan het volkshuisvestingsprogramma en de actualisatie van de omgevingsvisie. Dit jaar geldt dus als een overgangperiode. De voorgestelde overgangperiode is noodzakelijk vanwege de juridische onderbouwing onder de samenwerking met stakeholders en het maken van prestatieafspraken met huurdersverenigingen en woningcorporaties. Bovendien biedt het ons de ruimte om de raad zorgvuldig in dit (nieuwe) proces voor woonbeleid te betrekken.

Betrokkenheid gemeenteraad bij het woonbeleid

Door de voorgestelde wetswijziging via de wet versterking op de volkshuisvesting ligt de bevoegdheid om woonbeleid vast te stellen voortaan bij het college van burgemeester en wethouders, en niet meer bij de gemeenteraad. Om de raad voldoende in staat te stellen richting te geven, wordt het thema 'wonen' geactualiseerd binnen de omgevingsvisie. Dit biedt ruimte voor kaders vanuit de raad én levert input voor de herziening van gemeentelijke omgevingsvisie (GOVI). Uit het vorige woonvisie-traject bleek dat de raad graag actief betrokken is. Daarom wordt de raad in dit proces tijdig en goed meegenomen. De gemeenteraad wordt tijdens de volgende processtappen betrokken:

- In Q2 2025 is de vastgestelde startnotitie van woonbeleid naar volkshuisvestingsprogramma gedeeld met de raad
- Presentatie resultaten woonbehoefteonderzoek Q4 2025
- Rondetafelgesprek/dialogsessie uitgangspunten omgevingsvisie
- Vaststelling uitgangspunten voor de lokale omgevingsvisie

Wat is het huidige beleidskader voor wonen?

Om te komen tot de beleidsonderwerpen voor het addendum, vindt u onderstaand per overheidslaag de meest relevante (beleids)ontwikkelingen en (beleids)onderwerpen op het gebied van wonen.

Rijksbeleid

De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft in maart de 2022 de Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA) met bijbehorende programmalijnen gepresenteerd. De kern van dit programma is dat de overheid de regie op de volkshuisvesting neemt. De programmalijnen zorgen voor meer regie en meer tempo in de woningbouwproductie en daarmee voor een betere beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Nederland.

Daarnaast uit deze regierol zich met name in de omzetting van nationale doelen naar provinciale taakstellingen, regionale woondeals en de lokale prestatieafspraken. Binnen woningbouw is de inzet om, naast het vastleggen van aantallen in de woondeals, twee derde van de nieuwbouw in het betaalbare segment te realiseren. Van dit deel betaalbaar dient 30% sociale huur te zijn. Bij aanneming van de wet versterking regie wordt deze verdeling binnen betaalbaarheidsklassen een verplichte instructieregel, zoals bedoeld onder de Omgevingswet.

Provinciaal

De provincie Friesland heeft een uitvoeringsagenda wonen met een looptijd van 2021-2023. Deze wordt momenteel geactualiseerd naar een Fries Volkshuisvestingsprogramma (wordt ook het Friese Woonplan genoemd). Voor onze gemeente is het van belang om aansluiting te vinden bij deze nieuwe beleidsontwikkeling omdat de doelstellingen en ambities van het Friese Volkshuisvestingsprogramma doorwerken in de regionale woningbouwambities en volkshuisvestelijke doelstellingen waaraan wij via de woondeals een bijdrage dienen te leveren.

Woondeal Zuidoost Fryslân: herijking

De eerste herijking op de regionale woondeal is getekend op 3 juli 2025. Hierbij is de woningbouwopgave voor de gemeente Ooststellingwerf gezet op 820 woningen tot en met 2030. Deze 820 woningen dienen voor twee derde betaalbaar (in lijn met de definitie van de Huisvestingswet, artikel 7, momenteel prijspeil €405.000) te zijn. Bovendien dient van de 820 woningen 30% sociale huurwoningen te zijn.

Gemeentelijke omgevingsvisie (2021 vastgesteld)

De omgevingsvisie van de gemeente Ooststellingwerf zet in op leefbare dorpen, een toekomstbestendig woningaanbod voor jong en oud en maatwerk per gebied. De visie speelt in op demografische trends zoals vergrijzing en krimp, en koppelt wonen aan welzijn en zorg. In de visie ligt de nadruk op de relatie tussen wonen en sociale samenhang in de dorpen. We willen die stimuleren. Er is nadrukkelijk aandacht voor levensloopbestendige en betaalbare woningen, afgestemd op lokale behoeften. Ook wordt gewerkt met 4 gebiedskompassen om beleidskeuzes beter per gebied aan te laten sluiten:

1. Het Friese Ooststellingwerf;

2. Het westelijke Ooststellingwerf;
3. Het Drentse Ooststellingwerf;
4. Het hart van Ooststellingwerf.

Het uitgangspunt is dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig en prettig kunnen blijven wonen binnen hun vertrouwde omgeving. Wel wordt er in sommige gebieden voor gekozen om in de grotere kernen Appelscha en Oosterwolde de zorgfunctie te clusteren.

Woon(zorg)visie 2022-2026 (vastgesteld 2022)

De gemeente Ooststellingwerf streeft in de woon(zorg)visie 2022–2026 naar het realiseren van 520 nieuwe woningen, zowel via nieuwbouw als via herstructurering van bestaande gebouwen. Hierbij is er aandacht voor een mix van woonsegmenten: sociale huur, middenhuur en betaalbare koopwoningen, aangevuld met starterswoningen en levensloopbestendige woningen voor ouderen.

De woningbouwopgave wordt voornamelijk gespreid over de kerndorpen Oosterwolde, Appelscha en Haulerwijk, maar ook op Donkerbroek en Olderberkoop. Naast de vijf dorpen die hiervoor genoemd zijn, is er ook in de overige dorpen behoefte aan woningen. Hier is het van belang om in te spelen op ruimtelijke kansen passend bij de behoefte en aard en schaal van het dorp. We sluiten zo goed mogelijk aan bij de lokale woonbehoefte en demografische ontwikkeling. Deze geografische spreiding moet zorgen voor een evenwichtige groei en een maatschappelijke samenhang binnen alle kernen van de gemeente.

Tenslotte is de koppeling tussen wonen en zorg een essentieel onderdeel van deze visie. Woonzorgconcepten die ouderen in staat stellen zelfstandig in hun leefomgeving te blijven worden gefaciliteerd. Hierin wordt gelet op de nabijheid van voorzieningen en ondersteuning.

Regionale visie op wonen, welzijn en zorg (vastgesteld 2025)

De regionale visie wonen, welzijn en zorg van Ooststellingwerf is opgesteld in het kader van het akkoord 'Samen voor Wonen en Zorg in Friesland' en de regionale woondeal Zuidoost Fryslân (2022-2030). Deze visie richt zich vooral op ouderen en andere kwetsbare groepen. De woonbehoeften van deze doelgroepen staan centraal bij toekomstige woningprogrammering, zo wordt ingespeeld op vergrijzing en toenemende zorgvraag. Deze woonbehoeften zijn vertaald naar de volgende drie woonvormen:

- Nultredenwoningen;
- Geclusterde woningen;
- Zorggeschikte woningen.

Daarnaast pleit de visie voor een integrale aanpak waarbij wonen, zorg en welzijn vanaf de start samen worden gepland. Concreet worden levensloopbestendige en toegankelijke woningen gestimuleerd, én kleinschalige woon-zorgconcepten in bestaande kernen, zodat mensen zo lang mogelijk in hun eigen omgeving kunnen blijven. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking met mantelzorgnetwerken en zorgaanbieders, om informele zorg en professionele ondersteuning te verbinden binnen de woonomgeving. Het is belangrijk dat mensen doorstromen naar huizen die passen bij hun woonwensen en behoeften, hier wordt

dan ook vanuit de visie op ingezet. Het realiseren van nieuwe geclusterde woningen, nultredenwoningen of zorggeschikte woningen proberen we zoveel mogelijk rond bestaande zorginfrastructuur en voorzieningen te plaatsen.

Addendum: positie

Addendum als tijdelijke verlenging huidig woonbeleid

Zoals eerder aangegeven geldt voor een gemeente op basis van de Woningwet de wettelijke verplichting om woonbeleid te hebben. Dit woonbeleid is de basis waarop de gemeente samen met huurdersverenigingen en woningcorporaties prestatieafspraken maakt. Voor het tussenjaar 2026 zullen we op basis van het addendum de gesprekken met de huurdersverenigingen en woningcorporaties hebben. De prestatieafspraken worden zo opgesteld dat ze aansluiten bij de geactualiseerde beleidsuitgangspunten en dat alle partijen gedurende de overgangsperiode toewerken naar het volkshuisvestingsprogramma.

Addendum: concrete wijzigingen ten opzichte van het huidige beleid

1. Ophoging woningbouwaantallen in lokaal woonbeleid van 520 naar 820 woningen

De huidige woon(zorg)visie is gebaseerd op de geprognosticeerde woningbouwopgave (op basis van lokaal woonbehoefte-onderzoek onderliggend aan de visie) van 520 woningen. Met de ondertekening van de eerste herijking op de Woondeal Zuidoost Fryslân (3 juli, 2025) is echter sprake van een hogere regionale woningbouwambitie, waarin gestuurd wordt op een realisatie van 820 woningen voor de gemeente Ooststellingwerf. Deze afwijking tussen lokaal vastgesteld beleid en regionale afspraken leidt tot inconsistentie in beleidsstukken. Dit kan zorgen voor onduidelijkheid in de uitvoeringspraktijk.

Daarom worden de woningbouwaantallen voor de gemeente Ooststellingwerf door middel van dit addendum geactualiseerd naar 820 (in overeenstemming met woondeal 2025).

2. Segmentenverdeling betaalbaarheid en sociale huur

Huidige woon(zorg)visie Ooststellingwerf gaat uit van de volgende verdeling in het nieuwbouwprogramma (p.14):

Segment	Aandeel in het programma
Sociale huur	25%
Middenhuur	5%
Goedkope en betaalbare koop (gevarieerde prijzen tot NHG-grens)	40%
Vrije ruimte	30%

Vanuit de regionale woondeal hebben we afspraak om twee derde deel van de 820 betaalbaar (in lijn met de NHG, huisvestingswet artikel 7) te realiseren. Van de woningbouwopgave 820 moet 30% sociale huur zijn. Voor de realisatie van sociale huurwoningen zijn woningcorporaties de preferente partner. Mocht het niet lukken om deze opgave samen met de woningcorporaties te bewerkstelligen, dan kunnen we dit met

marktpartijen oppakken. Het is hierbij van belang om anterior de instandhoudingstermijn voor sociale huurwoningen voor 25 jaar vast te leggen (in lijn met voorgenomen wet versterking regie op de volkshuisvesting).

Samenvattend: wijzigingen via dit addendum

Onderdeel	Huidig beleid	Nieuw beleid via addendum
Woningbouwaantallen	520 woningen	820 woningen (in overeenstemming met Woondeal 3 juli 2025)
Segmentverdeling betaalbaarheid	- 25 % sociale huur - 5% middenhuur - 40% goedkope en betaalbare huur - 30 % vrije ruimte	- 67% betaalbaar - 30% sociale huur (in overeenstemming met de Nationale woon- en bouwagenda en de regionale woondeals)

Raadsvoorstel

Commissievergadering	: Ruimte
Titel	: Kredietaanvraag t.b.v. Grondaankoop Voorkeursrechtgebied
Portefeuillehouder/Teamleider	: J. Nijboer/W. Buijs
Extern zaak ID (zaakcode)	: 0085249649

Datum collegevergadering

28 oktober 2025

Voorgesteld besluit

1. Akkoord te gaan met de aankoop van Moskampweg 11 te Oosterwolde, en
2. Hiervoor een aankoopkrediet van € 1.320.000,00 (één miljoen driehonderd-twintigduizend euro) beschikbaar te stellen
3. Voor de voorbereidende werkzaamheden een krediet van € 120.000,- beschikbaar te stellen
4. Kennis te nemen van de indicatieve saneringskosten van de aan te kopen grond bij functiewijziging naar wonen

Openbaar

Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding

In juli 2024 heeft uw gemeenteraad een voorkeursrecht gevestigd op meerdere percelen in het gebied nabij het centrum van Oosterwolde, dat ook wel het Stationskwartier wordt genoemd. Naar aanleiding van het gevestigde voorkeursrecht heeft Arriva de voormalige busremise aan de Moskampweg 11 in Oosterwolde (kadastraal bekend gemeente Oosterwolde, sectie C nummer 5102) te koop aangeboden aan gemeente Ooststellingwerf. Dit aanbod heeft uiteindelijk geleid tot overeenstemming van koop door de gemeente, onder voorbehoud van goedkeuring van het college en de gemeenteraad. Om de aankoop te kunnen doen is een krediet benodigd en wordt de raad voorgesteld om dit krediet beschikbaar te stellen.



Argumenten

1.1 Met deze eerste aankoop zet de gemeente een duidelijke stap richting de verdere planontwikkeling

De vestiging van het voorkeursrecht in 2024 had als doel de gemeente meer grip te geven op de gebiedsontwikkeling rondom het centrum van Oosterwolde. Door deze aankoop wordt dit doel concreet gemaakt: de gemeente vergroot haar grondpositie en komt een stap dichterbij de toekomstige woningbouwplannen. Een eerste verkenning laat zien dat er in het Stationskwartier ruimte is voor ongeveer 80 tot 100 woningen. De ontwikkeling van het gebied zal naar verwachting gefaseerd plaatsvinden, waarbij het zuidelijke deel van het Stationskwartier als eerste fase wordt ontwikkeld. Bij de ontwikkeling van het Stationskwartier moet vanaf het begin rekening worden gehouden met de bestaande maatschappelijke functies in het gebied.

1.2 Deze eerste aankoop is een belangrijke stap bij verdere planontwikkeling.

Deze aankoop laat zien dat de gemeente actief gebruik maakt van het voorkeursrecht én bereid is te investeren in de ontwikkeling van dit gebied. Dit vergroot de bestuurlijke en marktgerichte geloofwaardigheid van het project en kan marktpartijen stimuleren om mee te werken aan de verdere planvorming.

1.3 De aankoop versterkt de onderhandelingspositie van de gemeente

Een grotere grondpositie in het voorkeursrechtgebied geeft de gemeente een betere uitgangspositie bij de planvorming en bij gesprekken met marktpartijen voor het ontwikkelen van deze toekomstige woningbouwlocatie.

1.4 Door in de aanbodfase overeenstemming te bereiken, voorkomt de gemeente juridische procedures

Het is voor de gemeente beter om in de aanbodfase tot afspraken met Arriva te komen. Lukt dat niet, dan kan Arriva de rechter vragen de prijs vast te stellen (artikel 9.16 Omgevingswet). Dit kan leiden tot vertraging, extra kosten en onzekerheid over de uiteindelijke prijs. De gemeente is in beginsel niet verplicht om te kopen; het voorkeursrecht geeft slechts een recht van eerste koop. Die situatie verandert alleen wanneer de rechter de prijs heeft vastgesteld, de beschikking onherroepelijk is geworden én Arriva binnen drie maanden de gemeente verzoekt mee te werken aan de levering. In dat geval moet de gemeente de grond afnemen tegen de door de rechter bepaalde prijs (artikel 9.20 Omgevingswet).

2.1 Het budgetrecht ligt exclusief bij de gemeenteraad

Hoewel college op grond van artikel 160, eerste lid, onder d, van de Gemeentewet bevoegd is tot het aangaan van privaatrechtelijke overeenkomsten, is voor de financiële dekking van de aankoop een besluit van de raad noodzakelijk. Daarnaast is het bedrag van deze aankoop hoger dan het mandaat aan het college voor strategische aankopen.

2.2 Voor de aankoop geldt een ontbindende voorwaarde, waardoor de raad het laatste woord heeft over de aankoop

In de koopovereenkomst is afgesproken dat de aankoop van de grond alleen doorgaat als de raad akkoord gaat met de aankoop door het benodigde krediet beschikbaar te stellen. Wordt er geen krediet toegekend, dan wordt de koopovereenkomst van rechtswege ontbonden. Deze ontbindende voorwaarde waarborgt dat de raad het budgetrecht volledig kan uitoefenen en dat de uiteindelijke beslissing over de aankoop van de grond bij de raad ligt.

2.3 De grond wordt aangekocht voor de marktwaaarde

Met de eigenaar van de grond is overeengekomen dat de gemeente deze grond kan aankopen tegen een marktconforme koopprijs zoals genoemd in bijlage 1. Het taxatierapport (bijlage 2) laat zien dat de aankoopprijs marktconform is. De directe aankoopkosten zijn naast de koopprijs de kosten voor het inschakelen van een taxateur, een aankoopmakelaar en een notaris.

3.1 Voorbereidingskosten zijn noodzakelijk om het gebiedsproces zorgvuldig te doorlopen

Met het voorbereidingskrediet kunnen de benodigde onderzoeken (ecologie, bodem, ruimtelijk kader) en externe begeleiding worden uitgevoerd die nodig zijn voor een verantwoorde gebiedsontwikkeling. Dit geeft ons tijdig inzicht in milieu- en planologische randvoorwaarden, zodat risico's (zoals saneringskosten of beperkingen door wetgeving) vroeg in beeld komen. Deze onderzoeken vormen uiteindelijk de basis voor onderbouwde besluitvorming in volgende fases van deze ontwikkeling.

3.2 Het voorbereidingskrediet geeft de gemeente regie in de planvorming

Door te investeren in de voorbereiding kunnen we de ruimtelijke kaders en kwaliteitseisen vaststellen voordat marktpartijen instappen. Daarmee voorkomen we dat de ontwikkeling eenzijdig wordt gestuurd door

commerciële belangen, terwijl gemeentelijke doelen zoals betaalbare woningbouw, duurzaamheid en goede inpassing in de omgeving juist geborgd moeten worden.

3.3 De voorbereidingskosten worden geactiveerd

De voorbereidingskosten worden geactiveerd op de balans. Bij het openen van de grondexploitatie worden deze kosten hier aan toegevoegd. Binnen een periode van vijf jaar moet een exploitatie geopend zijn om deze kosten te kunnen toerekenen. Als dit niet het geval is wordt het bedrag van de voorbereidingskosten ten laste van de begroting gebracht of wordt een voorziening getroffen.

4.1 Uw raad wordt tijdig geïnformeerd over de mogelijke saneringskosten

Alleen bij wijziging van de bestemming van de grond naar 'Wonen' is een bodemsanering noodzakelijk. De geraamde kosten hiervan staan vermeld in bijlage 2. Volgens bijlage 5 van de *Notitie Materiële Vaste Activa 2020¹* (MVA 2020) worden kosten voor bodemsanering niet als investeringen aangemerkt. Deze kosten dienen te worden verantwoord als verliespost, ongeacht of zij samenhangen met nieuwe investeringen (zoals de ontwikkeling van een bouwlocatie) of met bestaande activa (zoals vervuiling onder gemeentelijke gebouwen). Dit betekent dat een eventuele toekomstige sanering niet kan worden geactiveerd, maar ten laste van het resultaat moet worden gebracht op het moment dat de verplichting zich voordoet.

4.2 De saneringskosten hebben geen invloed op de koopprijs

De taxatie en de koopprijs zijn conform de regels rondom het voorkeursrecht gebaseerd op de huidige bestemming en het huidige gebruik van de grond en het gebouw. Dit betekent dat de werkelijke waarde in de huidige staat als uitgangspunt is genomen. De in bijlage 2 genoemde saneringskosten hebben betrekking op een toekomstige transformatie naar de bestemming 'Wonen' en beïnvloeden de aankoopprijs in dit geval niet. Deze kosten zijn voor rekening van de gemeente (zie argument 4.1) of voor een in de toekomst nog te selecteren ontwikkelaar van het gebied.

Kanttekeningen

1.1 We hebben voor de korte termijn geen bestemming voor de grond en de gebouwen

Na aankoop kan namens het college (onder mandaat) besloten worden de locatie tijdelijk te gaan verhuren als bedrijfsruimte, totdat de ontwikkeling van start gaat.

1.2 De aankoop maakt de planontwikkeling niet automatisch haalbaar

De ontwikkeling van het voorkeursrechtgebied hangt af van veel factoren. De grondeigendom van het gebied is daar één van. Mochten uiteindelijk de plannen niet doorgaan, dan kan de grond alsnog ingezet worden als bedrijventerrein. Naast een maatschappelijk verlies zal dit waarschijnlijk ook een financieel verlies geven. De grootte van het financiële verlies zal mede afhangen van hoever de plannen op dat moment gevorderd zijn.

1.3 De gemeente heeft na de eigendomsoverdracht nog niet het gehele ontwikkelgebied in handen

Voor de uiteindelijke transformatie van het gebied naar wonen is een planning en fasering nodig, die onder meer afhankelijk is van de voortgang van de grondaankopen. Hoewel de aankoop van het Arriva-terrein nog niet het volledige ontwikkelgebied betreft, vormt het perceel wél een belangrijke eerste stap om de gewenste gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. Als we actief in gesprek gaan met de overige bedrijven/grondeigenaren in het gebied, is de verwachting dat de start van de ontwikkeling van het Stationskwartier binnen vijf jaar plaats zou kunnen vinden.

¹ De MVA 2020 is een notitie van de Commissie BBV (de landelijke commissie die het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) beheert en toelicht) met daarin richtlijnen voor de verwerking van materiële vaste activa in de gemeentelijke administratie.

1.4 Zonder grondaankoop mist de gemeente drie jaar lang regie over de ontwikkeling van het perceel.

Wanneer de gemeente de grond niet aankoopt naar aanleiding van het gevestigde voorkeursrecht, ontstaat er op grond van artikel 9.14, lid 1 van de Omgevingswet een periode van drie jaar waarin Arriva vrij is om het perceel aan een willekeurige derde te verkopen. Het gevestigde voorkeursrecht blijft weliswaar ook voor een eventuele nieuwe eigenaar gelden, maar gedurende deze periode kan de gemeente de regie over de gebiedsontwikkeling niet afdwingen.

1.5 Artikel 9 van de koopovereenkomst geeft een risico voor het tijdstip van de akte van levering

Artikel 9 van de koopovereenkomst (risico-overgang en beschadiging door overmacht) is op verzoek van Arriva aangepast vanwege de interne verzekeringsstructuur van de Arriva-groep: hierdoor kan de gemeente bij eventuele schade aan het te kopen gebouw vóór de juridische levering niet op de verzekeringspenningen van Arriva terugvallen, maar behouden we wel de keuze om de koop te ontbinden of toch uit te voeren. Eventuele schade tussen het tekenen van de koopovereenkomst en de juridische levering valt onder de gemeentelijke brandverzekering, waarmee de risico's voor de gemeente voldoende zijn afgedekt.

2.1 De waarde van de grond kan dalen

Tussen aankoop en woningbouw zit een relatief lange periode. Wanneer ongunstige marktontwikkelingen zich voordoen of de woningbehoefte verandert, kan dit gevolgen hebben voor de waarde van de grond ten opzichte van de prijs die we er nu voor betalen.

2.2 De investering legt beslag op toekomstige middelen

De kapitaallasten vanwege de aankoop van de grond drukken op de begroting, ook als de herontwikkeling van het Stationskwartier later of anders uitvalt.

2.3 Op dit moment is alleen nog een hele globale grondexploitatieberekening mogelijk

Dit soort ontwikkelingen zijn zelden kostendekkend. Er is nog veel onzekerheid over zowel kosten als opbrengsten van het hele plan, waarvan deze aankoop maar een deel is. Toch wegen de voordelen op tegen deze financiële kanttekening. Met de ontwikkeling van het Stationskwartier ontstaan nieuwe woningen, een versterking van het centrum en een verbetering van de leefbaarheid in dit deel van Oosterwolde. Deze maatschappelijke opbrengsten rechtvaardigen daarmee de investeringen waar de gemeente nu voor staat, ook als de grondexploitatie niet volledig sluitend is.

3.1 De voorbereidingskosten vormen een investering terwijl de uiteindelijke ontwikkeling nog niet vaststaat.

Het beschikbaar stellen van € 120.000,00 aan voorbereidingskrediet betekent dat de gemeente kosten maakt in een fase waarin de definitieve invulling van het gebied nog niet is vastgesteld. Er is een kans dat bepaalde onderzoeken of voorbereidingsactiviteiten achteraf slechts beperkt benut worden, bijvoorbeeld wanneer de marktselectie anders uitpakt of de planvorming een andere richting krijgt. Toch verkleinen de voorbereidingskosten onzekerheden en vormen daarmee een noodzakelijke voorwaarde om grip te houden op de ontwikkeling. De risico's passen bij een gebiedsontwikkeling van deze omvang.

4.1 De saneringskosten zijn een indicatie

De in bijlage 2 genoemde saneringskosten kunnen wijzigen na verder onderzoek en zijn afhankelijk van de definitieve ontwerp- en uitvoeringskeuzes van dit deel van het gebied. De werkelijke kosten zijn pas inzichtelijk wanneer het volledige bodemonderzoek en de planuitwerking zijn afgerond. Voor nu geeft deze indicatie wel een globaal beeld van de te verwachten kosten in verband met de aanwezige verontreiniging.

Financiële toelichting

Naast de koopsom worden er kosten gemaakt door het inschakelen van een aankoopmakelaar en een notaris. De totale kosten inclusief aankoopkosten bedragen € 1.320.000,00. Zolang de grond in onze eigendom is, rekenen we rente toe. Op dit moment hanteren we daarbij een omslagpercentage van 0,8%.

Het financieren van € 1.320.000 tegen 3% kost jaarlijks ongeveer € 40.000 aan daadwerkelijke rentelasten. Dit wordt dan meegenomen in de totaalfinanciering.

Het onder besluitpunt 3 gevraagde voorbereidingskrediet is aangevraagd vanwege te maken kosten in de voorbereidende fase. Deze voorbereidingskosten bestaan uit het opstellen van het ruimtelijk kader, een ecologisch onderzoek/natuurtoets, bureauonderzoek bodem, veldonderzoek bodem, begeleiding van de marktselectie en interne uren.

Sustainable Development Goals (SDG's)



SDG 8 – Waardig werk en economische groei

Door nu en in de toekomst regie te nemen over grondposities in het Stationskwartier kan gemeente Ooststellingwerf zorgen voor een goede balans tussen wonen, werken en voorzieningen. Dat stimuleert de lokale economie, werkgelegenheid en een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

SDG 9 – Industrie, innovatie en infrastructuur

Door het aan te kopen terrein uiteindelijk te benutten voor herontwikkeling naar woningbouw, kan dit bijdragen aan toekomstbestendige infrastructuur en innovatieve gebiedsontwikkeling.

SDG 11 – Duurzame steden en gemeenschappen

De aankoop van de grond draagt bij aan het sturen van de ruimtelijke ontwikkeling in Oosterwolde. De gemeente kan met de aankoop de basis leggen voor een leefbare, duurzame en goed bereikbare woon- en werkomgeving.

Inwonersparticipatie

Voor deze fase van grondaankoop en voorbereidingskrediet is inwonersparticipatie niet van toepassing. Bij de verdere planontwikkeling en de voorbereiding van het omgevingsplan voor het Stationskwartier, wordt participatie nadrukkelijk ingezet.

Publicatie voor bekendmaking

De gemeenteraad van Ooststellingwerf gaat akkoord met de aankoop van Moskampweg 11 in Oosterwolde (voormalig terrein Arriva). Hiervoor heeft de gemeenteraad een aankoopkrediet en voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.

Vervolg

Nadat uw raad het aankoopkrediet beschikbaar heeft gesteld, zal de koopovereenkomst tussen de gemeente en Arriva definitief worden, waarna een notaris de akte van eigendomsoverdracht van het perceel zal opstellen. Met het passeren van de akte wordt de Gemeente Ooststellingwerf juridisch eigenaar van het perceel. Met het voorbereidingskrediet zal verdere ontwikkeling van de plannen plaats gaan vinden.

De verwachting is dat in het plangebied op termijn ongeveer 80 tot 100 woningen gebouwd kunnen worden, afhankelijk van de hoogte van eventuele appartementsgebouwen. Om de herontwikkeling op middellange termijn mogelijk te maken, zal waar nodig actief worden gewerkt aan de verwerving van de verdere

benodigde grond in het plangebied. De woningen worden vervolgens op een zorgvuldige manier ingepast in de verdere planvorming van het gebied.

Planning & communicatie

Over de uitwerking van de plannen en eventuele vervolgbesluiten wordt uw raad en waar nodig de omgeving tijdig geïnformeerd. Ten aanzien van de in de bijlages 1, 2 en 3 (koopovereenkomst, kostenindicatie bodemverontreiniging en taxatierapport) genoemde informatie heeft het college de verplichting tot geheimhouding opgelegd. Als de informatie in deze documenten openbaar zou worden, kan dat nadelige gevolgen hebben voor de gemeente én mogelijk voor Arriva. Afhankelijk van de voortgang van verdere aankopen in het gebied zal uw raad op een later moment worden geïnformeerd over het moment waarop de geheimhouding van deze bijlagen kan worden heroverwogen.

Evaluatie

De raad wordt op de hoogte gehouden van de voortgang via de reguliere P&C-cyclus en afzonderlijke voortgangsrapportages bij belangrijke mijlpalen in de planontwikkeling. Bij de verdere gebiedsontwikkeling wordt geëvalueerd of de voorbereiding en aankoop bijdragen aan de gestelde doelstellingen en fasering van het Stationskwartier. Tevens wordt uw raad betrokken bij volgende aankopen in het Stationskwartier.

Burgemeester en wethouders van Ooststellingwerf,

, secretaris

, burgemeester.

Geheime bijlagen

1. Koopovereenkomst
2. Kostenindicatie bodemverontreiniging
3. Taxatierapport

Extern zaak ID (zaakcode) :

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 oktober 2025;

gelet op afdeling 9.2 van de Omgevingswet en artikel 189 van de Gemeentewet;

Besluit

1. Akkoord te gaan met de aankoop van Moskampweg 11 te Oosterwolde, en
2. Hiervoor een aankoopkrediet van € 1.320.000,00 (één miljoen driehonderdtwintigduizend euro) beschikbaar te stellen
3. Voor de voorbereidende werkzaamheden een krediet van € 120.000,- beschikbaar te stellen
4. Kennis te nemen van de indicatieve saneringskosten van de aan te kopen grond bij functiewijziging naar wonen

Besloten in de openbare vergadering van 25 november 2025.

, griffier.

, voorzitter.

Raadsvoorstel

Commissievergadering : Ruimte & Economie
Titel : Oprichten Biz bedrijventerrein Oosterwolde
Portefeuillehouder/Teamleider : Jan van Weperen/ Walter Buijs
Extern zaak ID (zaakcode) : 0085249634

Datum collegevergadering

23 september 2025

Voorgesteld besluit

De Verordening Bedrijveninvesteringszone (Biz) bedrijventerreinen Oosterwolde 2026-2030 vast te stellen en de verordening, na blijk van voldoende draagvlak op 1 januari 2026 in te laten gaan.

Daarvoor de volgende maatregelen te nemen;

1. De Verordening Bedrijveninvesteringszone Bedrijventerreinen Oosterwolde 2026- 2030 vast te stellen;
2. De opbrengst van de BIZ- heffing jaarlijks en na aftrek van perceptiekosten als subsidie beschikbaar te stellen aan de Stichting DBBO;

Openbaar

Ja, passief via openbaar verslag

Inleiding

Op 26 augustus 2025 hebben enkele ondernemers verenigd in de Defensie, Bewakings- en Beveiligings Organisatie (DBBO) het college verzocht om een Verordening Bedrijveninvesteringszone (BIZ) op de verschillende bedrijventerreinen in Oosterwolde op te richten.

Met de komst van een Verordening Biz -bedrijventerrein biedt het de ondernemers kans om collectief zaken aan te pakken, zoals in dit specifieke geval de beveiliging van de (verschillende) bedrijventerreinen in Oosterwolde.

Via het instrument Bedrijven Investeringszone wil men deze ambitie realiseren voor een periode van maximaal 5 jaar (2026- 2030). De Verordening is van toepassing op de vastgestelde gebieden zoals die zijn opgenomen in het Biz- plan. In grote lijnen gaat het daarbij om nagenoeg alle bedrijventerreinen in Oosterwolde. Binnen deze vastgestelde gebieden heeft de gemeente Ooststellingwerf de bevoegdheid om de BIZ- bijdrage te heffen van vastgoed eigenaren en gebruikers en deze minus perceptiekosten als subsidie aan de stichting te verstrekken. De betreffende subsidie zal worden ingezet voor de beveiliging van de bedrijven en bedrijventerreinen.

Argumenten

1.1 Er is voldoende draagvlak volgens proefpeiling

In de afgelopen maanden is onder de leden van de DBBO een proefpeiling gehouden (gebruikers en eigenaren) in het Biz- gebied. Uit deze informele proefpeiling is gebleken dat het merendeel van ondernemers in het huidige BIZ- gebied vóór invoering van een Verordening Biz- bedrijventerrein zijn.

1.2 De Biz is een geschikt wettelijk instrument voor een evenwichtige verdeling van de lasten

In het centrum van Oosterwolde wordt de BizO al succesvol ingezet voor collectieve fondsvorming. In navolging van deze Verordening hebben nu ook de ondernemers op het bedrijventerrein zich verenigd in een stichting om de beveiliging op de bedrijventerreinen in de vorm van een Biz-bedrijventerrein tot een hoger niveau te tillen.

Doordat alle eigenaren en gebruikers binnen het afgebakende gebied verplicht deelnemen aan de Verordening Biz- bedrijventerrein draagt dit bij aan een evenwichtiger verdeling van de lasten en daardoor een verhoging van de beveiliging van de bedrijven en de veiligheid van de bedrijventerrein in het algemeen.

2.1 De rol van de gemeente is faciliterend

Het instrument van de heffing op basis van WOZ-waarden wordt benut om de gelden te innen. De geïnde gelden worden in de vorm van een subsidie na aftrek van (5%) perceptiekosten in de vorm van subsidie beschikbaar gesteld aan de stichting DBBO. De Stichting kan deze middelen geheel conform het Biz-plan inzetten voor de beveiliging de bedrijven en de veiligheid van de bedrijventerreinen in Oosterwolde.

2.2 Jaarlijks vindt afstemming plaats via reguliere overleggen

De stichting DBBO fungeert als aanspreekpunt tijdens de reguliere overleggen die jaarlijks plaatsvinden. Het doel van dit overleg is de voortgang, resultaat en toekomst te bespreken zoals dat in het Biz-plan is omschreven.

Kanttakeningen

1.1 Vaststelling vindt plaats zodra er voldoende draagvlak is

Voor een goed verloop van draagvlakmeting hebben zowel gemeente als de Stichting DBBO er belang bij dat de kiesdrempel van 51% wordt gehaald. De draagvlakmeting zal conform de Wet Bedrijveninvesteringszone worden uitgevoerd. Bij een negatieve uitslag komen alle uitspraken te vervallen.

Financiële toelichting

Aan bijdrage van de gebruikers en eigenaren wordt na verwachting ongeveer €93.000,00 per jaar opgebracht. Deze bijdragen worden als subsidie betaald aan de Stichting BizO. Omdat de perceptiekosten (5%) die de gemeente maakt voor de uitvoering van de BIZ en deze in mindering worden gebracht van de te verstrekken subsidie, is er geen sprake van staatssteun.

BizBo begroting	Biz 2026				
Inkomsten	Onroerend Zaakbelasting	PM	Gebruikers	Eigenaren	Totaal
Biz Eigenaren				45.250	45250
BizO Gebruikers			47.830		47830
Overig					0
Totaal	93.080		47.830	45.250	93.080
Uitgaven					
Beveiliging					
Externe controlerondes en surveillance	81.500		41.565	39.935	81.500
subtotaal	81.500		41.565	39.935	81.500
Organisatie en administratie					
Administratie en accountantskosten	3.000		1.530	1.470	3.000
Oprichtingskosten c.a.	1.800		918	882	1.800
subtotaal	4800		2.448	2.352	4.800
Overig					
Buffer 2 - 2,5 %	2.126		1.042	1.084	2.126
Perceptiekosten gemeente 5%	4.654		2.280	2.374	4.654
subtotaal	6.780		2.335	3.458	6.780
Totaal	93.080		46.231	44.419	93.080
			ondernemer	vastgoed	

Sustainable Development Goals (SDG's)

De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn de 17 ontwikkelingsdoelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties om te werken richting een duurzame toekomst. Als Global Goals-gemeente zetten wij ons actief in voor de implementatie van de SDG's op lokaal niveau. Samenwerking met ondernemers op de bedrijventerreinen en het blijvend versterken van het regionale economie draagt in ieder geval bij aan de SDG's 8 en 9.



- Waardig werk en economische groei: Bevorderen van economische groei en borgen van de werkgelegenheid als het gaat om veiligheid en een veilige werkomgeving
- Industrie, innovatie en infrastructuur: Veerkrachtige infrastructuur bouwen en behouden, het bevorderen van de veiligheid en leefbaarheid op het bedrijventerrein

Inwonersparticipatie

Bij positief besluit door de gemeenteraad zal de formele draagvlakmeting starten. De eigenaren en gebruikers van de bedrijfspanden worden schriftelijk uitgenodigd om te stemmen over de invoering van de Verordening beveiliging Biz-bedrijventerrein. Na stemming stelt het college bij besluit vast of er voldoende steun is. De raad zal hier middels een mededeling in meegenomen worden.

Samenvatting voor de Openbare besluitenlijst

Het bestuur van Stichting DBBO heeft in de afgelopen maanden de wens uitgesproken om op de bedrijventerreinen in Oosterwolde de veiligheid en de beveiliging te vergroten door op oprichten van een Biz beveiliging bedrijventerreinen. De raad heeft besloten, indien er voldoende draagvlak is om hier aan mee te werken.

Vervolg

Bekendmaking vinden plaats op de gebruikelijke wijze.

Planning & communicatie

Uitslag van de draagvlakmeting wordt gedeeld met alle gebruikers, eigenaren en de gemeenteraad.

Evaluatie

De verordening geldt voor een beperkte tijd, namelijk vijf jaar. Als daarna de voorzetting van deze regeling gewenst is, dan zal hierover een voorstel aan u worden voorgelegd. Ook dan is wederom een draagvlakmeting vereist.

Bijlagen

1. Raadsbesluit.
2. Biz-plan 2026-2030

Extern zaak ID (0085249634) :

De raad van de gemeente Ooststellingwerf;

nr.

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van ; 23 september 2025

gelet op Artikel 1 van de Wet op bedrijveninvesteringszones;

overwegende dat,

- De raad een Biz- verordening bedrijventerreinen 2026-2030 kan vaststellen;
- Het verzoek komt van de eigenaren/ gebruikers.

Besluit

De Verordening “Bedrijveninvesteringszone Bedrijventerreinen Oosterwolde 2026-2030’ vast te stellen deze op 1 januari 2026 in te laten gaan als daarvoor uit draagvlakmeting voldoende draagvlak blijkt.

Daarvoor,

1. De Verordening Bedrijveninvesteringszone Bedrijventerreinen Oosterwolde 2026- 2030 vast te stellen;
2. De opbrengst van de BIZ- heffing jaarlijks en na aftrek van perceptiekosten als subsidie beschikbaar te stellen aan de Stichting BizO;

VERORDENING BEDRIJVENINVESTERINGSZONE BEDRIJVENTERREINEN OOSTERWOLDE 2026-2030

Hoofdstuk I Algemene bepalingen

Artikel 1 Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- bedrijveninvesteringszone: het op de bij deze verordening behorende kaart aangewezen gebied in de gemeente waarbinnen de BIZ-bijdrage wordt geheven;
- college: college van burgemeester en wethouders van de gemeente;
- uitvoeringsovereenkomst: tussen de gemeente en Stichting DBBO op gesloten overeenkomst als bedoeld in artikel 7, derde lid, van de wet; - wet: Wet op de bedrijveninvesteringszones. - Stichting: stichting DBBO

Hoofdstuk II Belastingbepalingen

Artikel 2 Belastbaar feit en aard van de belasting

1. Onder de naam ‘BIZ-bijdrage’ wordt jaarlijks een directe belasting geheven ter zake van binnen de bedrijveninvesteringszone gelegen onroerende zaken die op grond van artikel 220a Gemeentewet niet in hoofdzaak tot woning dienen.

2. De BIZ-bijdrage wordt geheven ter bestrijding van de kosten die zijn verbonden aan activiteiten in de openbare ruimte en op internet, die zijn gericht op het bevorderen van de leefbaarheid of de veiligheid in de bedrijveninvesteringszone of de ruimtelijke kwaliteit of de economische ontwikkeling van de bedrijveninvesteringszone.

Artikel 3 Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een onroerende zaak.
2. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4 Belastingplicht

1. De BIZ-bijdrage wordt geheven van:

A. de gebruiker, zijnde degene die bij het begin van het kalenderjaar al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht een in de bedrijveninvesteringszone gelegen onroerende zaak gebruikt;

B. de eigenaar, zijnde degene die bij het begin van het kalenderjaar het genot krachtens eigendom, bezit of beperkt recht heeft van een in de bedrijveninvesteringszone gelegen onroerende zaak.

2. Voor de toepassing van dit artikel wordt:

A. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de BIZ-bijdrage als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;

B. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de BIZ-bijdrage als zodanig te verhalen op degene aan wie die onroerende zaak ter beschikking is gesteld;

C. als eigenaar aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genot hebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

1. De BIZ-bijdrage wordt geheven naar de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze geldt voor het kalenderjaar.
2. Indien met betrekking tot de onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met toepassing van artikel 6, alsmede met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6 Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 5 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet al is gebeurd bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:

a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;

- b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;
- c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard;
- d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928, met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
- e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
- f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;
- g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige wonen als woning;
- h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
- i. Werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
- j. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst van de gemeente;
- k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - welke zijn geplaatst voor het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fontein, banken,abri's, hekken en palen;
- l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht;
- m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
- n. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs;
- o. onroerende zaken die worden beheerd door een vereniging of stichting die geen onderneming drijft, voor zover die objecten bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs, voor club- en buurtwerk, voor de beoefening van sport, kunst of cultuur, of voor andere activiteiten van sociale of culturele aard;

p. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst ter zake van brandweezorg, rampenbeheersing, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening in de regio en de handhaving van de openbare orde en veiligheid.

1. In afwijking in zoverre van artikel 5 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de BIZ-bijdrage van de gebruiker buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 7 Tarief BIZ-bijdrage

1. Het tarief van de BIZ-bijdrage bedraagt:

a. voor de gebruiker, bij een waarde van:

• i niet meer dan €100,000	€30,00
• ii meer dan €100,000, maar niet meer dan €200,000	€190,00
• iii meer dan €200,000 maar niet meer dan €300,000	€220,00
• iv meer dan €300,000 maar niet meer dan €400,000	€270,00
• v meer dan €400,000 maar niet meer dan €500,000	€290,00
• vi meer dan €500,000 maar niet meer dan €1 mln	€350,00
• vii meer dan €1 mln maar niet meer dan €2 mln	€700,000
• viii maar dan €2 mln	€1500,00

b. voor de eigenaar, bij een waarde van:

• i niet meer dan €100,000	€30,00
• ii meer dan €100,000, maar niet meer dan €200,000	€190,00
• iii meer dan €200,000 maar niet meer dan €300,000	€220,00
• iv meer dan €300,000 maar niet meer dan €400,000	€270,00
• v meer dan €400,000 maar niet meer dan €500,000	€290,00
• vi meer dan €500,000 maar niet meer dan €1 mln.	€350,00
• vii meer dan €1 mln. maar niet meer dan €2 mln.	€700,000
• viii maar dan €2 mln.	€1500,00

Artikel 8 Wijze van heffing

De BIZ-bijdrage wordt jaarlijks bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 worden de aanslagen betaald in vier gelijke termijnen waarvan de eerste vervalt op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en de volgende termijnen telkens een maand later.
2. Indien voor de betaling van de verschuldigde heffingen een machtiging voor automatische incasso is afgegeven, gelden dezelfde termijnen als genoemd in het eerste lid.
3. De machtiging voor automatische incasso zoals genoemd in het derde lid, wordt geacht niet te zijn verleend indien gedurende de looptijd van de automatische incasso twee termijnen worden gestorneerd, dan wel de incassomachtiging door de belastingschuldige of de rekeninghouder tussentijds wordt ingetrokken. In dat geval treedt het tweede lid met onmiddellijke ingang in werking.
4. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10 looptijd belastingheffing

De BIZ-bijdrage wordt ingesteld voor een periode van 5 jaar.

Hoofdstuk III subsidiebepalingen

Artikel 11 Buiten toepassing algemene subsidieverordening

Op de subsidie op grond van deze verordening is de geldende Algemene Subsidieverordening Ooststellingwerf (ASVO) niet van toepassing.

Artikel 12 Aanwijzing [vereniging/stichting]

Stichting BDDO wordt aangewezen als de stichting bedoeld in artikel 7 van de wet, waarmee een overeenkomst als bedoeld in artikel 4:36 van de Algemene wet bestuursrecht is gesloten, waarin is bepaald dat de activiteiten waarvoor de subsidie wordt verstrekt verplicht moeten worden verricht.

Artikel 13 Subsidieverlening

1. De subsidie wordt jaarlijks door het college verleend aan de stichting voor de uitvoering van de activiteiten die zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst. De subsidie wordt verleend op een daartoe gedane aanvraag, die vergezeld moet gaan van de in de uitvoeringsovereenkomst genoemde stukken.
2. De subsidie wordt bepaald op de jaarlijks ontvangen BIZ-bijdragen verminderd met de perceptiekosten voor de heffing en invordering van de BIZ-bijdragen zoals opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst.

Artikel 14 Subsidieverplichtingen

Naast de in artikel 4:37 van de Algemene wet bestuursrecht genoemde verplichtingen kunnen aan de vereniging ook andere doelgebonden verplichtingen worden opgelegd. Deze verplichtingen zijn opgenomen in de met de vereniging gesloten uitvoeringsovereenkomst.

Artikel 15 Subsidievaststelling

1. De vereniging is verplicht om binnen 5 maanden na afloop van het subsidiejaar de in de uitvoeringsovereenkomst opgenomen stukken te overleggen.
2. De subsidie wordt vastgesteld uiterlijk 3 maanden na ontvangst van de in het voorgaande lid genoemde stukken.

Artikel 16 Melding van relevante wijzigingen

De stichting DBBO stelt het college zo spoedig mogelijk schriftelijk op de hoogte van:

- meer dan ondergeschikte veranderingen in haar financiële situatie,
- een wijziging van de statuten, en
- verandering of beëindiging van activiteiten.

Hoofdstuk IV Slotbepalingen

Artikel 17 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van de achtste dag bekendmaking.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2026.

Artikel 18 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: VERORDENING BEDRIJVENINVESTERINGSZONE
BEDRIJVENTERREINEN OOSTERWOLDE 2026-2030

Besloten in de openbare vergadering van 25 november 2025.

, griffier.

, voorzitter.

DBBO

samen veilig ondernemen

**Samenwerken
aan een veilige
bedrijfsomgeving**

**Biznessplan Bedrijven investeringszone
Bedrijventerrein Oosterwolde**

Inhoud

1.	Wat staat er te gebeuren?	pag. 4
2.	Gebied	pag. 5
3.	Ambities en doelstellingen	pag. 6
4.	Wie gaan er aan bijdragen?	pag. 7
5.	Tarieven	pag. 8
6.	Organisatie	pag. 9
7.	Inkomsten en uitgaven	pag. 10
8.	Betrokkenheid	pag. 11
9.	Bijlagen	pag. 12

1. WAT STAAT ER TE GEBEUREN?

1.1 Bedrijventerrein Oosterwolde

Oosterwolde vormt het economisch hart van de gemeente Ooststellingwerf. Het winkelcentrum en de bedrijventerreinen hebben daarin een belangrijke functie. Beide zorgen voor werkgelegenheid en voor een attractief verblijfsklimaat voor bewoners, ondernemers en bezoekers uit de regio rondom Oosterwolde. Dat gaat niet vanzelf. Door toenemende concurrentie van nabijgelegen steden als Assen, Drachten, Heerenveen en dorpen als Wolvega, Gorredijk, Leek, Roden en Beilen moet Oosterwolde zich nadrukkelijker positioneren. Alle zeilen moeten dan ook worden bijgezet om ook in de toekomst het economisch hart te blijven.

Samenwerken is daarbij van groot belang. Zo werken de ondernemers in het centrum al jaren intensief samen aan een prachtig en krachtig winkelgebied van Oosterwolde, met oog voor kwaliteit, aandacht en service. Daarvoor is in 2021 de Bedrijven investering zone Oosterwolde (BizO) opgericht. Gebruikers en eigenaren van panden in het centrum dragen gezamenlijk financieel bij aan het financieren aan projecten en activiteiten. De ervaringen met de BizO in de afgelopen jaren zijn dusdanig goed dat de gemeenteraad, op verzoek van de ondernemers, recent heeft besloten de looptijd van de BizO met vijf jaar te verlengen.

Ook op het bedrijventerrein Oosterwolde werken ondernemers samen. Zo is al sinds 2013 de DBBO (Deelnemersvereniging Beveiliging Bedrijventerreinen Ooststellingwerf) actief met als doel de veiligheid op het terrein te bevorderen. Dit wordt gedaan met bedrijfsterreinbeveiliging (in het openbare gebied) door middel van mobiele surveillance door een beveiligingsbedrijf, gedurende de avonden en de nacht. Deze wijze van beveiligen heeft gedurende een periode van ruim 12 jaar naar tevredenheid gefunctioneerd. De kosten hiervan worden gedragen door een dertigtal bedrijven. Door het afhaken van bedrijven en vanwege toegenomen kosten komt deze service onder druk te staan. Aangezien alle eigenaren van vastgoed en ondernemers voordeel hebben bij de surveillance wordt het rechtvaardig geacht dat zij ook allen naar rato bijdragen.

Geïnspireerd door de BizO in het centrum is het initiatief ontstaan om ook op bedrijventerrein een Biz op te richten waaruit de kosten voor de collectieve beveiliging kunnen worden betaald. Tijdens de Algemene Ledenvergadering van de Commerciële Club Ooststellingwerf (CCO), d.d. 26 februari 2024, en op de laatste ledenvergadering van het DBBO is dit initiatief eveneens met instemming ontvangen.

1.2 Ondernemers en vastgoedeigenaren

Het bieden van een veilige werkomgeving biedt kansen om bestaande bedrijven voor Oosterwolde te behouden en nieuwe bedrijven aan te trekken die zich willen komen vestigen. Met het perspectief van groei voor ogen zullen investeerders en ondernemers willen blijven investeren in een bloeiende toekomst van het bedrijventerrein Oosterwolde. Een veilige bedrijfsomgeving is daarbij van groot belang.

Daarom is sinds 2013 de DBBO (Deelnemersvereniging Beveiliging Bedrijventerreinen Ooststellingwerf) actief met als doel de veiligheid op het terrein te bevorderen door drie uren per nacht surveillance te laten uitvoeren. Aangezien alle bedrijven, i.c. ondernemers en eigenaren van vastgoed voordeel hebben bij de surveillance vindt het bestuur van de DBBO, evenals in het centrum van toepassing is, het rechtvaardig dat ook zij in de toekomst naar rato gaan bijdragen. Daarmee wordt ook het gevoel weggenomen bij de leden van de DBBO dat zij nu voor de kosten opdraaien, terwijl sommige burens niet bijdragen maar wel meeprofiteren van de surveillance. Daarnaast draagt het ook bij om te komen tot een verdere constructieve samenwerking tussen de ondernemers onderling.

2. Gebied

Het BIZ-gebied betreft de bedrijventerreinen in Oosterwolde. Het gebied omvat de volgende straten:

- Buurstede
- Dertien Aprilstraat
- Duisterweg
- Ecommunitypark
- Esgang
- Homleger
- Houtwal
- Moskampweg
- Nanningaweg
- Ploeggang
- Sleeweg
- Veengang
- Venekoterweg
- Waardeel
- Zolstede

In totaal bevinden zich 271 heffingsobjecten (woningen niet meegerekend) in het BIZ-gebied. Van zowel eigenaren als gebruikers (ondernemers) van de objecten wordt jaarlijks een BIZ-bijdrage geheven. Dat betekent dat vastgoedeigenaren die tevens gebruiker (ondernemer) zijn, tweemaal worden aangeslagen, aangezien zij ook vanuit beide posities voordelen ondervinden.

Kaartjes Bedrijven investerings zone Bedrijventerrein Oosterwolde 2025



3. AMBITIES EN DOELSTELLINGEN

De activiteiten die met ondersteuning uit de BizBO worden verricht moeten binnen het kader van de wetgeving vallen en zijn ten alle tijden complementair aan de activiteiten die de gemeente al uitvoert in het betrokken gebied. Dit wil zeggen dat de BIZ-activiteiten nooit de activiteiten van de gemeente zullen vervangen.

3.1. Ambities

Centrale ambitie is het bieden van een veilige bedrijfsomgeving en daarmee het versterken van het economische vestigingsklimaat en de aantrekkingskracht van de bedrijventerreinen in Oosterwolde. Daarvoor zou het huidige pakket in de toekomst kunnen worden uitgebreid met het inzetten van intelligente camera's en sensoren om afwijkingen in de 'standaard situatie' te registreren en daarmee overbodige meldingen te voorkomen en om het bedrijventerreinen slimmer (dus met gebruikmaking van sensortechniek) te gaan beveiligen. Met het treffen van maatregelen kan ook gewerkt worden aan het certificeringsproces voor het bedrijventerrein met als mogelijke opbrengst een collectieve korting op de opstalverzekering.

3.2 Doestellingen

3.2.1. Algemene doelstelling:

Het gezamenlijk, als ondernemers en vastgoedeigenaren, werken aan een veilige bedrijfsomgeving op de bedrijventerreinen in Oosterwolde.

3.2.2. Samenwerkingsdoelstellingen:

- Een sterke, effectieve samenwerkingsvorm waarin vastgoedeigenaren, ondernemers op basis van gelijkwaardigheid samenwerken aan een veilige bedrijfsomgeving op het bedrijventerrein Oosterwolde. Het achterliggende doel is beter en intensiever contact tussen partijen, waardoor initiatieven sneller van de grond komen, problemen worden voorkomen of vroegtijdig worden opgelost.
- Het bouwen aan een sterk collectief van vastgoedeigenaren en ondernemers, met als doel het verbeteren van de onderlinge samenwerkingsbereidheid, de participatiegraad voor collectieve doeleinden (organiserend vermogen) en het draagvlak en het behartigen van de gemeenschappelijke belangen.
- Het ondersteunen van de Commerciële Club Oosterwolde bij lobbyactiviteiten die in het belang zijn voor de economische vitaliteit van het bedrijventerrein Oosterwolde. Denk aan thema's en funding gericht op veiligheid, bereikbaarheid en upgradering van het bedrijventerrein.

3.2.3. Inhoudelijke doelstellingen:

- Het toekomstbestendig maken van het bedrijventerrein Oosterwolde door het bevorderen van de veiligheid en daarmee het versterken van het vestigingsklimaat.

4. WIE GAAN ER AAN BIJDRAGEN?

4.1 Heffingsplichtigen

Volgens de Wet op de BIZ zijn er drie keuzemogelijkheden ten aanzien van wie wordt aangewezen als bijdrageplichtig:

- a. Eigenaren (peildatum van eigendom van onroerende zaak is begin van het kalenderjaar)
- b. Gebruikers (peildatum van gebruik van onroerende zaak is begin van het kalenderjaar)
- c. Eigenaren en gebruikers

Daarbij biedt de wet de mogelijkheid om ten aanzien van de keuzen b. en c, de eigenaar als bijdrageplichtig aan te merken, wanneer er op de peildatum geen gebruiker bekend is.

De BizBO gaat dus gelden voor eigenaren én gebruikers binnen het gebied (zoals geformuleerd in hoofdstuk 2) actief in een onroerende zaak, gekarakteriseerd als niet-woning. Dit kan op de begane grond zijn of op een verdieping. Rechtvaardiging hiervoor is dat naast een verschil er ook sprake is een combinatie van belangen. De gebruiker is gebaat bij een veilige bedrijfsomgeving en de eigenaar draagt met zijn bijdrage bij aan het 'beschermen' van zijn investering. Het betekent eveneens dat de eigenaar die ook gebruiker is tweemaal zal worden aangeslagen, i.c. dat deze zowel voor het eigenarendeel als voor het gebruikersdeel een heffing moet betalen. Mogelijk zullen eigenaren die geen gebruiker zijn zullen overwegen om de BizBO-heffing om te slaan in de huurprijs. Mocht dat het geval zijn dan kan dit niet tussentijds, maar pas vanaf verlenging van het huurcontract.

4.2 Uitsluitingen

In bijlage 2 staan de objecten vermeld die op grond van de wet niet bijdrage plichtig zijn. Daarnaast worden de onderstaande onroerende zaken binnen het werkgebied niet belast:

- a. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst van de gemeente;
- b. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - welke zijn geplaatst voor het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fontein, banken, abri's, hekken en palen;
- c. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft op grond van eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
- d. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
- e. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs;
- f. onroerende zaken die worden beheerd door een vereniging of stichting die geen onderneming drijft, voor zover die objecten bestemd en in gebruik zijn voor het geven van onderwijs, voor club- en buurthuiswerk, voor de beoefening van sport, kunst of cultuur, of voor andere activiteiten van sociale of culturele aard;
- g. onroerende zaken voor zover die bestemd en in gebruik zijn voor de publieke dienst ter zake van brandweerbijstand, rampenbeheersing, crisisbeheersing en de handhaving van de openbare orde en veiligheid.

4.3 Vrijwillige bijdragers/ deelnemers

De onroerende zaken die als hoofdzaak wonen als doel hebben, zijn uitgesloten van BIZ-heffingen.

Ondernemers of pandeigenaren die buiten de BizBO vallen (maar wel in het gebied actief zijn), worden uitgenodigd en gestimuleerd om via een vrijwillige bijdrage te participeren (zij krijgen dus geen aanslag van de Gemeente Ooststellingwerf).

4.4 Aantal

Per 1 januari 2025 telt het bedrijventerrein/Bedrijfsinvesteringszone (BizBO) Oosterwolde in totaal 271 heffingsplichtigen.

5. Tarieven

De BizBo zal, in overeenstemming met de werkwijze in het centrum, werken volgens het differentiatiemodel, dat betekent een vast bedrag per WOZ-klasse. Bij het opstellen van het plan zijn twee modellen besproken, waarin verschillende tariefschijven en tarieven werden gehanteerd. Het model Opsterland was gebaseerd op de tariefschijven en tarieven zoals die in omliggende gemeenten van Ooststellingwerf worden gehanteerd. Het model Deventer wordt gebruikt in Deventer en is bewerkt naar de situatie in Oosterwolde. Beide modellen zijn uitvoerig besproken en elk heeft zijn merites beoordeeld. Alles overziend is gekozen voor een mix van de twee genoemde modellen uitmondend in de methode Oosterwolde, zoals hieronder weergegeven. Het vinden van balans tussen ambitie en draagkracht is daarbij van doorslaggevend belang geweest.

Methode Oosterwolde

Methode Oosterwolde					
Tariefschijf	Aantal	Tarief	Opbrengst BIZ-E	leegstand	Gederfde opbrengst per schijf bij leegstand
0 - 30.000	28	€ 50,00	€ 1.400,00		
>30.000-50.000	72	€ 75,00	€ 5.400,00		
>50.000-100.000	36	€ 100,00	€ 3.600,00		
>100.000-200.000	41	€ 150,00	€ 6.150,00		
>200.000-300.000	30	€ 200,00	€ 6.000,00		
>300.000-400.000	11	€ 250,00	€ 2.750,00		
>400.000-500.000	16	€ 300,00	€ 4.800,00		
>500.000-1.000.000	21	€ 350,00	€ 7.350,00		
>1.000.000-2.000.000	12	€ 500,00	€ 6.000,00		
>2.000.000	4	€ 1.000,00	€ 4.000,00		
Totaal	271		€ 47.450,00		
Tariefschijf	Aantal	Tarief	Opbrengst BIZ-G		
0 - 30.000	28	€ 50,00	€ 1.400,00		€ 0,00
>30.000-50.000	72	€ 75,00	€ 5.400,00		€ 0,00
>50.000-100.000	36	€ 100,00	€ 3.600,00		€ 0,00
>100.000-200.000	38	€ 150,00	€ 5.700,00	3	€ 450,00
>200.000-300.000	29	€ 200,00	€ 5.800,00	1	€ 200,00
>300.000-400.000	11	€ 250,00	€ 2.750,00		€ 0,00
>400.000-500.000	15	€ 300,00	€ 4.500,00	1	€ 300,00
>500.000-1.000.000	21	€ 350,00	€ 7.350,00		€ 0,00
>1.000.000-2.000.000	12	€ 500,00	€ 6.000,00		€ 0,00
>2.000.000	3	€ 1.000,00	€ 3.000,00	1	€ 1.000,00
				6	€ 1.950,00
Totaal	265		€ 45.500,00		
		Bijdrage	Bij geen leegstand	Bij leegstand	
		Eigenaren	€ 47.450,00	€ 47.450,00	
		Gebruikers	€ 45.500,00	€ 43.550,00	(inclusief de € 1.950)
		Opbrengst	92.950	91.000	

6. Organisatie

6.1. Rechtsvorm

Ten behoeve van de BIZ wordt de Stichting Bedrijven Investeringszone Bedrijventerrein Oosterwolde (BizBO) opgericht door de initiatiefnemer DBBO. Het stichtingsbestuur is verantwoordelijk voor het beheer van de BizBO. Verantwoording wordt afgelegd aan de gemeente en de heffingplichtigen. De statuten van de BizBO zijn desgevraagd in te zien.

6.2. De termijn

Een BIZ kan worden opgericht voor de termijn van maximaal 5 jaar. Gekozen wordt voor de maximale termijn (2026 t/m 2030). Na iedere termijn wordt bekeken of de termijn met 5 jaar verlengd kan worden, volgens de wettelijke regels (artikel 3, Wet op de BIZ).

6.3. Bestuur

Het bestuur van de stichting BizBO wordt gevormd door maximaal 3 personen, te weten 1 vertegenwoordiger uit de kring van de gebruikers, op voordracht van DBBO, 1 vertegenwoordiger uit de kring van de eigenaren, op voordracht van DBBO en een onafhankelijk voorzitter, op gezamenlijke voordracht van DBBO en de gemeente.

Verder wordt een vertegenwoordiger namens de gemeente Ooststellingwerf als agenda lid aan het bestuur toegevoegd. Het bestuur van DBBO benoemt het bestuur volgens de voordrachten. Het agenda lid wordt door de gemeente Ooststellingwerf aangesteld. Bij de oprichting van de stichting zal het bestuur DBBO optreden als kwartiermaker. Het definitieve bestuur stelt de begrotingen vast en beheert de gelden op voor de periode van de BizO (2026 t/m 2030). Bij het aangaan van de BizBO wordt volstaan met een uitgewerkte begroting 2026.

6.4. Werkwijze

De BizO zet zich in om een veilige werkomgeving voor het bestaande bedrijfsleven te bevorderen en daarmee het economische vestigingsklimaat te versterken en de aantrekkingskracht van de bedrijventerreinen in Oosterwolde te vergroten. Plannen daarvoor worden met een sluitende begroting door het Stichtingsbestuur BizO opgesteld en, na te zijn besproken in een deelnemersbijeenkomst, vastgesteld. Het bestuur draagt voor de verdere uitwerking van de plannen en voor uitbetaling van de benodigde gelden.

Het stichtingsbestuur zorgt voor een goede communicatie over de activiteiten:

- Digitale nieuwsbrieven
- Deelnemersbijeenkomsten: minimaal 1 maal per jaar
- Jaarverslag van het voorafgaande jaar
- Plannen voor aankomende jaren

7. INKOMSTEN EN UITGAVEN

7.1. Inkomsten

- De door de gemeente uit te keren BizBO subsidie bestaat uit de opbrengst van de heffing onder de heffingplichtigen. De perceptiekosten worden op 5% gesteld. De BizBO-subsidie is niet met Btw belast.
- In geval van leegstand op de peildatum wordt de eigenaar van de bedrijfsruimte belast. Zodra het pand weer verhuurd is, zal in het daaropvolgende jaar ook de nieuwe gebruiker worden belast.
- In geval van tussentijdse overdracht van het gebruik en/of het eigendom, dan wel het beëindigen en/of vervreemden daarvan, krijgt men geen geld terug van de BizBO Stichting.

7.2. Uitgaven

- De uitgaven hebben betrekking op de in het BizBO-begroting genoemde activiteiten. Daarnaast heeft de BizO te maken met interne kosten zoals accountants- en bestuurskosten.
- Het tempo van de uitgaven voor activiteiten is zo uitgespreid dat de uitgaven de inkomsten per jaar niet overtreffen en op het eind van de periode (afgezien van de buffer, zie volgende punt) op een saldo van nul eindigen.
- De begroting bevat een buffer van ongeveer 2-2,5 % van de totale kosten per jaar voor zaken als (indien voorkomend) kosten van bezwaar en beroep en ter compensatie van inkomsten bij leegstand in het BizBO gebied, welk niet doorberekend worden aan de eigenaar/eigenaren.

7.3. Overschotten

- Als aan het eind van een subsidieperiode een deel van de op die periode betrekking hebbende BizBO-subsidie niet is besteed, kan dat deel worden doorgeschoven naar de volgende periode. Als er geen tweede BizBO periode komt, zal de stichting het niet bestede bedrag, na aftrek van alle door de gemeente goedgekeurde kosten, naar rato terugbetalen aan de heffingsplichtigen die voor de laatste subsidieperiode de BizBO-bijdrage hebben betaald.

7.4. Begroting BizBO 2024

In onderstaande BizBO begroting zijn de geraamde opbrengsten en uitgaven voor 2026 weergegeven.

Inkomsten	Onroerend Zaakbelasting	PM	Gebruikers	Eigenaren	Totaal
Biz Eigenaren				45.545	45545
BizO Gebruikers			47.405		47405
Overig					0
Totaal	92.950		47.405	45.545	92.950
Uitgaven					
Beveiliging					
Externe controlerondes en surveillance	81.500		41.565	39.935	81.500
<i>subtotaal</i>	81.500		41.565	39.935	81.500
Organisatie en administratie					
Administratie en accountantskosten	3.000		1.530	1.470	3.000
Oprichtingskosten c.a.	1.500		765	735	1.500
<i>subtotaal</i>	4500		2.295	2.205	4.500
Overig					
Buffer 2 - 2,5 %	2.152		1.098	1.054	2.152
Perceptiekosten gemeente 5%	4.798		2.447	2.351	4.798
<i>subtotaal</i>	6.950		2.339	3.405	6.950
Totaal	92.950		46.231	44.419	92.950
			ondernemer	vastgoed	

8. Betrokkenheid

Gedurende de totstandkoming van het Businessplan BizBO is terdege rekening gehouden met de inbreng van heffingsplichtigen. Zo bestond de Werkgroep BizO, die het businessplan WO heeft opgesteld, uit vertegenwoordigers van alle betrokken geldingen.

8.1 Werkgroep BizO

• Jeep Dijkstra	ondernemers	Voorzitter DBBO
• Ale Kort	vastgoedeigenaren	Lid DBBO
• Jan Bos	investeerdere	Lid DBBO
• André Huizinga	gemeente	OWO/BVI Belastingen
• René Westerveld	gemeente	sr. Adviseur EZ & Bedrijvencontactfunctionaris
• Klaas G. van den Berg	Mei Klaas	Procesbegeleider

De werkgroep heeft in totaal 4 keer vergaderd.

8.2 Openbare bijeenkomst

Op dinsdagmiddag 8 juli jl. door ons in het Biosintrum in Oosterwolde een infobijeenkomst georganiseerd. Alle eigenaren en gebruikers in betrokken gebied hebben, voor zover bekend, daarvoor een uitnodiging ontvangen. In totaal zijn door Securione 271 uitnodigingen rondgebracht in de betreffende gebieden. Op de bijeenkomst waren, naast de drie leden van ons bestuur en de Bedrijvencontactfunctionaris van de gemeente, negen bedrijven vertegenwoordigd. Door Mei Klaas, die het proces begeleidt, is een presentatie gegeven over de BIZ en specifiek op het oprichten van de BizBo in Oosterwolde. Met als titel "Samenwerken aan een veilige bedrijfsomgeving" is een toelichting gegeven op de aanleiding, de ambitie en het aanbod van de initiatiefnemers resulterend in de BizBo op de bedrijventerreinen in Oosterwolde. Ook zijn een begroting en de tariefschijven besproken en is de verdere planning van het proces getoond. De presentatie is nadien toegezonden aan de aanwezigen. Na de presentatie zijn verschillende vragen gesteld en van antwoord voorzien. Die hadden onder meer betrekking op de tariefschijven, de draagvlakmeeting, het aanbod van de beveiliging en de keuze daarvan. Van de bijeenkomst is een presentielijst opgesteld.

8.3 Belronde

In de dagen na de infobijeenkomst heeft het bestuur van de DBBO een nadere inventarisatie gemaakt van het draagvlak onder de leden van het DBBO en bedrijven die bij hen bekend zijn. Daaruit bleek het volgende:

- In totaal zijn er in het BIZ-heffingsgebied 271 adressen;
- Van die 271 vallen er 130 in de categorie met een WOZ-waarde 0-100.000;
- Het betreft vooral verzamelgebouwen met zgn. boxen;
- Aangenomen is dat deze groep, zowel eigenaren als gebruikers, geen bedrijfsmatig doel heeft met zijn/haar locatie en daarmee ook een ander (Lees: minder) belang bij beveiliging;
- Om die redenen is besloten hier passend mee om te gaan door de heffingsbijdrage naar beneden bij te stellen op 30,00 euro en de begroting daarop aan te passen;
- Omdat lastig te achterhalen valt wie ertoe behoren, is deze groep ook moeilijker te bereiken en is het lastig in te schatten hoe groot de animo is;
- Er resten dan nog 141 overige adressen waar overwegend bedrijven actief zijn;
- Deze 141 adressen bevatten de meeste m2, vallen in de hogere WOZ-waarden en hebben dus waarschijnlijk ook het meeste belang;
- Uit contacten is gebleken dat van die 141 er 97 een positieve grondhouding hebben;
- Van de overige heffingsplichtigen is niet nog duidelijk hoe die erin staan. Aan deze groep zal nog de nodige aandacht worden besteed.

8.4 Uitkomst.

De positieve uitkomst van de ledenvergadering DBBO, de instemmende reacties tijdens de openbare bijeenkomst en de belronde bieden voldoende vertrouwen op een positieve uitslag van de draagvalkmetering die door de gemeente moet worden uitgevoerd.

9. BIJLAGEN:

Bijlage 1: Adreslijst met bedrijven die positief staan tegen een BizBO.

Adreslijst met bedrijven die positief staan tegen een BizBO					
Bedrijf	Adres		Contactpersoon	Telefoonnummer	E-mail
ACC Oosterwolde	Ploeggang 2				
Actifood	Buurstede 1		Koenraad Winter		Winter@actifood.nl
AGC Oosterwolde B.V.	Ploeggang 5	8431 NE	Bert ter Elst	0516 567 770	oosterwolde@eu.agc-group.com
Autobedrijf J. Hoogterp	Waardeel 4				
Autobedrijf Wagenaar	Buurstede 8		Sijbren Wagenaar		Sijbren@wagenaarsautobedrijf.nl
Autogroep Van der Veen	Venekoterweg 1				
Bandenbunker	Buurstede 2	8431 NB	Martijn Overduin	06 15965000	info@bandenbunker.nl
Bies	Esgang 6				info@bies.nl
Biosintrum	Ecomunitypark 2				
Bouwbedrijf Buiteveld	Ploeggang 6		Rob van der Hoek		rvdhoek@buiteveld.nl
Bouwgroep de Jong BV	Hornleger 2		Barry Veenstra		b.veenstra@bouwgroepdejong.nl
Bouwcenter Concordia	Venekoterweg 19	8431 HG	Abe Reidinga	0516 513 941	oosterwolde@bouwcenterconcordia.nl
Brandweer	dertien aprilstraat 42A				
Business Centrum Oosterwolde	Veengang 1		Sjoerd van der Meer		svandermeer@brivec.nl
Carwash	Buurstede				
CCI Oosterwolde (Kraepeling & Holm)	Houtwal 25		Romke de Boer		r.deboer@ccicandy.nl
De Tjonger BV	??? (6 panden)				
De Werven Notarissen	Venekoterweg 46		Mw.mr.Geke B. Smeenk		g.smeenk@notarissen-dewerven.nl
Dierenartsencentrum	Venekoterweg 40	8431 HH			
Dijko kozijnen hornleger 9 a	Hornleger 9 a		Jacob Schipper		info@dijko.nl; jacob@dijko.nl
Dijkstra Beheer BV	Dertien Aprilstraat 40A		Jeep Dijkstra		j.dijkstra@dijkstrabeheerbv.nl
Dijkstra Schilderwerken	Dertien Aprilstraat 42		Koos Oosterkamp		k.oosterkamp@dijkstraschilderwerken.nl
Disp BV (pand van Ate Buiteveld)	Hornleger 20				
Eisenga Kaas	Ploeggang 16		Ruud Eisenga		r.eisenga@eisengakaas.nl
Estafette Recyclewinkel/Omrin	Venekoterweg 21				
Eurostyle BV	Ecomunitypark 1				
Fitwinkel	Veengang 17	8431 NJ			
Gemeente Ooststellingwerf	Nanningaweg 47		Rene Westerveld		r.westerveld@ooststellingwerf.nl
Hartzman Transport	Buurstede 7	8431 NA			
Havenkort Coaching	Esgang 3				
Holland Vlaggen	Ploeggang 12				
Hoveniersbedrijf Jos v d Akker	Nanningaweg 38	8431 AC			
Installatiebedrijf Bakker BV	Zoltstede 10		Hans Fijlstra		hans.fijlstra@ibbbv.nl
Installatiebedrijf Oosterwolde BV	Ploeggang 6B		Martijn de Haan	0516 512 750	martijn@ibobv.nl
Kaasfabriek Oosterwolde	Ecomunitypark 2				
Koningsblauw Houthandel BV	Hornleger 12	8431 HL	Jan Blauw	0516 522 870	jan@koningsblauw.nl
Miedema evenementen	Buurstede				
NWM BV	Hornleger 9				
Oenema Aannemings- en Transportbedrijf BV (Gebr Kok)	Dertien Aprilstraat 44	8431 GE	Ben Muijselaar	06 55735935	benmuiselaar@oenemabv.nl
OPI Oosterwolde	Venekoterweg 11		Michael van Veldhuizen		michael@opi-plastics.nl
Panelen Holland	Venekoterweg 7		Harjan Winter	0516 568 568	jh.winter@panelenholland.nl
Panelen Holland	Hornleger 3		Harjan Winter	0516 568 568	jh.winter@panelenholland.nl
Paul Kuppel	Hornleger 1	8431 HL			
Personeenvervoer Kort	Venekoterweg 42		Ale Kort		a.j.kort@taxikort.nl
Pieterman (pand gemeente)	Houtwal 26				
Retail Brands	Sleeweg 9		Jelle Oostra		info@parfra.eu
RKV Benelux	Duisterweg 10				
Scandi Food BV	Houtwal 30		Monique Golverdingen	0610932297	Monique.golverdingen@scandistandard.com
Schildersgilde Friesland B.V.	Houtwal 31A	8431 EX	Bert-Jan Bolwijn	0516 51 40 02	bjbolwijn@schildersgildefriesland.nl
SHS Europa BV (pand van Ate Buiteveld)	Hornleger 14	8431 HL	Jan Abma	06 839 584 66	'j.abma4@kpnplanet.nl'
Smildefoods	Venekoterweg 3		Jan Drost		j.drost@royalsmilde.com
Spits BV/DISP	Veengang 21		Edwin Frenay van 't Veen		e.frenay@farmakander.nl
Stichting SCALA	Moskampweg 3				
Pand naast SCALA	Moskampweg 5				
Parfra BV	Sleeweg 8	8431 NN			
Provincie Friesland	Driestellingenweg		Klaas Kramer		
Provincie Friesland	Pauzegebouw busstation		Klaas Kramer		
Qbuz					
Studio JK	Ecomunitypark 1A				
Terschuur Techniek	Ploeggang 20				
Transportbedrijf Hartzman	Buurstede7	8431 NA			
V.D.B. Ecomunitypark			Anne Jan Zwart		aj.zwart@ecomunitypark.com
Van Doren (pand van Jan Bos)	Nanningaweg 37		Bert Huisman		Bert.huisman@vandoren.nl
Vd veen keukens	Veengang 18		Johan van der Veen		johan@vanderveenkeukens.nl
Veenstra Tuinmachines	Ploeggang 1B	8431 NE			
VVE Zoltstede Unit 1	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 2	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 3	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 4	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 5	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 6	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 7	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 8	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 9	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 10	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 11	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 12	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 13	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 14	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 15	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 16	Zoltstede		Kees Numan		vve@dijkstravastgoedbeheer.nl
VVE Zoltstede Unit 1	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 2	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 3	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 4	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 5	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 6	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 7	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 8	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 9	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 10	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 11	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 12	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 13	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 14	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 15	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
VVE Zoltstede Unit 16	Zoltstede 1		Roelof Wiering		roelofwiering@gmail.com
Wim de Vries Verpakkingen	Ploeggang 18		Johan Keuning		j.keuning@wimdeevries.nl

Bijlage 2: Lijst met objecten die wettelijk zijn vrijgesteld van heffingsplicht.

1. In afwijking in zoverre van artikel 5 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet al is gebeurd bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
 - a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
 - b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;
 - c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
 - d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit Natuurschoonwet 1928, met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
 - e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
 - f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;
 - g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
 - h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
 - i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
2. In afwijking in zoverre van artikel 5 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de BIZ-bijdrage van de gebruiker buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Dit plan is tot stand gekomen met medewerking van:

Procesbegeleiding: Klaas G. van den Berg

www.meiklaas.nl
info@meiklaas.nl

Opdrachtgever: Deelnemersvereniging Beveiliging Bedrijventerreinen Ooststellingwerf (DBBO)
j.dijkstra@dijkstrabeheerbv.nl

Datum: 12 september 2025